

1134340

HOMÉROSZ

ILIÁSZ A

FORDÍTOTTA

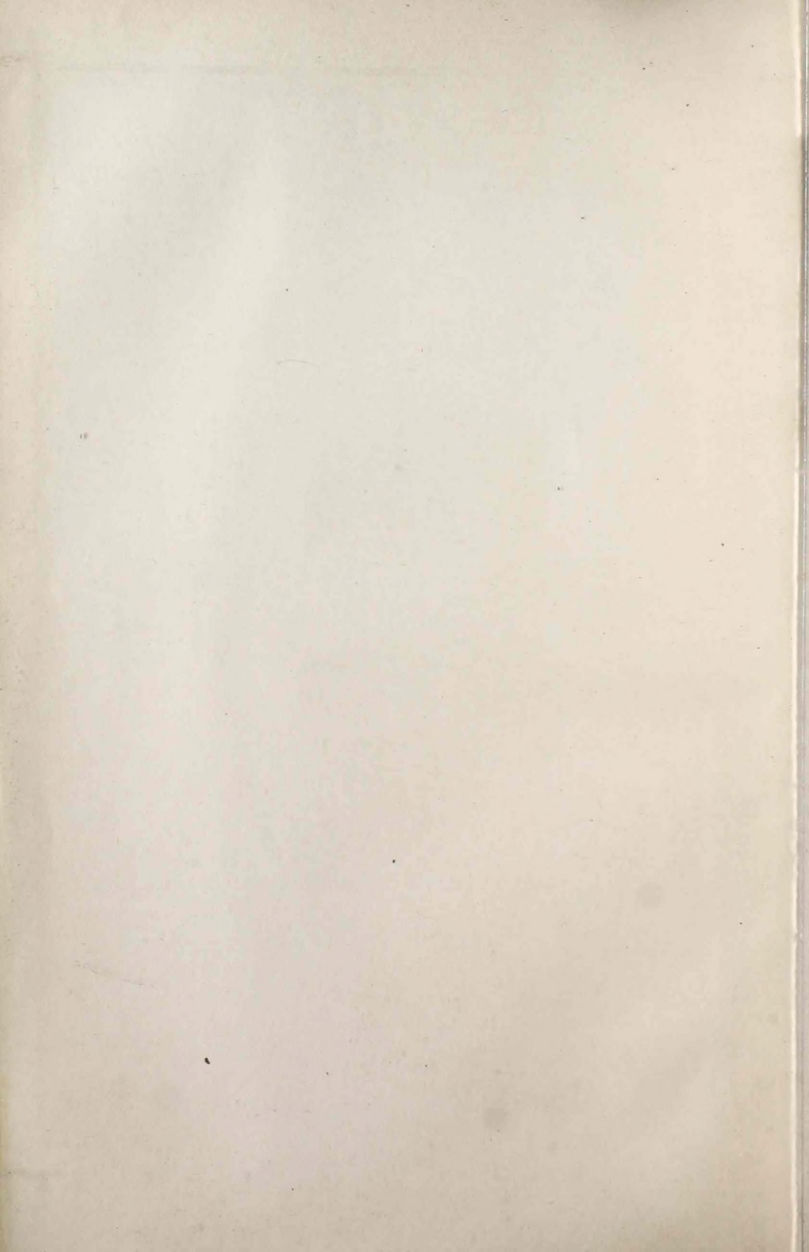
BAKSAY SÁNDOR

BUDAPEST

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1901

HOMÉROSZ
ILIÁSZ A

FORDÍTOTTA

BAKSAY SÁNDOR

A MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEÉMIA
KÖNYVKIADÓ VÁLLALATA

ÚJ FOLYAM, XLVII. KÖTET
1899—1901. CYCLUS

HOMÉROSZ ILIÁSZÁ

FORDÍTOTTA
BAKSAY SÁNDOR

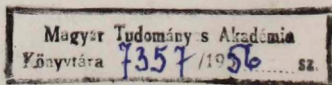
AZ 1901-DIK EVI ILLETMÉNY MÁSODIK KÖTETE

196732

A M. T. AKADÉMIA
FÜTITKÁRI HIVATALA

Hornýánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdája Budapesten.

AZ ILIASZ TÁRGYA.

Priamosz trójai király egyik fia Paris (Alexander) elragadta Helenát, Menelaosz lacedæmoni király feleségét. E miatt Görögország fejedelmei és népei szövetkeztek Trója ellen. Agamemnon argoszi királynak, Menelaosz testvérének fővezérlete alatt Trója alá hajóztak, s tiz évi táborozás után Tróját elfoglalták és lerombolták. Az Iliász azonban ezen tiz éves táborozásnak csak legfeljebb két hónapig terjedő eseményeit foglalja magában s meséje röviden ennyi:

Agamemnon, a vezérkirály, nyilvánosan megsérti Akhilleszt, a görög tábor legelső hősét. A megbántott bajnok sátorába vonul, azzal a fogadással, hogy többé nem vesz részt a harcban. A trójaiak megsejtven a bajnok félrevonulását, bátorságot vesznek, megtámadják a görögöket, hajóikig verik s már-már a hajókat akarják égetni. A görög vezérek nagy rábeszéléssel, s nagy ígéretekkel igyekeznek Akhilleszt fogadásától elhajlítani, de siker nélkül. Akhillesz siket és hajt-

hatatlan marad. Végre annyit mégis megenged, hogy barátja Patroklosz az ő fegyvereit magára öltve, vezesse a görög sereget a trójaiak ellen. Patrokloszt azonban Hektor megöli, s az akhillesi fegyverekből kifosztja. Ekkor Akhillesz felbőszülvén, megesküszik, hogy meg fogja boszúlni barátját, eláll fogadásától, ütközetbe megy, egészen új fegyverzetet öltve, melyet anyja Thétisz istenasszony könyörgésére maga Hephaisztosz-isten (Vulcanus) kovácsolt neki. Felkeresi Hektort, kettős harcban megöli, holttestét szekéréhez kötve, kegyetlenül meghurczolja Trója körül, azután sokáig temetetlenül heverteti, végre mégis Priamosz könnyein megindulva, a holttestet kiadja az atyának. A trójaiak kilencz napig hordják a fát a máglyára, melyen Hektor testét elégetik.

Ennyi a meséje a világ legszebb époszának, mely a messzi héroszi századok erkölceit, szokásait, ismeretkörét, vallási nézeteit, társadalmi formáit hiven rajzolván, a bölcsészeti és történeti tudományoknak felbecsülhetetlen kincseket nyújt.

ELSŐ ÉNEK.

Peleüsz fiának végzetes haragját,
Mely az akhivoknak gyászba vonta napját,
Bajnokok nagy lelkét poklokra vetette,
Testét madarakkal, ebekkel etette, —

(Ekként teljesül be, a mit isten rendel)
Akhillesz haragját, istenasszony, zengd el,
Mikor Agamemnon, emberek királya,
Össze-szólalkozván kelt véle viszállyra.

Ezt a vizsályt vajjon melyik isten szötte? —
— Királyra haragszik a Létó szülötte,
Ártó mirigy-ostort sergére ereszt el,
Mert gonoszul bántak papjával Khryzeszszel.

Felkeresé ez az akhivok tanyáját,
Jött temérdek kincscsel megváltani lányát,
Vert-arany vesszejét a kezében tartja,
Nyilas Apollónak függ pártája rajta,
Úgy könyörög nekik, kérvén valamennyit,
Két Atrida testvért, népek fejedelmet:

„Istenek, kik Olymp palotáit lakják,
A Priamosz várát feldúlnotok adják,
Épségben, békében mind jussatok haza,
Atridák s akhivok fényes vértű hada:

Szeretett magzatom de visszaadjátok,
Váltság-diját tőlem el is fogadjátok,
Adván tiszteletet Isten-Apollónak,
A Zeüsz fiának, nyíllal nyilazónak“.

Harsányan akhivok rá zúggnak akkor,
Méltányolni kell a váltságot a paptól:
Csak Agamemnonnak nem esik ez kedvén,
Sőt lehúrogatja ekként fenyegetvén:

„Sem itt maradóban, sem visszajövőben,
Öreg ember többé ne kerülj előmbe,
Mivel attól tartok, semmi pártá, semmi
Arany-bot nem talál oltalmazra lenni.

Lányodat nem adom, míg meg nem öregszik,
Argoszi házamban nyoszolyámon fekszik,
Messze hazájától vászنام szövű székén;
Ne haragíts tovább, menj, míg mehetsz békén.“

Retten a vén ember, a szónak is enged,
Némán megy a tenger harsány vize mellett,
S míg ballag, ajkai így imádkozának
Phoebosznak, szép hajú Létó magzatának:

„Ó te ezüst-ijjas! Killa, Khryze öre!
Smintheüs! Tenedosz nagy gondviselője!
Templomodat sokszor én felkoszorúztam,
Kecskét neked, ökröt áldozatul nyúztam:
Halld esdekelésem, Danaus fiait
Az én könnyeimért verjék meg nyilaid“.

Meghallotta Phoebosz, indulatja lázad,
Elhagyja azonnal az olympi házat,
Vállán van a kézijj, tegze nyíllal tele,
Haraggal lép, a nyíl csakúgy zörög bele.

Jön mint az éjszaka. A hajókkal szemközt
Megülvén, ellövi az öldöklő eszközt,
Csendül az ezüst ív, zúggása ijesztő,
A mint idegéből kiröpül a vessző.

Elsőbb csak az öszvért, a gyors ebet éri,
Majd az emberére sujt halálos éli,
Gyúladnak a máglyák, hamvadnak a testek;
Kilencz egész napig így a nyilak estek.

Tizediken gyűlést Peleüsz fia gyűjte,
Mert Héra, ki a nagy romlást keserülte,
Őt erre tanítá. Hogy felgyülekeztek,
A délczeg Akhillesz szólott közepettek:

„Azt hiszem, Atridesz, ha ugyan megélünk,
Jobb, a merre jövének, még ma visszatérünk,
Mert a mirigy és harcز ugyan egyesültek,
Hogy megsemmisítsék akhiv seregünket.

Vagy hát nosza Néző, Áldor után látnunk,
Vagy Álomtudóshoz (mert Zeüsztól van álmunk):
Ima kell-e avagy száz-tor Apollónak,
Áldozatillatja báránynak, ollónak?”

Rá szólala ekkor Thesztor fia, Kálkhás,
Madarak röptéből tudománya: látás;
Tudja jelent, múltat, bé-lát a jövőbe;
— Akhivok hajóit Ilion tövébe
Ő igazítá el jósló hatalommal,
Kit Appollótól nyert, — szól most nyugalommal:

„A nyilazó isten haragjáról kérdesz:
Megmondom, de elébb, Akhillesz, ígérd ezt,
Ígérd eskü alatt, hogy léssz oltalmamra
Mind szóval, mind karral, ha szükség lesz arra;

Mert valakit, tudom, most rám haragítok,
A kinek hódolnak argivok, akhivok,
S a király csak király, és ha újjat húz a
Szegény ember vele, rövidebbet húzza;

Titkolja haragját ideig és rejt,
Kiontja azonnal, mihelyt szerit ejti,
Megvárja idejét, bár halaszsa messze,
Azért hát hadd hallom, oltalmamra kelsz-e?”

A délczeg Akhillesz szól néki viszontag:
„Bátran nosza Isten akaratját mondhadd,
Phoeboszra esküszöm, a kit Zeüsz kegyel,
S kinek ajkad titok-oldásban esdekel:

Valamig én élek, s szemem lát szerteszt,
Senki görögökből nem veti rád kezét,
Bár Agamemnonról szólnál is, ki pedig
Elsőnek akhivok közt lenni kérkedik“.

Bátorodék ekkor, s szólt a tisztos Néző:
„Phoebosz nem imát vár, száz-torra se néz ő,
Hanem papja miatt ez a harag légyen,
Mivel Agamemnon bánt véle keményen;

Szeretett magzatját meg néki nem adta,
Váltsága díját is tőle nem fogadta,
A Messzelövőnek ezért keze súlya
Megnehezült rajtunk, nehezebb lesz újra;

Meg sem szünik addig rajtunk ez az inség:
Atyjának a lányka váltatlanul essék,
Istennek Kryzében adjuk száz-as-torát,
Igy engesztelődik, szünteti ostorát“.

Ekkor az országló Agamemnon kél fel,
Lelkében megtorlott sötét szenvedélylyel,
Két szeme, mint a tűz, világol szerteszt,
Kalkhaszra lövellvén komor tekintetét:

„Jót nekem, rosz Néző, sohse mondtál eddig,
Mindég a gonoszban lelked leli kedvit,
Kedvemre se szólni, sem tenni szokásod,
Árulkodás most is az egész tanácsod:

Hogy azért vonta fel ránk Phoebosz az ijját,
Mert visszavettem a lány drága dijját,
Házi cselédemül kit bizonynyal szántam,
Klytemnesztránál is mert szebbnek találtam.

Mert bár Klytemnesztra asszony-feleségem:
De nála különbnek ő se tetszik nékem.
Akár szép orcáját nézem vagy alakját,
Keze munkáját, vagy lelke indulatját

De ha kell, kiadom, kiadom én készen,
Népem javát inkább, hogyse' kárát nézem.
Csak ti pótoljátok veszteségem aztán,
Magam ne maradjak nevetségre pusztán,
Mert jól láthatjátok, hova lett a részem“.

Nem késik Akhillesz a válaszádnál:
„Atrida nagyobb vagy, de kapzsibb is másnál;
Károdát az akhív hogy' pótolja vajon?
Hisz' nincs félretéve semmi közös nagyon;

Mind osztva van az már, a mi sarczot vettünk,
Nem volna igazság új osztályra vetnünk,
Add csak a magadét, mi három-négy soron
Térítjük meg, ha mit nyerünk az ostromon“.

A nagy Agamemnon visszafelel nyomban:
„Akhilesz erős vagy, istenekkel sorban:
Ezt a fogást elméd rosszul tervezte ki,
Engem el nem áztat, nem is hiszek neki;

Te magad szeretnéd békén birni részed,
Azért az enyimet szépen visszavészed;
De én azt se bánom, csakhogy annyit érőt
Adjatok helyette igényeim érőt.

Mert ha meg nem adják az akhívok nékem,
Máséből telik ki az én veszteségem,
Ajasz-, Odyszeüisztől, vagy tőled, — s a kinek
Elveszem a részét, majd nem köszöni meg.

No de majd az idő meghozza tanácsunk;
 Barna hajót mostan tengerre bocsássunk,
 Száz-tort bele, aztán elegendő népet,
 Így szállítsuk haza a Khryzeisz szépet;

Vezérember is egy, a ki intézkedik,
 Ajasz, Idomenesz, Odysszeüsz, vagy pedig
 Tűrhetetlen magad, Peleüsz fia elmégy
 A nyilas istennek kérlelni kegyelmét“.

A délczeg Akhillesz szólt komoran nézve:
 „Aha, szemérmetlen, nyereség-cserkész te!
 Melyik akhiv adna valamit szavadra,
 Akár most ez útra, akár kelve hadra?

Haraggal nem jöttem én fel Trója ellen,
 Ők soha bosszúval nem illettek engem,
 Nem hajtották ők el lovamat, ökrömet,
 El se kóborolták phthiai telkemet.

— Mert tengerek vannak s árnyasbérczek köztünk, —
 Hanem, szemérmetlen, te miattad kezdtünk;
 Menelaosz öcsédért, ebfejű magadért,
 Hogy bosszudat állhasd, azon igyekeztünk.

Törődöl is vele! Rá se gondol elméd,
 Sőt még az enyimre vetni kezéd mernéd,
 A melyért eleget harczoltam a harczon,
 A kit az akhivok nekem adtak sarczon.

Mikor az akhiv nép egy várost kiküzde,
 Részetemet a részed mindenha fölözte.
 Nehéz munka terhét én hordom emberül,
 Első te csak ott vagy, hol osztályra kerül,
 S a mi kicsinyem jut, azzal én megérvén,
 Hajóimra térek fáradtan, de békén.

Hanem most elmegyek domború hajómon,
Jobb nekem hazámba, Phthiába hajóznom;
Majd meglátom aztán, ha ez volt a hála,
Kincset, nyereséget hogy szedsz garmadára!"

Szólt rá Agamemnon, emberek királya:
„Csak rajta, ha tetszik, menj, senki se bánja,
Vannak még elegen, főképp Zeüsz-isten,
A kik tiszteletet adnak nekem itten.

Isten után lévő ennyi fejedelem
Közül csak te magad gyűlölködöl velem;
Feleselés, patvar, háború a lelked,
Pedig ha vitéz vagy, ezt istentől nyerted.

Hát csak vidd a hajód, társaidat hívjad,
Térj vissza hazádba, myrmidonid bírd,
Semmit se törődöm veled s haragoddal,
Sőt ime megmondom, legyen is tudtoddal:

Khryzéisz helyett, kit tőlem Phoebosz vett el,
S most im haza viszi hajóm kísérettel,
Az ékes Brizéiszt, jutalom-rabodat
Hozom el, feltörvén érette sátradat.

Tudd meg, hogy több ember vagyok mint te, s osztán
Más se merje máskor mérni magát hozzám,
Fel se merészkedjék senki tenni velem". —
Megbúsula erre Akhillesz fejedelem.

Két gondolat küzd most bozontos mellében:
Mozdítsa-e éles kardját hüvelyében,
S útat nyitva hozzá, Atrideszt lesujtsa,
Vagy fékezze dühét és haragját fojtsa?

Mig ekként ezeken tépelődik lelke,
Fészkeből a roppant fegyvert is emelte,
Ott terem Athené, — Héra kedvéért, ki
Mindkettőt egyaránt szereti és félti.

Sárga haján fogja, mögötte megállván,
Csak maga a bajnok, más senki se látván,
Megretten Akhillesz, legott visszafordul . . .
Háta mögött Pallasz, ég a szeme zordúl.

„Pajzsos Isten lánya, mi hoz ide téged?
Jöttél Agamemnon bántalmai végett?
De ime fogadom, meglesz, bárki lássa,
Életébe kerül felfuvalkodása“.

Felel a kékszemű istenasszony menten:
„Haragod enyhíteni le az égből keltem,
Fehérkaru Héra istenasszonyért, ki
Mind a kettőtöket szereti és félti;

Hát szünjön a patvar, kardod ki se vonjad,
Szóval a mint bírod, csak visszatoroljad,
Mert ime megmondom, — s nem hiú ígérlet,
Háromszorosan tér vissza elvett béréd“.

A délczeg Akhillesz szólt erre viszontag:
„Megtartani illő, mit istennők mondtak,
Ők az engedelmost hallják kegyesebben,
Bár a szívem sajog harag-marta sebben“.

Megnyugtatja kezét kardja markolatján,
Hüvelyébe a nagy érczet esni hagyván.
Szót fogad Pallasznak, a ki visszatére
A pajzsos isten olympi hegyére;
De Agamemnonra új haraggal támad,
Adván szabad utat bösz indulatának.

„Ó te kutya-szemű, szarvas-szívű, bor-zsák,
Kiben sohasem volt egy iznyi bátorság
Sereg élén állni fegyverviadalnál,
Vagy lesre kiszállni, mert bele is halnál;

Cserkészni könnyebb is az akhiv táborban,
S a ki ellened szól, fosztogatni sorban;
Népeiden hizol, czenkek fejedelme, — —
Másképpen utolsó ez a bűnöd lenne.

Most ime kimondom, öreg esküt mondva
E botra, ki nem hajt sem ágra, se lombra,
Mert bérczi tövéről a fejsze levágta,
Ki sem zöldül többé, mert héjja lehántva,

Most a görögök közt a Zeüsz nevében
Vezér-embereknek szolgálva kezében
Őrizi a törvényt, itéli a népet, — —
— Bizony keserves lesz ez az eskü néked: —

Megemlegetnek még az akhivok engem,
Mikor Hektor előtt hullnak sűrű rendben,
Segitnél, ha tudnál, csak szived emészted,
A legjobb akhivot, hogy semmire nézted.“

Aranyszeges botját földhöz vágta akkor; —
Forrt Agamemnon is a nagy indulattól.
De beszédes Nesztor szólt közējök kelve,
Ejti a szót méznél édesebben nyelve;

Két szózatot embernyom tünt el előtte,
— Mely vele született, s a mely megelőzte, —
Most már a harmadik nemzedéken itél.
Engesztelő szava ajkáról imigy kél:

„Ó az akhiv földre kél micsoda felleg!
Priamosz és háza majd örülne ennek,
Görögök közt elsők tanácsban, erőben,
Titeket egymással látván perelőben;

Vénebb vagyok, mint ti, sok nagy időt értem,
Bajnokokat nálunk jobbakat esmértem,
De szavamat azok sohsem vetették meg;
Mert sohasem láttam olyan leventéket.

Nem is látok, tudom. Peirithóosz Dryász,
Ki Exadioszszal nemzetekre vigyáz,
Kéneüsz, Polyphémosz amaz istenmássa, —
Thezeusz Aegida halhatlanok társa.

Sohasem szült a föld ilyen erőseket;
Hősök ostromoltak hasonló hősokeket,
A kentaurusok bércezen lakó fáját
Ádáz diadallal magok előtt hajták.

Idegen országból vélők esmérkedtem,
Köztük erőm szerént én is emberkedtem,
Mostan élő senki meg nem állna vélek,
De szavam bevették, ti is bevegyétek:

Te, bárha vezér vagy, ne vedd el a lánykát,
Mert ezt az akhivok már néki ajánlták;
Akhillesz daczodat te is szüntesd, — mivel
Ekkora tisztesség nem volt köz senkivel,
Mióta viselik a királyi pálezát.

Te, noha bajnok vagy, istenasszony ága,
De nagyobb ő nálad, mert több a jobbágya;
Atrida se folytasd, haragodról tégy le,
Lám ő az akhivok oltalmazó védje“.

Mostan a nagyható Agamemnon monda:
„Öreg, a mit mondtál, bölcsen van az mondva,
De lám a nyakunkra ül már ez az ember,
Uralkodni akar, egyre-másra rendel, —

Parancsot osztogat mindenkinek, pedig
Nem vélném, hogy ötet e dolgok illetik;
Erőt noha néki az örökkévalók, —
Adtak-e hatalmat mást mocskolni valót?“

Akhillesz istenfi megfogja szavában:
„Hitvány, semmi-ember volnék igazában,
Hódolva ha mindent vennék, valamit szólsz;
Birhadd a kit akarsz, nekem nem parancsolsz.

Mást mondok én néked, jól eszedbe vehedd,
Többé a leányért sem mással, sem veled —
Viadalt ez a kéz nem folytat miatta,
Fukar visszavészi fukar a mint adta.

De hajóim körül más, a mi van marha.
Nem teszed rá kezed, ura-nem-akarva,
Vagy nosza próbáld meg. E nép szeme láttán,
Fekete véredben megfürdik a dárdám“.

Indulatos szóval feleselvén ekképp,
Széküket elhagyják, tovaszéled a nép;
Akhillesz eléri hajóit, sátorát,
Patroklosz kíséri és sok egyéb barát.

Atrida hajót most a tengerre húzat,
Evező legényt is rendel bele húszat,
Száz-tor az istennek, Khryzeisz is fel-ül, —
Fortélyos Odysszeusz vezérlő emberül.

Azután a király tisztálkodást rendel,
Mosakodik a nép, szennyét nyeli tenger.
Áldozatul majdan partján az öbölnek
Száz-as-torra tulkot és gödölyét ölnek;
Az áldozat-illat füstgomolyba ment fel.

Mind az egész tábor im ez cselekedte,
 Atrida a patvart el még se feledte,
 Sőt Talthybioszhoz és Eurybateszhez,
 Kik hirnöki voltak, fordúla ezekhez:

„Pélid' Akhillesznek sátorához menvén,
 Hozzátok Brizéiszt kézen fogva gyengén,
 Ha nem adja önként, magam török rája
 De sokad magammal, azt pedig megbánja“.

Igy útnak ereszti, meghagyva kegyetlen,
 Kelletlen a parton mennek azok ketten,
 Myrmidon hajókat s a Pélida sátrát
 Föllelve, Akhilleszt ott ülve találták.

Nem örül a bajnok, mikor őket látja,
 Tartózva ezek is néznek a királyra,
 Szólamlani félnek, kérdezni haboznak,
 De Akhillesz tudja, miben fáradoznak.

„Istennek, embernek cselédi, követek
 Jöjjetek közelebb, üdvözök legyetek!
 Rátok nincs panaszom, — Atridesz a ki sért,
 Ő küldött titeket gyöngre Brizéisziert.

Menj deli Patroklosz, a lányt vezesd elő,
 Hadd vigyék el neki; de e dolog felől
 Halandó emberek és boldog istenek,
 S galád maga ellen tanúim legyenek.

Majd ha rám szorúlnak, szégyen-veszedelmek
 Ellen valakiket megvédeni kellek . . . ! —
 Örjög ez az ember, vált esze fonákra,
 Nincs meggondolása előre se hátra:
 Hogy' óvja meg népét, bár hajói mellett?“

Cselekszi Patroklosz a mit mond vezére,
 Általadja a lányt követek kezére,
 Ezek visszatérnek, megy a lány is vélek,
 De nincs ám kedvére

* * *

Akhillesz félre űlt akkor keseregve,
 A tajtékozó tenger partjához eredve,
 S anyja felé tárván kezeit, a habnak
 Sötét mélységire szemei tapadnak:

„Ó ha rövid létre engem, anyám, szültél,
 Mért Zeüsz e létet nem tette becsültté?
 Atridával szemben, de hagyott szégyenben,
 A ki jutalmamtól megfoszta ma engem“.

Dicsősséges anyja, ki a vizek alján
 Atyjával országot, megindul a jajján,
 A fehérülő habból ködként felmerülve,
 Könnyező fiával szemben települ le.

Néven szólogatja, kézen simogatja:
 „Minek sírsz, mi bánat szivedet szaggatja?
 Panaszod magzatomból beszéld el őszinte’,
 El ne hallgass semmit, úgy hadd tudjam, mint te!“

A könnyü-lábú hős szól, sohajtva mélyen:
 „Te, a ki mindent tudsz, minek ezt beszéljem?
 Éjjeten várát mikor kiraboltuk,
 Igaz osztályra a kincsét ide hordtuk;

Megkapta a kincsét kiki a mint illik;
 Agamemnonnak is akhívok kiszinlik
 Az ékes Khryzeiszt. De a leány atyja,
 A Messzelövellő Apollónak papja,

Eljött felkeresni akhivok tanyáját,
Hozva tömén kincset, megváltani lányát;
Vert-arany-vesszejét a kezében tartja,
Nyilas Apollónak koszorúja rajta,
Úgy könyörög nékik, kérven valamennyit,
Két Atrida-testvért, népek fejedelmet.

Harsányan akhivok rázúggtanak akkor,
Méltányolni kell a váltságot a paptól,
De Agamemnonnak nem esett ez kedvén,
Sőt lehúrogatta, zordúl fenyegetvén.

Búsultan az öreg hátra magát vonta,
Phoebosz Apollónak ügyét panaszolta,
Meggzánta az Isten, mert igen szerette,
Argivokra mindjárt ostorát vetette.

Egymásra rakásra most a népek hüllnek,
Az Isten nyilai szerteszét szágúldnak,
Mig egy bölcs Nézellő, a Messzelövellő
Isten akaratját megfejtteni eljő.

Ím én is az istent kérlelni javallnám,
De Atrida király haraggal rivall rám;
Ellenembe felkelt. meg is fenyegetett,
Fenyegetése már be is teljesedett:

Kényes akhivokkal míg indul a gálya,
— Istennek ajándék, Khryzesznek a lánya, —
Cselédi azalatt sátramból elvivék
Brizeiszt, kit nekem adtak az akhivék.

Most mellettem, anyám, a mint birod, állj fel,
Zeüszhöz Olymposzra könyörögni szállj fel,
Ha valaha néki valamely esetben
Kedvére lehattél szóban avagy tettben.

Otthon dicsekedve sokszor emlegetted,
Nagy gyalázatának te elejét vetted,
Mikor Héra, Neptun, Pallasz, és a többi
Isten, gúzsba szánta ő felségét kötni.

De te ott teremvén, kötelét megoldtad,
Ama Százkezűt is oda parancsoltad,
Kit Briareüsznek mond az istenek nyelve,
Van az embereknél Aegaeon ismerve.

Ereje atyjának haladta erejét,
Zeüs-isten mellett daczczal ülte helyét.
A boldog istenek elkezdtek reszketni,
Mindjárt nem merték ám gúzsba Zeüszet vetni.

Ezt hozd ma eszébe, megölelve térdét,
Ílion részére engedelmét kérnéd!
Üzhessék a partig az akhivot, s vágják;
Hadd keserülje meg a kedves királyát,
Atrida nagyható szívét is emészsze,
A legjobb akhivot hogy semmire nézte“.

Rá-válaszol Thetisz, de a könnye pereg:
„Jaj nékem, én fiam, mire neveltelek!
Életed ha már oly rövidre van mérve,
Legalább keservtől lenne megkimélve:
De ez a rövid is fájdalomban el-tél,
Palota-házamban ily sorsra születnél!

De majd Olymposzra, értekezni Zeüszszel,
Ha megindithatnám, fel is megyek ezzel.
Lenge hajódnál te veszteg addig ülven
Tarts haragot, harczba ingyen se vegyülvén.

Mert Zeüsz és vele a többi istenek
Jó éthiópokhoz torozni mentenek,
Tizenkettő napra vissza onnét kerül,
Akkor érczházában, ő palotájában
Átölelem térdét, hiszem hogy könnyörül“.

Így szólván elenyész. Akhillesz ott marad,
Tovább is forrongván lelkében a harag
A szép-övü lányért, a kit boszújára
Ragadott el tőle akhivok királya.

* *

Már Odysszeüs is Khryze felé szálla,
Száz-tulok-torával ragadja a gálya.
Sok-mélyü öbölbe hogy bevitorláznak,
Beszedik, göngyölik, lerakják a vásznat.
Aztán az árboczot, tágitván a székén,
Gyorsan fektetik le a kötélzet fékén.

Evező-lapáttal húznak ki a szél're,
Majd a párna-kövek kerülnek a mélyre;
Azután kikötnek, maguk is kiszállnak,
Kírákják tulkait Apolló királynak.

A tenger-futóból Khryzéisz is lelép,
Bölcs Odysszeüs viszi az oltárig elébb,
Ott atyja kezébe a leányt ajánlja:
„Agamemnon“ — úgymond — „emberek királya,

Neked ime küldi szeretett magzatod,
S a Messzelövőnek százaz áldozatot,
Danaokért nyujtván ezt engesztelőnek,
Kiken az istenség csapásai lönek“.
Így kezére adja;
Vig szívvel a lánykát öleli az atyja.

Fényes áldozatra mostan a sor kerül,
Tulkokat állatják ékes oltár körül.
Mossa kezét kiki, kész a bongor sóval,
Két karját kitárván esd a pap felszóval:

„Óh te Ezüst-íjjas! Khryzé pártfogója!
 Killa és Tenedosz nagy uralkodója!
 Meghallgattál minap, meg is embereltél,
 Ostort az akhivra súlyosat eresztél:
 Most de viszont rajtok szüntessed a vesszöd!” —
 Phoebosz kegyelemmel hallgatta az esdőt.

Hálát az akhiv is ekként ada szinte,
 Bongort a tulokra tele-kézzel hinte.
 Majdan az állatnak vissza nyakát szegik,
 Vérét veszik, nyúzzák, csipeit kiszedik.

Két-rétű szalonna burkolja a bonczot,
 Tetejébe raknak véribé szelt konczot.
 Akkor a vén ember hasábfán égeti,
 Fekete borát rá bőven öntögeti,
 Mögötte legények,
 Öt-hegyű villával szolgálni serények.

Ezt hogy elégették, fálnak aprólékot,
 Majdan eltagolják az egész derékot,
 Nyársra vetik, gonddal sütik is meg mindet,
 Azután leszedik. Kezdődik az innep.

Semmi panasz nincsen, igaz osztást tesznek,
 Étellel-itallal mind megelégesznek;
 Majd a fiatalság kezében a kupa
 Jár sorra a körben, borral koszorúzva.

Megadva belőle először a zsengét;
 Azután az isten dicséretit zengék;
 Lantolva napestig szép éneket tőnek.
 Tetszett is az ének a Messzelövőnek.

Mikor a nap leszállt s felkerült az éjjel,
 A kikötő mellett elfeküdtek széjjel.
 De már a reggelnek rózsá-újjú lánya,
 Indulásra őket sürögve találja
 Az öreg táborhoz. Szelük is van kellő,
 Kivel útjuk áldja a Messzelövellő.

Talpon van az árbocz, a vitorlát tárják,
Szögben veri a szél, dagasztja a szárnyát,
Bibor habok szöknek harsogva körüle,
Míg vissza a vizen a gálya sirüle.

Ott az akhivoknak táborához tartva,
Barna hajójukat vontatják a partra,
A buczka-fövényen széket alá vetnek,
Sátrakba, hajókba oszt' eltelepednek.

Peleüsz nagy fia, Akhillesz ez alatt
Búsuló magában hajóinál maradt;
Harczba, vitézlőknek seregébe sem jár,
Harczért, riadóért a szive eseng bár.

* * *

Tizenkettő-napra hogy a hajnal fordul,
Az örök istenek megtérnek a torbúl;
Zeüsz ballag legelől, a többi mögötte. —
— Fia könyörgését Thetisz se feledte.

Habjaiból kelvén, fel a magas égnek
Tájékira száll fel reggeli vendégnek.
Ott a Messzeható maga üldögélvén
A sokormú Olymp legmagasabb élén,
Leborúl elébe, térdeit öleli,
Állát simogatja, ekképen kérleli:

„Ó istenek atyja! ha szóban vagy tettben
Valamikor néked javadra lehettem,
Kérlek, add meg most a fiam tisztességét,
Nézd másokhoz képest élte rövidségét.
Agamemnon király igen megalázta,
Dij-beli jószágát tőle elvitázta.

Most te, bölcs istenség, légy megtorolója!
Engedd, az akhivot addig verje Trója,
Mig az én fiamat meg nem emlegeti,
Tiszteletet adván tisztessgre neki“.

De a Fellegező, hosszú hallgatásban
Elmerülve, késik a válasz-adásban.
Akkor Thetisz újra érinti a térdét,
Megrázza, ölelvén, ismételi kérést:

„Ígérd meg hát kérlek, s bizonyoddal ints rá,
Vagy pedig tagadd meg; félni okod nincs rá.
Tudjam meg legalább, — tagadásod vallja, —
Isten-asszonyoknak én vagyok az alja“.

Hosszu sohajtással válaszol a Felleg-
Toroló istenség: „Rossz vége lesz ennek!
Miattad Hérával gyülik meg a bajom,
Addig patvarkodik, felkelti haragom.

A többiek előtt úgyis örökkéig
Húrol, hogy a harczban én segítsek nekik.
De te most eredj el, meg ne lásson ő itt,
Majd elvégzem én azt, bíz csak rám a többit.

Jelt is adok róla, bizonyomat intem,
Ez lesz a kezesség, hogy megteljesitem.
A mire fejemmel így adom a választ,
Létlenre, fonákra, meddőre se vál' az“.

Akkor egyet villant a sötét szemöldök,
Mozdultak vele az ambróziás fürtök
Az ég királyának halhatatlan fején,
Hogy az Olymposz is megrengett a helyén.

Azután elváltak. Thetisz szállt a mélyre,
Zeüsz viszont a maga hajlékába tére.
Atyjuk érkezésén mind felállt az isten,
Nem merte bevárni széken ülve egy sem.

Alig ült trónjára, Héra tudta mindjárt,
 — Mert látta is — hogy az Ezüst-lábú itt járt,
 A vén tenger lánya, tanakodni véle;
 Zsémbelő szavakban hányja a szemére:

„Kivel szöveteztél már megint te álnok?
 Régi szokás nálad titkolózva járnod!
 Jó szántodból bizony soha meg nem hallom
 Egyetlen szóval is, mi a czéled vajjon?

Az istenek atyja szól ilyen válaszszal:
 „Héra, ne is áltasd magadat te azzal,
 Hogy minden tervemnek részesévé teszlek;
 Bár feleségem vagy, nem bírnád te ezt meg.

Ám a mit rád bizni látok illendőnek,
 Sem isten, sem ember nem tudja előbb meg;
 Viszont a mit magam akarok intézni,
 Arról te se kérdezz, ne is merd fürkészni“.

Felséges Héránál készen van a válasz:
 „Rettenetes Zeüsz, micsoda szó már az?
 Nem sokat aggattam, eddig se kutattam,
 Bizvást a mi tetszett, tehetted miattam.

De most attól félek, hogy az öreg tenger
 Ezüst-lábú lánya járt nálad ma reggel,
 Valamire rá-vett, térded átkarolva,
 Netalán bizonyt is intél neki róla,
 Rakásra hajóknál hullatod a népet
 Akhilles nevének tisztessége végett“.

Szólt a Fellegező vissza neki: „Jámbor,
 Gyanakszol örökké, lesed a szót számból,
 De nem mégy messzire, kutatva szándokom,
 Csak tőlem távolabb, s ez esik majd zokon.

Osztán ha úgy van is! Én úgy láttam jónak,
Te pedig ülj veszteg, engedj is a szónak!
Győzhetetlen kezem ha rád vetem egyszer,
Valamennyi isten óvjon, se menekszel“.

Igy szólt. Héra asszony megrettene rajta,
El is nyelte mérgét, zárva maradt ajka.
— Morogva viszont a sok isten neheztel,
De másítja a szót Hephaisztosz mester,
Nyájasan anyjához ekképen ohajtva :

„Be szomorú dolog, türhetlen állapot,
Hogy halandók miatt ti perbe szállotok,
S ennyit feleseltek. Mit ér akkor nekünk,
Ha ily csekélység is megrontja innepünk?

Anyámnak se vegye rossz néven, ajánlom,
Jobban az atyáknak a kedvire járjon,
Netalán haragja újra lobbót vessen,
S vigságunknak véget háborogva vessen.

Még a székünkől is ki talál hajitni,
Mivelhogy ő sokkal mindenhatóbb mint mi.
Azért csendesítsd meg engesztelő szóval,
És azonnal ő is térül hozzánk jóval“.

Igy szólt: kiszökellett, s az anyja kezébe
Bokor-pohárt nyújtván, újula beszéde:

„Túrd el noha szégyen, szenvedd noha bánat,
Veretve ne kelljen látnom az anyámat.
Mert akkor ha fáj sem tehetek már róla,
Ellent neki állni lehetetlen volna.

Máskor is, hogy melléd keltem ilyen végből,
Lábaimnál fogva kivetett az égből;
Szállottam napestig, mig Lemnoszba estem,
Szintisiek fogták fel az alélt testem“.

Fehérkeblű Héra feledi a bűját,
Mosolyogva fiától fogadja a kupát.
Most már Hephaisztosz mély vederből hordva
Jobb-kézen a nektárt töltögeti sorba.
Olthatlan kacajra az istenek kelnek,
Nagy igyekezetét látván a mesternek.

Aztán ott maradtak, napestig torozva,
Étel-ital bőven, igazán is osztva,
Dalt is az Apolló édes lantja pengett,
Váltva meg a Múzsák szép éneke zengett.

Mikor leszállt a nap tündöklő világa,
Kiki haza-oszlott, várta vetett ágya
A maga házában, melyet neki bölcsen
Szerzett Hephaisztosz biczebócza isten.

A Mennykövező is ágya felé tére,
Hol hálni szokott, ha álom ül szemére,
Ott leheveredik, el is szenderedik.
Héra is melléje.

MÁSODIK ÉNEK.

Már minden istenek, lovazó emberek
Egész éje-hosszat nyugton szendergenek,
Csak Zeüsz szemeit kerüli az álom,
Jártatja elméjét egy gondolat-szálon.

Rakásra hajóknál veszteni a népet,
Akhillesz nevének tisztessége végett:
Lidércz-álmot, véli, küld Agamemnonra,
Mindjárt is idézi, szárnyas ígét mondva:

„Szállva Lidércz-álom, ereszkedj azonnal
Az akhiv hajókhoz, szólj Agamemnonnal,
Ígről-igre, a mint mondom, ott beszéld el:
Hajas akhivjait öltöztesse vérttel.

Megbirja ma Tróját, a nagy-útczás várost,
Mert viszát Olympon senki se' von már most,
Héra szép szavára mind sorra joháznak,
Függ már Trója fölött fellege a gyásznak.“

Megérti az Álom, el is indul egyben,
Az akhivok könnyű gályáira lebben,
Agamemnont ottan sátorában leli,
Ambroziás szender a királyt öleli.

Neleüsz fiává, kit öregek között
Elsőnek a király tisztele, öltözött.
Nesztor alakjában állván ágya mellett,
Szólitja a Lidércz így a fejedelmet:

„Alszik a paripás hadas Atreüsz fia?
De nem illendő ám éjtig alunnia
Ítélni embernek, kit annyi temérdek
Népnek gondja terhel, és annyi nagy érdek.

Most hát ide hallgass, Zeüsz engem küldé,
A ki, noha távol, rajtad könyörüle,
Mert aggódik érted, — ilyen izenettel:
Hajas akhivjaid még ma fegyverezd fel.

Megbirod ma Tróját, a nagy-útczás várost,
Mert vizsát Olympon senki se' von már most,
Héra szép szavára mind sorra joháznak,
Függ már Trója fölött fellege a gyásznak.

El ne feledd szómat, jól eszedbe vessed,
Ha mézes álomból lészen ébredésed.“
— Eltünt, s elméjében Atrida forgatja
A jóslatot, melynek nem lész fogatnja.

A Priamosz vára még ma az övé lesz:
Nem tudja a jámbor, Zeüsz mire végez!
Véres ütközetek fájdalma, jajjai
Miatt sok bút lát még Danaus, Trójai.

Álmából ocsúdván, ágyába' felüle,
— Az isteni szó még ott rajoz körüle, —
Ujdonat-új dolmányt, remeket és gyengét,
Vesz magára ottan bő palástot, lengét.

Fehér lábaira illik ékes zsólya,
Vállában a szablya, ezüst a fogója,
Atyai öröklő pálczája kezébe',
Úgy megy a pánczélos akhivok elébe.

Már magas Olympra a hajnal fellépett
Ébreszteni Zeüszet, s a több isten-népet,
Mikor Agamemnon harsány hirlőivel
Hajas akhivokat gyűlésre hívogat,
Kiált a kiáltó, gyűl a nép ezrivel.

Tanácsot először a nagyszivü vének
A piloszi Nesztor sátrában ülének,
Kiket Agamemnon mikor egybe rendel,
Eszélyes tervéről szóla nekik renddel:

„Isten-jelenéssel volt dolgom imette,
Ambrózia-párás éjnek közepette,
Termetben, alakban Nesztor maga szinte
Ágyam fejin állván, ekképp ugyan inte:

Alszik a paripás hadas Atreüsz fia?
De nem illendő ám éjtig alunnia
Ítéző embernek, kit annyi temérdek
Népnek gondja terhel, és annyi nagy érdek.

Megbirod ma Tróját, a nagy-útczás várost,
Mert vizát Olympon senki se' von már most,
Héra szép szavára mind sorra joháznak,
Függ már Trója fölött fellege a gyásznak.
Ezt tartsd meg eszedben! — Mond és tova-lebben;
Én is a szenderből felocsúdtam egyben.

Hát most az akhívval fegyverit öltetjük,
De próbára elébb, a mint illik, vetjük:
Gályáira én majd biztatom a népet,
Ellent de ti állván, visszatereljétek.“

Igy beszélván, leült. Ám utána kelve
Nesztor, a fövényes Pilosz fejedelme,
Szólt; szavát szeretet, bölcsesség vezérli:
„Barátim! Akhivok királyi, vezéri!

Más akármely akhiv száján e jelenség
Hazudozás lenne, mese-számban esnék,
De lám Agamemnon beszéli, ki pedig
Elsőnek akhivok közt lenni kérkedik.

Igy hát az akhivot öltöztessük vértbe!“
Igy szólt, s a tanácsból azonnal kilépe.
A többi király is kelt utána rendén,
Népek pásztorának engedelmeskedvén.

Ezalatt gyűl a nép, mint valami méh-raj,
Ömlik az odúból, új meg új karéjjal,
Most messze vetődve, majd össze-verődve,
Leccsap egy-egy bokra tavaszi mezőkre:

A sátrak, a gályák méhéből a tenger
Partjai hosszában úgy rajzik az ember;
Isten szó, *Temonda*, mint a szikra, szerte
Hajtá fel a népet, össze is terelte.

Zsivaj kél a zajbul, lárma a morajbul,
Mikor letelepszik, a föld bele-jajdul.
Kilencz harsány hirlő győz kérlelni csendet:
Királyok szavának ha helyet adnának,
Míg helyre-verekszik és a szónak enged.

Mostan Agamemnon jogarát emelte; —
— Zeüsznek Hephaisztosz eztet remekelte,
Zeüsz viszont az Argosz gyilkosának adta,
Ama lovag Pelopsz ettől azt fogadta;

Pelopszról Atreüszre, népek pásztorára,
Maradt Thyesztesre, sok juh-nyáj urára,
Majd Agamemnonra szállt a drága jószág,
Kinek Argosz hódol, és sok sziget-ország. —

Hát im e jogaron most magát nyugtatja,
S az argív fiakhoz így indul szózatja:
„Danaus bajnokok, ti Aresz cselédi!
Törbe vittek engem a Zeüsz beszédi.

Nem térek meg, úgy mond, s rá is inte nyomban,
Míg kő marad épen ékes Ilionban :
De lám, szégyen-szemre, hamis utat kezdve,
Haza küld, mikor már annyi népem veszve.

Bizonyára, mivel az Örökhatónak
Tetsző akaratja ezt így látta jónak,
A ki annyi várost tett immár semmivé,
Tesz még ezután is, mert az erő övé.

Még unokáink is . . . Lesz a szavuk feddő,
Hogy az akhiv népnek harcza vala meddő,
Kiszebb néppel nem birt; számban és erőben
Noha amazoknál, mondják, vala többen.

Mert ha frigyet vetvén, becsületes béke
Áldomását lakná Trója s Argosz népe,
Mind, apraja-nagyja, gyűlne bár amonnan,
De akhiv csak a ki itt van a táborban . . .

Kerekben akhivnak tizével ülőnek
Egy-egy dardant szánnánk bortöltögetőnek,
Még se jutna mindnek bor-adogatója.
Mennyivel nagyobb hát az akhiv mint Trója !

Értem a törzsökjét. Mert emezek mellett
Dárdavető férfi felesen gyülemlett
Mindenfelől össze, s ez az, a mi távol
Tart, noha rá-czélzok, Ilion falától.

Kilencz éve a nagy Istennek lejára ;
Már korhadozóban hajóink szerfája ;
Kötelnünk rehülve ; asszonyunk, csemeténk
A kapuban ülve, epedve néz elénk.

Mégis a mért jöttünk, czélt abba' nem érünk,
Hát fogadjatok szót, jobb ha vizszatérünk,
Kedves otthonunkba, költözve hajóra :
Sohasem lesz mienk a nagy-útczás Trója."

Így szerte sokaknak, kik nem vették neszét,
Mi lőn a tanácsban, felzavarja eszét.
Most kavarog a nép, mint mikor az Ikar
Tengert megcsapja két szembe-keelő vihar, —

Zeüsz fellegeből alá-fuvalkodva,
S fölvert habjainak messze kivet fodra.
Vagy tábla-vetésnek, mikor a keleti
Szélvész neki dőlven, kalászat kergeti.

Öröm-üvöltéssel a tengerre fordul,
Oszlop kel utána, mit fölver, a porbul;
Látnak a munkához, oldanak a bárkát,
Futó csatornának tisztogatnák árkát;

Haza-rikoltásuk száll a magas égig'
Mig a vánkös-talpak czölöpjeit tépik. —
— Végzet-vétve bizony most elerednének,
Ha Héra nem szólna egy szót Athénének:

„Győzhetetlen lánya a pajzsos Istennek!
Hát már az akhivok hajóikra mennek?
Mind az édes szülő-földe felé készül,
Priamus házának hagyja dicsekvésül
Az argiv Helenát, ki miatt már veszte
Annyi jó akhivnak lőn honától messze.

De te az ércz-vértés néphez magad adjad,
Tengerre hajóit vontatni ne hagyjad,
Vissza minden élőť szép szavad maraszszon!“
— Nem mond neki ellent Pallas-istenasszony.

Olympus-oromról száll is alá egyben,
Az akhivok könnyű gályáira lebben,
A Zeüsz-elméjű Odyszeüsz mellett,
A ki egy-magában álldogála, termett.

— Újja sem érinté még barna hajóját,
 Mert a keserőség elfogta valóját.
 Hát az Istenasszony oda-állt elébe,
 „Tervező Odysszeusz“ — ezt adta eszébe, —

„Isteneknek sarja, fia Láertesnek!
 Hát már az akhivok hajóiknak esnek?
 Mind az édes szülő-földe felé készül,
 Priamuis házának hagyja dicsekvésül
 Az argiv Helenát, ki miatt már veszte
 Annyjó akhivnak lőn honától messze!

De te az ércz-vértes néphez magad adjad,
 Tengerre hajóit vontatni ne hagyjad,
 Vissza minden élőt szép szavad maraszson!“
 Tudja jól Odysszeusz, ki ez Isten-asszony.

Fut is azért mindjárt, palástját elhányja,
 — Eürybatesz szedi fel, úgy hordja utána, —
 Mig szembe találja a népek királyát,
 Átveszi kezéből öröklő pálczáját,
 Ezzel az argivok hajóit bejárja.

Ott ha királyt talál, vagy mást, ilyen rangon,
 Hozzá simulva szól engesztelő hangon:
 „Atyafi! Nem szép ám félned, mint egy paraszt,
 Jobb, ülj meg a hogy vagy, mást is helyén maraszsz.
 Mit tudod te czélját a királyi tervnek?
 A mire ma biztat, holnap azért ver meg.

Mindnyájan sem értők ottbenn mit eszele,
 S a ki felingerli, megbánatja vele.
 Holott rettenetes a király haragja,
 Erejét bölcs Isten tetsző keze adja.“

Ha viszont köz-embert kap a nyelvélésen,
Megsujtja a bottal, feddeni is készen :
„Atyafi! Veszteg légy, ne zavarj a csöndet.
Hallj engedelemmel magadnál különbet.
Sereg-kísérő vagy, akadék utánunk,
Hadban, se tanácsban számba se jössz nálunk.

Nincs is bizony szükség ennyi országlóra,
Mert a sokfejűség sohase visz jóra,
Egy király és egy úr! kinek, erőt, jogot
Országiani rajtunk a bölcs Isten adott.”

Tábor-szerte úrként rendelkezik ekképp,
Sátra-hajójából vissza is ont a nép.
Igy morog a tenger messzi, mikor habját
A magasló partok vissza-visszacsapják.

Meg is csillapodtak, ki-ki ülve székén,
Csak Therzites nyelve nem maradhat fékén,
Sok helytelen beszéd, melylyel a királyok
Ellen agyarkodva minduntalan károg,
Fordúl meg a száján, noha soha szálán,
Csak, hogy nevéssenek rajta az akhájok.

Nem volt rútabb nála az egész seregben,
Sanda is, sánta is, két válla kerekben,
Tekető a melle, egy-két haja-szála
Csúcsos feje-bubján egymást kiabálja.

Akhilleszt, Odyszeüsz káromolta eddig,
Most Agamemnonra öltötte a nyelvét.
Dühös rá az akhiv, szidja is magában,
De ő Agamemnont rútolja javában.

„Atreüsz fia, hé! mi kell, mi bajod van?
Halommal már a réz áll a sátorodban!
Válogatott szépek!... mert te színelsz elül,
Mikor egy-egy város martalékra kerül!

Hát még egy kis arany nem kellene, vagy-mi?
Kit trójai ember váltságul fog adni
Fia helyett, a kit pedig megkötözve
Én vagy másik akhiv hordunk neked öszve?

Vagy tán új menyecske, enyelegni véle,
Titkos szerelemre rejtegetni félre?
Fejedelmünk volnál, de nem nagy becsület,
Hogy miattad a nép ennyi bajba süljed.

Hát ez a sok podgyász! Kóty! Néember, nem ember!
A saját hajóján haza menni sem mer?
Lesni osztalékát hagyjuk itt magára:
Hadd tudja meg, van-e, vagy se, bennünk kára?

A ki Akhilleszt is, különbet magánál,
Megbántja, jutalmát ott tartva magánál.
Akhillesz is gyáva! Semmi epe benne!
Másképpen utolsó ez a bűne lenne

Atrida királynak! — Még tovább is szólna,
Szitkait a népek pásztorára szórva,
De bajnok Odyszeusz ott elébe-toppan,
Átszegzi szemével, feddi kemény szóban.

„Therzites, beszéded harsány, de esetlen,
Csak te magad nyelvelsz a királyok ellen,
Holott utolsó vagy valamennyi között,
Kikkel Ágamemnon Trójához érkezött.

Hát királyok nevét ne vedd többé szádra,
Meg se hurczold őket, ne is izgass hátra!
Nem tudni előre, mire megy ki harczunk,
Nyereségünk lesz-é, vagy pedig kudarczunk?

Itt lebzselve ontod szitkaidnak árját,
Egyre kissebbited akhivok királyát? —
Nyelved öltögetve te hányod fel neki,
A mivel tisztelik Danaus gyermeki?

Most ime megmondom, szavamat is állom,
 Még egyszer a szádat szitkozva találom :
 Ne maradjon vállán Odysszeüszt feje,
 Telemakh atyja se legyen többé neve :

Ha én le nem húzom testedről a gúnyát,
 Azzal együtt a mi takarja a csúnyád ;
 Csúfos ütésekkel kivette a sátrak
 Közzül, a hajókig sivalkodva váglak. “

Egyszersmind hátára, nyaka közé szedett,
 Hogy könnye kicsordult és két-rét görnyedett.
 Kékre dagad háta az arany-bot után,
 Múlik minden kedve, meglapúl szepegve,
 Törülgeti könnyét, néz egy helyre bután.

Az akhiv is, noha nincs nevető kedve,
 Ör vendi a dolgot, összetekingetve :
 „Nagy-sokat intézett Odysszeüszt helyesen,
 Harczban és tanácsban mindenkor eszesen :

De valamennyi közt a legokosabbat,
 Hogy megfenyítette e háborodottat.
 Tudom most örökre elfogyott a kedve
 Nyelvelni királyok ellen fenekedve. “

* * *

Igy szóltak a népek. — De jogart emelve
 Szólt a város-irtó hős most újra-kelve,
 (Kiáltónak mellé Pallasz maga állott,
 Az akhiv seregnek hallgatást kiáltott,
 Hogy értse meg a szót eleje-utója)
 Bölcs meggondolással nagy Odysszeüszt szóla :

„Atrida! ez a nép téged, fejedelmét
 Egész világ előtt rossz hírbe kever még;
 Másítja a szavát, holott azt igérte,
 Innét veled addig nem lesz haza-térte

Míg ékes Iliont nem rontod a földig;
 S im most össze-ríva, haza készülődik,
 Mint az özvegy asszony, mint ölbeli gyermek. —
 — Bizony keserves az, a kit haza vernek.

Keserves ám az is, csak egy hónapig is
 Felesége után sirjon akárki is,
 Míg alatta a sok evezőjű gályát
 Csapkodják a szelek, a habok himbálják.

Mirajtunk pedig már, hogy itt vesztegelünk,
 Fordúla kilenczet az esztendő velünk;
 Hát bűnül se tudom az akhiv seregnek,
 Hogy karcsu hajóik mellett keseregnek.

De mégis nagy szégyen volna neki ennyi
 Veszteglésre, üres kézzel haza menni.
 Tűrjünk hát ideig; várjuk, teljesül-e, —
 Vagy sem, a böles Kalkhas jóslása felőle?

Mert elménkben tartjuk, tudhatja is minden,
 A kit még a Párka el nem ragadt innen:
 Össze midőn gyűlénk minap Aulisz mellett,
 Priamus házára keltvén veszedelmet,

Egy forrás körül ott, — gyönyörű jávornak
 Tövében a kútfő kristályjai forrnak —
 Oltárra rakottan áldozatink égtek,
 Szemlélői valánk csuda-jelenségnek:

Mert az oltár mögül egy iszonyú sárkány,
 Véres csik piroslott hosszában a hátán,
 Maga a nagy Zeüsz szerzé bizonyára —
 Szökvéen, tekerődött fel a juharfára.

Nyolez gyöngé kelésű fia egy madárnak
Lombjai közt lapult a juhar sudárnak,
Kilenczedik anyjuk a ki űlte őket; —
Felfalta a sárkány a kis csipegőket.

Utoljára pedig az anyának esett,
Elkapva a szárnyán, a mint ott repesett.
De akkor az Isten, ki a sárkányt szerzé,
Örök akarátját vele nekünk jelzé:

Ott hagyta előttünk mozdulatlan kőnek;
Mi pedig ámúlva láttuk a mik lőnek.
Hát, hogy áldozásunk ily csodára váltott,
Kalkhas, magyarázván, ekképpen kiáltott:

Mért ámúztatok el, hajas akhiv sereg?
Bölcs Isten szavával szólanak e jelek,
Hogy a mire vártunk, messzi van bár, messzi:
Meglesz; híre sem fog feledésbe veszni.

Lám nyolez a madárfi, kit a sárkány nyelt bé,
Kilenczedik anyjuk, a ki őket kelté:
Egy madár felelvén egy-egy esztendőknek,
A nagy-útczás város tizediken dől meg.

Így int vala Kalkhas. Hát vértés akhiv nép!
Vagytok valamennyen, ne fussatok innét!
Meglesz nem sokára,
Hogy kezünkre kerül a Priamus vára!“

Ekkor az akhivok riadásra keltek,
Rá vissza a gályák harsanva feleltek,
A nemes Odysszeüs szavain örvendvén. —
De Geréni Nesztör szól utána rendén:

„Mint holmi gyermekek, bizony úgy zajongtok,
Kiknek háborúra erejök, se gondjok,
Hát ennyi az eskü, ennyi az ígélet,
Hogy a mibe' hittünk, mind a füstbe széled?“

A sok tervezésnek, sok férfi-tanácsnak,
A sok kéz-adásnak, tiszta áldomásnak,
Patvarkodásnál még nincs egyéb gyümölcse,
S hogy idejét a nép itt hiába töltse?

De te, ó Atrida, légy ki valál eddig!
Gyilkos viadalban töltsd az Akhiv kedvit.
Azt az egy-két embert hagyd tovább epedni,
A ki szegre-húzva el akar eredni,
— Semmi se lesz abból. — mielőtt az Isten
Ígéretit látjuk, teljesül-e, vagy sem?

Én mondom, én láttam, hogy jót inte nekünk,
Mikor könnyü-futó gályáinkra léptünk
Trója ellen vinni dülást, veszedelmet;
Jó jelű villáma jobbkézre lövellett.

Hát hangja se légyen hazamenetelnek,
Valameddig egy-egy trójai embernek
Asszonyával kiki nem tölti a kedvét,
Bosszúlván Helena rabságát, keservét.

Ha valaki még is kitörne a résen,
Vissza országába indulna merészen:
Oldani hajóját, nyújtsa ki csak újját!
Abban az órában halál fia léssen.

Atrida! — Magad is bölcsen cselekedve —
Szót másnak is engedj, az enyim is vedd be:
Most a hadat szaggasd törzsenként, nemenként,
Törzs a törzsnek segít, nemnek a nem ekként.

Így ha rendelkezel, jobban szót fogadnak,
Szinét, mint salakját megtudod a hadnak;
Vitéz-e, gyáva-e közrendje, vezére?
Mivel ki-ki harczol a maga kezére.

Ezekből legalább azt is megtanúlod,
Mi állja el útag Iliot feldúlnod?
Isten-rendelés-e?
Avvagy embereid gyávasága, félsze?“

Ekkor a nagyható Atrida viszontag:
„Minden akhiv enged, öreg, a te szódnak!
Oh, ha Pallasz, Phoebus, Zeüsz-istenségem
Tanács-adót ilyent tizet adna nékem!

Feldulva, kifosztva a Priamus vára
Ezen én kezemtől lenne nem sokára;
De az isten engem igen megkeserget,
Sok meddő vitába, patvargásba kerget.

Lám Akhillessel is valami leányon,
— Én voltam a kezdő — volt minap ortályom,
Holott, ha a dolgot együtt fogjuk ketten,
Jaj akkor Trójának, vége neki menten.

Most de étkezéshez, aztán készüléshöz,
Pajzs-igazításhoz, láncsa-hegyezéshez,
Ló-abrakoláshoz, szekér-szereléshez,
Kezdjünk nap-nap után tartó ütközéshez.

Mert ezután többé pihenésünk nem lesz,
Csak mikor az alkony szól a küzdelemhez;
Ember-óvó pajzs hát veritéktől ázzék,
Fáradatlan kézből a láncsa cikázzék,
Ragyogó szekeret paripa ragadjon,
Róla az izzadság gőzölve szakadjon.

Jaj pedig azoknak, kik csatát kerülnek,
Karcu hajók mellett bujkálva megúlnak:
Étkeivé lésznek ebnek, keselyűnek.“

Igy szólt. Az akhivok közt szörnyű moraj kél,
Mint ha a habokat fölveri az alszél
A szikla-tetőig, melynek pedig alját,
Támad akármerről, mindörökké marják.

Most ki-ki felkelvén, gályáira széled,
Füst csap a sátrakból, költik az ebédet;
Áldoznak is, istent válogatva, — majdan
A ki életüket megvédi a bajban.

Emberek királya, Agamemnon pedig
Ötödfü tulokkal Zeüsznek kedveskedik,
Meghívja magához az akhivok vénjét;
Legelsőnek Nesztort, s király Idoménét.

Aztán a két Ajaszt, a Tydeüsz fiát,
Hatodiknak a bölcs Odysszeüsz-daliát. —
De jó Meneláoszt maga szíve vonja;
Tudja jól, bátyjának mennyi most a gondja.

Bongorral a tulkot hintvén, körülállják,
Akkor Agamemnon így kezdi imáját:
„Dicsősséges Zeüsz, nagy és örökható,
Fellegeken járó, égben uralkodó!

Le ne menjen a nap, éj se keljen addig,
Mig Priamus háza porba nem hanyatlik;
Mig hamuvá roskad üszkeimtől tornya;
Hektor vértje szakad kardom élén rongyra;
Mig nagy sokaságban a trójai daliák
Porba borúlt arczczal a porondot marják.“

Tetszett áldozatja, de nem az imája,
Isteni végzésben sok bú vár még rája. —
Akkor az állatnak vissza nyakát szegik,
Vérét veszik, nyúzzák, csipeit kiszedik.

Kétrétű szalonna burkolja a bonczot,
Tetejébe raknak véribe szelt konczot,
Apró-fán, a melynek galyjait lenyesék,
Égetni kezdik a nyársra húzott vesét.

Ezt hogy elégették, fálnak aprólékot,
Majdan eltagolják az egész derékot,
Nyársra vetik, gonddal sütik is meg mindet,
Azután leszedik, kezdődik az innep.

Semmi panasz nincsen, igaz osztást tesznek,
Étellet-itallal mind megleégesznek.
Akkor a Geréni
Lovag-ember, Nesztor így kezd beszélni:

„Most nemes Atrida, a beszédet hagyjuk,
Kedvező intésit istennek fogadjuk.
Rajta, kiáltóid össze hamar hívják
A barna hajóknak ércz-vértes akhivját!
Mi pedig így együtt járjuk őket sorra,
Éleszsűk a lelkét bátor viadalra!”

A nagy Agamemnon ért egyet a vénnel,
Harsány kiáltóit eregeti széjjel.
Hajas akhivokat ütközetre keltve
Kiált a kiáltó, gyűl a nép sietve.

Az isten-áldotta fejedelmek pedig
Atrida körül a népet rendezgetik.
Velük együtt jár a kékszemű Athéne,
Örök, ronthatatlan, drága pajzsa véle.

Száz arany-kösöntyűk paizssán remegnek,
Száz-tulok az ára egy-egy oly remeknek.
Így szágúld a nép közt, gyűjtja fel a vérit,
Lelket, erőt ébreszt benne mind a végig.
Egyszerre meg is jó hadakozó kedve,
Haza-vágyódása van abba temetve.

Mint ha magas dombon erdő tüze lángol,
Fellobogó fénye messzére világol:
Úgy, mikor megmozdúl helyéből a sereg,
Ragyognak az égig a csuda fegyverek.

Mint vándor-madarak levegőben úsznak,
Hosszú-nyaku hattyú, gyöngyvér, daru húznak,
Vidám csivogással az eget hasítják,
Meglepik Kaysztrosz vagy Aziosz síkját,
Most felkerekednek, majd újra leszállnak,
Zeng a sik szavától a tenger madárnak:

Úgy lepi a sok nép Skamandrosz lapályát,
Üresen maradnak a sátrak, a gályák.
Maga a föld sem birt ily iszonyú terhet,
A sok ember és ló súlya alatt rengett.
Ott állnak a téren oly nagy sokaságban,
Kikeletkor réten mennyi fű s virág van.

Mint pásztor-hajlékban, tavaszi időben
Kóvályog a légy-raj, mikor a tej bőven:
Hosszú-hajú akhiv úgy lepi a rónát,
Ég vágyban a szíve ostromlani Tróját.

De mint kecskepásztor esmérí a nyáját,
Bizvást a közösből szaggatja sajátját,
Úgy a fejedelmek, indulni a harcza,
Külöznik a népet dandárba, szakaszba.

Atrida egy maga közülök kivála; —
— Zeüsz a homloka, Aresz a dereka,
Pozeidon a válla. —

Mint bika megtetszik temérdekségével,
Noha egész sereg tulok között lépdel:
Atridát az Isten oly igen jelessé
Tette férfiak közt nagy tekintetessé.

Most műzsák, olympi paloták lakói!
 Istennők! Mindennek látói, tudói!
 Mondjátok el nekünk, mert ránk csak a hire...
 Kik voltak akhívak királya vezére?

Én a sokaságot nem vehetném számba
 Volna bár tíz ajkam, tíz nyelv is a számba,
 Szavam el ne halna, ércz a tudóm volna
 Magamtól, — ha csak a múzsa nem sugallna, —
 Sorra megnevezni még se bírnám őket. —
 Hát csak a hajókat mondom, meg a főket.

Béotáknak Leitosz Peneleosz fejők,
 Arkezilász Kloniosz Prothoénor velők.
 Szkhoiosz, Hyrje, Szkolosz, Auliszi szikla,
 Halmos Etéonnal Mykalézosz sikkja,
 Thespia és Graja, Íléza és Hyle,
 Erythra és Harma népe ide gyüle;

Eleon, Medeon szépen épült vára,
 Eütretiszel Thisbe, galambok tanyája,
 Peteon, Okálé, Kópász, Koronéa,
 Fűves Haliartus, Glisszával Platéa;

A kiknek hazájok ékes Hypothébe,
 A kik Onkhestében Neptun ligetében
 Kik kegyes Nisában, gerézdes Arnában
 Laknak Mideiában, Anthedon határban:
 Ötven hajón jönnek béóta legények,
 Százhuszával ők a hajón ülének.

Aszkalaphosz, Jalmen, Aresz két magzatja
 Aszpledont, Orkhoment szavuk igazgatja.
 Anyjuk Asztyokhé, Aktor gyenge szüze,
 A kit felházáig Aresz heve üze,
 Ottan a hadisten szerelmére hajolt...
 Vezet most a két hős harmincz öblös hajót.

Phokist Episztraphosz, Skhoedios vezérli,
Nagy szívű Iphitosz bajnok csemetéi.
Kik a sziklás Pythot, kik a kegyes Kriszzát
Lakják, kik Kephizosz folyamását iszszak. --

Daulisz, Kyparisszos, Panopeüs lakói,
Anemoriával szomszéd Hyampóli;
Kephizosz forrásin hüffelő Liláia:
Viszi mindezeket negyven barna gálya.
Függ az egész Phokis szeme a két dalián,
S a beóta rajnak sorakozik balján.

Lokrisiak előtt Oileüs-Ajasz jár,
Sokkal kisebb ez a Telamon-Ajasznál;
Kisded alak noha, s csak len a pánczélja,
Senki úgy a dárdát nem hajítja célra.

Kynosz, Kalliarosz, Béza, Opont, Skarphé,
Kies Augéia, Thronium és Tarphe,
S mind, ki van Eubéa szentelt szigetin túl,
Negyven barna hajón lokrisi nép indul.

Eubéa lakóit, vérszomjas Abantját
Eretria, Khalkisz Hyszté hegye ontják,
Tengerparti Kerinth, Diusz hegyi vára,
Karysztossal együtt Styra is kiszálla.

Elephenor volt az Abantok vezére,
Khalkódon magzata, de az Aresz vére.
Gyorsan jár nyomán a sörényes nép, hosszú
Dárdáját kezében rengeti a bosszú,
Melylyel ellensége pánczélját tördeli.
Negyven barna hajó van e néppel teli.

Ékes Athénéből is felgyülekeznek
Ivadékai a nemes Erekhtheüsnek,
Kit az Anyaföld szült, Pallasz dajkálgatott,
Kövér oltárihoz azután állatott,

Hol a fiatalság időről időre
Szent engesztelőül tulkot, juhot öl le.

Hadnagyuk Meneszttheüsz Peteoszi ágon;
Nincs hozzáfogható a kerek világon
Rendezni lovagot, vagy pajzsos csapatot;
— Legfeljebb ha Nesztor, korosabb is jóval —
Vannak ezek ötven fekete hajóval.

Szalamisz Ajasszal tizenkettőt küldö
S az athéni dandár mellett települt le.

A kik Argoszt lakják, a Tirynthi bástyát,
Mély öblü Azinét, Hermione gátját,
Troizent, Eiont, Mázeszt, Eginát, borágas
Epidaurust: mind görög ifjuság az!

Bajnok Diomédes volt ezek vezére,
Kapaneus nagy fia Sthenelos is véle,
Euryalus szintén, amaz isten-mássa,
Talaion királyról Mekistes fajtása;
De valamennyinek Diomedes feje, —
Nyolczvan barna hajó van e néppel tele.

Ékes Mykénéből, dúsgazdag Korinthbul,
Kleonából a nép, Orneiából indul,
A szép Arethya, Sikyon is kiáll,
— Adrastus volt itten a legelső király. —

Hyperézt, Pellénét, Aigiont, Aigiálát,
Gonoëssus bérzét, Helike lapályát
— Szebb nép a többinél, számosabb is jóval —
A nagy Agamemnon hozza száz hajóval:
Fényes érc ruhába ő maga öltözött,
Népei számában, maga hatalmában
Kevélyen, kiválik a többi hős között.

Lakedæmon bérczét, temérdek lapossát,
Pharissal, Spártával, Messa galambossát,
Brizeiát, Augeia kellemetességét,
Amyklát és Helosz parti erősségét. —

Kik Laában laknak, kik Oetyle táján:
Bajnok Menelaosz hozza hatvan gályán,
Jár-kél maga-bizton, tüzeli a sergét,
Torlani Helena rabságát, keservét.

Kik Pyloszban, kies Aréna mezőin,
Aepiben, Thryoszban, Alpheosz sekélyin,
Amphigeneiában laknak Pteleonban,
Kik Kyparisszoszban, Helosz, Dorionban — —

(Itt egykor a múzsák a Thamyris thrákot,
— Mikor oda hagyná œkhali országot,
Eurytus házát: — útban megrohanták,
Elragadták tőle énekét és lantját. —

Énekkel legyőzne akármely dalnokot,
Még a múzsákat is, ezzel hivalkodott.
Hát dalát elvették, szemeit kiváják,
Többet se pengette aztán cziteráját.)

A geréni lovag, Nesztor volt vezérük,
Kilenczven mély hajó szállott ide velük.

Kik Kyllene tövét, Aepytius sirját,
Arkádia bajnok gyermekei, bírják,
Nyájjas Orkhomenus, Pheneus és Rhipe,
Szélvészes Enispe és Stratia népe, — —

Tegéa, Stympthalos, Parrhasia, szelid
Mantinea, hatvan naszádon közelit.
Agapenor király, sok jó gyalog Árkád
Bajnokkal megrakva, vezeti a bárkát.

A fő Agamemnon látta őket ezzel,
Tengeri munkára mert ez a nép nem szer.

A kik Bupraziát és a nemes Éliszt
Hirminét, Myrzinét, a tartomány szélit,
Lakják az Oléni s Alizi bércz között,
Sok bátor Epiv is hajókra költözött.

Négy a fejedelmük, tíz-tíz sajka halad
Mindegyik fejdelem vezetése alatt.
Tíznek Amphimakkus, a Kteates vére,
Tíznek Euryti Thalpios vezére,
Tíze Diores hőst, — Amarünkeüs sarja, —
Tíze istenarczú Polyxent uralja,
Aügéász fia ez, Agaszthenes vére.

Dulikhionnal is Ekhina igyekszik,
Mely a tenger mélyén Élisz ellen fekszik,
Mégesz a vezérük, Mars igazi mássa,
— Ama Phileüsz fia, a kit bujdosása
Dulikhionba vitt, meggyülölve atyját, —
Negyven barna hajó szállítja csapatját.

Odyszeüsszel is lelkes Kephallének
Zúgó Neritusból, Ithakából jönnek,
Krokylét, Zakynthust, zordon Aegilipét,
Számoszt, s a határos száraz parti népét
Mind a Zeüsz-elmü Odysszeüs birja,
Tizenkét hajója pirosra ki-irva.

Andraëmoni Thoasz Aetoliát hozza,
Táborba kél vele Pleuron lakossa,
Olenosz és Khalkis tengerparti népe,
Pykene Kalidon kösziklás vidéke.

— A nemes Oineüsznak egy magzata sincs már
Halva maga a szög Meleager is már, —
Egész Aetolia így Thoaszra marad,
Negyven barna hajó jár a keze alatt.

Dárdás Idomeneusz Krétaiak hősse,
Száll utána Gnossus, Gortyna erősse,
Lykte, Milét, Phæsztosz, Rhytie is velek,
Fehér Lykásztéval mind jó élő helyek.

Valakiket Kréta száz városa termett,
Idomeneuszben tisztel fejedelmet;
Mérion társában Aresz-isten mássát.
Nyolczvan barna hajón várta indulását.

Kevély rhodusival a bátor és deli
Tlepolemus kilencz hajója van teli.
Három ágazatra ők otthon szakadnak,
Nevezvén Lind, Yeliz, és Kaméri hadnak.

Hát dárdás Tlepolem volt ezek vezére,
Kit Astyokheia Héraklesnek szüle.
Sok isten-áldta nép városát tövéből
Kihányta mig vitte a lányt Ephyréből.

Atyja házában nőtt a Hérakles fia,
De hamar el kelle onnét bujdosnia,
Élte javában mert anyjai nagybátyját
Megölte Lykimnuszt, atyja jó barátját.

Gályát hamar épít, néppel tele-tölti,
Szalad a tengerre, mert atyja szülötti,
Többi unokái igen fenyegették;
Rhodusra a habok miglen kivetették.

Ott megtelepednek, három ágra válnak,
Sok javával élnek az égi királynak,
Mert őket szereti,
Ki isten és ember dolgait vezeti.

Nireüs, Siméből három sajván szálla.
Nireüs, kit nemzett Kharopsz és Aglája.
Nireüs, — egy-magát kivéve Pelidát, —
Az akhiv seregnek legszebb daliája;
Bajnoktalan ember, népe se több nála.

Kósz, Kázosz, Krapathosz, Kalidnát, Nizyrét,
Phidippusz, Antipasz hozza Euripylét.
Fiai voltak ők, király Thesszalusznak,
Harmincz öblös hajón rendre ők is úsznak.

Most pelazgi Argosz, Alosz és Alope
Szép-asszonyu Hellasz, Trakhisz, Phthia népe,
— Úgy mint Myrmidonok, Hellének, Akhájok,
Jönnek Akhillessel; ötven a sajkájuk.

De nem jut eszökbe most a hadi lárma,
Nincs is ki előttük ütközni kijárna,
Mert a gyors lábú hős most hajóját üli,
A szép-haju lánykát ugyan keserüli.

Nagy munkával szerzé ő a maga szépét,
Lyrinesszust akkor dülta fel és Thébét,
Dárdázó daliát Evénos két fiát,
Episztrophoszt Mynét leverte a földig. —
— Búsul ma a lányért, majd engesztelődik.

Kik Phylakét birták, a céresi rónát,
Virágos Pyrazoszt, a nyájjás Ithonát,
Anthroni partokat, Pteleon fenyérit. —
Bajnok Protazilas lett volna vezér itt:

De a fekete föld vette őt már ölre,
Sirathatja otthonn tépett arczu hölgye,
Félbe' maradt háza. — Elsőnek ugorván
Gályáról a partra, megölte egy dardán.

Nem maradt uratlan, noha szánta, népe,
Podarkász, a másik Mars-fi állt helyébe,
Podarkász, a nyájjás Iphiklusnak fia,
A nagy Protezilasz testvér-atyjafia.

Fiatalabb is volt, harczra képesebb is,
Protezilasz idősb, de érdemesebb is.
Hát noha lett másik, nincs feledve emez.
Negyven barna hajón ez a nép is evez.

Pheré és Glaphyra, Boebeis ingoványa,
Boébé mellett a szép Jolkos tartománya
Tizenegy hajóra Eumelossal üle,
A kit Admetusnak Peliasz leánya,
Az asszonyok gyöngye, szép Alkestis szüle.

Kik Thaumakhiában laktanak Methonban,
Kik Meliboeában, Olizon vadonban,
Ijjas Philoktetes hét hajóján szállnak,
Ötven evezősse kéz-íjjal erősse
Van minden naszádnak.

De maga a vezér jó Lemnosz szigetben,
Fekszik gyilkos hydra-harapása sebben,
Gyötrelmes magára Akhivok felejték;
De a hajók mellett majd eszükbe jut még.

Nem maradt uratlan, noha szánta, népe;
Az Oileüsz fia Médon állt helyébe,
Médon, ki a Réna szerelmes ölen, a
Város-dúló hősnek lett fattyu-cseléde.

Kik Trikkában laknak, Ithome hegyvölgyén,
Kik Oekhaliában, Eurytosz földjén,
Podalirt, Makhaont, két jó orvos-embert,
Asklepios fajját vezérül uralják;
Harmincz öblös hajón szegdelik a tengert.

Ormént, Asteriont, Hypereia csorgót,
A messi-fehérlő Titanószi ormót
Negyven barna hajón az Evémus sarja
Kormányozza nemes Euripulos karja.

Argisszát, Elónét, Gyrtóné határát,
Orthét Oloosszon kifehérlő várát
Edzett Polypeta, a Zeüs nemzette
Nagy Peirithoosznak magzatja vezette.

(Az-nap szülte ezt a szép Hippodaméia,
Melyen Peirithoosz bosszulva veré a
Pelion-hegyről a bozontos Pheréket,
Aetika határig kergette ki őket.)

De nem csupán maga, Leontesz is véle,
Keneüs fiának, Koronosznak vére, —
Aresz unokája ;
Jár a kezük alatt negyven barna gálya.

Kyphoszból Goneüs huszonkettőn siet,
Éniének rajta, elszánt Perébiek,
A Dódóna zordon környéke lakói,
A szép Titaréosz partja aratói.

Mely, — bár Peneüsze hajjai ömölnek, —
Ennek ezüstjével még sem elegyül meg ;
Mint olaj fenn úszik, külön válva tőle,
Mert az eskü-torló Styx az ő kútfője.

A Magnet-nemzetet Prothoosz hadnagyja
— Rohanó dalia, Tenthrédon az atyja —
Pelion aljáról Peneüs partjáról
Negyven barna hajón szóval igazgatja.

* * *

Ezek a Danaok vezéri, királyi. —
Kinek voltak köztök legszebb paripái,
Ki volt első hőse az akhív seregnek ?
Most Múzsá jelentsd meg !

Hát Eümelosznak lép lova legszebben,
 Kanca mind a kettő, mint a madár lebben,
 Egykoru, egy szőrű, egy állású, páros,
 Apolló nevelé, fogta szekér elé
 Péréa fenyérin, szoktatva csatához.

Hősnek pedig első Ajasz leszen addig
 Mig Peleüsz nemes magzatja haragszik.
 Másként valamennyit Akhillesz előzi.
 Lova is a többi lovakat legyőzi.

De ő hajóinál van ma veszteglésben,
 Agamemnon ellen nagy gerjedezésben,
 Népei azalatt nyillal, kelevézzel,
 Játszanak a parton karika-vetéssel.

Szekeréhez lova napestig akasztva
 A réti takarmányt, kerepet, fogyasztja.
 Hadnagyok sátrában áll a szekér fedve,
 Maguk a hadnagyok té-s-tova, — feledve
 Viadal lármáját.
 Mindegyik sajnálja a bajnok királyát.

Hát a sereg, mint az emésztő tűz, terjed.
 Nyög alattuk a föld, mint, ha Zeüsz gerjed,
 S dörgő mennyköveit Arimére vágja,
 — Ott van vetve, mondják, a Typhoeus ágya:
 Úgy háborog a föld nyomain a népnek,
 Ők pedig a sikon gyorsan alálépnek.

* * *

Trójába is Írist, szél-lábú követjét,
 Küldötte az isten gyászos izenetjét.
 Ott daliák, véne fiatalja, gyűltek,
 Tanácsot Priamosz kapujában ültek.

Hát a sebes Íris (mintha Politesnek
Hallanák a hangját, szavai úgy esnek.
Mert ez a gyorsfutó királyfi állt örül
Aesiéta sirján, a magas tetőről
Vigyázzván az akhiv partra-kiszállását)
Polites szavával mondja hír-adását:

„Öreg-ember, látom, foly a beszéd bőven,
Most is a szó kedves, mint boldog időben.
De közelget a harc, nincs erőd hogy gátold;
Sok csatát láttam már, soha ilyen tábort.
Mint a homok-szemek, mint a falevelek,
Annyian a síkon alá-özönlenek.

Most kiváltképp, Hektor, javasolom néked,
Fajja szerént szaggasd a segítő népet,
Nem egy az országa, nem is egy a nyelve,
Vezessen kit-kit a maga fejedelme.“

Megérte, valamit istennő tanácsol,
Ront is ki azonnal Hektor a tanácsból.
Fegyvert ragad a nép, nagy kiáltás támad,
Gyalogja, lovassa tárt kapukon árad.

A vár ellenében, körös-körül a sík
Rónától övezve, egy halom magaslik.
Istenek az ugrós Myrine sirjának,
Emberek de mondják ezt Batiéjának.
Trója és frigyesi tábort ide járnak.

Ilion dandárit Priamos nagy fia
Viszi Hektor, sisak-bokrétás dalia.
Számban és erőben első a vitézze,
Igen szomjazza a harczot kelevézze.

Dardani bajnokok Énéással gyűltek,
A kit Ankhizesnek Aphrodite szült meg;
Halandó emberrel Ida magas szálán
A szép istenasszony szerelemre szállván

Énéással együtt Antenor két fia
Vezet, Arkhelokhosz, Akamasz dalia.

Zeieia lakóit az Ida tövében,
— Isznak kik Aesipes fekete vizében, —
Gazdag trójai fajt Pandarosz-hős birja,
Apolló királyé volt ennek az ijja.

Adresteia házát, Apézés örökjét,
Pitüeia táját, Téré meredekjét,
Len-vértés Amphiosz, Adresztosz vezette,
A perkózi Meropsz fiai mindketten.

Böles volt bár az apa jövő-tudásban,
Óvta is fiait a fegyver-fogásban:
De ezek apjuknak nem fogadták szavát.
Őket a bús párkák ezért elragadák.

Perkóté, Praktion, szent Ariszbe, velők
Kél Szesztosz, Abydosz; Aziosz a fejök,
Szelleisz-melléki Ariszbéből, zordon
Paripáin első volt a harcz-porondon.

Hipbothoosz hozza a dárdás Pelazgot,
Ki Lárissza termő síkjain tanyázott.
Hipbothoosz, Pylész: Áresz unokái,
Teütamida Lethosz kettős daliái.

Thrákjait a Hellé háborgó szorossa
Mellől Akamasz és Peiroosz-hős hozza.
Harczos Kikon előtt Eüphemosz jára,
Troizen ivadéka, Kéasz unokája.

Görbe-ívű Pæon Pirakhmesszel járúl,
Messzi Amidonból, szép Axios-tájrúl
Vizei a melynek
Az egész világon legszebben ömölnek.

Az Enetek földjét, vad-szamár tanyáját,
 Kytorosz, Szezamosz, Partheniosz táját,
 Partheniosz-partnak fényes palotáit,
 Kromniszt, Aigialoszt, Erythin szikláit, —
 A bozontos mellű Pylaiménész gondja
 Alá gyűlvén, — hagyja harczos Paphlagonja.

Episztroph Odiosz, az ezüstöt-termő
 Messzi Alybából, Halyzonokkal jó.
 Khromisz és Ennomosz Myz-ek kapitánya;
 Madár-jós volna ez, de a tudománya
 Őtet meg nem menti; Akhillesz elejti,
 Sok más dardanussal a folyóba hánnya.

Phorkys és a nemes Askanius alatt
 Askaniából jön a harczos phryg csapat.
 Mæonia népét a Tmolus tövéről
 Antiphosz és Meszthlész parancsa veré föl,
 Jó Talaiménésznek, a gigéi semlyék
 Habjaiban e két bajnokja szülemlék.

Nasztész, a vad-nyelvű káriák vezére,
 Kiket Milétus szült, hegyes erdős Phthyre,
 Méander melléke, Mykalé sziklája:
 Amphimakhosz, Nasztész ezek előtt jára.

Amphimakhosz kincscsel magát ékesgette,
 Mint valami szép-lyány ment az ütközetre.
 Nyavalyást, haláltól nem menti aranyja!
 Aranyját letépi, magát vízbe véti
 Akhillesz haragja.

Sárpédon és Glaükosz Lycia-vadonból,
 Messziről érkeztek, hol a Xanthusz tombol.

HARMADIK ÉNEK.

Így hadnagyaikkal dandárban a népek.
— Most szörnyű zsvajjal trójaiak lépnek.
Át a magas égen így szállnak a darvak
Súlya elől télnék, omló zivatarnak,
Éles csivogásuk a pygmai nemzet
Ellen a felhőkből vérontást izenget.

De csendben az akhiv, haragot lélekzik,
Egymás oltalmára indulatjuk edzik.
Mint mikor alszélben köd szállja az ormot,
Rettegi a pásztor, örvendik az orvok,
Egy kő-hajításra szem benne ha láthat, —
Lábok alatt porból olyan felleg támad.

Egymással a két had szembe hamar lévén,
Istenarczú Páris trójaiak élén, —
Párduczos a válla; kardja; görbe ijja;
Párjával kezében a kelevéz ragyog; —
Valakik argivok közt volnának nagyok,
Életre-halálra ütközni kihíjja.

Látja Menelaosz, az Aresz cseléde,
Délczegen mint állott dandára elébe;
S mint oroszlán örvend, ha lel martalékra,
Czimeres szarvasra, avvagy kecskebakra,
Mohón tépi, falja, bár ebek falkában,
S fiatal legények vannak a sarkában:

Menelaosz látván Párist, úgy örüle,
Véli most a bűnös kezébe kerüle,
Állani bosszúját szekéréről ottan
Egész fegyverzetben le a földre toppan.

Szemtől-szembe látván Menelaosz személyét,
Rémület hatja át Páris szíve mélyét,
Vissza legott futván, maga népe között
Kerülve halálát, félvén elrejtözött.

Bérczi szakadéokban, miképpen a vándor
Vissza-iszonyodik heverő sárkánytól,
Félre csap az útból, remeg egész teste,
Halál-sárgasággal vagyon arcza festve:
Istenarczú Páris úgy kerüle hátul,
Igen megrettenvén Atreüsz fiátul.

Észrevette Hektor, szóval megvagdalta:
„Szoknyahős, kurafi, te *Pára*, te nyalka!
Jobb lett volna bizony soha nem születned,
Vagy pedig maradni holtodig ridegnek.

Jobb bizony azt tartom, nem látni világot,
Hogysem ennyi szégyent, ennyi pírónságot.
Sörényes akhivok rajtad mint kaczagnak,
Kit alakod után ítélték lovagnak,
Holott sem bátorság, sem erő tebenned;
Ezért lőn gyors hajón tengerekre menned?

Társakat kerestél, magad mellé vettél,
Idegenek közé vélők elegyedté!
Távol országoknak kalandozva földjét
Szép asszonyt ragadtál, bajnok-ember hölgyét.

Jajt hoztál atyádra, hazádra, népedre,
Ellennek diadalt, szégyent a fejedre.
Ah hogy Menelaoszt nem vártad be! Látnád
Kinek az ágyából szerzettet a mátkád?

Mit érne a szép haj, a czitera húrja,
Mit az ékes orcza, mikor a port túrja?
De a nép is gyáva, hogy ennyi gyalázat
Miatt már rég kőből nem szabta ruhádat.“

Istenarczú Páris visszafelel ekkor:
„Feddéseid méltók, érdemlem is Hektor!
Mint valamely fejsze mestere kezében,
Súlyt ad az erőhöz, hatja a fát mélyen,
Mig tövéről a nagy árboczfá leválik,
Lelked indulatja oly kemény halálíg.

De ne hányd fel nékem Vénus ajándékít;
Nem megvetni való kivel isten ékit.
Mert a mit egyedül istenek adhatnak,
Erejből ember nem szerzi meg aztat.

Ám ha azt kívánod, viadalba kezdjek,
Maradjon mind akhiv, mind trójai vesztég,
Menelaosz és én szálljunk ki tusára,
Helena és kincse legyen a harcz ára.

Kettő közül, a ki győz a tusa végén,
A kincset, az asszonyt vigye haza békén;
Szent frigyét a többi igaz hittel szerezh,
Aztán tér az egyik termő Trója felé,
Másik a szép asszonyt s jó lovat nevelő
Akhájába evez.“

Hektor örül, hallván testvére beszédét,
Markolja közében mindjárt kelevézzét.
Trójaiak népét tiltja tovább menni,
Meg is állapodtak rögtön valamennyi.

De fürtös akhivok ottan czélba veszik,
Nyilakkal nyilazzák, kövekkel kövezik,
Miglen Agamemnon, emberek királya
Szavát fölemelvén közöttük, kiáltja:

„Szünjetelek akhivok nyilatokat szórni,
 Netalám valamit Hektor akar szólni.“
 Mindjárt is megálltak, mély csend következött,
 Szólni kezde Hektor a két sereg között:

„Pánczélos akhivok, dardanok halljátok!
 Páris, a ki miatt rajtunk ez az átok,
 Ajánlja: mind Argosz mind Trója lovagja
 Ékes fegyvereit a földre lerakja;
 Ő és Menelaosz szemünk előtt vinak,
 Helena és kincse legyen tűzve dijak.

Kettő közül a ki győz a tusa végén,
 A kincset az asszonyt vigye haza békén,
 Szent frigyét a többi esküvéssel vessen.“
 — Hallgatta beszédét a két fél csendessen.

Szólt most Menelaosz: „Engem is halljatok,
 Mert noha szívemben legbúsultabb vagyok,
 Még is azt ajánlom: a két fél békéljen:
 Trójai és akhiv, kik az én személyem
 S Páris bűne miatt elég bút láttatok.

Haljon, ki közülünk van szánva halálra;
 Maradjon a két nép, mint van, külön állva.
 Bárányt trójaiak áldozatul ölnek,
 Fehéret a napnak, feketét a földnek;
 Egyet az akhivok Zeüsznek ajánlva.

De ide hozzátok Priamus-felségét,
 Alkunk erejéhez adja kezességét,
 — Mert minden gyermeke nagyralátó, hitlen; —
 Hibát ne találjon szerünkben az isten.

Állhatatlan mindig fiatalok véri,
 De az öreg-ember össze tudja mérni
 Multat a jövővel, s azt nézi, ha itt lesz,
 Mind a két seregnek javára melyik lesz?“

Trójai és akhív örömbe riadnak,
 Vélik, vége szakad a siralmas hadnak.
 Fartatják a szekért, magok is lelépnek,
 — Földön a sok fegyver összeviSSza hever,
 Kis köz választja el a kétféle népet.

Hektor a bárányért küldi két követjét,
 Tőlök Priamushoz hívó izenetjét;
 Atrida is bárányt a hajókról rendel,
 Királyi szavára Talthybius jára
 Kész engedelemmel.

* * *

Im, most Helenához Iris is elröppen,
 — Laodikénak őt gondolnák legtöbben,
 Helikaon hölgyének, Helena ángyának,
 A Priamus király legszebbik lányának.

Palotás-házában most Helena tetsző
 Szivárványos himü hosszú szőnyeget sző,
 Bele-tűzi mind a harezot, kit akhivok
 S trójaiak népe eddig érte vívott.

Szólt a sebes Iris, mellette megállván:
 „Gyere kis tündérem, nézd mely csuda-látvány:
 A vértés akhívság s Trója lovas népe
 Tegnap még siralmas harezban egymást tépte;

Ma nyugton vesztegel, pajzsán könyökölve,
 Hosszú kelevézzét leszúrta a földbe,
 Menelaosz Páris szemök előtt vinak,
 Te vagy kijelölve diadalmi díjnak.“

Édes vágyat támaszt Helena lelkébe
 Várossa, szülői, első ura képe;
 Mindjárt is orcáján fehér fátylát vonja,
 Kél ágyas-házából, gyöngye könnyét ontja;

Két szolgálója is vele együtt méne,
Pittheüsz lánya Aithra, s nagyszemü Kliméne.

A Skáji kapukhoz hamar el is értek.
Ottan Priamussal vénei ítéltek:
Panthóusszal sorban Klytius, Thyméta,
Lampus, Hiketáon, — Aresz ivadéka, —
Ukalegon ottan, együtt Antenorral,
Ihletett két öreg, széket ültek sorral.

Vének már a harcra, szólani nem restek,
Mint a tücsök, mely ül á fatetőn veszteg,
Hallatja énekét, édes hárfa-hangot,
Ülnek a toronyban a trójai rangok.

Látván közeledni a Páris szép foglyát,
Sebtiben egymás közt ezeket susogják:
„Nem is olyan vétek, ha dardan és akhiv
Egy ilyen asszonyért annyi időn át vív.

Íjesztőn vetekszik istenasszonyokkál;
Ám azért csak menjen vissza a hajókkal,
Ne hozzon pusztulást ránk és gyermekinkre!“
— De Priamus szóval Helenának inte:

„Gyere édes lányom, ülj ide, szemléljed
Apáid, barátid, elébbeni férjed!
Nem téged okozlak, istenekre vetek,
Ők hozták ránk ezt a véres ítéletet.

De te most nevezd meg ama férfit nékem,
Ez a tekintetes nagy akhiv ki légyen?
Nagyobbak is vannak köztük egész fejjel,
De én nála szebbet, sem felségesebbet
Nem láttam még soha. — Nemde király-ember?“

Szavára Helena szól felelet-képpen:
„Féllek és tisztellek kegyes ipam szépen,

Jobb meghaltam volna, szörnyű halál miatt
 Hogysem akkor ide kövessem a fiad,
 Testvérim elhagyjam, csemete-magzatom,
 El az ágyas-házam, sok jó asszonytársam :
 — Már nem másíthatom, eleget siratom.

De mostan felelek: Atreüsz magzata
 Agamemnon az ott, a nagyható maga;
 Királynak kegyelmes, bajnoknak félelmes;
 Nekem ebszeműnek öregbik-uram volt,
 Hogyha ugyan az volt.“

Ámul a vén ember, szóra nyítja ajkát:
 „Ó boldog Atrida, jó sors vala dajkád!
 Bizony hogy boldog vagy nagy gazdagságodban!
 Pálczád alatt mennyi akhív bajnokod van!

Szöllős Phrygiában egykor én is jártam,
 Fék-eresztő phrygnek sok-voltát csudáltam.
 Isteni Mygdonnak, Otreüsznek népét,
 Kik Szangariosznak megszállták mellékét.

Oda jártam bizony, velük együtt fogtam,
 Ember-Amazonnal harczoltam is ottan,
 De a phryg sem vala számban oly temérdek,
 Mint a mennyi akkiv visel itten vértet.“

Majd meg Odyszeüsz szemlélvén megkérdi:
 „Mondd csak édes lányom, kicsoda e férfi?
 Termetre csekélyebb Atrida királynál,
 De jóval vállasabb, mellesebb is annál.

Fegyveri rakáson hevernek a földön,
 Maga mint öreg kos, a sorok közt ödöng.
 — Gyapjas öreg kosnak nem is mondom roszul,
 Mert mint kos a nyájban, akként térül-fordul.“

Zetüsz lánya Helena rá felele: „Itt ez
A Laertes fia, tudalmas Odyszszesz;
Bár kopár Ithaka termette, nevelte,
Eszes a tanácsa, fortélyos a lelke.“

A bölcs Antenor is mostan közbe szóla:
„Mind igaz, ó asszony, a mit ítélsz róla,
Mivel követségben nálunk is járt minap,
Menelaosz hőssel a te ügyed miatt.

Palotámban őket vendégül esmértem,
Mindkettő elméjét mivoltát megmértem;
Többiek közt, állva, Menelaosz vállasabb,
Ülve Odyszeüsz volt méltóságosabb.

Ha tanácsot ültek, fejtegetni kellett,
Menelaosz röviden, magvasan beszéllett,
Tán mert a sok szónak barátja nem is volt,
Vagy csak szerénységből, ifjabb, keveset szólt.

De bölcs Odyszeüsz felállva helyérül,
Földre szegzi szemét, mikor szólni készül,
Mereven kezében nem mozdul a vessző,
Azt hinné az ember, hogy valamely kezdő.

Vélnéd ügyetlennek, sőt háborodottnak;
De mikor melléből rés nyílik a szónak,
Mint a hó-förgeteg, mikor kezd szitálni!...
Halandó ne merjen szemközt vele állni:
Kinek jut eszébe
Ilyenkor keresni hibát termetében?“

Harmad-izben Ajaszt az öreg nézdeli:
„Hát ama nagy akhív, természetes és deli,
Egy fejvel magasabb, jóval is vállasabb
Egyéb akhivoknál?“ — Helena feleli:

„A csuda Ajasz ez, argivok köszála. —
Emitt Idomenesz, mint egy isten áll a
Krétaiak között, körülveszi népe;
Menelaosznak is vala ő vendége,
Házunkhoz Krétából gyakran alászálla.

Sok ragyogó szemű akhiv itt szerteszét,
Mindnyáját ösmérem, tudom is a nevét.
Csak kettőt nem látok: Kasztor jó lovagot,
És Polydeükeszt, öklöző-bajnokot.

Édes testvérimet, egy anya szülöttit;
Szép Lakedemonból nem volnának ők itt?
Áthajóztak bizony, talán itt is vannak,
Csak a népek közzé jönni nem akarnak.

Elrejtik magokat, talán félelemből,
Ne ragadjon rájuk az én szégyenemből.“
(Holott nem voltak már; Lakedemon földé,
Az édes anyaföld vette őket ölbe.)

* *
 *

Im most a kiáltók a városból jöve
Hozzák a két bárányt eskü-szentelőre,
Tömlőbe rekesztve bor is vala vélek,
Élő föld gyümölcse, kitől a szív éled.
Ragyogó vederrel aranyos serlegek . . .
Idaios serkenti mostan az öreget:

„Laomedon fia! Trója lovagjai!
Hívnak a pánczélos akhivok nagyjai.
Szállj alá a térre frigykötési szerre,
Menelaosz, Páris, most e nőért vinak,
Győztes az asszonyt és kincsét viszi dijnak.

Szent frigyet a két fél igaz hittal szerezh,
Aztán tér az egyik termő Trója felé,
Másik a jó lovat, szép-asszonyt nevelő
Akhájába evez.“

Sóhajtvá az öreg indítja barátit,
 Fogják be, — fogták is, — rögtön paripáit.
 Azután felhág a ragyogó szekérre,
 A nemes Antenor, másának melléje;
 Rövidre fogja a gyeplőt és a skáji
 Kapun ki a sikra szállnak paripái.

Dardanok s akhivok közelébe járva,
 Leszállnak a lóról termő-föld hátára,
 A két sereg között gyalog lépdegélnek,
 Atrida, Odyszeusz előttük felkélnek;
 A kiáltók pedig
 Áldozat-szereket legott előszedik.

Ragyogó vederbe öntenek a borbúl,
 Királyok kezére tiszta víz is csordul,
 Agamemnon is a szent kést vészi elő,
 Mely kard-hüvelyénél függött néki elől.

Báránynak lemetszi homlokon a gypját,
 Melynek egy-egy fürtit fejedelmek kapják,
 Aztán esdekelvén akhivok királya
 Hathatós imára karjait kitárja.

„Zeusz-atya! Nagy, erős, Idáról országló!
 Te Nap! Mindent látó, mindent bevilágló!
 Ti folyamok! Te Föld! Ti mélység Monnoi!
 Kik hamis eskünek vagytok torolói!
 Esküinket lássátok!
 Igaz-é: tegyetek róla bizonyosságot!

Menelaoszon ha Páris erőt vészen
 Helena és kincse övé lesz egészen,
 Az akhiv nép pedig
 Gyors szárnyu hajóin haza telepedik.

De ha Menelaosznak kedvez a szerencse,
 Argivokra szálljon Helena és kincse,
 Birságot azontúl a dardan fizessen,
 Még a maradék is kit megemlegessen.

Ha pedig Priamus, és Priamus hadja
Páris elestével ezt visszatagadja,
Folytatom a harczot, sarczomat megkérem,
Ki sem állok addig, míg végét nem érem.“

Most torkon a bárányt ölö-késsel metszi,
Vonaglik az állat, vérét elereszti.
Majdan az édes bort vederbe üritik,
Kúpákkal a földre zsenge gyanánt hintik,
S mindnyájan egy szívvel, akhivok, dardánok,
Örök istenekhez ekként óhajtának:

„Zeüsz-isten, s ti többi istenek halljátok:
Ki megszegi eskét, fogja meg az átok;
Mint mostan a porra van e bor locsolva,
Locsesanjon veleje, s fiaié földre,
Idegen kezekre kerüljön a hölgye!“

Kérték. De Zeüsznél nincsen foganatja.
Mond pedig Priamus, Dardanus magzatja:
„Halljátok engem is akhivok, dardánok!
Szellős Ilionba én ma visszaszállok.

El nem tudnám nézni, szemeim se lássák,
Menelaosz hőssel fiam bajvivását;
Csak Zeüsz maga tudja, s a többi istenek,
Halálra a végzet mely'ket jelölte meg.

Akkor szekerére bárányait rakja,
Felhágván, a gyeplőt rövidebbre kapja
Az istenes öreg; Antenor is mellé,
S mindketten megtérnek nagy Ilion felé.

* * *

Hektor és Odysszeüsz mostan udvart mérnek,
A két hős számára viaskodó térnek,
Aztán érez-sisakban zörgetik a koczkát,
Melyik vessen elébb a másokra kopját;
Ezalatt a két nép, mind akhiv mind dardán,
Istenekhez kiált, karjait kitárván:

„Zeüsz-atya! Nagy, erős, magasság lakossa,
Cselekedd, hogy a ki e romlást okozta,
A mélységre szállván áldozatul essék,
Legyen a két nép közt örökös békesség.“

Behunyt szemmel Hektor tovább is pörgeti,
És a Páris sorsát elsőnek veti ki.
Akkor a többi nép csoportonként leül
Futamós lovai s fegyverei körül.

Szép-hajú Helena férje, Páris pedig
Ékes fegyverébe mindjárt öltözködik.
Ezüst kapcsok fogják czombján a szekernyét,
A Likaon vértje pánczélozza mellét.

Ezüst-szeges rézkard függ alá válláról,
Melyhez nagy-temérdek érczes pajzsa járul,
Remek sisakjának lófark-tarajárul —
Iszonyat fenyeget annak forgójárul.
Nagy erős dárdát is forgat a kezében.
— Menelaosz is így volt fegyverkezve éppen.

Hát már most kiszállván ilyen készüléttel,
Mind a kettő a két sereg közé lépdél,
Öldöklő haraggal tekintetük fénylik,
Dardanok akhivok borzadva szemlélik.

Szembe közel állván a kijelölt sikra,
Dárdát irányoznak, egyik a másikra.
Páris vetett elsőbb, s Menelaosz kerek
Pajzsát kelevézzé sebtén ütötte meg;
De át még se törte,
Csak a dárda hegye lett beléje görbe.

Utána Menelaosz-Atrida irányoz,
De előbb könyörög istenek atvjához:
„Add a nemes Párist most megfenyítenem,
Velem ölesd meg, ki galádúl bánt velem;
Még a maradék is lássa meg a végét,
Hogy' köszönje vendég gazda emberségét.“

Elröpül a dárda, káprázik az árnya,
 Priamus fiának szép pajzsát találja,
 Átvervén paizssa tündöklő érczét,
 Megszaggatja remek mivezetű vértjét,
 Testi ruháját is hosszába találja;
 Oldalt ne hajolna, ez volna halála.

Majd ezüstös kardját magasra emeli,
 S a Páris sisakját Menelaosz tördeli,
 De kezében a kard darabokra szakad,
 Feljajdul most a hős, s ily panaszra fakad:

„Legmostohább isten, te istenek atyja!
 Azt hittem, ma lesz a bosszuállás napja.
 S im kezemben a kard most összetörötten,
 Kelevézt is rája hiába vetettem.“

De most pusztá kézzel sisakján ragadja,
 Taréjánál fogva erősen rángatja,
 Az álladzó szíjnak sok ágú szalagja
 Páris gyöngye torkát ugyan fojtogatja.

Vonszolta volna is örök dicsekvésül,
 De im Aphrodite siet segítségül.
 A bikabőr szíjjat eltépi iziben,
 Csak a sisak maradt Menelaosz keziben,
 Kit akhivok közzé csóválva hajít el,
 Fegyveres társai örvendve veszik fel.

* *

Aztán ölü vágygyal újra visszafordul,
 De már akkor Párist kivette a sorból,
 Aphrodite sűrű köddel betakarva,
 Illatozó ágyasházába ragadta.
 Maga meg Helenát haza hívni röppen.
 Ott ült ez a tornyon, asszonyok is többen.

Illeti nektártól illatos kebeljét —
 — Ama vén asszonygyá formázva személyét,
 Ki Lakedemonban, mikor még ott éltek,
 Finom gyapjat neki szőni-fonni értett;
 Igen szerette is. — Hát ennek képében
 Szólott Aphrodite hozzája ekképpen:

„Gyere, Páris hívat, gyere haza mingyár’,
 Ő ágyas-házában szép kerevetjén vár,
 Ragyogó szépségben, ékes öltözetben;
 Nem is mondanád, hogy járt ma ütközetben;
 Csak mint a ki tánczba most akarna menni,
 Vagy pedig a tánczból félre ül pihenni.“

E szó Helenának a szívét hatja át,
 De ám megsejti az istennő szép nyakát,
 Ragyogó szemeit, kíváncsú keblét.
 Ámuló haraggal visszafelel ekképp:

„Álnok! miért áltatsz engemet te ismét?
 Még messzebbre talán vinni akarsz innét?
 Talán Phrygiában, szép Méóniában
 Van, a kinek kedvét ekképpen keresed,
 Valamely szózatot halandó kegyesed?”

Vagy hogy Menelaosz diadalmi diszül
 Engemet útáltját haza vinni készül?
 Most bizony énnékem ezért jelentél meg,
 Újabb álnokságon jártatod elmédet.

Menj magad, ne is járj az istenek közzé,
 Lábad az Olympust se tapossa többé;
 Turbékolj mellette, légy az őrállója,
 Akár felesége, akár szolgája.

Én oda nem megyek! (disztelen is lenne)
 Ágyát se vetem meg, le se fekszem benne;
 Trójai asszonyok mind kicsúfolnának,
 Holott úgy is annyi szívemen a bánat.“

Felel Aphrodite, gerjedezen haragja:
 „Úgy bosszants nyavalyás, itt hagylak magadra!
 Meg-gyűlöllek úgy, mint eddig kedveltelek,
 Egymásra ingerlem a két nyugvó felet;
 Oly tüzet közöttük szítani találok,
 Magadnak is akkor lesz szörnyű halálod.“

Most Helena asszony igen megirtódzék,
 Ragyogó fátylába szótlan takaródzék,
 Eltűnését észre asszony egy se vette,
 Mert az istenasszony maga járt előtte.

Mikor Páris ékes hajlékába érnek,
 Dolgára megy széjjel a leánykiséret,
 De maga Helena, istennőt formázva,
 Legott fellépett a magas ágyasházba.

Aphrodite mindjárt széket is tesz neki,
 Páriszal ott szembe Helenát ülteti.
 Le is ült az asszony, oldalt néze görbén,
 Pírongatta férjét, ily szókkal pörölvén:

„Nohát, visszajöttél. Bár ott vesztél volna!
 Bajnok régi uram vert volna a porba!
 Bezzeg dicsekedtél: bátrabb vagy, erősebb,
 A dárdavetésben nála szerencsésebb.“

Eredj vissza, hívd ki! Újra mérkőzzetek!
 De nem! Nem tanácslom ezt a harczot neked:
 Szög Menelaossal ütközni bolondúl,
 Félek nem kelnél föl többet a porondrúl.“

Visszafelel néki Páris is mindjára:
 „Asszony! ne tégy rajtam ily csúfos gyalázást.
 Most ő vala győztes, együtt Athénével,
 Máskor meg én győzők más isten kezével.“

Jobb most enyelegjünk édes szerelemben,
 Mert sohasem lobbant ily láng kebelemben,
 Még akkor sem, mikor a szép Lakedaimon-
 Országból hoztalak víz-szegő gályámon,
 S Kranáé szigetén szeretkeztem véled,
 Még annál is jobban kívánlak ma téged.“

Ágya felé indúlt, hitvese követte,
 El is telepedtek tornyos kerevetre.

* *

Menelaosz pedig mint valamely fenevad,
 A tömegben Párist keresi ezalatt.
 De senki se tudja, dardanok se tudják,
 Istenarczú Páris merre vette útját.
 Pedig ha tudnák is, nem titkolná senki,
 Mint a sötét Párkát, gyűlöli mindenki.

Most az ember-király Agamemnon szóla:
 „Halljátok dardanok, hallja egész Trója!
 Menelaosz győzelmét Párison láttátok,
 Hát argiv Helenát s kincsét megadjátok;
 Birságot is illőt a dardan fizessen,
 Még a maradék is kit megemlegessen.“

Im ezeket szólta,
 Az egész akhivság szavait javallta.

NEGYEDIK ÉNEK.

Zeüsz arany várában mostan az istenek
Összegyülekezvén tanácsot ültenek;
Ott aranyos kúpák, — Hébe keze önti —
Nektárát az Isten egymásra köszönti,
Míg szemeik Tróján figyelve függenek.

Egyszeriben Zeüsz, Héra szívet metszve
Búsító szavával, ingerelni kezdte:
„Lám Menelaosznak Athéne mind Hére,
Két istenasszony is van őrizetére!

De mindakettő csak messziről szereti;
Holott Aphrodite ugyan környezgeti
A maga kegyessét. — Párkát tőle tiltja,
Veszve lássák bátor, mégis szabadítja;
Bár így is a pálma Menelaoszt illeti.

De már határozzunk, hogy s mint legyen tovább:
Gyúljon e harc szörnyűbb, gyűlölség mostohább,
Avagy békességre most a dolog menjen?
Mert ha egyetértünk ebben valamennyen,
Priamus várának megmarad a népe,
Menelaossal is haza mehet szépe“.

Athéne és Hére egymás mellett ültek,
Lázzadtak a szótól, Trójára ehültek.
Athéne bár bosszús, de tiszteli atyját,
Fojtja is magába komor indulatját,

De Hérát előnti, epéje kifakad :
„Rettenetes Zeüsz, hogy mondhatsz olyakat ?
Igy menjen-e kárba, veszendőbe nékem
Sok fáradozásom, sűrű veritékem ?

Két lovam tisztára kifáradt, míg ennyi
Népet Trója ellen össze birtam szedni.
A mit akarsz tedd, de
Mi többi istenek nem egyezünk ebbe“.

Szól a Fellegező erős búsulással :
„Jámbor, mi bajod van a Priamus-házzal ?
Mit vétett oly nagyot a Priamus vére,
Hogy így rádühödtél Ilion vesztére ?

Betörnéd kapuit, rontanád falait,
Nyersen falnád-ennéd Priamust s fiait,
S a ki van trójai, valamennyit vélek :
A te haragodat ez engesztelné meg ! —
Jól van hát, nem bánom. Ne legyen ez oka
Versengő haragnak többé köztünk soha.

De most én is szólok, jól eszedbe végyed :
Ha nekem is tetszik majd valamely népet,
Várost, kit te szeretsz, vesztére vezetni,
Gátat haragomnak te se merj ám vetni :
Lám én is engedek, noha bánva, néked.

Mert földi emberek valamerre laknak,
Csillagos ég terjed, napsugarak hatnak,
Kedvemben Ilion első helyen állá,
Ilionnak népe, dárdázó királya.

Ott az én oltárom illatozott bőven,
Égő áldozatom kijárt illendően
Áldomás-borommal. —
Tisztelnék mert minket ilyen jutalommal.“

Felséges Héránál készen van a válasz:
„Nekem is van három városom, hát válaszs! —
Ott Argosz, ott Sparta, ott Mykéne terjed,
Rontsd, valamelyikre haragod felgerjed.

Nem ellenzem én azt. Ha ellenezném is,
Mihaszna? Te lennél az erősebb mégis.
De te se ellenezd, mit tenni itélek,
Én is isten vagyok, egy-ivású véled.

Mert vagyok bölcs Khronosz legelső leánya,
És a te hitvesed, istenek királya:
Eredetben, rangban
Kétszeresen első az isteni karban.
Hát eztán engedjünk, te nekem, én neked,
Ezzel megkötjük a többi isteneket.

De most hát Athéne szálljon le sebesen,
Közöttük a harczra új okot szerezzen,
Olyant, hogy a harczot trójaiak kezdjék,
Az akhivok ellen esküjüket szegjék.“

Nem is vonakodott az istenek atyja,
Röppent Athenéhez gyors parancsolatja:
„Szállj alá sietve, harczra okot vetve,
Olyant, hogy a harczot trójaiak kezdjék,
Az akhivok ellen esküjüket szegjék.“

Így szólt. — Athéne is csak a szóra vára,
A magas Olympról menten alászáll.
Mint a csillag, melyet Zeüsz aláfuttat,
Sziporkákkal szórja be az égi utat,
Táborok és gályák
Népei a látványt rémülve csudálják:

Ilyen volt Athéne köztük megjelente. —
Szekernyés akhivok, lovazó dardánok
A tünemény láttán megiszonyodának,
S egyik a másikhoz ilyen szóval inte:

„Gyűlad-e újabb harcz, gyűlölség halálig,
Avagy békülésre most a dolog válik?
Vajon mire végzi
Zeűsz, ki az emberek dolgait intézi?“

Mig akhiv és dardán jósolnak ezekben,
Athéne elvegyűl trójai seregben;
Antenor fiának, Laodokosz daliának
A táborban ötet kiki erányozza,
Pandarosz bajnokot a merre nyomozza.

Meg is lelte mindjárt Likaon nagy fiát,
Vitézlő sorokban ottan környékezék,
Kikkel az Ésopus partjáról érkezék,
Paizsos daliák.

Melléje szegődvén, szólt neki ekképpen:
„Likaon nagy fia, szót fogadsz-e nékem?
Menelaoszra te gyors nyiladat vetnéd,
Hála és dicsősség e nyilat követnék.

Főként Páris király örvendene néki,
El se maradnának fényes ajándéki,
Areszi Atridát, Menelaoszt látván,
Elesni nyiladtól, enyészni a máglyán.

Hát Menelaoszra most vond fel az ijjad,
De Apollót előbb segítségül hijjad,
Ígérj neki száz-tort, bárányid elejét,
Majd ha újra látod házadat, Zeleiét.“

Szólt az istenasszony. Hitt néki a dőre,
Ékes remek ivét vont a is előre.
Volt ez koponyája fürge vad kecskének.
Nyilával Pandarosz ezt lesből ejté meg.

Egy szikla-odúból villant ki előtte,
 Hanyatt vágta magát, a hogy szügybe lőtte.
 Tizenhat tenyérnyi egy-egy szarva vala,
 Kít bölcs szaru-metsző fényesre csiszola,
 Munkás tudománnyal kézhez egyengette,
 Arany koronával két hegyét jegyzette.

Hát mostan a bajnok földnek ijját szegzi,
 Hajlik egész testtel rá, míg földidegzi.
 Pajzsokkal a daliák óva körülállják,
 Netalám az akhiv zúdulni találjon,
 Mielőtt a vessző Menelaosra szálljon.

Most megnyitja tegzét, választja vesszőjét,
 Gyorsat, újat, kinok sötét hirtívőjét.
 Idegbe fekszik már öldöklő ijja,
 De Apollót elébb segítségül híjja,
 Ígér neki száz-tort, bárányi elejét,
 Ha majd újra látja hazáját, Zeleiet.

Most a nyíl fokát a húrral egybe-vette,
 Melle bimbajáig vissza feszítette.
 Míg a nyíl fülánkja fönnt az íven ült ki,
 Hogy az egész kézív kerekre feszült ki.

Süvöltött a kéziíj és búggott remegve,
 Míg az ijesztő nyíl röpült a seregbe.
 — De a nagy istenek nem hagytak magadra,
 Menelaosz! Rögtön lettek oltalmazra.

Diadalmi Pallasz ott termett mellette,
 Az égető vesszőt másfelé terelte,
 [Mint mikor az anya elhajtja édesen-
 Alvó gyermekéről a legyet csendesen.]

Oda hol a csatok, arany öve bogját,
 Mint két páncél-lemez, szépen össze fogják.
 Hát a gyilkos vessző rácsapott a csatra,
 A mesteri művű övön is átcsapva.

Áttörte a pánczért, s az érczümeg-lemezt,
Teste oltalmára belül viselte ezt,
Igy csak bőre színét pedzette fulánkja,
Fekete vér bugygyant de mégis utána.

Mint a bibor, melylyel mæoni némberek
Elefánt-tetemre himeket festenek,
Lovak ékességét. — Otthon tartogatják,
Sok lovag-ifjakkal ugyan kívántatják;

De királynak való az ilyen ékesség,
Lovának kényesség, magának fényesség: —
Olyan vér festette Menelaosz vértjét,
Tetszetős bokáit, fejedelmi térdét.

Látván a sötét vért csurranni a sebből,
A nagy Agamemnon megrettene ettől.
Menelaoszt magát is az ijedtség bántja,
De látván, hogy a nyíl idegje fulánkja
Kívül akadt: mindjárt szünt a rémülettől.

Sóhajt Agamemnon, vele sóhajt népe,
Így szólt, adva kezét az öcsse kezébe:
„Testvér! ezt a kötést tettem élted ellen,
Egy-magadat vetvén trójaiak ellen.

Így sebzettek téged! Hitet így szegének!
De isten az esküt nem ereszti szélnek.
Bárány-áldozásunk, szín-bor-áldomásunk
Nem lesz foganatlan jámbor kézadásunk.

Mert ha nem is mindjárt, az esküszegőket
Zeüsz elébb-utóbb megbünteti őket;
Megkeserülük ezt; férfi, asszony, gyermek...
Előre látom én a nagy veszedelmet.

Eljön majd az idő, Priamus és háza
 És a szent Ilion porba lesz alázva,
 Midőn Zeüsz ítél, ülve magas széken,
 Kitölti haragját a hitszegő népen,
 Szörnyűséges pajzsát ellenökbe hányja, —
 Meglesz bizonyára.

De te Menelaosz, mint aggódok érted!
 Ha te most meghalnál, itt végezve élted!
 Én pusztá Argoszba térnék pironkodva,
 Az akhiv is mindjárt haza tanakodna.

Itt hagynánk Helenát magunk szégyenére,
 Priamus és népe dicsekedésére;
 Csontod itt porladna Trója mezejében,
 Bevégzetlen munkád keserves fejében.

Szólna a trójai majd felfuvalkodva,
 Bajnok Menelaosz sírjára tapodva:
 „Agamemnon mindig úgy állja boszúját,
 „Mint ide hiába gyűjtötte Akháját!

„Üres hajóit ám vissza-evezettette,
 „De jó Menelaoszt minekünk feledte.”
 Így szólnának ottan!
 Jobb akkor a föld csak nyiljon meg alattam.”

De szöke Menelaosz bátorítva intett:
 „Ne félj, el se rémitsd akhiv sereginket,
 Mert a hegyes fülánk nem járt elevenbe;
 Fenn-akadt zománczos övemben, vértemben,
 Ötvös-ember szabta vékony ümegemben.”

Király Agamemnon szólt rá válaszolva:
 „Menelaosz édes! bár így történt volna!
 De sebed valamely orvos most békösse,
 Írral borogatván, fájdalmát szüntesse.”

Szólt is hírnökéhez, szent Talthybiushoz :
 „Talthybius menvén menj, s Makhaont elhozd,
 Csudás Asklepios orvosló gyermekét,
 Menelaosz vezérnek lássa meg a sebé.
 Megsebezte Trója valamely ijásza,
 Nékik örömükre, de minekünk gyászra.“

Nem volt rest a hírnök, parancsnak engedett,
 Érczvértes akhivok közzé elegyedett,
 Meg is lelte mindjárt Asklepios fiát.
 Vitézlő sorokban ottan környékezék,
 — Kikkel mén-nevelő Trikéből érkezék, —
 Paizsos daliák.

„Agamemnon hivat — mondá neki — nézd meg
 Sebeit Areszi Menelaosz vitéznek,
 Megsebezte Trója valamely ijásza,
 Nékik örömükre, de minekünk gyászra.“

Igy szólt. — Makhaonnak a szíve megrezdül,
 Mennek is az ahiv sorokon keresztül,
 A holott a sebhedt Menelaoszt találták.
 Fejedelmek, mintegy istent, körülállták.

A bekapcsolt övből a nyilat kirántja,
 Csatjába belé is tört a nyil fulánkja,
 Himes övét, vértjét, azután ümegjét
 Tágítja, — érczmives emberek remekjét.

Megnézte a sebet, melyet a nyil vágott,
 Kiszitta a vért is, enyhe orvosságot
 Rátapaszta gonddal, melyet atyja régi
 Esmérösse Khiron titkul ada néki.

* * *

Menelaosz körül míg ekként sűrögnek,
 Pajzsos trójaiak ime rajtok ütnek;
 Fegyvert az akhiv is öltve, harczot kiált. —
 — Most láttátok volna Agamemnon királyt!

Nem andalog ő most, meg sincsen ijedve,
Nem is vonakodik szállni ütközetbe;
De keresvén a harcz hirtermő mezejét:
Zúgó paripáit, érczezett szekerét
Vesztgleni hagyta Eurymedon kezére.
— Ptolemeus fia ez, a Pireus vére. —

Igen hagyta néki, közelében járjon,
Netalám lankadtság tagjaiba szálljon,
Miglen gyalog-szerrel, osztva parancsokat,
El-bé-járja sűrűn az ember-sorokat.

Készen a kit talál, akhivot, biztatja,
Bátorító szóval lelkeiket hatja:
„Akhívom ne lankadj, csak bátran, előre!
Zeüsz bizony nem lesz eskü-szegők öre.

Sőt a kik e dolgot eskü-törve kezdték,
Keselyük azoknak tépik gyöngé testét.
Mi pedig a várost lerontjuk a földig,
Hajóinkra hordjuk kisdedeit, hölgyit.“

De a tágulókat ugyan húrogatja,
Pirongató szóval lelkeiket hatja:
„Szégyentelen-, alja-, nyilveti vitézek,
Mit ácsorogtok itt, báméskodva néztek?

Mint a szarvasborjú, a míg győzi szalad,
Ereje-fogyottan aztán állva marad,
Úgy szédelegtek itt, harcz elől rejtőzve;
Vagy ott akarnátok csapni vélők öszve,
Hol ékes hajóink a partra feküsznek?
Oltalmazó kezét kísértve Zeüsznek?“

Ekként rendezésvén, járt a sorok között,
Krétai dandárhoz azután érkezött.
Fegyverkeznek ezek Idomeneüs körűl,
— Mint valamely vadkan vala köztük ottan,
És járt a vitézlő Idomeneüs elűl.

A külső sorokat Mérion rendezi,
 Agamemnon látván, igen örvendezi,
 S szól Idomeneüsnek, szavait mézezi.

„Minden danaok közt tégedet legjobban
 Tisztellek mind harczban, mind egyéb dologban,
 Mind innepeinken, hol a fejedelmek
 Áldomás kúpákból sötét bort vedelnek.

De borukat ezek mind csak osztva költik,
 Mig neked a kúpát egyre-másra töltik,
 Csak úgy mint magamnak, mihelyt inni akarsz;
 Légy olyanminteddig. — Most menj, mert vár a harcz.“

Felelt Idomeneüsz, Kréta fejedelme:
 „Miképpen eskümmel vagyon pecsételve,
 Atrida, mindenkor lések hű frigyese:
 De most az akhivot harczolni kergessed.

Ütközzünk mielőbb, mert lám amott állnak,
 Kik megszentelt kötést így összekuszálnak;
 Pusztulás és halál azok sorsa léssen,
 Ők lettek bűnösök az eskü-törésben.“

Most a sokaság közt, örvendve szívében,
 Atrida jut a két Ajasz közelébe.
 Fegyverben a két hős, népe mint a felleg,
 Mely kél a tengerről; — alszél veri feljebb,

Messziről sötétlik, fekete mint szurok,
 Forgószeél is támad, a tenger háborog,
 Halmáról a pásztor látván, remeg tőle,
 Odúba a nyáját hajtja jó előre:

A két Ajasz nyomán harczba így menének
 A Zeüsz-ivadéku szög-barna legények;
 Paizsos dandárjok dárdával tüskelve.
 Agamemnon látván, szólt örömmel telve:

„Ajászok! titeket nem szükség inteni,
Magatok is tudtok népet serkenteni
Bátor viadalra. Bár minden kebelbe
Zeüsz, Apollo, Pallasz ily lelket lehelne!
Feldúlva kifosztva a Priamus vára
Ezen én kezemtől lenne nem sokára.“

Igy szólt, odahagyta és másfele váltott,
Az édes beszédű Nesztorra talált ott.
Népét rendezgette, harczra serkentette,
— Mellette Pelagon, Khromiosz, Alasztor,
Hæmon a hatalmas, Biász a nép-pásztor; —

Lóval és szekérrel állít lovasokat,
Lovas mögött talpast, erőset és sokat,
Rohamot állani. Közéjük az alját . . .
Harczolniok kell így, noha nem akarják.

Lovasát is inti, csak erősen tartson,
Sorból bontakozva ki se is ugrasson,
„Senki erejében, jó-lovas voltában
Bizván, ki ne törjön egyedül, vaktában.

Vissza se hátrázzon, mert kudarcz a vége;
S a ki magáéról kap más szekerére,
Leghelyesebb akkor, küzdjön kelevézzel.
Lám a régiek is ekként cselekedtek,
Mely sok városokat, falakat megvettek
Bátorsággal, észszel!“

Igy a régi bajnok, a sokat látott vén.
Szólt neki Atrida, igen örvendezvén:

„Ó öreg! bár erő s térd is olyan lenne,
A milyen a kebel és a szív is benne!
De lám az öregség, csak közös örökség.
Nem bánám, bárkié lenne a vénséged,
Csak az ifjak között láthatnálak téged.“

A geréni lovag Nesztor felel ekképp
„Hejh ha én is egyszer még olyan lehetnék!
Mikor fejét vettem Ereüthalionnak,
De mindent egynek az istenek sem adnak.

Ifjú voltam akkor, most vénség jár velem,
Lovasaim között van mégis a helyem.
Igazgatja őket szavam bölcsessége,
Mert az öregségnek ez az öröksége.
A ki ifjabb nálam, bízik erejében,
Fiatalnak való dárda a kezébe“.

Atrida tovább ment, örvendve szívében,
S lovag Menesztheüsznek jutott közelébe.
Ott athéneiek, tanult harczmesterek,
Sok-eszű Odysszeusz körül sereglenek.

Távolabb a bátor kephallén vesztegel;
Mert a hadi lárma nem hatott ide el,
Melylyel az akhivok Trója ellen keltek,
Boszuálló szóval riadva feleltek.

Várják, hogy a sereg valamely csapatja
Kezdje a támadást, s rá a jelt megadja.
Emberek királya Agamemnon pedig
Ingerülve rájok, ekképp perlekedik:

„Peteosznak fia, a bajnok királynak!
Es te ezer-útú, mindenképpen álnok!
Mit lapúltok félve, mit vártok ti másra?
Holott készen állni, elsőknek kiszállni,
Tisztetek tinektek volna, támadásra.

Mert ha királyoknak készitek innepet,
Lám ott is elsőkül hívlak meg titeket.
Jó akkor a sült húst enni a mennyi kell,
Jó a jó bort inni. De mikor menni kell
Harczolni: a dandár szemetek láttára
Tizével, a másé, szállhat ki csatára“.

Odysszeüs szemeivel komoran megvágja:
 „Mily szókat röpit ki fogaid palánkja?
 Csata-kerülőknek hogy mondhatsz te minket?
 — Majd ha össze-mérjük gyilkos fegyverinket:

Megláthatod akkor, hogyha kedved telik,
 Telemakhosz atyja miképp viselkedik
 Trójaiak ellen, megharczolva vélek! —
 Hát a mit te beszélsz, a szélbe beszéled.“

Odysszeüs haragját Agamemnon látja,
 Rá-nevet s feddését viszájára váltja:
 „Odysszeüs, nagy elme, Läertes cseléde,
 Nincs szükséged intő sem feddő beszédre.

Tudom, nagy szivedben bölcs tervek forganak,
 Úgy hiszek neked mint tulajdon magamnak.
 Majd elintézzük ha szómmal sértettelek,
 A mit a szó vétett, hordják el a szelek“.

Tovább ment. Tideüs nagyszivü fiára,
 Diomedes hőstre azután találta.
 Ékes szekerét és lovát nézegette.
 Kapaneus nagy fia Sthenelos mellette.

A nagy Agamemnon a mint megpillantja,
 Haragos szavával őket húrogatja:
 „Jaj, a lovas bajnok, Tideüs nemzeti,
 A hadak бүrүjét kémli, készítgeti.

Bezzeg rést az atyád nem keresett, félvén;
 Ellenségre csapott, bajtársai élén.
 Így beszélnek a kik szemlélték a harcát,
 Én nem jártam vele, nem is láttam arcát,
 De különb volt másnál, mindenek úgy tarták.

Mykénébe egykor bujdosva érkezett,
 Polüneükesz hőssel társakat keresett,
 Kikkel a szent Thébét ostromlani fogták;
 Segítséget tőlök meg sem is tagadták.

De Zeüsz mást végzett bal-jelei rendén.
 Mykénéből aztán csak tovább eredvén,
 Azoposz semlyékes széleit megszállták,
 Követül Thébébe Tideüsz bocsáták.

Ott Kadmosz fiait találta ünnepben,
 Eteoklesz hősnél gyűltek vala egyben,
 Noha egyedül volt, idegen is, nálók,
 Félénken közöttük félre még sem állott.
 Bajra hívta őket, győzött könnyü szerrel,
 Pallasz istenasszony-áldotta sikerrel.

Ezt hogy nehezelték thébai legények,
 Tértekor ötvenen lest néki vetének.
 Vezérök Maeon volt, amaz isten-mássa,
 Ütközetet álló Polyphon a társa.

De ő valamennyit megszegyenitette,
 Keserves halállal kardélre vetette,
 Maeont csak egy magát vissza eresztette,
 Isteni jelenség mert erre készítette.

Ilyen volt Tideüsz. Maradt egy magzatja,
 Karra nem, de szájra különb mint az atyja“.

Diomedes bajnok rá felelni késik,
 A tisztos királynak tisztelve feddésit.
 De Kapaneus fia vissza ekkép torlaszt:
 „Atrida, ne hazudj, míg igazat mondhatsz.

Bizony atyáinknál vagyunk mi különbek,
 Mert a hét kapujú Thébét mi vettük meg
 Zeüsz oltalmával, isteni jelekkel,
 Azokénál jóval csekélyebb sereggel.
 Balgaságuk miatt estek azok porba.
 Hát ne állítsd velünk apánkat egy sorba“.

Diomédés is szólt most, nézve sötéten:
 „Öreg, maradj veszteg, engedd a szót nékem.
 Agamemnontól én nem is veszem zokon,
 Ha serkentve jár szét az akhiv sorokon:

Az ő dicsősége, ha megveszszük Tróját,
Ha kiirtjuk népét, elűzzük lakóját,
Az ő gyalázata, ha mi pusztulunk el.
Rajta hát, szálljunk ki támadó erőnkkel.“

Szólt, s le szekeréről szökken fegyverestül,
Mellén az erős ércz egyszeriben rezdül,
Mikor alá toppan. Akárminő bátor
Hős megijedt volna a csattanásától.

* *
* *

Mint mikor a tengert az alszél megcsapja,
Harsogva a partig habját veri habja,
Még messzi, a mélyén, dagadoz toronnyá,
Zúggva jön a partnak, ott szakadoz rongygyá;
Szirtfokok ormáig sörényét lökdösi,
Keserű tájtékját messzére köpdösi:

Úgy nyomúl az akhiv, csapat után csapat,
Fejedelme vigyáz minden egyes hadat.
Hallgatva vonúlnak, tán szavuk sincs nekik,
Vezérök parancsát oly némán követik;
Mivel félik őket. Köröskörül veti
Fényét a seregnek gazdag fegyverzeti.

De a trójaiak, mint gazdag embernek
Udvarába mikor juhnyáját terelnek,
Vége-hossza nincs a béggsnek, míg fejnek,
Bárányok szavára az anyák felelnek:

Olyan lármát ütnek a trójai hadak,
Mert ott különböző a beszéd, az ajak,
Keverék a nyelve, zagyva a beszéde,
A hányféle ország, annyiféle népe.

Itt Aresz intézi, amott Pallasz vezet,
Együtt halad velök Félelem, Rettenet,
Mohó Viszály, Aresz gyilkos húga, társa,
— Kicsinynek születik, éig nevekedik,
De földön jár mindig. — Lépteit követik
Feleselő patvar, emberek sirása.

Mindjárt is a sikon, szembe mikor szállnak,
Összekeverednek vérték, dárda-szálak,
Férfi-erő érczben; pajzsok összezsengnek,
Rémületes jajja, kérkedő kacajja
Ölőnek-ölöttnek egymásra felelnék.

Foly a vér a földön. Mint mikor két patak
Olvasás idején hegyről alá szakad,
Összetalálkozik egy völgyi torokba,
Örvényt váj, ott egymást túrja háborogva,
Harsogását pásztor messzi hegyen hallja :
Olyan volt a küzdők lármája, zshivajja.

Anthilokhosz első, trójai daliát
Ekhepolt ölte meg, Thalüsziasz fiát ;
Dárdával sörényes sisakjának rontott,
Érczhegye azonnal átjárta a csontot,
Halálos setétség a szemét megülte,
A szörnyű ütéstől mint egy torony dült le.

A mint összerogyott, Abantok hadnagyja,
Elephenor király lábánál ragadja,
Vonszolja kifelé. Akarná pánczélját
Fosztogatni róla, de nem éri czélját.

Mert mikor lehajolt hureczolni a testet,
Ellene Agénor kelevézt eresztett,
Paizstalan hagyott oldalán üté meg,
Megoldott tagjait elhagyá az élet.

Rettenetes dulás teste fölött támadt,
Trójai és akhiv össze rohanának,
Mint a farkas-falka,
Ember ember ellen, egymást tépte-falta.

Telamoni Ajasz, Anthemion fiát,
Jó Szimoizioszt fegyverrel veri át.
(Ezt Simois partján anyja egykor szülte,
Mikor szüléivel a nyájját kerülte,
Idáról leszállván a jószágot nézni,
Hát Szimoiziosz nevét innen vészi.)

Nem látták jutalmát a kik fölnevelték,
Ajász keze szegte mert rövidre éltét,
Mellébe jobb felől a gyilkos ércz szaladt,
Hegye hátán jött ki a lapoczka alatt.

Porba esett mindjárt, mint valamely nyárfa,
Mely bár gyökerével fészkel a mocsárba,
Magasba sudarát mégis eregeti;
De a kerékgyártó fejszójét ráveti,

Ékes szekéréhez szabja kerekeknek,
Ott szárad a parton, többé nem ered meg:
Hát az Ajász nyila
Alatt így esett el Anthemion fia.

Most Priamus fia, Antiphosz vetette
Ajászra dárdáját, de eltévesztette.
Odyszeüszt társát, Leükoszt véknyán veré,
A mint a holttestet vonszolná kifelé.

Elejté a testet, holtan reá hulla,
Kinn Odyszeüszt bajnok igen megbúsula.
Tündöklő vértjében kilépett a sorbul,
Csapkodott, s míg szeme jobbra-balra fordul,
Dárdája villogva messzire zúdula.

Tágúlt a trójai, a merre vetette;
De az ércz is útját nem hiába tette,
Priamus fattyára, Demokooszra szálla; —
Abydusban legelt sok jó kabalája. —

A bosszúló dárda halántékon éri,
S másik vakszemén át furakodik éli;
Halálos setétség szemeit megülte,
Ércz-vértezetében csörrentve terült le.

Hátrál a trójai, Hektor maga lankad,
Üvöltöz az akhiv, esik a holtaknak.
Bosszúsan Apollo Pergamusról látja,
S a trójaiaknak feddőzve kiáltja:

„Paripás trójai, ne szaladj előlük,
Azoknak sincs érczből, sem kőből a bőrük,
Hogy nem birna vele fegyveretek éle. —
Akhillesz sincs mostan, Thétis fia köztek,
Emésztő haragban ül hajóin veszteg.“

Az erős istennek ez vala szózatja,
Míg az akhivokat Athene biztatja,
— A Zeüsz-atyának dicsősséges lánya —
Soraikat a hol lankadni találja.

Dioreüsznak is ott életét kioltják,
Kő-darab zúzta szét jobbik boka-csontját.
Ezt Imbrazosz fia, Peiroosz vetette,
— Thrákjait ő ide Énoszból vezette.

Hát az idétlen kő csontját összetörte,
Két inat szakasztta, lerogyott a földre,
Jó társai felé
Két kezét kitárván, lelkét kilehelé.

Peiroosz, ki rája sujtotta a kövét,
Rárohan s dárdával átveri köldökét,
Minden béle ottan földre kifordula,
Halálos setétség szemére borúla.

De most Peirooszra Thoasz vete dárdát,
Mellébe röpült az, s a tüdején járt át
A dárdát a sebből vissza is szakítja,
Azután kardot von, hasát felhasítja.

De fegyvereiből ki nem vetköztette,
Üstökös thrákjai álltak őrt mellette,
Hosszú kelevézzök kezeikben regett,
Szálás erős hősnek hátrálnia kellett.

Egymás mellett ekként, a porba keverve
Feküdt az epívek s thrákok fejedelme,
Sok más megölöttek
Körülöttük ottan halommal feküdtek.

Ha valakit Pallasz ide most vezetne,
Szálló nyilak ellen pajzsával fedezve,
Hogy nagy bátorságban járhasa a mezőt:
Nem találna itt a munkában kivetőt.
Akhiv és trójai mivel itten sok van,
Egymás mellett fekvé arczczal a homokban.

ÖTÖDIK ÉNEK.

Most Diomédesnek ereje és lelke
Nagyságát Athéne igen megnevelte,
Hogy felmagasztalja hírét dicsőségét,
Minden akhiv fölött való jelességét.

Lobogó lángban gyúl paizssa, sisakja,
Villog mind a kettő, mint az ősz csillagja,
A mint a tengerből megfürödve kél fel,
Többi csillagokra fényét veti éjjel:
Oly égővé Pallasz fejét vállát tette,
S hol a nép legsűrűbb, harczba ott vetette.

Vala ott egy Dáres, a trójai rendből,
Hephaisztosz papja, kincses, tisztos ember,
Phegeüszt, Idaioszt, — két fiat nevelt ő,
Mindennemű harczban jártas mind a kettő.

Diomédes ellen ez ifjak kíválnak,
Gyalog állá ez ki, ők szekéren szállnak,
S hogy bajnok-egymással lettek vala szemben,
Dárdát Phegeüsz vett Diomédes ellen.

Horzsolta bal vállán, de éle nem érte;
Most Phegeüszre szállt Diomédes ércze,
Nem is szállt hiába; átfúrta a mellén,
Le is bukott mindjárt paripái mellé.

Idaiosz megszalad, szép szekerét hagyja,
Megölt atyafia testét is tagadja,
Sötét végzetét még így se kerülne ki,
De Hephaisztosz nyújt szabadulást néki.

Éji homályt ottan támaszta körüle,
 Az öreg Dáresen ekkép könyörüle. —
 Diomédes kezén maradtak ménei,
 Vitték a hajókhoz mindjárt legény ei

Egyiket futtában, másikat vérében
 Látván trójai nép, buzdúla szivében;
 De most kézen fogja a kék szemű Pallasz
 A rohanó Areszt, s tész ilyen javallást:

„Aresz, gyilkos Aresz, emberek csapása,
 Aresz! ne hagynánk most ezeket egymásra?
 Győzzön a ki győzhet, a mint Zeüsz adja,
 Netalán ellenünk forduljon haragja“.

Akkor a zord Areszt harczból kivezette,
 Skamandrosz pázsitos partján pihentette. —
 De trójaiakra most akhivok törnek;
 Minden fejedelem egy-egy embert öl meg.

Elsőbb Agamemnon kelevézzé szálla
 A nagy Odioszra, halizon királyra,
 Futva midőn vissza szekerét terelte,
 Két válla közt hátban a nagy dárda lelte.
 Keresztül is fúrta, mellén jött ki elül.
 Ércz-vértezetében csörrenve elterül.

Phestust Idoménesz dárdával veri át,
 — A termő Tárnéi Méon Bórosz fiát —
 Mikoron akarna kapni szekerére,
 Bal vállán a hosszú dárda öklelé le;
 Visszabukik mindjárt, komor éj fogadja,
 Ki is fosztja ottan Idomenes hadja.

Vadverő jó cserkész Skamadriosz, néked
 Strophius fiának, Menelaosz vet véget,
 Vadakat ejteni bércei rengetegben
 Artemisz maga volt vezetője ebben.

De most sem az ijjas Artemisz, se régi
Messzelövő híre nem használta néki.
Menelaosz üzvén dárdával veré le,
Két válla közt hátba találta az éle;
Keresztül is fúrta, mellén jött ki elül,
Ércz-vértezetében csörrenve elterül.

Ím Merionesz is Pherekloszt megölte,
Harmonidesz ácsnak vala ez szülötte,
Pallas-Athenének kedves tanítványa,
Sok vala kezének elmés alkotványa.

Alexandernek is ép-járó hajóit,
Trójának, magának veszte okozóit,
Ugyan ő szerzette tudományos kézzel;
Istenek szándékát nem fogta föl észszel.

Merionesz üzvén elérte szaporán,
Dárdája találta Pherekloszt jobb farán.
Hólyagját szakítván elül tört ki ércze.
Jajdúlva rogyott le, jött a halál érte.

Mégesz is Pedaiosz bajnokot megölte,
Antenornak volt ez orozva-szülötte,
Nemes Theano mint sajátját bévette,
Gyermekeket atyjáért gondozva szerette.

Tarkóján közelből ütötte a dárda,
Nyelvét és fogait ottan általjárta,
Úgy jött ki a száján. Lefordult, elvérzett,
Akkor is harapták fogai az érczet.

Szent Dolopionnak, Skamander hivének,
A kit mint egy istent népek tisztelének,
Nagy fiát Hypszenort Eurypylosz hajtja,
Karddal veri vállon, karját leszakajtja.
Földre hullt a nagy kéz, jött a biborsetét
Halál és a hősnek befogta két szemét.

Gyilkos harczban ekként fáradoztak ezek;
Tideüsz fiáról, de nem tudnád bezeg
Megmondani, melyik tábornak a hive,
— Úgy ront össze-vissza — dardan-e, akhiv-e?

Mint a téli víztől megáradott patak
Nagy rohanásában megszaggat gátakat,
Meg nem tartóztatják elmés hid-kötések,
Sem az ékes rónát őriző töltések,

Záportól is híván habjai, rongálják
Sok fiatal kéznek szép keze-munkáját:
Trójai rendekben oly dülást mivele,
Noha sokan vannak, mégse bírnak vele.

Likáon nagy fia látván rohanását,
Egész csoportoknak előtte futását:
Vonta horgas íjját, vesszője találván,
Pánczél-foltja alatt vágta a jobb vállán.

Vállá hegyét át is verte vala éle.
Ércz-egész-ruháját elfutotta vére.
A nemes Pandarosz akkoron kiálta:
„Előre most Trója paripássa, bátra!

Megsebzettük a legbajnokabb akhájit,
Nem is gyötri ötet az a nyil sokáig,
Ha nyilam valóban Phœbusz vezérelte,
A ki Liciából engem ide kelte“.

Így szólt dicsekedve. — De az nem halt belé,
Visszavonúlt s állott a szekere elé,
Sthenelos kiáltá, Kapaneus fiát:
„Sthenelos izibe szállj le és jer ide,
Vond ki a vállamból ezt a gyilkos nyilát“.

Sthenelos leszökkent mindjárt szekeréről,
 A fúrakodó tört kivonta sebéből.
 Pánczélja gyűrűin vére sugárt hajtott,
 Akkor Diomédes ekképen ohajtott:

„Pajzsos isten lánya, győzhetetlen asszony,
 Ha valaha nékem, s atyámnak, s harczon
 Oltalmunkra voltál: légy ma segítségem!
 Csak azt a trójait hozd dárdámra nékem.
 A ki engem talált, s azzal dicsekedett,
 Nem sokáig látom a tündöklő eget“.

Meghallgatja Pallasz, sőt meg is éleszti,
 Karját minden izmát új erőben edzi,
 S mellette megállván ezt néki sugallja:
 „Bátran Diomédes kelj új viadalra!

Paizs-rázó atyád győzhetlen erejét,
 Nagy Tideüsz lelkét oltottam ma beléd,
 Sőt szemed elől is oszlattam a ködöt,
 Különbséget tehess isten s ember között.

Netalám valamely isten ingerlene,
 Halhatatlanoknak te ne állj ellene;
 Csak ha Aphroditét ottan észrevészed,
 Bizvást ezt az egyet vágja kelevézed“.

Szólt Athéne, s eltünt, Diomédes pedig
 A harcz közepébe mindjárt elegyedik,
 Trójával a küzdést eddig is kedvelte,
 Most hármas erőben ég e vágyban lelke.

Mint mikor oroszán rátör az akolra,
 — Rányilaz a pásztor, de nem sebzi holtra;
 Még kegyetlenebb lesz; — az ember megretten,
 Elbúvik az akol mélyének eredten, —

Össze-vissza futkos védtelen állatja,
 Rakásra oroszlán őket fojtogatja,
 Aztán a palánkot átszőki: akképpen
 Űtött Diomédes a trójai népen.

Elsőbb Antinooszt, Hyperont veré le;
 Amazt csecsén érte kelevézzé éle,
 Ennek vállpereczczét törte hosszú kardja,
 Le is szakadt mindjárt vállával a karja,

Aztán Polyeidoszt és Abászt veri át
 A vén álmfejtő Eurydamasz fiát,
 De nem álmodták meg, hogy Diomédesznek
 Mindaketten itten martaléki lesznek.

Xanthus is és Thoon kezétől esének,
 Kései termési Phénopsz vénségének;
 Gyászban már az öreg napjait fogyatja,
 Nem nemzhet több fiat, kire kincsét hagyja.

A ki volt megölték, lelkét vették. — Bánat
 Keserőség lett így élte az apának,
 Élve visszatérve nem látja a vérit,
 A sok szép vagyonát atyafiak élik.

Ekhemmon, Khromios egy szekéren járnak;
 Fia mindakettő Priamus királynak,
 De mint az oroszlán tulkok között rombol,
 Űszöt, bikát marján ragad a barombol:
 Úgy veri le őket Dioméd haragja,
 Pánczéluk szaggatja, lovukat ragadja,
 S a hajókhoz vinni legényinek adja.

* * *

Látván Diomédest Éneás, a mint dúl,
 A fegyver-gomoly közt gyorsan tova indúl
 Pandaroszt keresni, a dalit, a bátrát,
 Megtalálja hamar, s rá ily szókkal támad

„Repülő nyiladban, hol vagyon ijjadban
 Nagy dicsekedésed? Kivel egész hadban,
 Sőt Lyciában is mérközni nem mernek?
 Nosza most szegezd azt ennek az embernek!

Mert oly kárt mibennünk dulásai tésznek;
 Megoldja a térdét annyi jó vitéznek!
 Ha ugyan nem isten, — egyik avagy másik —
 Áldozatunk-oktán, méri ránk csapásit,
 Mert ily szörnyű csak az istenek haragja“
 Felelt rá Likáon nagyságos magzatja:

„Ám én őt Tideüsz nagy fiának mérem,
 Lovát, pajzsát, bokros sisakját esmérem:
 De hogy nem isten-é: azt sem állitanám;
 Mert legyen bár ember, — Diomédes talán, —
 Ily dülást nem tenne, ha csak köd-ruhában
 Valamely istenség nem járna nyomában.

Imént is lám czélba vettem a jobb vállán,
 Pánczél-foltja alatt át-meg-át találám,
 Szinte veszni láttam, még sem ölhettem meg.
 Tartom hát valamely haragos istennek.

Jaj, hogy most szekér nincs, sem paripák velem,
 Holott vagyon otthon tizenegy szekerem,
 Ujdonat-új, munkás, szép; szőnyeggel vonva;
 Árpán tartott lovak, párosával fogva.

Öreg bajnok apám adott is valóban
 Sok jó tanácsokat ide indulómban:
 Mozduljak szekérrel, lovakkal szeressen,
 Rettenetes harczra Tróját úgy vezessem.

Tanácsának, noha bölcs volt, még sem álltam,
 Jó tartáshoz szokott lovaim sajnáltam,
 Nem lesz legelőjük, eleget sem esznek,
 A hol annyi népek össze-verekesznek.

Hát ott hagytam őket, jöttem gyalog-szerrel,
Kézivemben bizva, de nem nagy sikerrel.
Tididát, Atridát megütöttem véle,
Szökkent is utána mindakettő vére,
Meg is sebesültek,
De utána jobban még neki böszültek.

Szerencsétlen óra, mikor ezt az ijjat
Levettem a szegről, hogy majd ezzel víjjak
Szép Ilion alatt, trójaiak élén;
Nagy Hektor kedvéért népemet vezérlvén.

De ha megtérhetek, meglátom hazámat,
Hölgyemet még egyszer, magas palotámat,
A legelső jöttment vegye el a fejem,
Ha én ezt az ívet össze nem tördelem,
S tűzre nem vetem, mint szél-veti szerszámot.“

A nemes Eneás szólt válaszolásképp:
„Ne folytasd ezt tovább, nem boldogulsz másképp:
Keljünk mindaketten lóra és szekérre,
Lássuk fegyverünkkel az övé felér-e?

Ülj fel hát és lásd meg, mit tud a dardani
Ló, mikor a síkon elkezd száguldani,
Akár támadásban előre rontani,
Vagy ellenség elöl kell megiramlani.

Iramva minket ők a városba visznek,
Ha megint Tididát áldaná Zeüsz meg.
De most fogd az ostort, a ragyogó féket,
Mig én a szekérre harczot állni lépek,
Vagy pedig te harczolj, én bánok a lóval.“
Melyre Pandaros hős szóla ilyen szóval:

„Énea! Ló, gyepelő maradjon kezedben,
Gazda keze alatt jár az rendesebben,
Mert ha ki kell térnünk nagy Diomédésnek.
Az idegen szóra lovaidd neszeznek,

Ijedni találnek, meg is bokrosodnak,
 Idején a harczból ki sem is ragadnak.
 Dioméd utolér, megöl kegyetlenül,
 Kényes két paripád a kezére kerül;
 Hát csak kezelj magad lovat és szekeret,
 Éles láncsát én majd ellene emelek“.

Így szólván, iratos szekerükre ültek,
 Diomédes ellen méneik repültek.
 Kapaneus fia Sthenelos ezt látja,
 Nagy bajtársa felé e szókat kiáltja:

„Lelkem Diomédes, vigyázz, im két derék
 Nagy erejű férfi közeledik feléd:
 Az egyik Pandaros, a híres nyil-veti,
 Likáon fiának ki magát hirdeti;

Éneás a másik; atyjául a dalia
 Ankhizest-, anyjául Aphroditét vallja.
 Keljünk szekerünkre. Hagyd a harczot, kérlek.
 Itt a sereg élén vesztetre lesz, félek“.

Felelt Diomédes, Sthenelosra nézett:
 „Ne beszélj futásról, hagyd az ily beszédet.
 Nincs véremlen futva hadakozni, vagy tán
 Harcz elől bujkálni; az erőm sincs fogytán.

Szekérre gondolni sem volna szép dolog,
 Hát csak így ütközöm, a mint vagyok, gyalog.
 Pallasz sem mondja hogy féljek. Nem is messzi
 Fognak ők majd innen vissza-szekerezni.

Legfeljebb ha egyik szabadul kezemtől. —
 De mondok valamit, te fogadd azt szentül.
 Ha a tanács-termő Pallasz akaratja
 Mindkettőt kezemre dicsősségül adja:

Állj félre a lóval, a gyeplőt akaszd ki,
Éneás lovait rohanván szakaszd ki,
Trójai sorokból tereld hevenyébe
Által, a szekernyés akhivok rendébe.

Mert ezek a lovak Trósz-faj ivadéki,
Kit Ganymédeszért Zeüsz ada néki;
De nem is vetekszik ló ezzel a fajjal,
Valamerre jár a nap, s támad a hajnal.

Laomedon királyt Ankhizes rászedte,
Ménje alá titkon kanczáit vetette,
Kabalája ekként csikót hatot ellett;
Négye most is ott áll a jászalai mellett,
Éneásnak adott kettőt, hadijesztőt,
Szép lenne kezünkre bírni ezt a kettőt.“

Mig így beszélgettek, Trója két vezére
Robogó szekéren közelükbe ére.
Mindjárt is kiáltott Likáon nagy fia:
„Diomédes! bátor, nagyszívű dalia!
Éles nyílaim imént nem talált egészen,
Most, hiszem, a dárdám szerencsésebb lészen.“

Csóválva a rengő dárdát rávetette,
Diomédes pajzsát által is ütötte,
Vértjét is hatotta;
Hangosan Pandaros ekkor kiáltotta:

„Dárdám, Diomédes, átverte bordáid,
Nem is gyötör téged az a seb sokáig,
Nagy dicsekedésem lettél te ma nekem.“
De az meg sem ijedt, felelt is ekképpen:

„Most is elhibáztad, nem birtál találni.
De nektek a harczot kell tovább is állni,
Mig legalább egyik itt nem éri végét,
S az érczbőrű Aresz iszsza meg a vérét.“

Röpül is dárdája, Pallasz igazítja,
A Pandaros orrát szeménél hasítja,
Szaggatja a fogát, nyelvét gyökerestül,
Úgy fúródik hegye az állán keresztül,

Fordúl a szekérről, csörren a fegyvere,
Futó paripái megreszketnek bele,
Távozik Pandaros élete, ereje.

Éneás most pajzsot ragad, hosszú láncsát,
Akhivok a testet magukhoz ne rántsák.
Mint bátor oroszlán, ugyan kerülgeti,
Magasan dárdáját, pajzsát emelgeti;
Jaj annak a ki most közelébe kerül,
Üvölt kegyetlenül.

De im Diomédes nagy követ emele,
Mai ember kettő alig birna vele,
Ő pedig azt könnyen forgatja kezében;
Találja Eneást ezzel csipejében,
Hol a czomb-csukló a csipőcsontban forog. —
(Csipőnek ma mondják, — hajdanta tomporok.)

Két inat megszaggat, rontja csipőjét is,
A nagy goromba kő lezúzza bőrét is;
Térdre rogy a bajnok, két keze a gyámol,
Lepel száll szemére sötét éjtszakából.

Éneás bizonynyal most oda is veszne,
Ha nem venné anyja, Aphrodite eszre,
— Ki őt ökörpásztor Ankhisesnek szülte. —
De im fehér karját vonja már körülte.

Be is takargatja ragyogó fátylának
Sűrű redőjébe, kit nyilak nem járnak,
Netalán valamely akhiv kelevézze
Mellébe fúródván, életét emészsze.

Mig fiát ekképpen Aphrodite rejti,
Kapaneus fia tisztét nem felejtí,
Kit jó Diomédés bizott reá elébb.
Hát kívül a harczon állatá szekérét.

Ott karikájába a gyeplőt akasztja,
Énéas lovait sebtén kiszakasztja,
Dardanoktól messze veri hevenyében
Által a szekernyés akhivok rendébe ;

Deipylesre, — kivel egyezett a lelke,
Minden társi fölött ezt igen kedvelte, —
Bizza : a hajókhoz vigye a lovakat,
Maga szekérre kap, fényes gyeplőt ragad.
S Diomédés felé
Érczkörmű lovait vágatva terelé.

De ez Aphroditét űzi már keményen,
Tudván, bajnoktalan ez az isten légyen,
Nem is hadakozó, mint más istenasszony,
— A városok réme Bellona, Athéne, —
Kik az embereket vezetik a harczon.

A sűrű sorok közt üldözwén eléri,
Hosszú kelevézzét ott utána méri,
Tündéri fátyolán, — Khárisz szötte-fonta —
Az éles ércz hegye keresztül is ronta.

Gyenge tenyerének csuklóján sebezte,
Halhatatlan vére ott eredni kezdte.
Nem is vér volt : iktor. — A boldog istenek
Ereiben mivel vér helyett ez csereg.
Kenyeret nem eszik, bort nem iszik isten :
Azért halhatatlan, azért vére nincsen.

Iszonyút üvöltött, fiát is eldobta,
Ezt Phoebus szedte föl, kék fellegbe vonta,
Netalán valamely akhiv kelevézzé
Mellébe furódván, életét emészsze.

Most jó Diomédes kiáltoza távol:
 „Zeüsz-isten lánya, elmenj a csatából!
 Nem elég széditned gyöngé asszonynépet?
 Ha még egyszer lábod ütközetbe téved,
 Tudom iszonyodva visszaretensz tőle,
 Távolból is retegsz hallani felőle.“

Fut is Aphrodite, méreg dülja lelkét,
 Nagy fájdalmai is igen megviselték,
 Meg is feketedett a szép puha bőre;
 — Iris, a széllábú, vitte a mezőre.

Zordon bátyja, Áresz üle ottan, balra,
 Dárdája, két lova, felhőbe takarva.
 Áresz előtt mostan térdre esve áhit:
 Adja oda néki csengős paripáit.

„Szánj meg édes testvér, add a lovad nékem,
 Örök hajlékunkba, hadd szálljak, az égen,
 Sebem igen sajog, megsebzett akhajok
 Hőse Diomédes, földi ember, a ki
 Most Zeüsz magát is meg merné támadni.“

Csótáros lovait Áresz oda adja,
 Fellép Aphrodite, nagy az ő bánatja,
 Iris is melléje, gyeplő a kezében,
 Suhint az ostorral, száll a ló serényen.

Meg sem állt istenek olympi házáig,
 Mindjárt ki is fogta fáradt paripáit,
 Szent ambroziával őket megetette.
 Aphrodite pedig ott magát vetette
 Dionéa elé;
 Borúlván, anyjának térdeit ölelé.

Karra veszi anyja, simogatja kézen,
 Megkérdezi tőle: „Szerelmem, cselédem!
 Melyik isten bánt így veled, mintha holmi
 Nyilvános vétékkel tudnának vádolni?“

Felelt a mosolygós ajkú Aphrodite :

„Tideüs vakmerő fia sebesite,
Hogy az ütközetből kihoztam gyermekem,
A ki mindenek közt legkedvesebb nekem. —
Nem is harcza ez már a dardannak-akhívnak,
Halhatlanok ellen itt akhivok vivnak.“

Dione istennő felelt magzatának :

„Türed el noha szégyen, szenvedd noha bánat!
Megszenvedtek azért sokszor az istenek,
Emberek dolgában, hogy elegyedtenek.

Aléosz fiai Áreszt szenvedtették,
Otosz Ephialtes gúzsba őt kötötték,
Tizenhárom egész hónapig érczfalak
Között senyvedt. Majdnem örökre ott maradt.

De a mostohájuk, szép Éeribója
Titkos izenetje lett szabadítója.
Így Hermes szót értvén, kivezérlé lopva,
De a gúzsban ugyan meg volt hongorodva.

Hérát Amphytrion nagy-erős szülötte
Három-ágú nyíllal jobb csecsén ütötte,
Mind e mái napig búskodik fölötte.

Még a teméntelen Plutó is érezte ;
Ugyanez a bajnok nyilával vérezte,
Maga országában, a pokol kapuján ;
Erőt se birt venni iszonyatos búján.

Keserű bánatját, kinját roskadozva
A nagy Olympusra, Zeüs házába hozta,
Temérdek vállában őt a fülánk verte,
E miatt gyötrődött kegyetlenül lelke.
Ott sebét hegeszté a Péon olajja ;
Éltét nem félthette, halatlan a fajja.

Eszeveszett bolond, hogy nem átall ilyet!
 Hogy az istenekkel harczolni nem ijjed!
 Ellened is, tudom, Pallas ösztökélte!
 Nem tudta, hogy nem lesz annak hosszú élte.
 Ki istennel harczol. Harczából megtérvén,
 Gyermeki az ilyet nem apolják térdén.

Ha még oly erős is, találhat olyanra,
 A ki nem erőtlén, mint te, viadalra.
 Eszes Égiléja, egész éje-hosszat,
 Felsírva cselédit, akkor majd zokoghat,
 Keseregvén férjét, az ifjat, az édest,
 Argivok virágát, bajnok Diomédest.

Így szólt, két kezével a vért letörölve;
 Be is gyógyult a seb, fájdalma enyhüle;
 De Athéne, Héra mikor látták eztet,
 Csúfolkodva, Zeüszszel ingerkedni kezdtek.

Mindjárt is Athéne így kezdte szavait:
 „Ha nem haragudnál, mondanék valamit! —
 Nyilván Aphrodite valamely akhivi
 Szép-asszonyt akart a dardanoknak vinni!
 Szép-asszony fátyolát addig simogatta,
 Megkarczolta kezét fátyol arany csatja.“

Az istenek atyja mosolyog a szóra,
 Arany Aphroditét oda intvén, szóla:
 „Kedves lányom! A harcz nincs te-rád ruházva,
 Innepidre gondolj s kívánatos nászra,
 Háború dolgát hagyd Areszre, Pallaszra“.

* * *

Hát ezek ekképpen szóltnak egymással
 De Dioméd most sem hagy fel Eneással;
 Noha jól tudja hogy Apollo segéli,
 Diomédes ezt a nagy istent se féli;
 Vére-életére,
 Áhit Éneásnak szép fegyverzetére.

Háromszor rá magát böszülten vetette,
 Háromszor Apolló, pajzsát rendítette,
 De hogy negyedszer is támadni kezdette,
 Haraggal az isten őt megfenyegette:

„Diomédes, vissza! Térjen meg az eszed!
 Istennel sorba magadat nem teszed!
 Mivel más a földi emberek- és más a
 Halhatatlan isten-rendek származása.“

Bajnok Diomédes vissza mindjárt hököl,
 Igen megrettenvén a Messze-lövőtől.
 Énéást is Phoebus hamar eliktatja,
 Pergamusban szentelt házába ragadja.
 Ott Letho gyógyítja a magas szentélyben,
 Nyilas Artemissel tartják tisztességben.

Am Phoebus is ott egy jelenséget szerzett:
 Énéást formázza alak és fegyverzet,
 Körülte csoportban trójai és deli
 Akhiv egymás pajzsát, páncélját tördeli.

De mostan Apollo rászóllala Mársra:
 „Áresz, gyilkos Áresz, emberek csapása!
 Tudd ki már a harczból Diomédest, a ki
 Most magát Zeüsz is meg merné támadni,
 Aphroditét már is sebzette tenyéren,
 Aztán mint egy isten úgy harczola vélem“.

Így szólt. — Aztán megtért Pergamus várába.
 Most Áresz, Akamász thráknak alakjában,
 Buzdítva járta be a trójai rendet,
 Parancsoló szava köztük ekképp zengett:

„Meddig türitek még, Priamus cselédi,
 Hogy akhiv a dardant ekképp öli-tépi?
 Engedjük-e őket kapuink elébe?
 Már is egy nagy bajnok fekszik a vérében; —

Hektorhoz hasonlót, az Ankhizes fiát,
 Jertek ragadjuk ki Éneás daliát.“
 Így szólt s feltüzelt mindeneknek lelkét. —
 Sárpédon is Hektor feddette most ekképp:

„Hova lett, ó Hektort, régi dicsekvésed?
 Egy-magad, azt mondtad, Iliont megvéded,
 Segédhadra, nincsen társakra szükséged,
 Sógorid, testvérid elegendők néked.

De hol vannak ők most? — Egymás mögé bújnak,
 Mint oroszlán előtt az eb, meglapulnak.
 Helyettök társ-népek harcolnak lélekkel. —
 Jöttem én is ide segítő sereggel.

Messzi Lyciából, hol a Xanthus dagad,
 Hoztam magammal a szövetséges hadat,
 Ott csecsemő fiam, kedves feleségem, —
 Hagytam sok szegénytől irigyelt értékem.

Lycia-népemet még is harczra hajtom,
 Magam is a hőssel a harcot ohajtom,
 Holott nincs is itten semmi olyas velem,
 A mit az akhivtól kellene féltennem.

Te meg itt vesztegelsz: annyit se szólsz nekik:
 Álljon kiki bátran, védje feleségit!
 Meglásd, mint valamely hálónak rengeteg
 Szárnya, úgy húzódik összebb körületek,
 Kivánt martalékul az ellenség foglal, —
 Egyenlő lesz nagy szép várostok a porral.

Éjjel-nappal, illik, ezt meghányjad-vessed,
 Messzi királyidat szépen kérlelgessed,
 Hogy lankadás nélkül a harcot megállják,
 Egyik a másikkal szüntesse viszályát“.

Sárpédon szavain Hektor szive rezdül,
Szökken is a földre mindjárt fegyverestül,
Nagy dárdáját rázva száguld a sorokban,
Riasztó szavára a harcz tüze lobban,
Fordul a nép vissza, az akhivval szembe,
De nyugton az akhiv várja kapcsolt rendben.

Mint az áldott szérűn, mikor a szél lendül,
Sárga Ceres választ szemet a törekbül,
Szórni kezd a gazda, száll a fehér polyva,
De a szél lecsapja, rakásra sodorja :

Oly fehér az akhiv a portul, a melyet
A sok-érczű égig paripái vernek,
Mikor ostor, gyeplő fordít a szekéren,
Újítván a harczot a diadal-téren.

Áresz pedig éjbe borítja a mezőt,
Buzdítva mindenütt jár a dardán előtt,
Bátorságot, kedvet lelkeikben éleszt;
Mert az arany-kardos Phoebosz rendelé ezt,
Pallasz távozását mihelyt észrevette ;
Mert lám ez Danaus fiait szerette.

Éneast is, Phoebosz, fényes szent helyéből
Hozván, új erővel lelkét övezé föl.
Bajtársi közt termett ; bátor erős voltát,
Maga személyében-jöttét megcsudálták ;
De nem kérdezgették. — Más az ember gondja,
Mert a Messzelövő, — Mars, az emberölő,
S a dühöngő Eris most, másfele vonja.

Két Ajasz, Odyszeusz, Diomédes pedig
Danaus fiait emitt serkentetik, —
Meg is állnak bátran ; őket nem zavarja
A trójai rendek támadó zsivajja,

Mint valamely felhő, mely a hegy ormára
Zeüsz akaratjából megpihenni szálla,
Mig Boreas alszik és a többi szelek,
Melyek zúggva szokták tépni a felleget
Oly nyugodtan állnak, meg sem is szaladnak.
— Atrida is ott jár, szólván a hadaknak:

„Férfiak legyetek! szívet is vegyetek!
Illő becsüléssel egymáshoz legyetek!
Több megél mint elvész, a ki gondol mással,
De szégyen és veszély járnak a futással.“

Maga is dárdáját nagy erővel veti,
Éneas bajtársát Deikoont sebheti,
Kit mint egy királyfit tisztele a dardan,
Mindig az elsők közt járt a viadalban.

Atrida dárdája ennek pajzsát érte,
Nem birta meg a pajzs, átfúrta az ércze,
Áthatva övét is, a hasába merült,
Ércz-vértézetében csörrenve elterült.

Viszont Éneas is, Diokles két deli
Fiát, Orsilokhost és Krethont leveri.
Jól épült Phérában élt az atya bőven. —
Alpheus folyamtól volt ez eredőben,

Mely pylosi földön teregetvén árját,
Orsilokhost nemzé, sok népek királyát,
Orsilokhos viszont Dioklest nemzette.
Dioklesnek pedig im iker-szülötte:

Krethon, Orsilokhos, harczos jó legények. —
Fekete hajókon ők is eljövének,
Nevelni Atridák harczyi dicsőségít,
De eljött a halál, s véget vete nekik.

Hegy erdők mélyén így nőnek oroszlán-
Kölykök, kövér juhot, tulkot ragadozván,
Dúlnak az aklokban; végre ember-kézre
Kerülnek magok is, éles kelevézsre:
Éneas kezétől úgy esnek el ők is,
Páros oroszlánok. — Páros szál fenyők is.

Szánja Menelaosz az ifjak elestét,
Tör is elő mindjárt; pánczél földi testét,
Rázza nagy dárdáját. Áresz ingerlé föl,
Hogy ekképp elessék Éneas kezétől.

Látta Antilokhosz, a Nesztor szülötte,
Sietett utána, a királyt féltette,
Netalán valami véletlen történjék,
S esni lássák véle sok munka reményét.

Szem közt a két bajnok álla már merészen,
Éled is a harcz már karban, kelevézen,
De hogy király mellé Antilokhosz álla,
Éneas, bár bátor, mindjárt meghátrála,
Mivelhogy két bajnok várta vala készen.

Hát Éneas hátrált előlük. — Ők pedig
A két szegény ifjat sietve fölszedik,
Viszik az akhivok seregébe. — Onnan
Elsők közé állnak harczolni ujonnan.

Mindjárt Pylaimenest meg is ölik; bátor
Paphlagon nemzetet megfosztják urától.
Szekéren állt, mikor a vállapereczczt
Dárdás Menelaosz csapásai metszék.

Szekeresse Mydon lovait fordítja,
De kövel Antilokh könyéken hajtja,
Csótáros gyeplője kezéből kifordul;
Fel sem szedi többé kezével a porbul,

Mert Antilokh karddal csapkodja ; leszédül,
Vak szemén találva, ékes szekerérül.
Fejtetőre bukván, a homokba vällig
Süpped, a két lába égnek áll sokaíg.

(Mély volt ott a homok.) Végtere elterül,
Lovai rugdossák össze kegyetlenül.
Antilokhosz pedig most a két paripát
Megvagdálja, és az akhivhoz veri át.

Látja őket Hektor, s rajtuk ront kiáltva,
Erős trójai nép száll utána váltva,
Velők jár Aresz is, Bellona-felsége,
S a Hadi-zaj vérben-telhetetlensége.
Aresz, — a kezében szörnyű kelevéz reng, —
Hol Hektor előtt jár, hol utána lézeng.

Bajnok Diomédes látja ezt, s megretten. —
Így a tévedt útas visszalép ijedten,
Ha folyóhoz veti hosszú bujdosása,
Mely tengerbe útját háborogva ássa,
S tajtékozva harsog : ekként Diomédes
Visszalépett mostan, s így szóla a néphez :

„Lám, a dicső Hektort nem győzzük csudálni,
Hogy olyan nagy vitéz, hogy úgy helyt tud állni.
Holott, — ki a halált távol tartja tőle, —
Mindég valamelyik isten jár körülé.
Most is amott lappang Mars, ember alakban!
Hát vonúlunk vissza, szemben velők arczczal :
Nem jó isteneket kisérteni harczczal.“

Már a trójaiak közelükbe törtek,
Hektor keze mindjárt két akhivot ölt meg,
Ankjaloszt, Meneszthest. — Szekérbeli társak
Voltak esmérői sok harci fogásnak.

Telamoni Ajasz elestüket szánta,
 Dardan ellen mindjárt kelevézzét hányta,
 A Szelagosz fiát Amphioszt átverte,
 Kinek Pezoszban volt háza, kincse, telke.

Vesztére lön neki segítségül jötte,
 Mert Telamon-Ajasz övön át ütötte,
 Káprázva a dárda has-aljába merült,
 Egybe le is dobban, s a földön elterült.

Oda szaladt Ajasz, letépni fegyverit,
 De zápor módjára sűrű nyilak verik,
 Sokat kapott pajzsa. Hát csak rája lépve,
 Bent-akadt dárdáját a holtból kitepte.

De nem vonhatta le fényes vértzetjét,
 Mert a szálló nyilak ugyan fenyegették.
 Félt hogy közrefogják. Oly számosan álltak
 Ellene bőszerűn a trójai bátrak.
 Hosszú kelevézzük kezeikben rengett.
 Szálas erős hősnek hátrálnia kellett.

* * *

Mig a harcz ezeket ekképpen kinozza,
 Dicső Sárpédonra Tlepolemust hozza,
 A Herakles fiát, a kegyetlen végzet.
 Egymással a két hős szembe mikor nézett,
 — Zeüsz fia egyik, másik unokája, —
 Tlepolemus ekként Sárpédont találja:

„Hát, Lycia bölcse! Bajnoktalan lélek!
 Reszketni mi átkod hajtott ide téged?
 Bizony hogy hazudnak,
 Kik téged a Zeüsz nemzetéül tudnak.

Sokkal kisebb vagy te azoknál erőben,
Kik Zeüsztól származtak a régi időkben,
Bezzeg az én atyám,- a nagy Heraklesnek
Oroszlán-szívéről másként emlékeznek!

Laomedont lováért ostrom alá vette,
Noha csak kevés nép, hat hajón, követte,
Ílion várossát mégis összetörte,
Útczáit kiölte.

Magad is gyáva vagy, néped is enyészik,
Hasznodat, a kikért fáradtál, nem vészik,
Mert én most megöllek, s lesz a lelked, még ha
Csupa hős volnál is, poklok martaléka.“

„Lycia királya Sárpédon felele:
„Bizonyynyal Íliont Herakles verte le,
A nagy Laomedon galádsága miatt,
Ki jóltevőjére szidalommal riadt,
Kialkudott bérét tőle megtagadta,
Kíért oda fáradt, lovát meg nem adta.

De most én ölök meg, nem te ölsz meg engem,
Fekete halálod itt van a kezemben,
Ezen én dárdámnak lésszesz diadalma,
Szép lovú Plutóhoz lelked vándorol ma.“

Így szólt. Tlepolem is kőrissét megrázta. —
Egyszerre repült most két kézből a dárda.
Tlepolemust torkon a Sárpédon nyila
Vágta, éj is borult mindjárt pilláira.

Sárpédont ellenben a Tlepolem röpke
Kelevézzé éle bal czombján ütötte,
Mélyen furakodva, csontjáig hatolt át;
De az atyja (Zeüsz) még nem akarta holtát.

Társai Sárpédont mindjárt kiragadták,
A súlyos dárdát is vele vonszoltatták, —
— Senki sem vonta ki, nem gondoltak erre,
Hogy járna magától, vagy lépne szekerre, —
Úgy siettek vele, s tette kiki dolgát.

Tlepolemust szintén kivitték akhivok.
De Odysszeüs lelke nehéz harczot vivott,
Mikor a bajnokot látta a mint vitték,
Szívét bosszuállás, elszántság hevíték.

Nem tudta: Sárpédont üldözze-e futvást,
Vagy Lycia-népben tégyen szörnyü dülást?
De mivel a Zeüs bajnok magzatát a
Végzet nem Odysszeüs kezeire szánta,
Azért az Athene sugalmai, lelkét
A Lycia-népek ellen ingerelték.

Ott Koirán, Kromiosz, Alkander, Alasztor,
Prytanis, Noëmon esnek a csapástól.
És megölne bizony sokkal többeket még,
Ha nem tapasztalná Hektor közeledtét.

De bajnoki élén ime jött ragyogva.
Egyszerre rémület szállt a Danaokra,
Sárpédon is örült, mikor jöttét látta,
S keservesen sirva hozzá így kiálta:

„Hektor. jövel! Ne hagyj martalékul vesznem,
Hadd bent, városodban, éltemet végeznem.
Úgy se látom többé édes szülőföldem,
Sem az édes fiam, sem az édes hölgyem.“

Hektor nem felelt rá, elrohant mellette,
Akhivokat ölni lelke siettette,
De hű bajtársai a dicső leventét
A nagy bükkfa alá vivén pihentették.

Ott erős Pelagon, leghivebb barátja,
Sebesült czombjából a kőrist kirántja.
Éj ült a szemére, elhagyta a lélek,
De hűs szellő vervén, attól újra éledt.

* * *

Az akhiv pedig, bár Hektor, Áresz nyomja,
Barna hajóihoz magát még se vonja.
De nem is áll ellent. Visszavonul rendben,
Hallván, ott van Áresz a dardan seregben.

Eleje-utója azoknak ki volt hát,
Kiknek éltét Áresz és Hektor kiolták?

Teuthrasz isten-mássa; Oresztes lófékzó;
Énomeosz; Trékhosz, étoli vitézlő;
Azután Helenosz, az Énops magzatja;
Végre Oreszbiosz, övét ragyogtatja.

Kephizosz partján volt ennek háza, Hyle.
A vagyon-szerzésben igen elmerüle.
Köröskörül szintén béóták lakoztak,
Magabíró népek ottan uralkodtak.

* * *

Látja fehér-karú istenasszony Hére,
Mint hull gyilkos harcban az akhivok vére,
Athenéhez mindjárt szavai röppennek:
„Győzhetetlen lánya a pajzsos istennek!

Hiába volt hát az akhivnak ígérve,
Hogy Tróját feldúlván, leszen hazatérte;
Ha mi itten tűrjük Áresz borzalmait! —
Tegyünk már mi is az akhivért valamit.“
Athéne is a szót helyesnek ítélte.

Most Héra nagyasszony mindjárt is vezeti,
Aranyos-csótáros lovát öltözteti,
Hébe a szekérbe kereket rak renddel, —
Ércz a kerék, nyolcz a küllő, vas a tengely,

Vert arany a talpak, tiszta réz a ráfja,
Csuda látni a mint feszülnek egymásra,
Szin-ezüst az agya, kiszabva kerekre,
Arany-ezüst szíjjon függ a kerevetje.

Bakját a szekérnek kettős abroncs futja,
Előre szökellik tiszta ezüst rúdja;
A végére Hébe rak arany igákat,
Az igákhoz kapcsol arany zabolákat.
Héra asszony pedig harczokra sováran
Rakja az igákat gyors-járó lovára.

Athéne is, a nagy Zeüsz-isten lánya,
Atyja küszöbénél lebocsátván, hánysza
Az ékes palástot,
Maga keze művét, mely száz színben játszott.

A Fellegezőnek pánczélfát öltözi,
Magát könnyfakasztó harczokra vérteti;
Vállaira majd az Égiszt veti, melynek
Ezer csótárjában Rémségek fészkelnek.

Ott a Visszavonás, ott az Erőszaknak,
Rémségei vannak dermesztő Haragnak,
Ott Zeüsz-Égida csudája, a zordon
Szörnyeteg, ijesztő rettenetes Gorgon. —
Négy arany forgóban ragyog a sisakja,
Száz városnak elfér alatta gyalogja.

Mostan a tündöklő szekérre fellépe,
Súlyos nagy dárdáját fogta a kezébe,
Halomra ölni mind, kik útjába állnak
Halandó hősök, a halhatatlan lánynak.

Héra megcsapkodja lovait, kitarúl
Csikorogva az ég kapuja magátul,
Kit Hórák, őrei a nagy égi várnak,
Sűrű fellegekkel nyitnak avvagy zárnak.

Az okos paripák szállni alig kezdtek,
Már is a sok ormú Olymphoz érkeztek,
Ott Zeüsz, a többi istenektől félre,
A legmagasb ormon lelték üldögélve.

Paripáit Héra mindjárt lassította,
És a Dicsősségest kérdvén szólította:
„Elnézed Áresznek ezt az erőszakot?
Mennyi jó akhivot halálra juttatott — —

Ok nélkül, czéltalan! — Nekem szívem vérzik,
Mig örvendve Phoébosz, Aphrodite nézik;
Mert ezt a bolondot, ki törvényt nem esmér,
Ők vadították meg! — Ha nem ellenkeznél,
Én is kegyetlenül ráütnék Áreszre,
El-ki-kergetném az ütközetből messze.“

A Fellegtoroló istenség válasza
Készen is volt mindjárt: „Próbáld meg hát nosza
Diadalmi Pallast rája ingerölni,
Mert senki se tudja jobban meggyötörni.“

Fehérkarú Héra kész szívvel ezt hallja,
Mindjárt is ostorral lovait vagdalja,
A csillagos ég és föld közötti ürnök
Térein a lovak csattogva repülnek.

Mert a mit az ember egy magas fok élén,
A biborló tenger özönét szemlélvén,
Köröskörül ellát szép időben: annyi
Tért, csak egy szökkenés nekik át-suhanni.

Szállnak a Skamander-Simois toroknak,
 Ottan az istennők megállnak, kifognak,
 Héra sűrű ködbe rekeszti méneit,
 Eléjük Simois ambróziát terit.

Félénk galambpárként most tovább tipegnek,
 Segítséget vinni akhív embereknek;
 El is jutnak oda, hol nagy sok leventék
 Diomédes bajnok-voltát körülvették;
 Mint valamely nyers húst evő oroszlánok,
 Mind szilaj vadkanok, olyanok valának.

Fehér karú Héra mögöttük megállott,
 S a nagyszivű Stentor szavával kiáltott,
 Ki úgy tud harsogni, érczes hangja lévén,
 Mint ötven más ember torka, együttvévén:

„Szégyentelen, alja, szemre-szép akhivok!
 Bezzeg míg Akhilles közöttetek vívott,
 Kapuját a dardan mindig közel érte,
 Mert Akhilles szörnyű kelevézzét félte;
 Ám most várossukból messzére kiszállnak,
 Hajóitok előtt ime tábort járnak.“

Így szólt, s feltüzelte mindeneknek lelkét;
 Míg Pallas szemei Tididát kémlelték.
 Lova,- szekerénél a hőst meg is lelte,
 Ott Pandarustól vett sebét engesztelte.

Nehéz volt a pajzsa, veritéke áradt,
 A széles szíjj alatt keze is elfáradt;
 Szíjját emelgette, vérét törülgette. —
 — Szólt most az istennő, s gyeplőit illette:

„Tideüs magához nem-hasonlót nemzett!
 Ő noha kicsiny volt, de bajnok volt, edzett. —
 Mikor egy-maga ment Thébébe követnek,
 Hol Kadmos fiai egybesereglettek,

Hiába tiltottam, versengést kerüljön,
 Házukban innepet békén velük üljön;
 Akkor is mint máskor viadalmat kelte,
 A Kadmos fiait kihívta, leverte.
 Könnyű volt ez neki, én voltam a lelke.

Az vagyok neked is; segítlek, őrizlek,
 Trójaiak ellen harczolni én viszlek. —
 De a sok munkában lankadásod lett-e?
 Vagy a rettegéstől szíved megdermedt-e?
 Benned bizonyára
 Nem ismerek a nagy Tideusz fiára.“

Vissza Diomédész szól ilyen igéket:
 „Pajzsos isten lánya, jól esmérlek téged!
 Nem titkolom tőled, megmondom valóban,
 Sem erőm, sem szívem nincs nekem fogyóban;

De elmémbe tartom iménti szavadat,
 Halhatlanok ellen ne viseljek hadat,
 Csak ha Aphrodité ottan észrevésem,
 Ezt az egyet bizvást vágja kelevézem.“

Hát most azért kellett ide visszalépnem,
 Itten összeszedni argiv egész népem,
 Mert im a csatában trójaiak élén
 A hadak istenét száguldani vélém.“

A kékszemű Pallas rá felele készen;
 „Szívem szerint való Dioméd' vitézem,
 Sem Aresz, sem egyéb halhatatlan néked
 Nem árthat. — Vagyok én olyan segítségem.

Hát legelőször is hajts neki Áresznek.
 Ne is igen kiméld, közelről sebezsd meg
 Ezt a vak-eszetlent, szörny-átkot, szegődit,
 Ki tegnap még hozzám s Hérához szegődik,
 — Argivokhoz Trója ellen ígérkezett —
 S im ma argiv ellen Trójával fog kezet.“

Szolt; és a szekérről Sthenelost lelökte,
 — De fogta a kezét, könnyű volt leszökte. —
 Helyére mindjárt a haragos istenné
 Maga ült a bajnok Diomédes mellé.
 A félelmes isten, s a hatalmas ember
 Súlya alatt nyögött, sirt a bükkfa tengely.

Pallas ostort ragad s gyeplőt a kezébe,
 Vágtat egyenesen Áresz ellenébe,
 — Eppen most ölte meg Peripház daliát
 Az óriás étolt, Okhéziosz fiát. —
 Pallasz is, hogy Áresz őt fel ne esmérje
 A Plúto sisakját borítja fejére.

Diomédest Áresz a mint megpillantja,
 Peripház óriást mindjárt oda hagyja,
 Úgy a mint megölte, — föl sem kel a porból, —
 Maga pedig rögtön Diomédre fordul.

Egymással a két hős mikor álla szemben,
 Áresz szegez elsőbb Diomédes ellen;
 Gyeplő s iga fölött nyilalt át a dárda,
 Diomédes lelkét keresve halálra.
 De kékszemű Pallas legyinté kezével,
 Szekértől a dárdát hiún terelé el.

Mostan nagy erővel Diomédes veti,
 Áresz ágyékába Athéne vezeti,
 Öve alatt kényes bőrét összerontja,
 Azután a dárdát a sebből kivonja.

Felüvöltött Áresz; úgy ordított, mintha
 Kilencz- vagy tízezer férfiú ordítna
 Harcz-összezsapáskor. — Dardant és akhivot
 Rettegés fogott el, a hogy Mars ordított.

De mint sötét felhő ködöket ereszt ki,
 Ha forróság után fuvalom keleszti,
 Az ércz-szívű Áresz most a fellegekkel,
 Diomédes előtt úgy emelkedett fel.

Hamar az olympi házakba kerüle,
Ott Zeüsz lábánál búsúlva leüle,
Halhatatlan vére sebéből fakadván,
Mutatta atyjának, ekként panaszkodván :

„Zeüsz-atya! nem gerjedsz ezekért haragra,
Hogy így az istenek pártokra szakadva,
Egyik a másiknak készít veszedelmet,
Mikor embereknek visznek segedelmet?
Mind ellened vagyunk, mert e' gonosz álnok
Eszeveszett asszony a *tulajdon* lányod.

Mert minden istenek tenéked engednek,
Tenéked hódolnak; de ennek az egynek,
Bármit tesz, nem bánod, — szemére se hányod,
Sőt még biztatod is, mert a te leányod.

Most is Diomédes nagyravágyó lelkét
Istenek ellen az ő sugalmi kelték;
Előbb Aphroditét sebzette tenyéren,
Aztán mint egy isten, úgy harczolt meg vélem.

Lábamnak köszönöm, hogy megszabadúltam,
Hogy nem kell gyötrődnöm holtak közé hülltan,
Sem pedig hogy élve
Nem tett nyomorékká dárdájának éle.“

A Fellegtoroló szólt most, nézve félen:
„Elmenj panaszoddal, szegődi, előlem,
Minden isten között leginkább megvetlek,
Visszavonás, patvar, háború a lelked.

Anyád gonosz makacs erkölce van benned,
— Az én szavamnak is alig-alig enged.
Gondolom, most is az ő tanácsán jártál,
Hát anyádnak köszönd, a mire szolgáltál.

De hogy soká szenvedj, még is nem nézhetem,
Mert az én fajom vagy, szült az anyád nekem;
Más isten nemzete volnál ilyen vásott,
Rég' titánok alatt volna a lakásod.“

Így szólván, Péonnak, gyógyítsa, rendeli;
Péon hát irakkal a sebet himleli;
Mindjárt is behegedt,
Mert nem halandónak az isten született.

Mint a fige-oltót addig kavargatják,
Mig az édes tejet véle megaltatják,
Gyorsan verik össze, rázva köpülőben:
Úgy lőn az erős Mars sebe hegedőben.
Hébe kimosdatta, öltöztette szépen,
Úgy ült Zeüsz mellé nagy dicsőségében.

A két istennő is mostan visszatére,
Alkoméni Pallasz, s az argoszi Hére.
Útjokat a nagy Zeüsz háza felé vették,
Hogy az ütközetből Mars istent kitették.

HATODIK ÉNEK.

Hát akhiv és dardan most magára marad,
De azért a sikon nem pihen a harag.
Az érczhegyü dárdák tovább is ütköznek
Térein a Xanthus és Simois köznek.

Telamoni Ajasz, argivok kőszála
A dardanok ellen elsőnek kiszálla,
Meg is bátoritá társainak lelkét,
Akamász daliát, Eüsszoros fiát,
Megölte a bátor szálas thrák leventét.

Sörényes forgójú sisakján találta,
Mélyen homlokába vert fészket a dárda,
Áttörvén a csontot;
Éji homály legott szemein borongott. —

Lőn Diomédestől Axylos halála;
Ékes Arisbében volt ennek a vára,
Földi jóban gazdag, mindenek kedvelték,
Út-széli házában otthon volt a vendég.

Bús sorsát háritni de most senki sincs itt,
Dioméd kifosztja életüknek kincsit;
Szolgájával együtt, ki lovait ülte,
— Kaléziosz neve — a föld alá küldte.

Drézoszt, Opheltioszt Euryalosz veré le,
Aztán tört Ézeposz, Pedazosz vesztére.
Jó Bukolionnak e kettőt szülé a
Patakok tündére, szép Abarbaréa.

A jó Bukolion volt orozva támadt
Legelső szülötte Laomedon királynak.
Hát Bukolionnak, juhok után lévén,
Lettek ez ikrei a szerelem révén.
Most Mekisztesz fia élüket oszlatja,
Szép tagjaikról a pánczélt fosztogatja.

Asztüalosszal a harczos Polipétesz, —
Odyszeüszt dárdája Pidy tesszel végez,
Aretaon lesz a Teukrosz áldozatja,
Ableroszt megöli a Nesztor magzatja

Elatoszt is ember-Agamemnon-király; —
Lakott ő Simois kedves folyásinál.
Phylakosszal Leitosz futtában végezett,
Eurypylosz kezén Melanthiosz veszett.

Adresztosz élve jut Menelaosz kezébe,
Ezt ijedt lovai ragadták veszélybe;
Egy tamarisz-göcsnek hogy neki fordultak,
Megzökkent a szekér, eltörték a rúdat;

Azután még jobban neki szelesedtek,
Többi lóval versent a várnak eredtek,
Adresztoszt a szekér kivetette fejjel,
Lebukott, teli lett a szája fövenynyel.

Rengő kelevézzel Menelaosz ott nyomja,
Ő pedig térdeit átölelve, mondja:
„Ó Atreüszt fia, hagyj engemet élve,
Nem lesz a váltságom fösvény kézzel mérve.

Gazdag az én atyám, sok drága marhája,
Réz, arany, vas-kincscsel rakva kamarája,
Nagy áron is kivált, kincsét nem sajnálja,
Fiát hajótoknál életben találja.“

Igy szólt. Menelaosz szíve mármár lágyúl,
Hajókra az embert mindjárt szolgájátúl
Küldené is: de im oda futa gyorsan,
S Menelaosz királyra Agamemnon harsan:

„Jámbor! ezt az embert ugyan mit sajnálsz?
Szépen rászolgáltak ők éppen tenálad!
Egy se kerülje ki kezünk szörnyü súlyát,
Még a csecsemők se, kik anyjok ölét bújják.
Ilionnal együtt pusztúljon a magva,
Egynek se maradjon se hire se hamva.“

Illendő tanácsát fogadta is öcsce,
Az Adresztosz kezét magától ellökte.
Agamemnon pedig dárdával öklelé,
Oldalán találta, fel is fordult belé;
Aztán rá-gázolván a mellére hágott,
S kivonta sebéből a dárda-fulánkot.

Nesztor is a népet oktatja tanácssal:
„Senki se gondoljon mostan a harácscsal;
Fosztogatás végett maradozván hátra,
Minél több holmival térni a gályákra;
Most csak öldököljünk, majd a csata végén
Fosztogathatjuk a holtat, időnk lévén.“

Igy szólt, s feltüzelte mindeneknek lelkét. —
Most a trójaiak tovább nem is merték-
Volna az akhivot kísérteni harczczal,
Ilion várába futván nagy kudarczczal:

De Priamus fia Helenosz jós ekkor't
Inté, közelítvén, Éneást és Hektort:
„Énéas és Hektor, most tanácslom néktek, —
Mivel Trója minden gondja a tiétek;

Mert ti vagytok első tanácsban, erőben, —
Járjátok fel most a népet a mezőben,
Hogy együtt maradjon, meg se is szaladjon,
A feleségének esvén a kezére,
Ellenség csúfjára és nevetségére.

Ha a seregeknek ti ekképp erejük
Megélesztettétek: megharczolunk velük,
Helyünkön megállunk, noha erőnk lazúl
A kimerülésben, — De a szükség az úr.

Te pedig Hektor, a városba eredvén,
Az édes anyáknak beszéld el ezt rendén:
Trója nagy-asszonyit gyűjtse fel a várba,
Kulccsal az Athéne templomát kitárva,

Terítse térdére szép-hajú Pallasznak
A legnagyobb, legszebb, legdrágábbik vásznat,
Mely van a házában, kit legjobban szeret, —
Szent áldozatról is tegyen ígéretet;

Tizenkét szép tulok oltárira készen,
Esztendő, töretlen, egytől-egyig lészen,
Városunk falait ha el nem törüli,
Asszonyunk, csemeténk ha megkönyörüli.

Ha a rettenetes Diomédest távol-
Tartja Ílionnak megszentelt falától; —
Ez a rettegtető erőszakos bajnok!
Kit én akhivok közt legelsőnek tartok.

Magát Akhillest sem rettegtük annyira,
Noha ő, úgy mondják, istenasszony fia.
Im ez pedig ránk oly dühösséggel kele,
Erőben senki sem mérkőzhetik vele“.

Bátyja szavát Hektor nem hallgatta restül;
Szökken szekéréről földre fegyverestül,
Nagy dárdáját rázva száguld a sorokban,
Riasztó szavára a harcz tüze lobban.

Fordul a nép vissza az akhívval szembe,
De hátrál az akhiv öldöklést feledve.
Azt hitték, valamely halhatatlan áll ott,
Ki dardanok mellé segítségül szállott
A csillagos égből. — Oly bátran támadtak,
Hektor szavai is harsányan riadtak:

„Bátor trójaiak, s messziről kelt hősök,
Legyetek férfiak, elszántak, erősök,
Mig én Ílionba tanácsolni térek,
Hogy mind az asszonyok, mind az eszes vének
Isteneket kérjék,
A száz-tulok-tort is tőlök ne kiméljék.“

Ment is. — Sisakjának fénylik a tarajja,
Nagy kerek pajzsának széles az aszalyja,
Fekete bőr fodor köröskörül futja,
Fennt a nyakát, lennt a bokáit csapkodja.

* * *

Most Tideusz fia s a Hippolokh-gyermek
A két sereg előtt ütközni kikelnek.
De mikor egymással lettek vala szemben,
Bajnok Diomédes szolt Glaukus ellen:

„Ki halandó vagy te, tüneményes alak?
A hír mezején még sohase láttalak.
Minden egyebeknél bizonynyal vakmerőbb,
Hogy meg mersz állani rengő dárdám előtt.
Mert jaj az apának, jaj minden olyannak,
A kinek a fia kiáll haragomnak.

De ha égből jöttél, — halhatatlan szellem:
Harczot én nem kezdek istenségek ellen. —
Lám Dryasz fia is, Lykurgus, a büszke,
Nem soká élt, hogy az isten ellen küzde.

Nysa szent halmain, mikor e garázda,
Bakkhus istenségnek dajkáit hajhászta,
Ostorral a gyilkos verte-vágta őket,
Hányták is szerteszét a thyrsus vesszőket;

Bakkhus is tengerre szaladt ijedtében,
Thetis istenasszony rejtette ölében,
Attól az embertől úgy megrémültenek. —
Fel is bőszülték rá a boldog istenek.

A szeme világát Zeüsz el is vette.
Nem is élt sokáig, életét letette,
Mivel minden isten ötet megvetette.

Boldog istenekkel hát harczolni félek,
De ha embertől vagy, kik élővel élnek,
Akkor jer közelébb.
A halál révére hogy juthass mielébb.“

Felelt Hippolokhosz ékes fia szépen :
„Mit tudakozod te az én nemzetségem ?
Úgy van az ember is, mint a fa levele,
Leszakad az ágról, játszik a szél vele.
Tavaszzsal a helyén uj rügyek zsendülnek :
A nemzetségek is támadnak, eltűnnek.

De ha meg akarod tudni nemzetségem,
Tudd meg, noha tudják azt messze vidéken :
Mén-nevelő Argos mélyén van Ephyre,
Ott lakott Sisypus, nagy álnok a híre.

Im e Sisypusnak Glaükos volt a fia,
Ezé Bellerophon, feddhetlen dalia,
Nemes Bellerophon, a kit az istenek
Szépségben, erőben ékessé tettek.

De gonoszt ellene Proitosz kezd forralni,
Maga népe közül ötet kizavarni.
— Ám Proitosz volt akkor argivok királya,
Mert Zeüsz a népet vetette alája. —

Titkos szerelemre Proitosz felesége,
Igen megkivánta Antæa felsége,
A bölcs igaz ember nem csábula hozzá,
Férjének az asszony most ezt hazudozza:

„Proitosz! Bellerophont vagy magadat öld meg,
Engem szerelemmel kísértve került meg.”
Proitosz szívében a szó haragot kelte,
Még is hogy megölje nem vitte rá lelke.

Lycia-országba de mindjárt ereszti,
Iratos táblába izenetjét metszi,
Titkos rovásának értelme halálos,
Bellerophont ezzel küldi az ipához.

A kegyes istenek el is vezérelték,
Hol a Xantus mossza nagy Lycia telkét,
Emberséggel ötöt ottan fogadá a
Messzi Lyciának országló királya.

Kilencz nap vendégli, kilencz tulkot öl meg;
De mikor a hajnal tízedszer derül meg
Rózsa-újjaival: kérdi vendégétől,
Micsoda jelt hozott Proitosztól, vejétől?

Jelt a király vette, ott meg is értette;
Mindjárt is a bajnok férfinak rendelte,
A meggyőzhetetlen Khimérát ölné meg,
Kit nem emberek, de istenek nemzének.

Oroszlán a feje, gyíksárkány a farka,
Derékban vadkecske volt ez a szörny; torka
Iszonyú lángokban a tüzet lehellte. —
Istenek oktatván, mégis azt megölte.

Azután a híres Szolimokkal harczolt,
Minden harcza között legnehezebb ez volt. —
— Harmadizben pedig az amazonokat
Irtotta ki, amaz ember-asszonyokat.

Mikor innen megtért, ellene gyülének,
 Lycia erősi lest néki vetének.
 De egy se látta meg többé háza-táját,
 A nagy Bellerophon megölte mindnyáját.

Most már a király is ezekből esméri,
 Hogy a bajnok volna isteneknek véri,
 Házába fogadja, lányát neki adja,
 Királysága felét tőle nem tagadja.
 Telket is a népek, termőbbet mint másnak,
 Adtak neki bőven, ekésnek, kapásnak. —

Király lánya szülte három csemetéjét:
 Isander, — Hippolokh, — és Laodameiét. —
 Laodameia im a Zeüsz fajzását,
 Ércz-inges Sárpédont szülte, isten-mássát.

De lám Bellerophont elhagyták isteni,
 Aleiosz sikjain elkezd ödöngeni,
 Nagy magánosságban szívét emésztteni,
 Emberi szem elől magát elrejteni.

Isander is, küzdvén Szolimokkal, Áresz,-
 A vérivó isten martalékává lesz.
 Laodameiát is vesztébe ragadja
 Az aranyos-gyeplős Artemis haragja.

Ám Hippolokh engem, nemzett bizony engem,
 Az ő parancsából lőn itt megjelennem.
 Sok szép szóval intett, mindig előljárjak,
 Eleimre szégyent hozni ne találjak,
 Kikkel dicsekedik Lycia, Ephyre
 Hát ez az én fajom, ez a neve, hire“.

E szót Diomédes igen örvendezte,
 Mindjárt is dárdáját a földbe szegezte,
 Glaukushoz szólott nyájasan ekképpen:
 „Igy atyáink révén barátom vagy nekem!

Mert nagy Bellerophon Oineüsz házának
Vendége volt egykor; — húsz nap lakozának. —
Zálogot is akkor, szép bokor-pohárt ott
Fényes bibor övvel, a két bajnok váltott.

Most is megvan még a serleg, otthon örzöm,
De már Tideüszre nem igen emlékszem.
Mert kicsiny koromban hagyott engem veszteg,
Mikor az akhivok Thébe alatt vesztek.

Hát szívesen látlak, ha kerülsz Argoszba,
S te engem, ha isten Lyciába hozna.
Dárdát is egymásra, — csata közt se vessünk,
Öldökölni valót másfelé keressünk.

Van elég trójai, s bátor segédnépek!:
Ki útamat állja, kit meg utolérek.
Akhiv is van elég, a kívül birsch öld meg...
De most fegyveredet jer, vélem cseréld meg,
Hadd lássa meg hadunk,
Hogy atyáink után atyafiak vagyunk.“

Ekként beszélgettek. — Egyszerre szökött le
Szekérről a két hős, s frigyét megkötötte,
Fogván egymás kezét.
De Glaukusnak most Zeüsz elvette eszét;
Od'adta fegyverét, aranyat a rézért,
Százatulok-erőt a kilenczet-érőért.

* * *

Hektor is a Skája felé jár, elébe
Tódul a bükkfához Trója asszony-népe,
Ki fiát, ki bátyját, tudakozza férjét,
Inti őket Hektor, isteneket kérjék,
Ne hagyják el Tróját nagy veszedelmében.

De mikor Priamus ékes csarnokába,
Érkezett oszlopos szép palotájába,
(Ötven kamra abban, sorban, csupa márvány, —
Szűz hitvesükkel ott királyfiak hálván; —

Átellenben velök királyleányoknak
Tizenkét kamrái szintén sorakoznak
A belső udvarban; mennyje, fala márvány, —
Szűz hitvesükkel ott királyi vők hálván.)

Felséges anyja jött szemközt vele, a ki
A szép Laodikét indult látogatni,
Legszebbik leányát. — Mindjárt is az anyja
Kézen fogja Hektort, szóval neki mondja:

„Hogy jössz ide most az ádáz ütközetből?
Talán az átkozott akhiv kergetett föl?
A város alatt viv, s most a szived vezet
Zeüshöz emelni esdekelő kezet?

De megállj, hadd hozzak méz-izű bort néked,
Áldozván kérd Zeüszet, s a többi istenséget.
Magadnak is jót tesz, ha ittál belőle,
Fáradt ember igen erősödik tőle;
Holott te fáradt vagy, bajtársidat védted.“

A forgós-sisakos hős felelt ekképen:
„Dicsősséges anyám, ne hozz te bort nékem. —
Megverne; elvonné erőmet, szívemet;
Tisztátalan kézzel áldozni sem lehet.
A Fellegtorolót kérlelni sem szabad,
Mikor az emberen por és vérszenny tapad.

Pallasz templomába de te magad menj fel
Illát-áldozatra tisztas asszony-renddel:
Terítsd a térdére szép hajú Pallasznak
A legnagyobb, legszebb, legdrágábbik vásznad,
Mely egész házában legkedvesebb neked,
Szent áldozatról is fogadj ígéretet:

Tizenkét szép tulok oltárira készen,
Eszkendős, töretlen, egytől-egyig lészen,
Városunk falait ha el nem törüli,
Asszonyunk, csemeténk ha megkönyörüli.

Ha a rettenetes Diomédész távol-
Tartja Ílionnak megszentelt falától. —
Pallas templomába hát te most csak menj fel,
Én pedig azalatt Párist keresem fel.

Ha eljönne velem, ha szómra hallgatna! —
Bárcsak egyszer a föld nyílna meg alatta!
Ostorúl az isten őt nekünk nevelte,
Priamust és házát a kívül megverte. —
Ha én azt megérném, hogy pokolra szállna,
Sok keserűségem feledésre válna.“

Mindjárt a királyné szolgálói mennek,
Gyűlnek is szavukra az asszonyi rendek,
Míg maga befordul az illatos házba,
Ott áll a szekrényben sok szép himes vászna.

Sidoni asszonyok szép keze-munkája,
Sidonból hozta ezt Páris vitorlája,
Messzi tenger árján
A nagy nemből való Helenáért járván.

Hekuba a szépét sorra válogatja;
A melyik legnagyobb, s legszebb az iratja,
Tündöklök mint csillag, kit a többi vásznak
Alatt rejtegetett, azt viszi Pallasznak;
Asszonyi rangoknak kíséri csapatja.

Pallasz templomába jutottak a várba,
Az ékes Theano a kaput kitárta, —
— Antenor hitvese, Kisseus magzatja,
Mert ő volt ott akkor az Athéne papja.

Ott nagy sirások közt emelvén kezeket,
 Az ékes Theano fogja a szőnyeget,
 Szép hajú Pallasznak elteríti térdén,
 Nagy Zeüsz leányát esdekelve kérvén:

„Hatalmas Athéne, városunk védelme!
 Istenasszonyoknak isten-fejedelme!
 Diomédesnek már törd össze dárdáját,
 A skáji kapuknál hadd lelje halálát!

Tizenkét szép tulok oltáridra készen,
 Esztendő, töretlen, egytől-egyig lészen,
 Városunk falait ha el nem törülöd,
 Asszonyunk, csemeténk ha megkönyörülöd!“
 Ekképp könyörögtek, magukat alázva,
 De az istenasszony csak a fejét rázta.

* * *

Hektor meg a Páris háza felé váltott,
 Melyet maga Páris ékesre csinált ott,
 Mert gazdag volt Trója mives emberekben,
 Kik néki a házat szerzették remekben,
 Ágyas-ház, palota, pitvar együtt, rendén,
 A Priamus s Hektor hajlékai mentén.

Oda ment bé Hektor, a Zeüsz kedveltje,
 Tizenegy könyöknyi dárdáját emelte,
 Tündöklik az ércze, arany karikája; — —
 Im ágyas-házában Párist megtalálja.

Gonddal ott csinozza ékes fegyvereit,
 Pánczéjját, paizssát, rugalmas iveit,
 Helena is ott ült szolgálói között,
 Sürgős munkájukban köztük rendelkezött.

Látja Párist Hektor, s így feddődzik vele :
„Jámbor, a haragnak nincsen mostan helye,
Holott kinn a harc é, üvöltöz ; a falak
Körül te-miattad a népek hullanak.

Te is megrútolnád most, akárki volna,
Ilyen ütközetből ha félrevonúlna ;
Azért kelj fel mármost,
Netalán ellenség gyűjtsa fel a várost. “

Istenarczú Páris visszafelel ekkor :
„Feddőseid méltók, érdemlem is Hektor,
Azért hát felelek : nem harag, de bánat
Hajtott felkeresni mostan kamarámat.

De most édes szóval küld házastársam is,
Harczban van a helyem, azt tartom magam is,
Rám is kerül a sor, hiszen egy embert se
Szolgál állandóan győzelem-szerencse.
Hát várj míg felöltöm fegyverimet, kérek ;
Vagy menj, megyek én is, mindjárt utolérlek. “

Nem felelt rá Hektor, de mostan ledéren
Helena kezdette : „Jaj énnekem, rérem !
Bárcsak mindjárt, mikor a világ csúfjának
Szült az anyám engem izgága kutyának,
Vetett volna a szél magas szikla-fokra,
Vagy pedig a messze-harsogó habokra!

Inkább bizony ; hogy sem ezek történjenek ! ---
Vagy ha már e romlást rendelték istenek,
Mért nem lettem külön ember felesége,
Kinek a szégyenre van érzékenysége.
Ezt elhagyta szíve, sohasem is jó meg ;
Majd egyszer, azt tartom, ezt siratja ő meg.

De te jöjj be rérem, e karszékre ülj le,
Fáradt vagy, ki van a lelked is merülve,
Miattam kutyáért, s a Páris bűnéért,
Kikre Zeüsz olyan nagy ítéletet mért,
Hogy a szegyenünket időkről időkre
Hirdessék egymásnak a népek örökre.“

Felelt a nagy Hektor: „Te jó vagy Heléne,
De ne marasztalj most, mert nem ülök én le.
Már is sinyli a nép az elmaradásom,
S míg vissza nem térek, nem lesz nyugovásom.

Te is serkentsd eztet, siettesd serényen,
Hogy még a városban engem utolérjen.
Most még elszaladok megnézni a házam,
Kedves feleségem, kis csemete-ágam.
Ki tudja, látom-e többször, vagy istenek
Még ma az akhivok kezébe ejtenek?“

* *
* *

Szólt a bajnok Hektor, s tova ment sietve,
Népes udvarába hamar érkezett be.
De szép Andromakhét nem lelte a házban,
Kis csemetéjével, fátylas cselédével
Kinnt járt az a tornyon, könnyhullató gyászban.

Hogy tisztos hitvesét otthon nem találta,
Megállt a küszöbön, szolgálknak kiálta :
„Igazat mondjatok, Andromakhe hol van ?
Talán ángyainál van látogatóban ?

Vagy talán fátyolos menyeihez ment el,
Avagy együtt járúl az asszonyi renddel,
Esdekleni Pallas szent hajléka felé,
A szép hajú szörnyű istenasszony elé?“

Szólt az udvar-asszony : „Higyj az igaz szóban,
Nincs ő ángyainál most látogatóban,
Nem is a fátyolos menyeihez ment el,
Nem is járúl együtt az asszonyi renddel,
Esdekleni Pallas szent hajléka felé,
A szép hajú szörnyű istenasszony elé :

Kiment a toronyra, mikor hire szállott,
Hogy az akhiv győzött, s a dardan hátrállott,
Őrjöngőn sietve ment a falak fele,
Kis fiát a dajka együtt vitte vele.“

Szólt az asszony. Hektor most a palotából
A fényes utczákon vissza megint száguld,
A városon végig a skáji kapukra,
Mert ezen jártak ki a tábori utra.

Andromakhe ottan őt szembe találja,
Nemes Éjjetion kelengyés leánya.
(Éjjetion lakván erdős Plakosz-elvét,
Cilix-emberek őt királyul tisztelték
Plakoszi Thébában. Ennek a leánya
Lőn az ércz-sisakos Hektornak arája.)

Jött hát vele szemközt, vele a cseléde,
Hektor szép kis fiát tartván az ölében,
Kicsiny még, de ragyog mint csillag, a gyermek,
Nevezé az atyja ötet Skamandernek,
Ám Astyanaxnak trójaiak mondják,
Mert Hektor viseli Ilionnak gondját.

Szó nélkül a bajnok mosolyog fiára,
De Andromakhénak ömlik könnye-árja,
Megáll férje mellett, férje kezét fogja,
Szemrehányó szóval ezeket zokogja :

„Boldogtalan. megöl az a nagy sziv téged,
Nézd legalább, s szánd meg kised csemetédet,
Engemet is szegényt, árvát nem sokára ;
Hiszen minden akhiv téged vár halálra.

Valamennyi rád tör. — Jobb meghaljak én is,
Jobb hogy a föld alá akkor szálljak én is.
Mert enyhület semmi, csak fájdalom vár rám ;
Sem atyám, sem anyám. — Hagytak engem árván.

Atyámat a dicső Akhilles megölte,
Théba nagy kapuit földről eltörölte.
Megölte atyámat, de nem fosztotta ki,
Szívében valami tiltotta ezt neki.

Ékes fegyverével együtt megégette,
Temetvény-halmot is halmozott fölötte,
Kit Zeüsz leányi, a hegyi tündérek
Fekete szilfákkal körül-ültetének.

Hét bátyáim otthon velem nevedektek,
Halál fiaivá mind a heten lettek ;
Őrizték a mezőn, a barmot, a nyájját,
Egy napon Akhilles megölte mindnyáját.

Királyné anyámat idehozta fogva,
Sok egyéb zsákmánynyal lett Akhillesz foglya.
Nagy váltságért aztán szabadon engedte,
De Artemisz itthon halálra sebzette.

Mindenem most Hektor te magad vagy nékem,
Atyám, anyám, bátyám, férjem, ékességem.
Szánj meg hát és maradj itt a tornyon állván,
Ne hagyd hitvesedet, gyermekedet árván.
A vad fügefánál vond össze a népet,
Ott leg-gyöngébb a fal, azt a helyet védjed.

Mert három izben is lám a legbátrabbja, —
— Ajaszok, Atridák, Tideüsz magzatja,
S nemes Idoménesz, — odáig verődtek.
Talán valamely jós oktatta meg őket,
Vagy csak vezérlette lelkök sugallatja.“

A fényes sisakú hős felelt viszontag :
„Hitvesem, engem is terhe nyom e gondnak,
De félek, nyelvére, ember asszony vészen,
Ha gyáván a harczot csak messziről nézem.

A szívem is mást mond, ahhoz vagyok szokva,
Sereg élén járjak, bátran viaskodva,
Őrizzem nevemet, atyám dicsősségét,
Noha lelkem sejti már a dolgok végét :
Eljön majd az idő, Priamus és háza,
És a szent Ílion porba lesz alázva.

De akkor sem fáj úgy a szívem Trójáért,
Királyné anyámért, Priamus királyért,
Sok bátor öcsémnek porba hullásáért,
Mint a te életed keserves sorsáért.

Mikor majd siratod szabadságod napját,
Mert valamely akhiv sirva hurezol, rabját.
A más vásznát szövöd, vizért más szavára
Jársz a Messeiszre vagy Hypereiára,
Nehéz kénytelenség nagy terhe szakad rád.

A kik sirni látnak, azt mondják majd ekkor :
„Ennek az asszonynak vala férje Hektor,
A lovas dardanok legelső vitéze,
Mikor Trója alatt dült a harczok vésze.”

Igy szólanak akkor, s csak búdat tetézik,
Nagy szabadítódért mert a szived vérzik.
De a szakadó föld temessen el engem
Maga alá inkább, mint hallani kelljen
A te kiáltásod,
Vagy pedig szemlélni elhurczoltatásod.”

Igy szólván, kis fiát ölelné keblére,
De ez dajkájának rejtődött keblére,
Ijedten sikoltott, megrettent atyjától,
Atyja sisakjától, sisakja bokrától.

Atyjának, anyjának nyílt erre mosolyja.
 Most fényes sisakját Hektor lecsatolja,
 Leteszi a földre, fiát veszi ölbe,
 Kedves csemetéjét édesen csókolja ;
 Majd magasra tartván ekképpen könnyörge :

„Ó Zeüsz, hadd legyen ez a gyermek szintén
 Trójaiak között dicsősséges, mint én,
 Országiani termett, hatalmas erőre :
 „*Különb az atyjánál*“, mondhassák felőle.

Mikor diadallal harczaiból tér meg,
 Lepje szenyje pornak, ellenséges vérnek,
 Hozván a sok zsákmányt, kit a harczon szerze,
 Fogadja az anyja igen örvendezve.“

E szóval gyermekét hitvesének adta,
 Illatos keblére az anyja fogadta
 Könnyező mosolylyal.
 Kit a bajnok látván, megindúlt szívében,
 Kézen simogatta hitvesét gyöngéden,
 S monda néki szóval :

„Szegénykém, ne búsulj felettébb, mert engem
 Egy bajnok sem ölhet meg végzetem ellen,
 Viszont senki, erős vagy gyáva, végzetét
 Nem kerüli el, ha asszonytól születék.

Hát menj te most haza, magad dolgát lássad,
 A vásznad, az orsód ; tartsd rendben a házat.
 Vagynak még Trójában férfiak elegenden ;
 Hagyd nekik a harczot, főként pedig nekem.“

Igy szólt, és sisakját feltette fejére,
 Andromakhe is most haza felé tére ;
 Sokszor visszafordult, sok könnye kicsordult,
 Mig vérontó férje házáig elére.

Ott az egész házat nagy jajszók elhatják,
Hektort a cselédi élve elsiratják,
Sohasem remélik, hogy visszakerüljön,
Akhivok kezétől hogy megmeneküljön.

* *

*

Magas csarnokában Páris sem vesztegel,
Fényes fegyvereit sietve szedte fel.
Sokféle zománczczal pánczélja kiirva,
Végig az utcákon könnyü lába bírja. —

Mint kezes paripa, ha unja a jászlat,
Kötélét szakítja, a szabadba vágta,
Reng a föld alatta, a merre kalandoz,
Fördeni elnyargal a sebes folyamhoz ;

Délczege azután a fejét felveti,
Nyakán a sörényét szellő lebegteti,
Kényes is magára, könnyen szedi lábát,
Ösmert járására iramodva vág át: —

Pergamus várából Páris úgy szökele,
Fegyvere fényében napként tündökölve.
Kiáradt a kedve, vitte könnyü lába,
Az isteni Hektort ott meg is találta,

Hol imént a bajnok hitvesétől elvált ;
Istenarczú Páris szólt is neki mindjárt :
„Kedves, te sietnél, én pedig elkésem,
A rendelt időre nem lőn érkezésem.“

A sisakos Hektor szólt atyjafiának :
„Egy igaz ember sem mond téged gyávának ;
Bajnok vagy te, csakhogy akaratos, renyhe,
S én bánom, ha téged bánt a népek nyelve,
Kik miattad annyi háborút kiállnak.

De most menjünk. Lesz még idő megbékélnünk,
Ha egyszer az isten azt engedi érnünk,
Hogy keziünk az éghez egy áldomás-kelyhet
Otthon palotánkban nyugodtan emelhet, —
Mikor Trója alul
A pánczélos akhiv megverve elvonúl.“

HETEDIK ÉNEK.

Hektor a kapuktól most ragyogva szálla,
Öcsese Alexander robogott utána,
Öldökölő harcra, gyilkos ütközetre
Mind a két bajnoknak gyúladozván lelke.

Trójaiak őket úgy várták fogadták,
Mint a hajós, mikor karjai lankadtát
Érezvén, nem bir már az evező-nyéllel,
S akkor áldja Isten kívánatos széllel.

Kezdik az öldöklést, Arnéi daliát
Menezthioszt Páris fegyverrel veri át,
Fiát buzogányos Areithoósz királynak
És a szederszemű Filomedúzának.
Hektor is Eioneszt sisak-álladzója
Alatt veri torkon, tagjait megoldja.

Ifinóoszt is a lyciák vezére,
Glaükosz, kelevézzel vállain veré le,
Mikor ugróban volt sebes szekere;
Hanyatt esett mindjárt; éj szállt a szemére.

Mostan a kékszemű Pallasz-istenasszony,
Argivjait látván hullani a harczon,
Olympusz ormáról szent Ilion vára
Felé, sietséggel legott alá szálla.

Ezt hogy Pergamuszról Phœbosz észrevette,
Ellene szállt mindjárt, mert Tróját féltette,
A Zeüsz bükkjénél véle találkozott,
Ottan Athenével össze szólalkozott:

„Nagy Zeüsz leánya, mért rohansz le újra
Olyan lelkendezve, oly haragra gyúlva?
Tán hogy győzelemre vidd az akhiv serget?
Mert Dardanok vesztét nem igen keserged. —

De ha szóm fogadnád, jobb ma határt vetni,
Öldökölést harczot ideig szüntetni;
Majd újra kezdhetik, s akkor hadd vijjanak,
Mig Trója falai halomra omlanak,
Mert ez a tetszéstek, örök végezéstek,
Ti halhatatlanok!”

Felelt a kékszemű istenasszony menten:
„Ám a küzdők közé én is ezért keltem;
Nem is állok ellent, de miképpen vélnéd,
Hogyan vethetnénk az öldöklésnek végét?”

Zeüsz fia Apollo erre így felelt meg:
„Jó lesz éleszteni Hektorban a lelket:
Az akhivok közül valakit kihivjon,
Szemtől-szembe kivel szörnyű harczot vijjon;
Majd buzdul az akhiv, s talán szégyen-szemre
Lesz a ki Hektorral ki száll küzdelemre.”

Athéne is e szót helyesnek ítélte,
Kit Priamus fia Helenosz megérte,
S istenek tanácsa foganván lelkében,
Így szólott, megállván Hektor közelében:

„Hektor! Bölcsességben Zeüsz-isten mássa!
Ha tetszenék néked testvéred tanácsa,
Ültesd le mind Argosz mind Trója lovagját,
Hívd ki viadalra a legderekabbját. —
A te végzeted még úgysem érkezett meg.
Így értettem szavát örök isteneknek.”

Hektor örül, hallván testvére beszédét,
Markolja középén mindjárt kelevézzét,
Trójaiak népét tiltja tovább menni,
Meg is állapodtak rögtön valamennyi.

Agamemnon is az akhívját nyugtatja,
Mig a két istenség, — két sólyom alakja, —
A Zeüs bükkjének sudarán megültek,
És a bajnokokat szemlélve örültek.

Meg is nyugodtak a sűrű hadi rendek,
A pajzsok, a láncsák, sisakok pihentek,
Mint mikor a tengert megcsapja az esti
Szellő, s a vizeket feketére festi:
Trójai és akhív oly csendesen ültek,
Mikor Hektor szava közöttük zendült meg:

„Halljátok dardanok, vértés akhív népek,
A mi szivemen van, hadd mondok el néktek:
A Magasságosnak nem tetszett kötésünk,
S még sok veszedelmek martaléki lészünk,
Mig lábatok alatt Ilion heverne,
Avagy ti lennétek hajótokig verve.

Akhívok legjavát én köztetek vélem,
Hát a kinek szíve van mérközni vélem,
Bárki legyen ez az akhívok vitézze,
Szálljon ki Hektorral egy szál kelevézzre.

Azt is mondok pedig Zeüs színe előtt;
Ha engem ölne meg érce töre előbb,
Vigye hajóira fegyverimet, szedje,
De népemnek vissza testemet engedje,
Hogy a trójai nép, ember, asszony, nékem
Tűzben adhassák meg illő tisztességem.

De ha én ölöm meg, Apolló segitvén,
Ám levonszom én is fegyvereit szintén,
A szent Ilionba magammal viszem fel;
Phœbus templomában magam szegezem fel;
Hajóitokhoz de át engedem testét,
A fürtös akhívok ott el is temessék.

Hellé vize mellett halmot neki vetnek,
S ha majd arra járnak, kik később születnek,
Sok-szárnyú hajójuk barna habon szállván,
Azt mondják egymásnak, a halmot csudálván:

Egy hajdani embert tettek itt a földbe,
A ki bár erős volt, Hektor őt megölte.
Így szólnak akkor,
S az én dicsőségem éled e szavaktól.“ —

Nem mozdult az akhiv, szóval sem felelt meg,
Helyt ülni szégyeltek, helyt állni nem mertek.
Miglen Menelaosz felkelvén haraggal,
Pirongatta őket dorgáló szavakkal:

„Jaj, sok szájas akhiv, sok némbér, nem ember,
Szégyen, hogy Hektorral megmérkőzni nem mer.
Csuda, hogy mind vízzé, agyaggá nem válik,
A ki szive vesztve szégyentelen áll itt,
De Menelaosznak van még pajzsa, ijja,
S viadal forgását boldog isten bírja.“

Ékes fegyverit ott ölténé magára;
Vége is lett volna ekkor bizonyára,
Hektornak, — erősebb, — esvén a kezébe,
De akhiv királyok állottak elébe;
Kézen maga a nagy Agamemnon fogta,
Nevéről nevezvén ekkép szólogatta:

„Zeüsz-isten cseléde, ne légy olyan dőre,
Nem szükség rohannod olyan nyakrafőre;
Búsulásodban is magad türtőztessed,
Nagyobb bajnokkal te a bajt ne keressed.

Akhillesz maga is, különb mint te, félne
Férfi-magasztaló harezra kelni véle;
Menj társaid közé és légy türelemmel,
Majd akad még a ki megküzd ez emberrel.

Ha még oly bátor is s forr a harcra vére,
 Fáradt térdeinek, tudom, ellenére
 Nem lesz a pihenés, ha majd véget vetnek
 Az emésztő harcnak, gyilkos ütközetnek."

Öcsese hevesességét ekként nyugasztgatta,
 Illendő tanácsát ez meg is fogadta;
 Fegyverit a szolgák örvendő leszédtek.
 De most Nesztor kelt fel, s feddőz vala ekképp:

„Ó az akhiv földre kél micsoda felleg!
 Az öreg Peleüsz majd nem örül ennek,
 A myrmidon nemzet lovag-fejedelme,
 Az ékes beszédű, a tanácsos elme.

Minap is, hogy voltam vendége, kérdezett,
 Minden akhivokról sorra emlékezett;
 Tudakozott mindent tövéről hegyére,
 Kinek ki a népe, ki kinek a vére?

De, Hektor előtt most, látná, mint remegnek,
 Tárt kezekkel szólna a nagy isteneknek,
 Engedjék, testéből, hadd, lelke kiváljon,
 Nyugodalmat Hádesz házába' találjon.

Ó ha még egyszer oly ifjú lehetnék én
 Mint mikor a sebes Keladon mellékén
 A püloszi nép, s a dárdavető árkád
 Phéia falát vitta, s a Jardanosz árkát.

Ereüthalion volt az arkadok lelke,
 Vállán Areithoósz fegyverét emelte,
 Areithoósz hőset, a kit az emberek
Buzogányos néven méltán neveztenek,
 Mert nem ivvel harczolt, sem holmi dárdával,
 Rontott a sorokra vas buzogányával.

Kit Lykurgosz ölt meg, nem harczban, — orozva ;
 Dárdával előzte egy völgyi szorosba',
 Hol a vas buzogány meg nem védelmezte,
 Átfúrta a dárda, hanyatt nyúlt a teste.

Fegyverit Lykurgosz mindjárt le is vonta,
 Harczaiban aztán még sokáig hordta,
 De mikor a vénség utolérte végül,
 Kedves szolgájának hagyta örökségül.

Ereüthalion hát ebben vitézkedett,
 Minden bajnokokat kihiva kérkedett,
 Egy sem mert kiszállni, félt mindenki tőle,
 Csak engem serkentett a szívem előre.

Mert míg valamennyen ijedeztek, addig
 Én álltam elébe, én a legifjabbik ;
 (Megharcoltam véle, kedvezvén Athéne)
 Nagy erős embernek lőn kezemtől este,
 Nagy darab volt a föld, kinn elterült teste.

Ó ha úgy, mint akkor, ha erőmtől telne,
 Hektor bizonyára emberére lelne !
 De köztetek ugyan a legjobb vitéz se
 Merjen kiszállani véle mérkőzésre.“

Igy feddett az öreg. De im kilencz vitéz
 Most egyszerre kél fel, mind megmérkőzni kész.
 Agamemnon első, utána dalia
 Diomédesz állott, a Tideüs fia.

Aztán a két Ajasz, bátor elszánt hősök,
 Idomenesz, s társa Mérion, erősök,
 Ott Eürrpylosz is, Eüémon sarja,
 Andrémonfi Thoasz, s Odysszeüs dalia,
 Mérkőzni mind készek isteni Hektorral,
 De Geréni Nesztor újra ekként szóllal :

„Most im ezt a kérdést a sorsra bocsássuk,
Kit fog kijelölni kilencz közül, lássuk,
Vértess akhivok is ezt látva örvendnek,
Kit a sors talál is, örülni fog ennek,
Hogy végre a harczból lesz szabadulásuk.“

Mindjárt is a hősök jegyeket jegyeznek,
Koczkát Agamemnon sisakjába tesznek,
Az akhivok pedig karjaikat tárván
Kiáltnak az égre, ekképpen imádván:
„Ó Zeüsz! Ajaszt add, vagy Tideüsz vérét,
Vagy magát a kincses Mykéne vezérét!,

Nesztor kezében most a sisak perdüle,
Szökkent is azonnal egy koczka belüle,
Nem is kelt hiába akhivok imája,
Elsőnek szökkenék az Ajasz koczkája.

Akkor egy kiáltó, jobbról fogva sorát,
Béfutá a jeggyel akhivok táborát,
Minden fejedelmet sorra kínált véle,
Egy sem ismert benne a maga jegyére.

A nemes Ajaszhoz került utoljára,
A ki hogy a jegyben ismert sajátjára,
Megörült felette, mindjárt kézbe vette,
S lába alá vetvén, ekképen kezdette:

„Bizony én jelem ez! Nagy öröm ez nekem,
Mert Hektort legyőzni van ma reménységem,
De mig én pánczél és fegyver után látok,
Zeüsz-istent ti addig *halkan* imádjátok.

Halkan, hogy a dardan ne tudjon felőle, —
Vagy bár *felszóval* is! Nincs mit félni tőle.
Akárki légyen is, kivel szembe szállok,
Sem erő sem fortély neki nem használ ott;
Nem vagyok tudatlan, nem is úgy születtem,
Otthon Szalamiszban nem úgy nevekedtem.“

Így szólt. — Az akhivok ekkor könyörgének,
Szemöket emelvén a végtelen égnek:
„Nagy Zeüsz! Idáról országló, hatalmas!
Add Ajasz legyen ma dicső, diadalmas!
Vagy ha kedvességben Hektor van előtted,
Véle egyenlővé tedd erőben ötet!”

Ajasz pedig érczét öltötte magára,
Minden fegyverével övezve ki szálla,
S mint a szörnyű Aresz, mikor szívet-tépő
Emberi harczokba elegyül, úgy lép ő,
A hatalmas Ajasz, akhivok kőszála;
Mosolyogni látszik ijesztő orczája.

Igy a hatalmas hős járt nagyokat lépve,
Káprázatos árnyú kelevézzé kézbe,
Láttára az akhiv reszket az örömtől,
Dermedez a dardan az ijedelemtől.

Hektor maga is félt, a szíve igen vert,
De félelmet ő már mutogatni nem mert,
Sem a népek mögé vissza menekedni,
Mert neki volt kedve párbajba eredni.

Elközelgett Ajasz, pajzsa mint egy torony
Ércz tükre alatt a bikabőr hét soron,
Tikhiosz munkája, Hylé lakossáé
Az egész világnak első hámoszáé.

Hét öreg bikának szabta rá a bőrét,
Érczből fejezte rá a tükörmezőjét.
Maga előtt Ajasz ezt a pajzsot vitte,
Hektor elé állván ekkép fenyegette:

„Megtudod ma Hektor, egy, egy ellen lévén,
Mily bajnokok állnak az akhivok élén;
Erősek mely sokan az oroszlán szívé
A hadakat döntő Akhilleszen kívül!

Ám ő hajóinál vagyon veszteglésben,
Agamemnon ellen nagy gerjedezésben ;
De vannak, kik veled szemtől szembe lesznek,
Hát állj ki tusára, a viadalt kezd meg.”

A sisakbokrétás Hektor szólt viszontag :
„Ne gondolj gyöngének, vagy bajnoktalannak ;
Nem vagyok én gyermek, avagy gyöngé asszony,
Kitanult vérontó vagyok én a harczon.

Tudom az ökörbőrt vetni jobbra-balra,
Ez az én harczomnak biztos diadalma,
Tudom ütközetben lovam eresztetni,
Tudom Aresz tánczát gyalog ellejteni,
De ha még oly erős volnál is, én csellel
Nem támadnálak meg, csak igaz fegyverrel.”

Dárdáját megrázván Ajaszra vetette,
Hétrétű bikabőr pajzsát megütötte,
Hétből az erős ércz által is fűrt hatot,
De a hetedikben függvén fennakadott.

Most Ajasz kezéből röppent ki a dárda,
Priamus fiának szép pajzsát találta,
Átverte a pajzsnak tündöklő érczét,
Megrontotta remek mivezetű vértjét,
Testi ruháját is hosszába találja,
Oldalt ne hajolna, ez volna halála.

De most dárdájokat kapva megint kézbe,
Egymásra rohantak, szemtől szembe nézve,
Mint valamely nyers húst evő oroszlánok,
Mint szilaj vadkanok, olyanok valának.

Hektor irányozván, dárdáját vetette,
Az Ajasz pajzsát köldökön ütötte,
De érczborítékát által még se törte.
Csak a dárda hegye lett beléje görbe.

Ám a Hektor pajzsát Ajasz megszaggatta,
Dárda fülánkjával torkát is hatotta,
Megrendült a bajnok, kiszökkent a vére,
Harczra-hagyva azért még sem állott félre.

Hátrált egy kicsinnyég, és hatalmas kézzel
Egy ormóttan súlyos barna sziklát vész fel,
Az Ajasz pajzsát meg is sujtja vele,
Messzire elhallott, olyat kondúlt bele.

De most Ajasz is még nagyobb követ vőn fel,
Igen megcsóválta, s dobta nagy erővel;
Hektor pajzsa megtört, a malomkö érven,
Maga a bajnok is megsebhede térdén.
Hanyatt vágta magát, pajzsa eltemette,
De Apolló mindjárt erőre keltette.

Most egymást talán már karddal is sebeznek,
Ha ércbe öltözött követ nem érkeznék,
Kettő is; istennek, embernek cseléde,
Küldi mind akhivok mind Ilion népe,
Talthybiosz egyik, Idaiosz a másik,
Jogarát emelvén, így adja tanácsit:

„Ne vijjatok tovább, nyugodjon a fegyver,
Mindkettőtöket a felhők ura kedvell,
Mindketten bajnokok, tudja ezt mindenki,
De száll az éj, s jó lesz az éjnek engedni.“

Rá-válaszolt Ajasz, a Telamon nemzet:
„Öreg, így beszélni Hektort kötelezzed,
Mert ő hitt ki minket, akhivok nagyjait;
Megyek én, de a tért elébb ő hagyja itt!“

A sisakbokrétás hős rá felelt ilyen:
„Látom, Ajasz, isten adománya légyen
Nagy voltod, nagy erőd, és nagy eszességed,
S minden akhivénál súlyosb kelevézed.

Nem bánom hát, vessünk véget neki mára,
 Azután kezdhethük újra nem sokára,
 S vijjunk, míg valamely isten közbe nem lép,
 Kettőnk közül egynek adván győzedelmét.

De száll az éj, jó lesz engedni az éjnek,
 Magad kipihenni te hajódra térj meg,
 Társaid barátid megörvendeztetni,
 Minden akhivoknak örömet hirdetni.

Én viszont megtérek Priamus királynak
 Várába; engem is ott aggódva várnak,
 A biboros hölgyek, a trójai bátrak,
 Értem imádkozni seregelve járnak.

De mostan zálogot cseréljünk, hogy látván
 Mondhassa egymásnak mind akhiv mind dardán:
 Kegyetlen tusára ezek ime szálltak,
 S megszerették egymást mire széjjelváltak.“

Így szólt, s kardot adott, ezüst veretesset
 Szíjjat is, Ajasznak, kardhüvelyt, helyesset. —
 S ez Hektornak övet biboros-ékesset.

Azután elváltak, mindegyik népéhez,
 Megtére a maga felekezetéhez.
 Igen örvendeztek a trójai népek,
 Mikor közibőlök Hektor élve lépett,

Mert nem remélték, hogy Ajasz erejétől
 Épségben szabadul győzhetlen kezétől.
 Agamemnonhoz is Ajaszt az akhivok
 Örvendve vitték, mert dicsőséggel vivott.

* * *

Agamemnon pedig, hogy sátrába értek,
 Áldozatot mindjárt áldoz vala értek.
 Ott Zeüsznek, a Khronosz hatalmas fiának
 Tulkot, ötödfüet, bikát áldozának.

Ottan az állatot megnyúzzák, fölszedik,
 Ellátják, tagolják, darabokra szelik,
 Nyársra vetik, gonddal sütik is meg mindet,
 Azutan levonják, kezdődik az innep.

Semmi panasz nincsen, igaz osztást tesznek,
 Étellel itallal mind megelégesznek,
 De Ajaszt a király külön emberelte,
 Mind az egész hátszint ő neki részelte.

Mikor megoltotta kiki éhét szomját,
 Nesztor, kinek szavát leghatóbbnak mondják,
 Most is legelsőben kezdte tanácsolni,
 Nagy jó akarattal ekképpen szólani :

„Atrida te, és ti akhiv fejedelmek,
 Sok fürtös vitézink elhullva hevernek,
 A Skamander partját sötét vérök mossa,
 Lelkők meg a Hadesz küszöbét tapossa.

Holnap virradóra a harcról tegyünk le,
 Ökröt, öszvért akkor fogjunk szekerünkbe,
 Hordjuk össze őket, valakik elestek,
 Hajók közelében égessük a testek !

Így a csontokat a maradéknak számba
 Adhatjuk, ha vissza juthatunk hazánkba,
 A máglya tövében halmozva a földet,
 Közös sírdomb alá temethetjük őket.

Aztán a domb körül bástya, torony épül,
 Magunknak, hajónknak biztos menedékül,
 Jól szabott kapukkal a falat ellássuk,
 Hol szekereinknek lesz a kijárásuk.

Kívül a falakat árkok fussák körül,
 Gyalog s lovas ellen védelmező övül,
 Ha a kevély Trója itt támadna minket.
 Valamennyi király helyeselve intett.

Trójában is, magas Ilion várában
 Priamus királynak gyűlvén kapujában,
 — Tanácsot zajosat és háborgót ültek, —
 Bölcs Anténor szava ekképpen zendült meg:

„Trójaiak és ti szövetséges népek!
 A mi szivemen van, hadd mondok el néktek:
 Argoszi Helenét, jobb lesz, adjuk mi meg
 Kincseivel együtt Atreüsz gyermekinek;
 Mert eskü-szegéssel kezdtük meg a harczot,
 Ne is reméljünk hát más végét, kudarczot,
 Ha a mit tanácslok, meg nem cselekszitek.“

Így szólván leült. De szép hajú Helene
 Férje Páris kelvén, így támadt ellene;
 „Anténor! nem igen fogunk a szavadnál,
 Tanácsot minekünk jobbat is adhatnál,
 Mert, ha a mit szóltál, komoly számba veszed,
 Az istenek bizony elvették az eszed.

A mit elmém gondol, nyelvem is csak azt mond,
 Kereken kimondom, nem adom az asszonyt.
 Ám vigyék a kincsét, kit elhoztam véle,
 S mind, a mi házamban van magamé-féle.“

Így szólván, leüle. Most Priamus kélt fel,
 Isteni bölcs király, szólt kegyes beszéddel:
 „Ti dardanok, és ti szövetséges népek!
 A mi szivemen van, hadd mondok el néktek:
 Most oszolván kiki vacsorálni térjen,
 Éberén vigyázzon, s ha kell talpon légyen;

Hajnalban Idaiosz menjen a hajókhoz,
 Nagy Agamemnonhoz és Menelaoszhoz,
 S a ki miatt ez a veszedelem támadt
 Páris szavát vigye a két Atridának.

Fegyver-nyugovást is bölcs szóval ajánljon,
 Mig halottainkat hamvasztjuk a lángon,
 Aztán vivhatunk, míg közbe isten nem lép,
 Valamelyikünknek adván győzedelmét.“
 Hallották a népek, engedtek a szónak,
 Ottan csapatonként étkezni oszolnak.

Másnap a hajókhoz Idaiosz kiszálla,
 Ott minden akhivot felgyülve találá
 Agamemnon király hajója tövében,
 Közöttük megállván, kiálta ekképen :

„Agamemnon király, s ti akhiv vezérek,
 Priamus királytól küldetve beszélek,
 Hozom Alexander ígéit hozzátok,
 — A ki miatt rajtunk vagyon ez az átok, —
 Hogyha ugyan szómmal meg nem sértenélek.

A mi kincset hozott Trójába hajója
 — Bárcsak elébb maga odavesztett volna —
 Kiadja mind, s rá még a magáé-félét,
 De Menelaosznak, *nem*, a feleségét,
 Bár azt követeli rajta egész Trója.

Fegyver-nyugovást is nevőkben ajánlok,
 Mig halottainkat hamvasztják a lángok,
 Aztán vivhatunk, míg isten közbe nem lép,
 Valamelyikünknek adván győzedelmét.“

Így szólt, és szavára mély csend következett,
 Végre Diomédes szólt a sereg között :
 „Most már se a kincset, kit Páris ajánlott,
 Se pedig Helenát el ne fogadjátok,
 Látni való ebből, gyermek észre vészi,
 Hogy a trójai nép már a vesztit érzi.“

Így szólt. Az akhivság helyeslést kiálta,
Nagy Diomédesnek elméjét csodálta.
Akkor Agamemnon így szólt a követnek:
„Hallottad válaszát az akhiv nemzetnek:

Így ítélek én is. De hogy fa-rakáson
Égjenek a holtak, nincsen kifogásom,
Holtak erányában nem kell fukarkodni,
Tűzben nyugodalmat illik nekik adni,
Zeüsnek igérem, s állom fogadásom.“

Így szólván az égre pálczáját emelé,
Idaiosz is megtért szent Ilion felé,
Hol a trójaiak összegyűlve várták,
El is mondta nékik merre-miben jártát.

Gyorsan a munkára mindjárt is oszoltak,
Vagdalni az erdőt, felszedni a holtat,
Az akhiv is eljárt hajóitól messze,
Holtat szedegetni, fát hordani össze.

A nap is felkelvén tengeri ágyából,
Bőven a mezőkre onta sugarából,
Hol akhiv és dardan össze keverözve
Szedné holtait, — ha felismerné, — össze.
A vérző tagokat vízzel mosogatják,
Könnyeikbe fürösztik, szekerekre rakják. —

De mivel siralmat Priamus tilalmaz,
Csak szívőkben sirnak, mig a máglya-halmaz
Tüze a testeket egymás után nyelé,
Azután megtértek szent Ilion felé.

Némán akhivok is máglyáikra rakták,
Mig halottaikat szívőkben siratták,
S mikor a testeket a láng mind elnyelé,
Ők is megtértek az öblös hajók felé.

Még az éj öléből ki sem kelt a hajnal,
Kinn sűrög az akhiv már is egész rajjal,
Ott a sik mezőnek felhányván porondját,
Közös sirba tészik a halottak csontját.

Majd a sir mellékén bástya, torony épül
Hajóknak, magoknak biztos menedékül;
Helyeznek a falba jól ácsolt kapukat,
Lovas embereknek nyitva biztos utat.
Kivül a falakat árkokkal övezték,
Karókkal az árkok szélét czövekezték.

Ez vala a fürtös akhivok munkája,
Istenek Olympról szemlélték csudálva,
Nézvén az akhivok rengeteg művére;
Földrengető Neptun pedig így beszéle:

„Marad-e még, ó Zeüsz, ember a világon.
Ki ezután szóba istenekkel álljon?
Nem látod-é, megint micsoda új erő-
Falat vont ez a nép a hajói előtt?
A falak tövében árkokat is sorral,
S mégcsak isteneket sem tisztele torral!

A meddig a hajnal röpíti sugárit,
E falnak a hire elmégyen odáig:
Mig a mit Phœboszszal mi szerzettünk ketten,
Laomedon vára marad feledetten.“

A fellegettoroló felelt, félen nézve:
„Földrázó Pozeidon, ugyan mit beszélsz te?
Más istenek ugyan méltán aggódhatnak,
A kik nem részesi a te hatalmadnak:
De a te hatalmad kiterjed odáig,
A meddig a hajnal röpíti sugárit.

Ne félj! majd ha ezek hajóikra ülnek,
 Hazájoknak kedves földére kerülnek,
 Akkor ezt a falat tengerbe szakasztod,
 Akkor ezt a partot fövénybe fulasztod,
 Az akhivok műve ekként semmisül meg.“

* * *

Egymással hát ekként feleseltek ezek,
 Mire a nap leszállt, s az akhiv végezett.
 Áldozatra akkor ökröket ölének,
 Étkezni sátranként letelepedének.

Bort is pedig, sokat, jó Eünéosz küldé,
 (Jázonnak Eünéoszt Hypszipylé szülte),
 Eünéosz, a kitől Atridáknak, a jó
 Borból külön is vitt Lemnoszból a hajó.

Sokat a javából. Ezer egész mérczét.
 Szórta is a borért az akhiv az érczét.
 Sokan fényes vasat, mások meg bőrkötet,
 Sokan rabszolgákat, vagy éppen ökröket.

Igy innepeltek hát egész éje-hosszat. —
 A trójaiak is szint-igy vigadoztak.
 De Zeüsz egész éjjel iszonyúan zengett,
 — Bajt és veszedelmet ellenök izenget. —

Sok szív elfogódott sápadt borzalomtól,
 Bor loccsant a földre a billikomokból,
 Senki sem mert inni ily áldomás nélkül,
 Két Zeüsnek szoktak, szent engesztelésül.

Aztán elfeküdtek;
 Valamennyen édes álomba merültek.

NYOLCZADIK ÉNEK.

Hogy a hajnal tárta aranyos palástját,
Zeüsz összehívta istenek tanácsát
A sok-ormú Olymp legmagasb ormára,
Az istenek félve figyeltek szavára :

„Istenek, istennők halljatok meg engem,
Hadd mondok el nektek, a mi van szivemben :
Akar isten-ember, akár isten-asszony,
Kész engedelemmel szavamra hallgasson,
Ne is merjen senki, mig czélom nem érem,
Ebben a dologban ellenkezni vélem.

Mert a kit meglátok, bármely isten légyen,
A ki innen szökve segiteni mégyen
Akár dardant, akár akhivokat ; az a
Földről pironkodva, megverve jut haza.

Awagy megragadván Tartarusba vágom,
A legmélyebb örvény ez az alvilágon ;
Kapuja vasból van, a küszöbje rézből,
Annyira Hádesztől, mint a föld az égtől ;
Akkor majd megesmér,
Hogy erősebb vagyok minden isteneknél.

Vagy ha nem hiszitek, megpróbálhatjátok :
Egy arany lánczot az égből lebocsátok,
Mind a hányan vagytok húznátok lefelé,
Teljes erőtökből fogózkodván belé,
De engemet mégis le nem ránthatnátok.

De ha én titeket vonni akarnálak,
Földdel tengerekkel felragadhatnálak;
Istenek istennők, vagytok valamennyen,
Lánczczal odakötve függnétek a mennyen
Ott tarthatnám függve az egész világot:
Istennek embernek úgy fölötte állok.“

Az istenek némán mozdulatlan ültek,
Erős beszédein igen megrémültek,
Végre a kékszemű Pallasz ekként szóla:
„Ó Atyánk! Mindenek nagy uralkodója!

Jól tudjuk nagy voltát a te hatalmadnak,
De szánjuk a sorsát a Danaus hadnak,
Kit ereje fogytán vár sötét enyészet,
Teljesedvén rajta a szomorú végzet.

Hát tilalmaid ellen nem merünk szegülni,
Erőddel daczolva harcza elegyülni,
De talán *tanácsunk*, ha javára válik . . . ?
Hogy haragod miatt ne veszne egy szálíg!“

A Fellegtoroló szólt néki szelíden:
„Szép Tritogeneiám, szerelmes cselédem,
Te ne félj, mert noha vagyok rossz kedvemben,
Te lésszesz előttem mindég kegyelemben.“

Igy szólván, érczkörmű lovaihoz látott;
Befogta; maga is arany köntöst váltott;
Remekül font arany ostorát kezébe
Ragadván, ragyogó szekerére lépe.

Megcsapkodta lovát, a lovak repültek
Térein az ég és föld közötti űrnek;
Szállt a patak-ontó Gargarosz ormára,
Hol szent ligete volt, s illatos oltára.

Ott megállapodott, lovát pihentette,
Sűrű fellegekkel magát körülvette,
Nagy dicsőségében ült az ormok élén,
Tróját, s az akhivok hajóit szemlélvén.

Ott sátoraikban sietve étkeztek
A hajas akhivok, aztán vértékeztek;
Trója vitéze is, kevesebb bár számban,
Fegyvert város-szerte ragadoz elszántan.

Lelke is gyúladoz, a szükség is készti,
Fiaiért retteg, asszonyait félti;
Minden kapu tárul, gyalog, lovas árad,
Szörnyű hadi láрма tölti bé a várat.

Mindjárt is a sikon szembe mikor szállnak,
Őszsze keverednek vérték dárda-szálak;
Férfi erő érczen; pajzsok össze-csengnek,
Rémületes jajja, kérkedő kacajja,
Ölőnek öltötnék egymásra felelnek.

Mire meghajnallott, már a nap is támadt,
Sok dárda kiröppent, sokan elhullának,
De mikor a nap már delelőre lépett,
Kézbe vette Zeüsz az arany mértéket.

Egy egy halál-követ vetett serpenyőbe,
A két nemzet sorsa volt irva a kőbe,
A mint fölemelte, nagyot billent mindjárt,
Az akhiv végzete a föld színéig szállt,
Trójájé az égig volt emelkedőben.

Egyszersmind a magas Ídáról mindjára
Az akhiv seregre ragyogó villámást
Lövellt mennydörögve. Láttára megrendül,
Elsápad az akhiv az ijedelemtől.

Idoménész, Ajász, Áresz daliái,
Maga Agamemnon sem mer helyin állni;
Egyedül csak Nesztor, akhivok oszlopa,
Ő sem jó szántából: elbukott a lova,

Kit Helena férje nyilával talált meg,
 Vesszője a ménnek homlokában állt meg,
 Hol az üstök sarjad, s függ a koponyára,
 Leghalálosabb ott a seb bizonyára.

Egyenesre szökkent kinjában az állat
 Mivel a nyil-fülánk velejébe állott;
 Forgott maga körül hátra és előre,
 Megkeverődött a többi ló is tőle.

Leugrott az öreg, kardját kézbe kapta
 A hámot a kantárt szaporán elcsapta;
 De feléje Hektor gyors lovain száguldt,
 A merre utat tört, a viadal tágult.
 Oda is lett volna, Diomédesz látta,
 S Odysszeüszt felé harsányan kiálta:

„Bölcs-eszű Odysszesz, Láertesnek sarja,
 Futsz-e hanyatt-homlok, mint a sereg alja?
 Hátadon adsz számot a dárda-sebekről?
 Jer, verjük el e zord embert az öregről!“

Odysszeüszt türte, nem hallgata rája,
 Az akhiv hajókig futván meg sem álla;
 De Tideüszt fia, bár egy maga volt is,
 Az első sorokkal szembe szállt, harczolt is,
 A Nesztor lováig elhatolván végre
 Megállott, s ajkai nyiltak ily ígére:

„Ó öreg, téged a fiatal vitézek,
 — Fogytán van az erőd, — erősen tetéznek,
 Nagy teher a vénség, a szolgád is gyenge,
 Lovaid is lassúk, jer hát szekeremre!“

Ülj fel hát és lásd meg, mit tud a dardani
 Ló, mikor a sikon elkezd száguldani,
 Akár támadásban előre rontani,
 Vagy ellenség elől kell megiramlni.

Énéásé voltak, de enyimek mostan,
A két hadijesztőt tőle ragadoztam,
Most ezeket hajtjuk dardanokkal szemben
Lássa meg Hektor is mi van a kezemben.

A geréni Nesztor szavait fogadta,
Lovát a két bátor fegyvernöknek adta,
Sthenelosz vitéznek és Eürymedonnak,
Ők meg Diomédes szekerén rohannak.

Nesztoré a gyeplő, ostor is e' mellett;
Megcsapta a lovat, s Hektor előtt termett.
Ott Diomédesnek Hektor ellen szálla,
De eltévesztette célját dárda-szála.

Mert a dárda Hektor hű szekeressének
Éniopeüsznek mellgödrét üté meg:
Elhanyatlott mindjárt, lova meghátrállott,
Erejével együtt élte is elszállott.

Hektor igen szánta szolgája elestét,
De bár keserülte, ott hagyta a testét;
Mást keresett, a ki hajtsa paripáit,
Gazdátlan sem maradt a gyeplő sokáig,
Mert Arkheptolemosz mindjárt a szekérre
Ugorván, a gyeplőt ragadta kezére.

Most a dolog gyászra, szörnyűre fordulna,
Most Priamosz népe Trójába szorúlna,
Végig ott rekedne, mint juhok csapatja,
Ha észre nem venné az istenek atyja.

De ime megdördült, lövellt gyors villámot,
Mely Diomédesnek lova elé vágott,
A meggyuladt kénkö szörnyű lángot vetett,
Ló a szekér előtt ugrált és reszketett.

Nesztor kezéből is a gyepelő kifordúl
 Szíve is elszorúl nagy borzadalomtól;
 „Fordítsd a lovakat“, szóló Diomédészhez,
 „Nem látod-é, Zeüsz ma nem neked kedvez?”

Ma bizony Hektornak adott dicsőiséget,
 Máskor, ha akarja, ád viszont tenéked;
 Mert senki se merjen ellent neki vetni,
 Mivelhogy ő sokkal hatalmasabb mint mi.“

Felelt néki vissza bajnok Diomédész:
 „Jól mondd ezt öreg, mert igaz beszéd ez!
 De szívem és lelkem szörnyű kinok metszik,
 Ha Hektor Trójában majd azzal dicsekszik,
 Hogy én ő előle hajóra szaladtam;
 Jobb, akkor a föld csak nyiljon meg alattam.“

Visszafelelt Nesztor: „Bajnok Diomédész,
 Tideüsz gyermeke, micsoda beszéd ez?
 Még ha maga Hektor kiált is gyávanak,
 Egy trójai ember sem hisz a szavának
 Sem pedig a pajzsos trójaiak hölgye,
 Kiknek ifjú férjét te verted a földre.“

Fordítván a lovat, a féket eresztik,
 De Hektor és népe utánok igyekeznek,
 Lárma kél mögöttük, vessző süvölt, és e
 Zajból is kihallik Hektor üvöltése:

„Diomédész! Eddig tégedet fő helylyel
 Tisztelt meg a néped konczczal s telt kehelylyel:
 De most már megvetnek, asszony szorúlt beléd,
 Oldalogj el innen, olcsó fehér-cseléd!
 Te ugyan nem fogod törni tornyainkat,
 Sem hajódra foglyúl vinni asszonyinkat,
 Mert megöllek elébb!“

Diomédes magát el nem tudta szánni,
Futni, sem Hektorral újra szembeszállni;
Háromszor, gondolta, visszafordúl daczczal,
Háromszor rá Zeüsz mennydörgött haraggal,
A győzedelmi jelt ítélte Trójának,
Mig Hektor szavai szerte harsogának:

„Trójai férfiak, lyciai hősök,
Legyetek elszántak, legyetek erősök,
Zeüsz mivelünk van; nekünk győzedelmet
Készít az akhivnak végső veszedelmet.

Lám falat emeltek gyöngé oltalomra,
De én döntögetem e falat halomra,
Árkán paripáim könnyen átrepülnek,
Ostromra hajói azután kerülnek.

Hát üszkeik kiki tartogassa készen,
Pusztító tűz akkor gályákat emészsen,
Füstben fuldoklókat, tűzben veszendőket
Saját hajóiknál öldösöm le őket.“

Igy szólván, lovait biztatta futásra:
„Hejh paripám! Csillag, Zordon, Kese, Sárga!
Szolgáljátok most meg a sok jó abrakot,
Melyet előtökbe Andromakhé rakott,
S a sok jó bort, kivel kedvetek kereste,
Férjét is feledvén, kívánságtok leste.

Rajta, iramjátok, ha utol-érhetnének.
A Nesztor paizsát kézre-kerithetnének,
Arany a mezeje, arany az öltője,
Még az istenek is beszélnek felőle.

Diomédesnek is ékes vértzetjét
Hephaisztosz isten sokmunkás remekjét,
Ha elragadhatjuk, tudom még ez éjjel
Hajóira oszlik minden akhiv széjjel.“

Igy szólt dicsekedve. De Héra felségét
Bántotta ez a szó. Mozdítja is székét,
Hogy a nagy Olymposz oszlopai rengnek,
S fordúlván, ekképp szól Pozeidon istennek:

„Földrendítő isten, téged nem epeszt-e,
Hogy az akhiv népnek közeledik veszte?
A kik Helikében és Aigában annyi
Kedves ajándékot szoktak neked adni.

Jersze, segítsd őket! Hisz ha mind akarjuk.
Akhivról a dardant könnyen elzavarjuk;
Zeüsz is visszaverjük, hogy az Ida ormán
Egy-magára marad, búsulva mogorván.“

De Pozeidon isten rá felelt haraggal:
„Hogy szólhatsz így Héra, vakmerő ajakkal?
Én bizony veletek szövetséget kötni
Zeüsz ellen nem fogok, mert erősebb mint mi!“

Hát ezek egymással ekként feleltek,
Lent pedig a falak s gályák közti teltek,
Szekér össze-vissza, pajzsos ember közte,
A Hektor haragja keverte így össze.

Zeüsz adta néki ezt a dicsőséget. —
Már-már tüzet is szór és hajókat éget:
De most Agamemnon, kit Héra is készíté
Csüggedt akhivjait serkentené kezdte.

Vette a hajókat, sátorokat sorra,
Nagy bibor palástját izmos karján hordva,
Megállt hajóinál nagy Odyszeüsznek,
Melyek a hajó-raj közepén fekszenek,

(Honnét szava elhat a szélső bárkáig,
Ajász sátorától Akhillesz sátráig,
Mert ez a két bajnok szállott vala szél'ben
Bizott mind a kettő karja erejében.)

Onnét kiáltott szét, — szava messze harsog —:
 „Szégyentelen, alja, szemre-szép akhivok,
 Hol vagyon, hová lett kevély dicsekvéstek,
 Lemnoszban kérkedő nagy vitézkedéstek,
 Kik czimeres ökrök húsát falatozva
 Borral koszorúzott kelyhhel hadakozva
 Kétszázával is a trójait öltétek ?

Most az egy Hektort sem várjuk be vitézül,
 A ki hajóinkra tüzet vetni készül !
 Ó Zeüsz a te kemény megalázó kezéd
 Királyon így soha meg nem nehezedett !

Holott oltáridat, mióta vesztemre
 Evezős hajómon ide eveztem le,
 Sohase feledtem ; oltárid kövére
 Bőven jutott tulkom koncza és kövére.

Ha rombolnom hagynád Trója ékes falát !
 De most már csak annyit engedj meg legalább,
 Hogy innen szaladván elmenekülhessünk ;
 Ne hagyj a dardannak martalékul esnünk !“

Az istenek atyja könyörült keservén,
 Jelt is, szabaditót, rá-inte, felelvén ;
 Mert egy hatalmas sas azonnal érkezött,
 Gyenge szarvas-gímet hordván körme között,

Zeüsz oltárának ejté közelében,
 Melyen az akhivok áldoztanak éppen.
 Zeüsz madarát látván igen megéledtek,
 S újra harczot állni már senki se retteg.

Senki se merne most azzal dicsekedni,
 Hogy Diomédesnél harczra elébb kelt ki,
 Hogy bátrabb lovának árok-ugratása,
 Hogy az ellenséget szemtől-szembe lássa ;

Mert ő vala első, ki a Phradmon fiát
 Ageláoszt megölte, trójai daliát,
 Futva midőn vissza szekerét terelte,
 Két válla közt hátban kelevézzé verte,
 Keresztül is fúrta, mellén jött ki elől,
 Ércz vértetében csörrenve elterül.

Diomédes után két Átrida nyargal,
 Aztán a két Ájász rohanó haraggal,
 Aztán Idoménész, Mérion a társa,
 Mint az ember-ölő Áresz-isten mássa ;
 Eüropyloszszal, Eüaimon fiával,
 Kilenczedik Teükrosz felajzott ijjával.

Ájász pajzsa mögött Teükrosz megvonúla,
 Jobbra-balra kémlelt vigyázva alúla,
 És a kit megjegyzett valamely bajnokot,
 Célba vette mindjárt, a bajnok elbukott ;
 Aztán mint a gyermek anyja után szalad,
 Úgy lapult meg ismét Ájász pajzsa alatt.

Teükrosz nyilaitól kiknek lőn hát veszte ?
 Orszilokhosz, Ormén, Daitor, Opheleszte,
 Khromiosz, Amopáon, Polüaimon fia,
 Jó Melanipposzszal Lükophont dalia.

Egymás után őket a földhöz szegezte ;
 Agamemnon látván, igen örvendezte
 Hogy hatalmas ijján így pusztul a dárdán,
 Hozzá tért, s így szólott, előtte megállván :

„Csak szórd így a nyilad Teükrosz te drága,
 Légy a Danaoknak napfénye világa,
 A nagy Telamonnak szerezz dicsősséget,
 A ki atyátlannak atyád vala néked.

Mert imé fogadom, s meg is tartom, hidd meg,
Ha Zeüsz és Pallasz engem rásegítnek
Feldúlnom Ilion ékes falu várát,
Utánam te első vészéd harczod árát,
Lábas-széket, lovat kocsistul-igástul,
Vagy ha tetszik asszonyt nyoszolyádra társul.“

A nemes Teükrosz vissza felelt menten :
„Felséges Atrida, mért serkentesz engem ?
Látod, nem heverek, a mint birom küzdök
A mióta őket Trója felé üzzük.

Egymás után sorra szedegetem én le ;
Már nyolcz hosszonyelű vesszőmnek az éle
Nyolcz fiatal hősnek ragadt a húsába :
Csak e dühödt ebet célozom hiába !“

Igy szolt, másik vesszőt választva nyilához,
Idegébe vészi, s Hektorra irányoz.
Most is elhibázza, helyette a deli
Bajnok Gorgüthion mellét általveri,
Priamosz királynak e fiút szülé a
Tündér-asszony testű szép Kasztianéra.

Mint mikor a kertben a tavasz harmatja
Alatt teljes fejét a mák aláhajtja :
Úgy hanyatlott alá súlyos sisakjának
Terhe alatt feje Priamosz fiának.

Most megint új vesszőt választ a nyilához,
Idegbe helyezvén Hektorra irányoz.
Most is elhibázta, Phoebosz verte félre,
De Arkheptolemoszt mellbe vágta éle.

Hektornak vala ez jó szekeres társa,
Harczra vágatás közt lőn alá-bukása,
Rohanó ménei megkeveredének
Vége szakadt mindjárt lelke erejének.

Hektor, noha búsúl, nagy is a bánatja,
Jó szekeres társát mégis oda hagyja,
Kebriont, az öcsését, szólítja helyére,
A gazdátlan gyeplőt veti a kezére.

Maga meg leszökkent fényes szekeréről
Rettentőt kiáltott, követ emelvén föl,
A rengeteg sziklát két kezébe fogta,
S haraggal Teükrosz hősre irányozta.

Ez éppen új vesszőt fogott idegére,
De hogy el is löjje, arra már nem ére,
Mert mikor idegjét megvonni ragadná,
Már Hektor darabos sziklája szakad rá.

Legféltőbb tetemét zúzta meg a vállán,
Vállpereczczét a nyak s mell közös határán;
Húrja szakad mindjárt, keze zsibbad, szédül,
Térdre roskad, ijja kifordul kezébül.

Ájászt felriasztá atyjafia veszte,
Oda futott mindjárt, pajzsával fedezte,
Míg két derék bajtárs, Alasztor dalia,
S nemes Mekisztéusz az Ekhiosz fia
Oda csúsztak hozzá, felemelték óva,
Keservesen sirt, míg vitték a hajóra.

Most a trójai nép, — Zeüsz élesztgette,
Árka mélyéig az akhivot kergette,
Hektor járt legelől, erejére büszkén,
Mint komondor, vadkant vagy oroszlánt üzven — —

Hol tomporát marja, hol inába harap,
Jobbra-balra forog két szeme ez-alatt:
Úgy kergeti Hektor most az akhiv népet,
Azt öli meg mindig, a ki hátul téved.

Meg is félemlettek. — Sokan oda vesztek;
De mikor árkon és czölöpön átestek,
Barna hajóiknál hogy megállapodtak,
Egymást serkentgetvén neki bátorodtak.

Minden istenekhez kezeik emelték,
Nagy felszóval őket kiáltván kérlelték.
Mig Hektor sörényes lovait forgatja,
Szeme Gorgon, gyilkos Áresz arczatja.

Héra asszony látván rajtok könyörüle,
Ajkáról Pallaszhoz ily ige röpüle:
„Pajzsos-isten lánya, ne segítenénk meg
Végso inségében e veszendő népet?

Mindjárt utoléri rettenetes sorsa,
Egyetlen egy böszült ember eltapossa,
Mert nincs már határa Hektor haragjának,
Nyomában pusztulás és siralmak járnak.“

Vissza felelt néki kékszemű Athéne:
„Ez ember haragja hamar véget érne,
Akhiv kezek által élte is kioltva,
Csak az atyám olyan szívtelen ne volna.
De ártó szándékot forgat elméjében,
Valamibe kezdek, gátat vet elébe.

Régen elfeledte mit tettem fiával,
Mikor Eürysztheüs gyötrötte munkával;
Valahányszor sirva kiáltott az égre,
Engem küldözgetett néki segítségére.

De ha tudtam volna, ha eszem lett volna,
Mikor az az ember leszállt a pokolra
Hogy a Hádesz ebét felhossa a földre:
Túl a Styxen maradt volna mindörökre.

De most kerül engem, most Thétisznek kedvez,
Térdét ölelgeti, hát most az a kedves,
Most csak az Akhillesz tisztességét bánja,
De majd leszek én még *szép kékszemű lánya!*

Most csak azért is fogj lovat szekeredbe,
Én az alatt majd a házába megyek be;
Harczra öltözködöm; majd meglássuk akkor
Mihez fog, mit mivel a sisakos Hektor?

A Priamosz fia szerfelett örvend e,
Ha a hadak útján leszünk vele szembe?
Mert ma sok trójai a hajóknál marad,
Zsirján húsán hiznak ebek és madarak.“

Most Héra nagy-asszony mindjárt is vezette,
Aranyos csótáros lovát öltöztette;
Athéne is, a nagy Zeüsz-isten lánya,
Atyja küszöbjénél lebocsátván, hánynya
Az ékes palástot,
Maga keze művét, mely száz színben játszott.

A Fellegezőnek pánczéliját öltözi,
Magát könnyfakasztó harcokra vétezi;
Aztán a tündöklő szekérre fellépe
Súlyos nagy dárdáját fogván a kezébe,
Halomra ölni mind, kik útjában állnak
Halandó hősök a halhatatlan lánynak.

Héra megcsapkodja lovait, kitarúl
Csikorogva az ég kapuja magátúl,
Kit Hórák, őrei a nagy égi várnak,
Sűrű fellegekkel nyitnak avvagy zárnak.

Az okos paripák szágúldani kezdtek,
De Zeüsz az Ídán észre-vette eztet,
Nagy haragra gyűladt, rendelte követjét,
Aranyszárnyu Iriszt, s küldé izenetjét:

„Menj sietve Irisz vissza-terelőre ;
Ide ne hozd őket, baj lenne belőle,
De ime ígérem, s úgy lesz a mint mondom,
Szekerök előtt a lovakat megrontom.

Ülésükből őket letaszítom bukva,
A szekerüket is töröm darabokra,
Tíz esztendő elébb egymásra eltelik
Mig a villám-vágta sebet kiheverik.

Eszébe jut akkor a kékszemű lánynak,
Hogy ne fogadjon szót máskor az atyjának.
Hérával nem sokat törődöm, mert régi
Szokása férjével patvarkodni néki.“

A széllábú Irisz szállt izenetjével,
A sok-völgyü Olymp kapujához ért el,
Isten-asszonyoknak ott állotta útját,
Meghirdette nékik Zeüsz parancsolatját:

„Hova nyargaltok így' mért lázzadt szívetek
Zeüsz tilalma ellen segítség-vinnetek ?
Mert ime ígéri, s teszi a mint mondja,
Szekeretek előtt lovatok megrontja.

A szekér-ülésről lelök benneteket,
Töri darabokra a szekereteeket,
Tíz esztendőök elébb fordulnak egymásra
Mint-sem sebeteknek lészen gyógyulása.

Eszébe jut akkor a kékszemű lánynak,
Hogy' ne fogadjon szót máskor az atyjának !
Héra, téged nem bánt, mert patvarkodásod
Férjed ellen úgyis már régi szokásod :
De te, kényes kutya, majd elbánik veled,
Ha még egyszer dárdád ellene emeled !“

Szólt a sebes Írisz s tova lebbent. Héra
 Athénéhez fordult, s ekképpen beszéle :
 „Pajzsos-isten lánya, én tovább emberek
 Kedvéért Zeüszszel daczolni nem merek!
 Éljenek haljanak, a mint ő határoz,
 Kötve vagyon sorsuk Zeüsz akaratahoz!”

Szólván, szekerüket mindjárt fordították,
 Hórak a sörényes lovakat kifogták,
 Tündéri jászolhoz a lovat kötötték,
 Ragyogó fal mellé szekeret helyezték;
 Ők pedig aranyos székekre leültek,
 Többi istenek közt búsan elvegyültek.

Zeüsz is, fellépven ékes szekerére,
 Ídáról olympi csarnokába tére.
 Míg lovát ki fogja, míg szekerét aljra
 Fekteti Pozeidon, s kárpittal takarja,
 Addig ő aranyos széke felé haladt,
 Rengett a nagy Olymp lépései alatt.

De Athéne Héra félen ülve veszteg,
 Nem is szóltak hozzá, nem is kérdekeztek;
 Ő pedig szólt, látván szívök fenekére :
 „Mért búsúztatok meg Athéne és Héra?”

Lám nem soká tartott a dicső harcz, kibe
 Trója-dúló szörnyü haragotok vive!
 Valamennyi isten van Olympon sem mer
 Daczolni erőmmel, győzhetlen kezemmel.
 Ékes tagjaitok elébb megreszkettek
 Mint-sem az iszonyú harczba ereszkedtek.

Mert a mint mondtam, meg is történt volna :
 Mennykövemtől sujtva, az Olymp oromra,
 — Hol a halhatatlanok élik az élet, —
 Vissza nem tért volna többé szekeretek.”

Héra és Athéne egymás mellett ültek,
Erősen duzzogtak, Trójára bősültek.
Pallasz, noha szótlan, egy szava se hallszik,
Atyjára kegyetlen haraggal haragszik;
De Héra nem állja, haragja beszédes:
„Rettenetes Zeüsz, micsoda beszéd ez?

Jól tudjuk nagy voltát a te hatalmadnak,
De szánjuk a sorsát a Danaus hadnak,
Kit ereje fogytán vár gyilkos enyészet,
Teljesedvén rajta a szomorú végzet.

Tilalmad ellen hát nem merünk szegülni,
Erőddel daczolva harczba elegyülni:
De talán *tanácsunk*, . . . ha javára válik . . .
Hogy haragod miatt ne veszne egy szálíg!”

A felhők királya vissza felelt erre:
„Majd holnap hajnalban, ha akarod, Hére,
Megláthatod minő véres dülást teszen
Hős argivjaid közt mindenható kezem.

Mert az erős Hektor nem szűn meg a harcztól,
Mig fegyvert Peleüsz fia nem fog, s harczol,
S az egész Akhivság szűk téren tömörül,
Küzdvén a Patroklosz megölt teste körül.

Ez a végzet szava. — Nem törődöm veled,
Ha a világ végén lelsz is bűvő helyet,
A hol Jápet s Khronosz számkivetve ülnek,
Naptól fuvalomtól fel nem melegülnek, — —

— Mivel körülöttök a Tartarosz ásit, —
Ott érnének is bár véget bujdosásid,
Nem törődném veled, s haragoddal szinte
Mert nincs a világon eb-erkölcsűbb mint te!”

Fehérkarú Héra semmit sem szólt erre. —
De im leszállott a nap is a tengerre,
Fátyollal a termő föld színét takarván. —
Nem bánta az akhiv, sajnálta a dardán.

A fényes Hektor is visszavonta népét,
Egy sodros folyamnak megszállta mellékét,
Távol a hajóktól, hol a tér kedvező,
Mert nincs ott holtakkal terítve a mező.

Leszálltak a lóról, s a Zeüsz kegelytjét
Hektort körülállván hallgatva figyelték,
Kezében tizenegy könyöknyi dárdája,
Fénylett ércze hegye, arany karikája.

„Bajtársak“, így szólott, „bizonyynal azt véltem,
Szellős Ílionba nem lesz visszatértem,
Mig az argivokat hajóikkal együtt
A tenger-partokon ma el nem temetjük :

De ime az alkony ebben megelőzött,
Mely alá az argiv, s hajója rejtőzött,
A fekete éjnek hát mi is engedjünk,
Esteli ebédhez mi is telepedjünk.

Lovatok kifogni mostan siessetek
Eledelt is bőven elébe vessetek,
Aztán a városból ökröket juhokat, —
Hazulról hozzatok bort kenyeret sokat.

Fát hordjatok össze, égjen egész éjjel,
Mig a hajnal össze nem kel a napfénynyel,
Hogy a fürtös akhiv hajóját az éjnek
Oltalma alatt ne vethesse a mélynek.

De hajójára se jusson könnyű szerrel,
Hanem dárda hegyén, s kelevéz fegyverrel
Eresszszünk utána némi utravalót,
Mindegyiknek otthon kötözgetni valót,
Hogy többé eszébe ne jusson senkinek
Könnyfakasztó harczczal Tróját kerülni meg

Aztán a kiáltók, Zeüsz cselédi, hívják
Össze a városnak minden gyenge ifját,
Fehér hajú vénjét a magas tornyokra ;
A félénk némberek házukban üljenek,
De tüzhelyükön a tűz égjen lobogva.

Őrség jól vigyázzon míg mi kinn tanyázunk,
Hogy lesből az akhiv meg ne lepje házunk !
Hát a mit mondtottam, kiki tegye készen :
Ez a mai napra üdvös rendelésem.

Holnap, hajnalonta, más szó lesz. — Remélem,
— S erre Zeüszet s a többi isteneket kérem, —
Elkergethetjük az átkozott kutyákat,
Kik átoktól hajtva partjainkra szálltak.

Tartsuk is az éjjel jól nyitva szemünket,
Kelvén kora reggel öltsük fegyverünket,
Újitsuk a harczot. — Lássuk, Diomédész
Engem ver e vissza Ilion tövéhez,
Vagy az én dárdámnak ő lesz áldozatja,
S fegyvereit nékem martalékul hagyja ?

Holnap mutasson majd bátorságot erőt,
Ha meg tud állani kelevézem előtt ;
De azt hiszem ő lesz, mikor a nap támad,
A ki legelőször megérzi dárdámat,
És sokad magával mire a nap felkel
Ott fekszik a síkon, megrakva sebekkel.

Ó ha énnekem a halhatatlanságom
Oly bizonyos lenne örök ifjúságom,
Együtt tiszteltetve Apollo, — Pallászszal :
Mint ez a nap rájok kél bizonyos gyászszal !“

Szavát a dardanok riadva fogadták,
Izzadt méneiket azután kifogták,
El is kötözték a szekér közelébe,
Eledelt is bőven vetettek elébe.

Városból azután ökröket, juhokat,
Kenyeret hazulról, bort is hoztak sokat ;
Fát is hordtak össze mindjárt nagy rakással,
Istent is tiszteltek száz-tor áldomással.

Bár az égig szállott áldozat-illatja
De az isteneknél nem volt foganatja,
Mivel ők gyűlölik Trójának nevét is,
Priamoszt, s Priamosz dárdás nemzetét is.

Egész éje-hosszat most a dardán örül,
Boldogan pihen a lobogó tűz körül.
S mint ha nyári csendes holdvilágos éjjel
Sok tündöklő csillag hinti fényét széjjel,

A levegő tiszta, szélnek sincs fuvalma,
Bélátszik a hegynek orma völgye halma,
Fénylik az égbolton égi tüzek rendi,
Szemlélvén a pásztor, szívében örvendi :

Térségén a partnak, Xanthoszi vidéknek,
Ilionnal szemben olyan tüzek égnek ;
Ezer tűz gyúladván, most a zsarátnakot
Ötvenével ülik körül a bajnokok.

A lovak is tönkölyt ropogtatván, árpát,
Szekér mellett állva a viradtát várták.

KILENCZEDIK ÉNEK.

Hát a trójaiak ekként őrizkedtek ;
Az akhivság pedig futó-félben retteg,
Futás és rettegés, istenek csapása,
Legbátrabbjait is elborítja gyásza.

Mint mikor a tengert egyszerre megcsapja
Két ellenkező szél, háborodik habja,
Partokra kihányja iszapját hinárját:
Az akhivok szívét oly bánatok járják ;

De Agamennonét a legsebzőbb metszi ;
Járni mindenfelé hirlőit ereszti,
Hirdessenek gyűlést, de nem *kiáltóval*,
Hanem kit-kit külön, halkan hívó szóval,
Maga is e dolgot vigyázva cselekszi.

Egybe mikor gyűltek, búsan le is ültek,
Felkelt Agamemnon, könnyei gördültek,
Mint komor szikláról szakadó zuhatag,
Szólt az akhivokhoz zokogó szavakat :

„Barátim, argivok királyi, vezéri,
Törbe vittek engem a Zeüsz igéi :
Nem térek meg, úgymond, s rá is inte nyomban,
Mig kő marad kövön ékes Ílionban,
De lám szégyen-szemre, hamis útát kezdve
Haza küld, mikor már annyi népem veszve !

Bizonyára mivel az Örökhatónak
Tetsző akaratja így ítélte jónak,
A ki annyi várat tett immár semmivé,
Tesz még ezután is, mert az erő övé.

Lám a miért jöttünk czélt abban nem értünk:
Hát fogadjatok szót, jobb ha vissza térünk,
Kedves otthonunkba, költözve hajóra,
Soha se lesz mienk a nagy-utczás Trója“.

De az akhiv bús volt, néma maradt erre,
Diomédes pedig szólt néki felelve:
„Félre beszélsz király, azon kezdem; jogom
Van is így szólani, te se vedd ezt zokon!

Megaláztál minap az akhivok előtt,
Megtagadtál tőlem bátorságot erőt,
Holott az akhiv nép ítél helyesebben,
Tudja ifja véne, mi az igaz ebben.

A titkos tanácsú Zeüsz-isten néked
Felemás mértékkel mérte örökséged;
Adott pálczát, melyet mindenek uralnak,
De erőt nem, holott csak ez ad hatalmat.

Jámbor, azt hiszed, hogy olyan sok a lélek-
Nélkül való félénk akhiv mint te véled?
Vagyon számos hajód tengerpart hosszában,
Vissza szállhatsz rajtok Mykéne országba!
Ha oly igen sietsz menekülni: szabad!
De míg Trója nem dől, többi akhiv marad,

S ha valamennyien készek is szaladni,
Mi, Sthenelosz és én itt fogunk maradni
A míg meg nem érjük Ílionnak vesztét,
Mert ezt így a kegyes istenek végezték.“

Így szólt. Az akhivság helyeslést kiálta,
Nagy Diomédesnek elméjét csudálta.
Akkor a Geréni
Lovag-ember Nesztor így kezde beszélni:

Diomédes, hős vagy fegyverforgatásban,
Kortársaid között első a tanácsban;
Senki meg nem czáfol, meg sem ítél téged,
De a beszédedben még sem értél véget.

Látszik fiatal vagy, alig több gyermeknél,
Az én fiaim közt legkissebb lehetnél:
Még is mely helyesen szólsz a királyokkal,
Értekezvén velök illendő okokkal.

De én, a ki bizony vénebb vagyok mint te,
Tovább fűzöm a szót, folytatom őszinte';
Hiszem, nem sért senkit a mit a nyelvem mond,
Legkevésebbé pedig király Agamemnont:
Nincs annak törvénye, országa, hazája,
A ki polgárharczban örömét találja;

De az éjtszakának most mi is engedjük,
Estvéli ebédhez fogván telepedjük,
Míg az árkok mögött, falaink tövében
Fiatal legények örködjenek ébren.

Az ifjakra nézve hát ekként végeztünk;
De te Agamemnon legkirályabb köztünk,
Te az öregeknek szerezz vendégséget,
Nem is vesztesz vele, meg is illet téged.

Rakva sátrad borral, mert az akhiv hajók
Napról-napra hordják Thrák-országból a jót,
Van mindened, mivel látnod a vendéget,
S mindnyájunk közt neked van a legtöbb néped.

Ott meghallod kinek mi volna tanácsa,
Mert most van szükségünk nagymegfontolásra,
Ellenség rak tüzet körülöttünk széjjel,
Sorsunk jóra-balra elválík ez éjjel."

Mind *úgy-igazolták* ezt a fejedelmek,
Hát az árkok elé öröket rendelnek:
Bajnok Thrazymédesz, — Nesztor ennek atyja, —
Aszkalaphosz Jalmen, Aresz két magzatja,
Mérion Déipyrosz, bátor Lükomédesz,
Aphareüszt vélek: számba véve *hét* ez.

Száz-száz ifju legény egy-egy hadnagy alatt
Hosszú kelevézzel fegyverkezve haladt,
A falak és árkok közein őrt álltak,
Ott tüzeket raktak, ott is vacsoráltak.

Agamemnon is a vének sokaságát
Sátrába be-vivén ünnepet ült drágát,
A kész ételekhez maga nyúlt a vendég,
S mikor már éhöket szomjukat elverték

Nesztor emelkedett először szólásra,
A kinek imént is tetszett a tanácsa,
És ilyen szavakkal
Mondta véleményét nagy jó akarattal:

Agamemnon király, most is a beszédem
Teveled kezdem el, *teveled* is végzem,
Mert pálczáat hatalmat Zeüszt ada néked,
Adott sok népet is megőrizés végett.

Mindenki figyelve hallgatja tanácsod,
Te se neheztelj ha bele szólnak mások,
Szívök sugalltából, közjóra, merészen,
A döntő szó úgy is csak a tied lesz.

Mit jó volna tenni, én most is kimondom,
 A ki ennél jobbat tud mondani, mondjon!
 Sokszor elgondoltam, most is csak azt állo-
 m, Attól fogva hogy a Brizéis leányon
 Perelvén, Akhilleszt megharagitottad,
 Noha elleneztem, bérét elragadtad;

Ne tedd azt, sok szóval akkor is mondtam,
 De te haragodban, elbizakodottan
 Igen megaláztad a hatalmas férfit,
 Kinek tisztességét istenek is féltik.

Harcza igaz bérét el is vetted tőle;
 Most ha még nem késő, értsünk szót felőle,
 Miként engeszteljük gazdag ajándékkal,
 Gazdag ajándéknál édesebb szavakkal?“

Agamemnon király szólt erre viszontag:
 „Minden vétkem, öreg, igazán elmondtad;
 Bizonyynyal az ember a kit Zeüsz szeret,
 Egy maga ér annyit mint egy egész sereg;
 Lám most is ez egyért egész népet rontat.

De ha már megestem, magam eszén járva,
 Busás ajándékkal lesz pótolva kára. —
 Minő ajándékok: im mostan kitűzőm:
Hét ércz-lábas, mely még sohase volt tűzön,
Tíz talentom arany, *húsz ragyogó kondér*,
Tizenkét paripa, a lába vagyont ér,

Mert nem volna szegény, aranyban markolna,
 Akárki is, ha az mind az övé volna,
 A mit nekem ez a jó-futó és edzett
 Tizenkét paripa a lábával szerzett.

Adok *Lezbida* lányt, remek-míves hetet;
 Leszboszban Akhillesz mikor zsákmányt vetett,
 Akkor színeltet ki ezeket magamnak,
 Minden egyéb némbert szépségben haladnak;
 S kitől megfosztottam, a Brizesz leánya,
 Az is ott lesz köztök, azt is ott találja.

Öreg esküt mondva arra is esküszöm,
Brizéis az ágyával soha sem volt közöm.
Nem is éltem vele soha oly viszonyban
Mint férfinak szokott lenni az asszonnyal.

Mindezt még ma adom. — Ha pedig istenek
Feldúlnom Priamosz várát segítenek:
Töltsön meg egy hajót arannyal és ércszel,
Míg a többi akhiv csak azután részel;
Argoszi Helenán kívül a ki asszony
Lesz Trójában, húszat abból is válaszszon.

Ha pedig Argoszba megtérésünk lesz,]
A föld emlőjére, ott vejemmé tészem,
Egész egyenlővé kis Oresztesemmel,
Kit én kénye-kedvén fényvel neveltem fel.

Ékes palotámban leány-cselédem is
Nevekedik három, úgymint Khryzothemisz,
Aztán Laodike és Iphianassza:
Háromból a melyik tetszik, azt válaszsz;]
Jegy-ajándék sem kell, mert én annyit adok,
A mennyit lányával még senki sem adott.

Hét népes várost is, úgymint Kardamylét,
Énópeával együtt a zöldellő Írét,
Kies Aipeiával a ragyogó Phérét,
Pedazosz szőlőit, Antheia fenyérét.

Pylosz fövényén túl a tengernek szélit
Lakva, juhos tulkos sok jó gazda él itt,
Gazdag ajándékkal tisztelik, mint égi
Istent, és adót is bőven adnak néki.

Mind-ezt néki adom, csak haragja múljon,
Lám én is engedek, hát ő is puhúljon,
Hisz' csak az egy Hádesz a kérlelhetetlen,
Isten ember előtt ezért türhetetlen.
Engedhet is bizvást; végre is a nagyobb,
Kettőnk közt királyabb s idősebb én vagyok“.

Most Geréni Nesztor felelt vissza rája:
„Dicső Agamemnon, emberek királya!
Nagy sok ajándékról szól ez az ígélet,
Akhillesz király is megérheti vélek,

Most nosza választott követink menjenek,
Akhillesz sátrába el is siessenek,
Ha megengeditek, én már jelölnék is,
Szót, kiket említek, fogadjanak ők is.

Először is Phoinix őket vezényelje,
Ajaszszal Odyszeusz, az isteni elme,
Aztán a két hírlő ezeket kövessék
Tisztos Eurybatesz, s Odiosz követség.
Most vizet a kézre, kiki csendesüljön,
Könyörögjünk Zeüsnek, rajtunk könyörüljön.“

Így szólt; helyeselték beszédét mindenek;
Most kézre a hírlők friss vizet öntenek,
Azután kelyheket a legénység borral
Szinig töltögetve osztogatott sorral;
Ittak elégségig, hogy meg-áldakoztak,
S a király sátrából oszolván távoztak.

Nesztor még akkor is sorra őket fogta,
S külön mindegyiket eszelte oktatta,
Főként Odyszeuszt: addig ott ne hagyják,
Mig meg nem enyhítik Akhillesz haragját.

Mindjárt is a tenger mentén elindúlnak,
Váltig könyörögvén az erős Neptunnak,
A Föld-övezőnek, a Föld-rengetőnek;
Találnák Akhilleszt engesztelhetőnek.

Myrmidon hajókat, a Périda sátrát
Föllelve, Akhilleszt lantolva találták,
Remek művezetű ezüst fejű lantja
Húrjainak szépen össze zenge hangja.

Éjjelionban ő zsákmányul ezt nyerte,
S most a hősök hírét rajta énekelte;
Patroklosz maga ül szemben vele; hallgat,
Némán várja mikor lesz vége a dalnak.

Mikor a követség sátrába járúla,
Akhillesz rettenvén igen megindúla;
Felkelt, a lantját is kezében feledte,
Patroklosz is mindjárt felállott mögötte.

Szólt Akhillesz karját kitarva előttök:
„Üdvözöllek hogyha jó szándékkal jöttök!
Nagy ok miatt lesz ez, s bár az akhiv hadak
Ellen méltán forr is lelkemben a harag,
Ti kedvesek vagytok nékem ő közöttök!”

Azután vendégit sátrába vezette,
Ott le is ültette bíbor kerevetre,
Patrokloszt is mindjárt, — ott állott mellette,
Szólítva nevéről, ekként serkentgette:

„Menoithiosz fia, kelyhet, öblösebbet!
Bort is bele töltsél jobbat, erősebbet!
Mindegyiknek szolgálj külön billikomban,
Szerettem-emberek ülnek sátoromban!”

Szót neki Patroklosz készséggel fogadott;
Ő meg a tűzhelyhez tett hús-vágó padot,
Rá kövér ollónak és ürü-lapocznak,
Felrakta veséssét kihizott malacznak.

Automedon fogja, Akhillesz aprítja
Helyesen felszedi, nyársra is taszítja,
Patroklosz tüzet gyújt és a lángot szítja.

Mikor a láng lohadt s a tűz melyet rakott,
Össze halmozta az izzó zsarátnokot,
Istenadta sóval hinti a konczokat,
Fekteti a nyársat, s vet alá polczokat.

Asztalra forgatta azután a sültjét,
Formás kosarakban kenyér is került szét;
Akhillesz leülvén Odyszeüsszel szemközt,
Ki osztogatja a húst a vendégek közt.

Aztán áldozásra Patroklosznak inte,
Patroklosz a tűzbe falatokat hinte,
Igy megáldakozván, kezeit a vendég
Kinyújtva élte az elébe tett zsengét.

Hogy megelégedtek étellel itallal,
Phoinix felé, intvén, Ajász jele szóllal;
Odyszeüszt érti el, kelyhét tele önti,
Bajnok Akhilleszre italát köszönti:

„Köszöntlek Akhillesz, kedves a kínálat
Mind Agamemnonnál, mind pediglen nálad,
De magunknak is van a mi éhet elver,
Hát nem étel gondja a mi minket terhel:

Dolgainknak rettent minket fordúlása,
Hajóink romlása vagy szabadulása.
Romlása bizonynyal el is következik,
Ha a te erőd most fel nem fegyverkezik.

A kevély trójai, s a segítő szárnyak
Hajóink falaink előtt tábort járnak,
Nagy tüzeket rakván azzal fenyegetnek,
Hajóinknál minket fegyver-élre vetnek.

Zeüsz bátorítása, jobb-kéz-villámása:
Innen van Hektornak elbizakodása;
Zeüsz kegyében bizván embert istent megvet,
Kegyetlen dühének senki határt nem vet.

Hajnal-hasadását sem várva reméli
 Hajóink czimerét rendre elmetéli,
 Üszkét bele vetvén oldalait gyújtja,
 Ottan az akhivot vérbe-füstbe fojtja :
 Félek, kérkedése valóságra válik,
 S a trójai földön elveszünk egy-szálig.

Hát, noha későn is, ha elszánnád magad,
 Kergesd el nyakunkról a trójai hadat!
 Ha most elmulasztod, magad is megbánod,
 De megtörtént rosznak irját nem találod :
 Azért idejében gondold el, miképpen
 Mentsd meg az akhivot vég-veszedelmébeu.

Bizony a te atyád, mikor elbocsátott,^a
 Szivedre kötötte néked a tanácsot :
 „Fiam! Héra s Pallasz ád erőt tenéked,
 „Csak te a szivedben fékezd kevélységed ;
 „Jobb ki békülékeny ! A patvart kerüljed :
 „Öregek és ifjak jobban megbecsülnek !“

Öreg atyád így szólt, de te elfeledted ;
 Még van idő, enyhülj, haragod feledjed !
 Agamemnon is lám méltó ajándékkal
 Tisztel, csak hagyj fel a bosszúló szándékkal.

Minő ajándékok, im elődbe tűzöm :
Hét érczlábos, mely még sohase volt tűzön,
Tíz talentom arany, húsz ragyogó kondér,
Tizenkét paripa, a lába vagyont ér, — —

Mert nem lenne szegény, aranyban markolna
 Akárki is, ha az mind az övé volna,
 A mit neki ez a jó-futó és edzett
 Tizenkét paripa a lábával szerzett.

Ígér Lezbida-lányt, remek-mives hetet —
 Még mikor Lezboszban kezéd zsákmányt vetett,

Akkor színelte ki e hetet magának,
Szépségben minden más némbert haladának ;
S a kit elvett tőled, a Brizes leányát,
Az is ott lesz köztük, azt is ott találád.

Arra is megesküdt, öreg esküt téve,
Brizeisz ágyára soha fel nem lépe,
Brizeiszszel soha nem élt oly viszonynyal,
Mint férfinak szokott lenni az asszonynyal.

Mind-ez még ma itt lesz. — Ha pedig istenek
Feldúlni Priamosz várát segítenek,
Megtölthetsz egy hajót arannyal és érczczel,
Míg a többi akhiv csak utánad részel,
Argoszi Helenán kívül asszonyt, az-ki
Legszebb lesz Trójában, húszat te válaszsz ki ;

Ha pedig Argoszba megtérése lészen
A föld emlőjére, ott vejévé téssen,
Teljes egyenlővé a kis Oresztessel,
Kit ő kénye-kedvén és fényben nevelt fel.

Szép palotájában leány-cseléde is
Nevekedik három, úgymint Khryzothemis,
Aztán Laodike és Iphianassza,
Háromból a melyik tetszik azt válaszszad ;
Jegy-ajándék sem kell néki, mert a mennyit
Ő ad, senki lánynyal nem adott még annyit.

Hét népes várost is, úgymint Kardamylét,
Énopéval együtt a zöldellő Írét,
Kies Aipeiával a ragyogó Phérét,
Pedazosz szőlőit, Antheia fenyérét.

Pylosz fövényén túl, a tengernek szélit
Lakva, sok jó tulkos juhós gazda él itt,
Gazdag ajándékkal tisztelik mint égi
Istent, és adót is bőven adnak néki.

Engesztelő díjban ezeket ajánlja. —
De ha maga sem kell, sem az adománya,
Vedd az akhiv sorsát legalább szivedre,
A kik mint egy istent, úgy várnak epedve.

Nagy dicsőséggel rád ez a nap derülne,
Hektor bizonyára kezedre kerülne,
Mert itt jár most közel, és fennyen hirdeti,
Senki akhivok közt ellent nem áll neki!

Vissza felelt a hős: „Bölcs eszü Odysszesz!
A mit elgondoltam, és a mi meg is lesz, —
Egyenest megmondom, hogy ne sarkaljatok,
Kérleléssel tovább ne ostromoljatok.

Mert mint a pokolnak tanácsát, útalom
Ha más van a szívben, és más van a szájon.
Szólok a mint érzek: nem lesz abból semmi,
Hogy lábamról ő, vagy más le bírjon venni!

Lám még csak köszönet sem vala a bérem,
Hogy harczeitokban ontottam a vérem;
Mindegy a fizetés, menjek vagy maradjak,
Bajnok és a gyáva egyformán aratnak.

S azt is a ki élven nagy munkákat végzett
A tunyákkal együtt várja egy enyészet.
Annyi fáradásnak, magam-áldozásnak
Mi lett a jutalma? Annyim sincs mint másnak.

Mint fiaira van a madárnak gondja,
Eledelt hord nékik, magától megvonja:
Sok álmatlan éjet én is eltöltöttem,
Sok vérengző napon embert öldököltem,
A más asszonyáért vért eleget ontva.

Tizenkét várost én hajóról fölvertem,
Tizenegyet Trója dús mezején nyertem,
Sok drága ragadmány, harczaimnak bére,
Mind Agamemnonnak fordult a kezére.

Hajóján hevervén holmit kiosztogat,
Magának a kincsből megtakarít sokat.
De a ki mit kapott, azé lett egészen,
Egyedül csak tőlem vette vissza részem;
Az én szeretőmet, a kiért rám rontott . . .
Hát élje világát legyen vele boldog!

Mit keres az akhiv most is Trója alatt?
Mért gyűjtött ellene Agamemnon hadat?
Nemde a szép-hajú Helenéért jött-e?
De hát feleségét gondozni szeretve
Másnak nem, csupán az Atridának szabad?

A magáét minden jóra való ember
Szereti és óvja igaz szerelemmel;
A Brizeis-lánykát én is úgy szerettem,
Noha csak rabom volt, s dárdámmal szereztem.

Most részem elvette, megcsalt, kiösmértem,
De nem szed rá többet, hát ne is kísértsen!
Kérdezgesse majd a többi királyától,
Hogy tartsa az üszköt távol hajójától.

Nálam nélkül, hallom, sok nagy munkát végzett,
Hajók ellenében falat hevenyészett,
Körül a falakat árkokkal övezte,
Karókkal az árkok mélyét czövekezte:

Hektornak még sem birt ellenállni bátran,
Holott mikor én még ütközni kijártam,
Ennek a fal mögé húzódnia kellett,
S csak a bükkfáig mert kiszállni legfellebb.
Egyszer mert bevárni, ellenem fordulni,
Akkor is alig birt tőlem szabadulni.

Többé nem is fogok ütközni Hektorral!
Holnap isteneknek áldakozom sorral,
Azután a vízre ereszttem megrakott
Hajóimat, a mint majd meg is láthatod.

Izmos erős karú legényeim pedig
A Helle torokját kora reggel szegik,
A ha Pozeidon kedvez, kedveznek a szelek
Harmad-napra termő Phthiába átkelek.

Van énnekem elég a mit otthon hagytam,
A mikor vesztémre ide elszakadtam;
Haza is nem üres hajóval evezek,
Viszek aranyt, vasat, szép lányokat, rezet,
Sok mindent, a mi rám a harácsból esett.

De a fő jutalmam, — Agamemnon adta, —
Tőlem hatalommal vissza is ragadta.
Megmondhatod neki, mondd meg hogy én mondtam,
S majd a többi akhiv sem tűri nyugodtan,
Ha valaki megint a lépjén ott ragad;
A szemtelen! Az volt, mindig is az marad!

Szemem elé, tudom, nem is mer kerülni,
Én sem fogok vele egy tanácsot ülni.
Sem egy úton járni! Kijátszott, megsérett;
De nem csal meg többé, hiába kísértget.
Elég ebből ennyi, semmi közöm vele,
Zeüsz elvette eszét, hadd menjen vesztére.

Minden ajánlása előttem útálat,
Olybá veszem mint egy leesett hajszálat,
Ha tiz- vagy húsz-annyit adni ígérkeznék,
Mint a mije most van és ezután lesz még, — —

Ha Orkhomenosz, vagy száz-kapujú Thébe
Minden gazdagságát rakná is előmbe,
Holott egy-egy kapun lóval és szekérrel
Indulván egyszerre, kétszáz ember fér el.

Ha annyit adna is mint a mennyi porszem
Az egész világon homok van, akkor sem!
Még sem engesztelné meg a haragomat
Mig a bántalmáért elégtételt nem ad.

A leánya sem kell, ha még olyan szép is,
Még ha túlragyogná szög Aphroditét is,
Kézi munkájában volna bár Athéné,
Az ő lánya nekem még akkor sem kéne;
Válasszon nekik az akhivokból bárkit,
Hozzá illendőbbet, és különb királyfit!

Majd választ Peleüsz nekem, ha istenek
Megtartanak, s innen haza segítenek;
Phthiában, Hellaszban sok szép lány nevekszik,
Királyok leányi, veszem a ki tetszik.

Akkor bizonyára férfias szívemnek
Gyakor óhajtási teljességre mennek:
Hozzám illő társsal, hites feleséggel,
Élni az atyai gazdag örökséggel.

Semmit sem becsülök az életnél jobban,
Sem a kincset, mely volt, mondják, Ílionban,
Mig a trójaiak békén éldegéltek,
Akhivok fiai ellenök nem keltek;
Sem pedig a mit a Delfi-szikla rejtek
Üregében Phoebosz kő-küszöbi rejtnék.

Mert tulkot, juhnyáját, ha elveszít ember,
Érczlábast pej lovat szerez könnyű szerrel:
De fogad sövényin ha kiszáll az élet:
Semmi zsákmánnyal azt újjá nem cseréled.

Ezüst-lábú anyám Thetisz mondta nékem:
Kétféle csapáson van kimérve végem:
Ha maradok tovább Tróját ostromolva,
Útam visszafelé el lészen zárolva,
De örökké tartó lész a dicsőségem.

Ha pedig most térek hazámnak földjére,
Hírem dicsősségem ottan véget ére,
De hosszú élettél lesz pótolva károm,
Nem hamar jó, nem is váratlan halálom.

Tanácslom mindennek, haza hajózzatok,
Trója romlására ne várakozzatok,
Zeüsz kezei vannak rajtok kiterjesztve,
Ilion népeit bátorságban edzve.

Ti pedig vigyetek hirt a vezéreknek,
Mert e tiszt titeket, véneket, illet meg,
Gondoljanak jobbat, mást; a mi hajója
Mellett az akhivot legalább megójsza.

Mert a mai tervök nem ért kivánt véget;
Én nem kötök velek soha egyességet.
De Phoinix maradjon, sátoromban háljon,
Holnap a hajóra velem együtt szálljon,
Kedves hazánk felé, ha van ez kedvére,
Mert nem kényszerítem kedve ellenére.

* * *

Így szólott. — Mindnyájan mélyen hallgatának,
Elszánt akaratján elcsudálkoznak;
Végre a vén Phoinix nagy könnyezve felkelt,
Mert igen aggódott az akhiv hajókért:

„Ha már szándékoztam semmi meg nem ingat,
Tűznek martalékul hagyod hajóinkat,
Nem birván haragod bosszúló dühével:
Kedves fiam, tőled mért maradnék én el?

Hisz egykor az atyád engem küldött veled,
Hogy Agamemnonhoz téged kísérjelek;
Gyermek voltál akkor, fegyverforgatásra
Nem voltál megérve, sem tanácskozásra,
Holott ebben nőnek nagyra az emberek.

Hát bölcsen beszélni, cselekedni bátran :
Erre oktattalak a míg veled jártam :
Azért veled megyek, nem maradnék itten,
Ha azt igérné is valamelyik isten,
Hogy az öregséget lezsúrolja rólam,
S vissza ifjúságom adja ragyogóan.

És megint azzá tesz a mi egykor voltam,
Mikor szép-asszonyú Hellászból futottam,
Az atyám Amyntor elől menekülve,
Ki egy leány miatt reám ingerüle.

Szerette a lányt, s ez búsítá anyámat,
Ki rám térden-állva könyörögve támadt,
Kért hogy szeressem el azt a lányt előle,
Majd akkor a lány is megirtózik tőle.

Engedtem anyámnak, enyim lett a lányka,
Atyám észrevette, megfogott az átka,
Fúriákat kérvén, soha az ő térdén
Ne üljön, a kit én nemzek, unokája.
Megfogott az átka, hallgattak reája
A poklok Zeüssze, s Persephoneiája.

Éles vassal akkor meg is öltem volna,
De valamely isten eltérte róla,
Ne kelljen a rossz hírt, szidalmat szenvednem,
Apa-gyilkosnak se kiáltsanak engem.

De azért a lelkem nem hagyott nyugodni,
Haragos atyámnak házában maradni,
Noha sok rokonim körül-csoportoztak,
És a palotában vissza marasztottak.

Ottan pörge szarvú sok topa tulkokat,
Öltek napról-napra kövér juhot sokat,
Sok zsíros malacznak ellakták a torát,
Korsó számra itták az öregnek borát ;

Felváltva őriztek kilencz egész éjjel,
Két helyről az őrtüz szórta fényét széjjel,
Egyik a tornácban, a kőfalon belől,
Másik a pitvarban alvó-házam felől.

Hogy a tizedik éj rám vetette árnyát,
Feltörtem a rám zárt ajtó erős szárnyát,
Udvar-kerítésen könnyen át-szökkenék,
Nem vett észre senki, ő, vagy asszony-cseléd.

Nagy Hellász-országban keresztül bujdosom,
Phthia nyáj-nevelő földére jutottam;
Ott Peleüsz király látott szívességgel,
Úgy szeretett mint egy atya, ki bővséggel
Megáldva, szereti egyetlen gyermekét,
Ki öregségének gyámolul születék.

Akhillesz, a mi vagy, azzá én tettelek,
Mert szívből szeretve téged neveltelek,
Az ebéd sem kellett, ha én nem vittelek,
Ha csak a térdemre én nem ültettelek.

Étked aprítottam, etettelek készből,
Szádhoz vittem a bort, itattalak kézből,
De nagy nyűg a gyerek, vissza-buktad szádból,
Köntösöm elejét elboroztad hányszor?

Igy fáradtam érted, így bajlódtam véled,
Hogy, ha már magamnak nincs a kibén éljek,
Tégedet, Akhillesz, fiammá fogadlak,
Vigaszául egykor szomorú napomnak.

Ne légy hajthatatlan, haragodat győzd meg,
Lám az istenek is megengesztelődnek,
Holott pedig azok nálad erősebbek
Hatalmasabbak is, s tiszteletesebbek.

Mert valaki őket megbántván vétkezik,
 Megkérlelheti ha, lábaikhoz esik,
 Megengesztelheti könnyörgő szavakkal,
 Bor-áldomással, vagy áldozat-illattal.

Mert az *Imádságok* Zeüsz-isteni lányok,
 Kancsalok és sánták, ránczos az orcájok, —
 Nagy szorgalmatosan kísérik a *Vétke*t,
 Ki előttök gyorsan, könnyű lábbal lépked,
 Az *Imádságokat* mindig megelőzi,
 Az ember nyomorát nyomorral tetőzi.

Ők utána járnak, ismerik nyomárul,
 És a ki hozzájuk tisztelettel járul,
 Igen megsegítik, kérésit fogadják;
 De a botorabbját átalkodottabbját
 Be árulják Zeüsznek, hogy hagyja magára,
 Üldözze a Vétke s maga-vallta kára!

Hát e tiszteletet nekik te is add meg,
 A mit a legnagyobb bajnok se tagad meg.

Hisz, ha Agamemnon üres kézzel kérne,
 Többet is a *most*-nál hittél nem ígérne;
 Vagy ha ő még most is gyűlölködnék veled:
 Én se mondanám hogy bántalmait feledd,
 S légy az akhivoknak bizodalmok újra,
 Ha még oly nagyon rá vannak is szorúlva!

De lám, mennyit ajánl, s idővel még többet!
 Lám, kérlelni most is fő emberi jöttek,
 Neked is kedvesek, mert úgy válogatta;
 Egyiknek se kelljen pirúlni miatta,
 Hogy hiába jártak, hiába beszéltek;
 S a mi elmúlt, téged vád azért nem érhet.

Régenten is voltak dicső hősök szinte,
 A kik haragjokkal úgy nem bírtak mint te:
 Ajándékon még is hajlottak a szóra;
 Régen volt, de most is foly a beszéd róla:

Kurétek Étolok a Kalydon földén
Vittak, erős harcban egymást öldökölvén;
Étol állt a kies Kalydonnak örül,
S ezt készült a Kurét kiforgatni törül,

A két szomszéd népet Artemisz haragja
Oineüsz királynak vétkéért sanyarta,
Mivel zsengejéből termett mezejének,
Ezt az isten-asszonyt nem részelteté meg;
Egyéb isteneknek áldozatát tette,
Artemiszt vesztére, mellőzte feledte.

Artemisz e dolgon igen neheztele,
Egy agyaras vadkant támasztott ellene,
Mely Oineüsz földjére sokszor kilátogat,
Okozván királynak tetemes károkat,
Egymásra a fáit gyökerestül tépte
Akár virágjában, gyümölcsében érte.

A szög Meleáger Oineüsz fia végül
Nagy sok városokat kelte segítségül,
Emberét és ebét; oly nagy állat vala,
Sok embert vetett már halálra agyara,
Kevés nem birt vele, *Sok* megölte végül.

De a barom feje, sertés bőre miatt
Meleáger ellen nagy perpatvar riadt:
Artemisz sugallván, a nemes Étolok
És Kurétek között harcra kelt a dolog.

Mig szög Meleáger a harcot vezette,
Napról-napra több lett a kurétek veszte,
De hogy Meleágert elfogta haragja,
Melynek a legbölcsebb szív is néha rabja,
Althea-anyjára igen megbúsula,
Kleopátrájához ott vissza vonula.

[Lánya volt ez a szép-lábú Marpesszának,
S Idásznak, a világ első bajnokának,
Földi emberek közt legerősebb volt ez,
Apolló ellen is mert kézijjat vont ez;

A szép-bokás lányért ijját rászegezte;
Halcyionnak ezért Marpessza nevezte
Kleopatrát, a míg otthon leánykodott,
Mert lám Marpessza is sokat siránkozott.
Mikor egyszer esett Apolló kezébe,
S erről a Halcyon név jutott eszébe.]

Ott pihent mellette haragja emészté,
Otthon rejtekezni anyja átka készíté,
A ki átkokat szórt sok kedves testvére
Kiontott véréért a fia fejére.

A termékeny földet csapkodta kezével,
Hádeszt Persephonét kiáltva veré fel,
Térdre roskadt, keblét könnyei áztatták,
Úgy könyörgött nekik, verjék meg magzatját,
A zord Erinnyszek szavát is fogadták.

Egyszerre odakinn nagy kiáltás támadt,
Kurétek dőngették törték a bástyákat.
Étolok vénei most kérlelni kezdtek,
A bajnokhoz tisztos papok is érkeztek,
Kérték, védelmezze meg a szegény várost,
Ígértek is neki ajándékot mármost.

Kalydon földjéből, hol legjobbnak látszott,
Mérjen ki magának ötven egész lánczot,
Hasítsa kettőbe, egy részét szőlőnek,
Másik felét hagyja gabona termőnek.

Öreg Oineüsz is, magas ágyas-háza
Ajtaján kér zörget, de hiába rázza;
Dicsősséges anyja, s a leány-testvérek
Sirása is búját nem engesztelé meg.

Legjobb baráti is, kedvesek és hívek,
Nem lágyíthatták meg keblében a szívet,
Nem engesztelődött, míg csak ágyas-házát
Erős rendüléssel Kurétek nem rázák,
Meghágván a tornyot, szórtak tüzes ivet.

Szép-övű hitvese mostan sirva kérte,
Mi lesz a városból, sorra elbeszélte,
Hamuvá égetik, férfit felkonczolnak,
Gyermekeket és asszonyt rabságra vonszolnak.

E szó meghatotta, kiengedt a szíve,
Kirohant; vele ment vértje pajzsa ive.
Az étolokról hát, — szívére hallgatott, —
El is háritotta a siralmas napot;
De az ígéretek elmaradtak szépen,
A mit tett, nem tette jutalom fejében.

„Te ne tégy így fiam! Késő segítségnek
Ha akkor jössz, mikor már hajóink égnek!
Idejében jöjj el, fogd el a mit adnak,
Akkor az akhivok istenként fogadnak;
Ha pedig később jösszsz, s *ezt* most visszaveted,
Akárhogyan győzől, nem lesz becsületed!”

A könnyü-lábú hős vissza ezt felelte:
„Nincs nekem szükségem, apám, becsületre,
Zeüsz kegyelméből a mi van, elég ez,
Görbe hajóimnál eztán is elég lesz,
Mig mellem az élet levegőjét szívja,
Mig térdeim épek, míg a lábam bírja.

Mást mondok én néked, tudd meg, ne feledd el:
Ne ostromolj engem esdekeléssel,
Agamemnon előtt így keresvén kedvet,
Kit, ha engem szeretsz, nem szabad szeretned;
S mert szeretlek téged, úgy illik az hozzád,
A kit én átkozok, te is azt átkozzad!

Uralkodjál velem, országot felezek,
Válaszomat pedig hadd vigyék el ezek!
Maradj itt, hálj nálam puha ágyon. Majd ha
Feltámad a hajnal, tanakodunk rajta,
Maradok-é avagy hazámba evezek!"

Igy szólt, s Patroklosznak intett vala csendben,
Hogy a Phoinix ágyát készíteni menjen;
Többi távozását ekképp siettette,
De most a nagy Ajász szólt, ekképp kezdette:

„Bölcs-eszű Odysszeüs, jobb már haza térünk,
Mert mai útunkban célt aligha érünk;
Merre-miben-jártunk elmondjuk azoknak,
Kik ránk egybegyűlten otthon várakoznak.

Mert Akhillesz király fel van fuvalkodva,
Nem néz barátságra, sem jó barátokra
Kiknek környékezte minden tisztelete:
Könyörületlenség magaviselete.

Hiszen a vérért is fogadnak bírságot;
Testvérért gyermekért sok, ki megbocsátott;
Gyilkos is, ha a vér árát megfizette,
Életét továbbat nyugodtan élhette:
Mert engesztelődik a harag is készen,
Ha látja a gazdag adományt a kézen.

Akhillesz az isten szívet beléd vadat
Plántált, hogy egy lányért így megkötöd magad!
Lám hetet kínálnak, ragyogót és szépet,
Sok más egyebet is azonfelyül néked:

Térj jobb gondolatra; házad is becsüld meg,
Mert most sátorodban bajtársaid ülnek;
Szeretünk mindnyájan, bajtársaid vagyunk,
Akhiv atyafiak, azok is maradunk!"

Gyors-lábu Akhillesz szólt vissza felelve :
 „Telamonfi Ajász, népek fejedelme,
 Mind azt a mit szoltál, szoltad bölcsességgel,
 De a szivem telve lám keserűséggel,
 Hogy a népek előtt így megkissebbítet,
 Mint egy országfutót, úgy megszegyenített !

De mostan menjetek, válaszom vigyétek :
 Harczolni bizonynyal nem állok elétek,
 Mig Hektor, Priamosz isteni magzatja
 Myrmidonok sátrát hajóit nem hatja,

Mig az akhivokat kard-élre nem veti
 Tűzzel hajóikat míg fel nem égeti.
 De az én sátramtól sok barna hajómtól
 Tudom távol marad, bármennyire tombol !“

Most bokor-pohárral ott megáldakoztak,
 Odysseusz vezetvén követek távoztak.

Patroklosz is inte lány- s férfi-cselédnek
 Mely a Phoinix ágát helyesen veté meg,
 Finom len-szőnyeget, juh-bőrt és lazsnakot
 Parancsolat szerint gonddal össze rakott. ---
 Lefeküdt az öreg, várta míg virradott.

Akhillesz is sátra mélyén feküvék el
 Az ékes orcájú szép Diomédével,
 Phorbász leányával,
 A kit ő Lezboszból ragadott magával.

Patroklosz a sátor másik oldalán hál,
 A szép-övű Iphisz fekszik oldalánál,
 A szkynoszi király Énieusz leánya,
 Isteni Akhillesz zsákmány-adománya.

Követek elervén Agamemnon sátrát,
Arany kelyhekkal ott az akhivok várták;
Körül állták őket, tudakozták sorra,
De nagy Agamemnon legelőször szóla:

„Érdemes Odysszeüsz, akhivok öröme,
Beszéld meg most nekünk, vajon elő jön-e
Az ellenség tüzét elverni hajónkról,
Avvagy megtagadja, és még egyre tombol?”

Odysszeüsz nyugodtan vissza felelt rája:
„Dicső Agamemnon, emberek királya!
Bizony nem enyhül az, sőt még jobban tombol,
Hallani sem akar ajándékaidról.

Kérdezzesd, úgymond, a többi királyoktól,
Miként hárítsd el a vég veszélyt hajódtól,
Holnap pedig mihelyt a hajnal föltetszik
Az ő lapátjai a habokat metszik.

Minekünk is, úgymond, jobb haza hajóznunk,
Trója romlására nem is várakoznunk,
Mert Zeüsz keze van rajtok kiterjesztve,
Ilion népeit küzdelemhez edzve.

Imé ezt izente. — Ajász, s a két hirnök,
Ők is megmondhatják, igazat beszélek;
De Phoinix ott maradt, sátorában hálván,
Holnap a hajóra vele együtt szállván
Kedves honuk felé, ha lesz ez kedvére,
Mert nem kényszeríti kedve ellenére!”

Így szólt Odysszeüsz. — Akhivok rettenvén
Ámúltak a bajnok erős izenetjén;
De midőn sokáig néma-búsan ültek,
Diomédes szava közöttük zendült meg:

„Felséges Atrida, dicső fejedelmünk!
Nem is kellett volna Akhilleszt kérlelnünk:
Kár volt neki a sok ajándék-igéret,
Eddig is kevély volt, most még büszkébbé lett.

Megy é, avvagy marad, ne gondoljunk rája,
Majd megtér magától, ha szíve diktálja,
De most vacsorálni és borozni menjünk,
Ez adja az erőt; azután pihenjünk.

Majd mikor a rózsás-újjú hajnal derül,
Lovast és gyalogost vonj a hajók körül,
Bátoritván őket, járj te magad elül!”

Igy szólt. Rá a sereg helyeslést kiálta,
Nagy Diomédesnek szózatját csudálta.
Akkor áldakoztak, majd sátorra tértek,
El is heveredtek, jött az álom értek.

TIZEDIK ÉNEK.

Mig hajóiknál a többi fejedelmek
Egész éjje-hosszat álomban pihennek,
Agamemnon király maga viraszt ébren,
Kergetik egymást a gondok elméjében.

Mint mikor Zeüsz-isten villámot ereget,
Ont a fellegekből zápor-esőt, jeget,
Hóval borítja bé a mező lapályát,
Vagy mikor a harczok szörnye tátja száját:
Szívéből a sóhaj oly sűrűn ered meg,
Minden belső részi gyötrődnek, remegnek.

Mikor szemével a sikot végig járta,
A dardanok rakott tüzeit csudálta,
Hallotta a sípot, búgását a kürtnek,
A nagy riadalmat kit dardanok ütnek;

Aztán a hajókra és az akhiv népre
Tekintett: megbúsúlt, a haját is tépte,
Zeüszhöz a magasba szállott kiáltása,
Hatalmas mellének nyögő sóhajtása.

Nesztort felkeresni gondolta helyesnek,
Hallani tanácsát a legérdemesbnek,
Szöni vele tervet, biztosat egészen,
Mely az akhivoknak szabadulás lészen.

Felkelvén, öltötte magára köntössét,
Ékes saruit is, parancsolta, kössék,
Sárga oroszlánját, — földig ér az alja —
Vállára vetette, dárdát emelt karja.

Menelaoszra is ily rettegés szállott,
Szeme pillájáról elűzte az álmot,
Félt, hogy az akhivság, a mért ő miatta
Átkelt a tengeren, igen megsiratja,
Trója ellen hozván harczot bosszúállót.

Ércz sisakját ő is főre illesztette,
Tarka párduczával vállait fedezte,
Izmos keze közzé ragadta a dárdát,
S indult felzavarni Agamemnon álmát,
A ki hatalmasan akhivot itéli,
S a nép mint egy istent tiszteli és féli.

Már ott találta őt hajója bókonyán,
A mint fegyvereit öltötte szaporán,
Öccse érkezését jó szívvvel köszönte,
De jó Menelaosz ily szókkal köszönt be:

„Mire fegyverkezel? Netalám kémlelni
Akarnál valakit közölünk rendelni;
Félek hogy nem találsz alkalmas kémlelőt,
Vak éjben, egyedül vállalkozni merőt;
Annak legalább is bátornak kell lenni.“

Felelt vissza néki Agamemnon: „Testvér,
Zeüsz elfordult tőlünk, minket már nem esmér.
Vagyon mindkettőnknek szükségünk tanácsra,
Mely az akhivokat szabadítsa váltsa.

Hektor áldozatja kedvesebb ma ottan!
Mert sohasem láttam, de nem is hallottam,
Hogy egyetlen ember egyetlen nap alatt
Annyira haladjon, mennyit Hektor haladt.

Ellenünk bizonynyal Zeüsz támogatja,
Holott nem is isten sem anyja, se atyja.
Annyi kárt tett bennünk! Vérengező kezit
Az akhivok tudom soká megérezik.

Most te menj sietve, a hajókat járd el,
Hivjad Idoménaszt, Ájaszt is találj fel.
Míg én öreg Nesztort mégyek felkelteni,
Előörseinket kinn megtekinteni.

Mert néki fogadnak szót mindenek felett,
Mivel a fia is ott örökös velek,
Merionnal együtt főfő vezetőként,
Mert parancsnokul e kettőt tettük főként.

Erre Menelaosz így tette kérdését:
„Ám mondd meg, miképpen értsen rendelésid:
Míg oda érkezel, köztök maradjak-e,
Vagy ha rendben hagytam, vissza szaladjak-e?

Felelt Agamemnon: „Csak maradj ott köztök,
Visszajövet egymást nehogy eltéveszszük,
Mert a tábor útja ezer ágra szálaz.
Hangosan kiáltozz, valamerre szállasz;

Szólítsd valamennyit atyjáról ősirül,
Ilyen tisztességnek minden ember örül;
Kevélyen ne beszélj! Magunk is mozogjunk!
Végzet szerint fekszik Zeüsz keze rajtunk.“

Adott hát öccsének ilyen rendeletet;
Maga pedig Nesztor vezérhez sietett;
Barna hajójánál az öreget sátra
Előtt, puha vaczkán szenderegve találta.

Körüle fegyveri: ott egy pais-teknő,
Ragyogó sisak egy, de kelevéz kettő,
Ott az ékes öv is, melylyel felövezte
Magát, ha a népet ütközni vezette.

Mert ha öreg volt is, el nem öregedék;
Most is könyökére támasztván a fejét,

Igy szólott: „Ki vagy te, a ki sötét éjjel
Jársz a hajók körül, a táborban széjjel?

Mikor minden ember alszik egy keveset;
Talán valamelyik bajtársad keresed?
Vagy tudakozni jársz az őrszemek felől?
Beszéld el, mit akarsz, addig közel ne jőjj!”

Felelt Agamemnon, emberek királya:
„Ó Neleüsz fia, akhivok bálványa,
Nesztor, az Atreüsz nemzetét ismerd meg,
Kit Zeüsz, úgy látszik, mindaddig keserget,
Mig melle az élet levegőjét szívja,
Mig térdei épek, mig a lába bírja.

Álom a szememre nem jő, csak bolyongok,
A sok csapás miatt mardosnak a gondok;
Ahhívjaim miatt nem tudok nyugodni,
Mellemből a szívem készül kiugorni,
Minden tagjaimban reszketnek a csontok.

Ha valamit tudnál! Te sem alszol, látom;
Kelj fel és jer velem, menjünk ki a gáton.
Nem aludtak-é el, nézzük az őrséget,
Nem feledték-é el a kötelességet?
Mivel az ellenség közel tanyáz, s még a
Sötétben, úgy fordul, támadni szándéka.”

A geréni Nesztor vissza felelt erre:
„Felséges Atrida, népek fejedelme!
Azt hiszem Hektornak minden gondolatját
Zeüsz sem teljesíti néki akarátját.

Lesz idő, mikor majd többet mint mi szenved,
Ha egyszer Akhillesz haragja fölenged.
De most megyek veled; keltsünk sorba mást is,
Odysszeüsz bajnokot, a sebes Ajászt is,

Dárdás Diomédest, Phileüsz-fia Mégeszt,
S még valaki a nagy Ajászt, Idoméneszt
Ide szólíthatná, őket felneszezeve,
Mivel a hajóik vannak ide messze.

De Menelaosz ellen, te se vedd ezt zokon,
Szeretem, tisztelem, panaszra van okom.
Meg is feddem érte hogy aluszik, pedig
Az ő egész terhe te-rád nehezedik;
A királyok után legalább ő járna,
Mert a veszély közel, nem várat magára!”

Felelt Agamemnon, népek fejedelme:
„Dorgálást bizony ő sokszor érdemelne;
Könnyen hagyja dolgát, nehezen is fogja,
Nem mintha rest volna, vagy értelem foglya:
De mindent tőlem vár, intésemet lesve.

De most elébb kelt fel, imént nálam is járt,
A kikről te szóltál, ment keresni mindjárt.
Majd a kapuk előtt bevárhatjuk őket,
Mert oda mondtam, hogy rendelje a főket.”

A geréni Nesztor most ezt válaszolja:
„Ha így van a dolog, senki meg ne szólja,
Szavának mindenki készségesen enged,
Ha valakinek szól, vagy parancsol rendet.”

Így szólt és öltötte magára köntössét,
Ékes sarút is, parancsolta, kössék.
Vállára kerüle szép kerek subája,*)
Bibor a kelméje, göndör prém aszalyja,
Érczhegyű dárdáját aztán felemelé,
S egyenesen ment az akhiv hajók felé.

*) Mondani sem kell, hogy nem kecskeméti suba. A régi grófi menyasszonyok kelengyéjében s főrangú hölgyek hagyatékában mindenütt ott volt a *suba*

Először Odyszeszt verte fel álmából,
Ki is kelt a bajnok mindjárt sátorából;
Hangos kiáltása a tisztos öregnek
A szívéig hatott, s — kérdvén — így felelt meg:
„Mit járod a tábort, s a hajókat széjjel?
Micsoda nagy dolog üzött ide éjjel?”

Felelt neki Nesztor: „Ám ne neheztelj meg,
Kelnek az akhivra olyan veszedelmek!
Inkább másokat is keltsünk tanakodni,
Melyik lesz jobb: futni, avvagy hadakozni?”

Odyszeusz mindjárt fordúla sátrába,
Vállát öltöztette ragyogó pajzsába
S ment a többi után. Egyszerre érkeztek
Tideusz fiához nagy Diomédeshoz.

Sátra előtt aludt, mellette sok fegyver,
Társai is ottan pajzsra hajtott fejjel,
Markolatig szúrva dárdáik a földbe,
Zeusz villámaként messze tündökölve.

Szilaj bika bőre volt a derek-alja,
Drága szőnyegekből vetve feje-alja;
Most geréni Nesztor hozzá közeledvén,
Érintette lábát, szólította, feddvén:

„Ébredj Diomédes; egész éjjel alszol?
Nem tudod-e hogy a dardán a magasról
Figyeli hajóink? Közel a szállása,
Netalán ellenünk készül támadásra!”

Igy szólt. Diomédes gyorsan felugorva
Szólt néki viszontag, ekképp válaszolva:
„Öreg ember, hát te sohase nyughatol?
Hát az akhivok közt nincs elég fiatal,
Ki a királyokat járna költögetni?
De tevéled öreg nem bír soha senki!”

A geréni Nesztor szólt néki viszontag :
„Minden a mit mondtál helyesen is mondtad :
Van sok derék fiam, sok számos levente,
Ki a királyokhoz hírt vinni mehetne :

De nagy kényszerűség teteti ezt vélem,
Ing az akhiv sorsa egy borotva-élen.
Itt az óra élni, vagy szégyennel halni !
Mégeszt s a gyors Ajászt menj hát felzavarni.
Fiatal vagy, menj te, ha úgy sajnálsz engem !“

Akkor Diomédes nagy oroszlánbőrét
Vállára vetette, sárgát, földig érőt,
Ragadta dárdáját, sátorából kiszállt,
S fölkeltnén Nesztorhoz vitte a két királyt.
Aztán az őrséget sorra vették, járták,
Hadnagyokat ébren vigyázva találták.

Mert miként a nyáját őrző komondorok,
Mikor a környéken fenevad oldalog,
Megérzik, neszezik, csapnak szörnyü lármát,
Ember, eb felelji ilyenkor az álmát:

Úgy kerülte ezek szemeit az álom,
Éles tekintetük őrt állt a határon,
A végzetes éjet vigyázva töltötték,
Éber szemmel lesve a dardanok jöttét.

Felvidorúlt Nesztor, mikor őket látta :
„Úgy, édes fiaim !“ ekképpen kiálta,
„Éberek legyetek, álom a szemetek
Meg ne csalja, nehogy kárra ébredjete.“

Átszökte az árkot. — Utána szökellnek
Kiket tanácsba hitt, mind a fejedelmek,
Vélők Nesztor fia s Mérion a társa,
Mivel e két ifjút meghitták tanácsra.

Mikor e mély árkon ekként túl kerültek,
Ott egy szép tisztáson le is települtek ;
Holt-test nem hevert ott, mivel alkonyatkor,
Mikor az öldöklést abba hagyta Hektor,
Ott megállapodott, onnan visszatére ;
Ott tanácskoztak hát, s Nesztor így beszéle :

„Senkinek se volna hát köztünk vitézi
Szíve, dardanokhoz egy kissé elnézni?
Kézre keríteni valakit közülök,
Valamely bizonyos hirt hozni felőlök?

Maradnak-e tovább, hajóink megszállván.
Vagy haza vonúlnak győzedelmük szárnyán ?
Mindezt kitanúlná, visszatérne épen,
Nagy dicsőség és nagy ajándék fejében:

Mert minden királytól egy-egy juhot kapna,
Feketét, fejösset, bárányt is alatta,
Olyan nyáj ez, melyhez nincs fogható semmi . . .
S minden vendégségben főhelye fog lenni.“

Igy szólt. De mind némák maradtak e szóra.
Miglen Diomédesz felállott és szóla :
„Nesztor, vagyon nékem szívem is, kedvem is,
Ha a dardan még úgy nyakunkon lenne is,
Behatni közjök ; de bátrabban mennék,
Ha valaki hozzám bajtársul szegődnék.

Többre mennek ketten, ha az erő páros,
Egyik hamarabb lát, hamar is határoz,
De a ki maga jár, bármit észrevészen,
Tétováz, elméje nincs mindenkor készen.“

Most sokan egyszerre ígérkeztek önként :
Két Ajász, Mérion, Nesztor fia főként :
Nemes Menelaosz velök együtt indít,
A bátor Odyszesz, kész mindenre mindig.

De Agamemnon rá így adja a választ :
 „Nemes Diomédész, a kit akarsz, válaszd ;
 A legbajnokabbak ime ígérkeztek,
 Szégyenből ne mellőzd, a ki legjobb köztök.

Születését nézvén, vagy királyi rendjét,
 Csupa kedvezésből ne válaszd a gyengét !
 — Azért mondotta ezt, Menelaoszt féltette, —
 De nagy Diomédész most újra kezdette :

„Ha már a választást nekem engeded meg,
 Nagy Odysszeüszről nem feledkezem meg.
 Mert bátor a szíve, állhatatos lelke,
 Pallasz-Athénének neveltje kegyeltje :
 Egy ilyen bajtárssal akár a tűz-eső
 Közzül is kivágok, mert olyan eszes ő !“

Felelt vissza néki Odysszeüsz menten :
 „Se ne dicsérj nagyon, se ne gyalázz engem !
 Az akhivok, kiknek ezeket beszéled,
 Régóta ismernek, mert közöttök élek.

De menjünk, mert az éj van már fordulóban,
 Hajnal támadóban, csillag hanyatlóban,
 Átléptük az éjnek két első szakaszszát,
 Csak a harmadiknak vehetjük már hasznát.“

Igy összebeszélvén, föl is fegyverkeznek. —
 — Jó két-élű kardját, nagy Diomédésznek
 Paizsával együtt Thrazymédész adta,
 Mert az a magáét a hajóknál hagyta.

Bikabőr sisakját helyezte fejére,
 Nincs ennek taréjja, sem pedig czégére.
 Sutának az ilyent közbeszédben mondják,
 Rendszerént is csak a fiatalok hordják. —

Odysszeszt Mérion látta fegyverzettel,
Bőr sisakkal, karddal, ívvel és tegezzel,
A sisak peremén szíjjak ága-boga,
Külsején kétfelől vadkan agyar-foga,
Béllelve belülről vastag szűr-lemezzel.

Amyntor, ki egykor Eleonban lakott,
Az Ormenosz fia birta e sisakot,
De Aütolükosz ezt tőle elrabolta,
Mikor a köházát rá megostromolta ;

Majd Amphidamasznak adta Skandiában,
Ez ismét Mólósznak, barátság díjában,
Mólós Mérionnak, fiának végtére,
Így került a sisak Odysszeusz fejére.

Szörnyü fegyverekben öltözködven ekképp,
Többtől elváltak, útjuk odébb vették. —
Alig indultak el, jött egy gém repülve,
Jobb-kéz felől szállott, mert Athéne küldte ;
Madarat nem látták, csak a szava zengett.
Odysszesz örvendvén ekkor így esengett :

„Pajzsos-isten lánya, most hallgass meg engem !
Minden dolgaimban voltál segedelmem,
Mostani útam sincs előtted titokban,
Ha eddig szerettél, szeress most még jobban :
Engedj visszatérnünk, olyat cselekedve,
Kit megemlegessen a dardan remegve.“

Esdett Diomédes bajnok is utána :
„Hallgass meg engem is, nagy Zeüs leánya !
Járj velem, mint egykor atyámmal, ki Thébe
Népéhez egyedül indult követségbe,
De visszajövőben, segítő kezeddel,
Ó istennő, szörnyü munkát végezett el.

Engem is úgy őrizz ! Ha oltalmad alatt
Megtérhetek : üszőt áldozok, szilaját,
Eszkendős lesz, busa, egész jármozatlan,
A szarva sem marad megaranyozatlan.“

Ekképp könyörögtek s szemközt rohanának,
Mint egy pár oroszlán, a nagy éjszakának,
Át a halottakkal borított fenyéren,
A tört fegyvereken, a fekete véren.

* *

De im Trójának sem szunnyadnak vitézi,
Mert Hektor a főket gyűlésbe idézi ;
Mikor mind együtt volt vezére, hadnagyja,
Így nyilatkozott meg nagy böles gondolatja :

„Nagy bátor kalandra kinek volna kedve ?
Gazdag ajándékkal meg lenne fizetve :
Szekér a jutalom, két ló a szekérhez,
Az akhivok legszebb két lova azé lesz,
A ki, magának is nyervén dicsősséget,
Eljár a hajókig kémlelődés végett :

Mi történik most az akhiv táborában ?
Őrzi-e hajóját most is mint korábban ?
Avagy kimerülve a fáradalomtól.
Őröket sem állit, csak futásra gondol ?“

Senki sem felel rá, senki meg nem moccan, —
Néminemü Dólon vala pedig ottan,
Ki szent Eümédesz papnak vala sarja ;
Öt nénje közt egy fi ; volt ércze, aranyja ;
Jó-futós a lába, bár arcza formátlan :
Előállt, s Hektorhoz így beszéle bátran :

Hektor ! van én nekem mind kedvem, mind szívem !
Elmegyek én oda, hozok is hirt bőven ;

De te a pálczádat magasra emeld fel,
 Ilyen esküvéssel magad kötelezd el:
 Akhilleusz lovait te énnékem adod,
 Szekerével együtt, mely érczekben ragyog.

Különbet se találsz, olyan kém leszek én,
 Helyről-helyre szökvén mindaddig megyek én,
 Mig Agamemnonnak hajójához férek,
 Mert ott tanakodnak mostan a vezérek:
 Állják-e a harczot, avagy megszakaszszák?“
 Így szólt; kire Hektor így adta válaszsát:

„Esküszöm Zeüszre, a Héra urára,
 Egy trójai sem ül Akhilleusz lovára:
 Lesz egyedül ez a te gyönyörüséged!“
 De bár ez az eskü nem ért kívánt véget,
 Dólonnak elég volt bátorítás végett.

Dólon most vállára görbe íjját veti,
 Farkas kaczagányba hátát öltözteti,
 Fején a sisakja menyét-asszony bőre,
 Dárdáját ragadván mén a kémlelőre.

Im, elindult hamar, de nem tér meg jókor,
 Hirt se hoz Hektornak soha a hajókról,
 Mert mikor elhagyta az ember- s ló népet,
 Nagy igyekezettel szaporákat lépett,
 Távolból Odysszesz hamar észre vette
 S bajnok Diomédeszt szólítván, intette:

„Nézd csak! Ez az ember honnét kerül elő?
 Nem tudom, nem kém-e, hajóink kémlelő?
 Vagy talán holtakat készül fosztogatni?
 De engedjük kissé előre haladni!

Ott utána rontván, könnyen kézbe ejtjük,
 Ha megfutamodnék, dárdával tereljük;
 El a táborától, le a hajók ellen,
 Hogy a város felé vissza ne szökelljen.“

Akkor az út-szélben *holtúl* heveredtek,
Mig Dólon nagy-bizvást elhaladt mellettük,
De alig haladt egy öszvér-eke hosszat,
(Öszvér az ökörnél szaporábban forgat:)

Utána rohantak. — Lépteik zajára
Egy szempillanatil Dólon meg is álla:
Abban reménykedett, társai nyomozzák,
Hektor vissza-hívó izenetét hozzák.

De mikor egy dárda-vetésnyire érték,
Felismerte őket, szaporázta léptét.
A két hős utána! Mint két hegyes fogú
Vadász-eb a kecskét, ijedten nyifogó
Nyúlat nyomon űzi tüskön-bokron által;
Úgy kerítik Dólont el a táborától . . .

Az akhiv örsökig, le a hajók felé;
De most Diomédeszt Pallasz meg-eszelé,
Netalám az örök ötet megelőzzék,
S más vesse előtte rá a kelevézzét.

Dárdáját emelte, utána kiáltván:
„Állj meg, vagy azonnal utol-ér a dárdám,
Kezemben halálod, nem is viszed messze!“
Rá hajított, de úgy, hogy önként téveszsze.

Jobb vállán horzsolta, aztán földbe szegett;
Most Dólon megállott, elsárgult, szepegett,
Fogai vaczogtak, a két hős ott nyomta,
Ő pedig ezeket siránkozva mondta:

„Ó hagyjatok élve, magamat megváltom,
Aranyon, réz-érczen, vason, — kalapálton,
Gazdag az én atyám, kincsét nem sajnálja,
Fiát hajótoknál életben találja!“

Felelvén szólt néki Odysszesz: „Légy bátor!
Semmiképpen sem kell félned a haláltól;
De valljad igazán, hol jársz ilyen éjben,
Mikor a halandók mind alusznak mélyen?

Táborodtól távol, minálunk, egymagad?
Jöttél fosztogatni talán halottakat?
Vagy hajóink ellen jöttél leselkedve?
Hektor hajtott ide, vagy a magad kedve?”

Felelt Dólon, minden izében reszketve:
„Hektor küldött engem, botorúl, vesztetre!
Akhillesz lovait, gazdagon érczezett
Szekerét is nekem adni ígérkezett,
Ha a sebes-röptű fekete éjjelen
Kelvén, az ellenség célját kikémlelem:

Mi történik most az akhiv táborában?
Vannak-e őrei most is, mint korábban?
Avvagy kimerülvén a fáradalomtól
Öröket sem állít, csak futásra gondol?”

Bölcs-eszű Odysszesz, szólt rá mosolyogva:
„Bizony a te szíved vágyódik nagyokra,
Lovait áhítván a nagy Akhillesznek,
Mert ezek halandót senkit be nem vesznek,
Akhilleszen kívül senki be nem fogja,
Mert ő halhatatlan anya származottja.

De most beszélj tovább, mondj teljes igazat:
Hektor vezér, mikor eljöttél, hol maradt?
Hol vannak lovai, hol a fegyverei?
Minő renddel állnak sátrai őrei?
Mit tervez? Marad-é, hajóink megszállván,
Vagy a várba készül győzelmei szárnyán?”

Eümédesz fia, visszafelelt, Dólón :
„Minden színlés nélkül az igazat szólom :
Iósz sirja felé Hektor és a rendek
Hadi-zajtól távol tanácskozni mentek ;

De őrség, a milyent, bajnok, te gondolnál,
Figyelő, vigyázó, nincsen a dardannál ;
Égnek a tüzeik, ott állnak mellette
A kiknek ez tisztök, egymást serkentgetve.

A messziről felgyült szövetséges hadak
Még ennyit se tesznek, nyugodtan alszanak.
Trójának, gondolják, van erre szüksége ;
Nekik, egynek sincs ott fia, felesége.“

Bölcs-eszü Odysszesz most ezt tudakozta :
„Micsoda renddel van fekvésük elosztva ?
Trójaiak közzé vannak elegyedve,
Vagy pedig azoktól külön telepedve ?

Eümédesz fia, felelt erre, Dólón :
„Most is csak a tiszta igazságot szólom :
Part-hosszat a Károk, Lelegek, Pelázgok,
Görbe íjjú Péon, Kaukon tanyáznak,
Lyciának, Myznek, Phrygnek és Méonnak
Sátrai sors szerint Thymbra-szélben vannak.

De mi szükség azt így tudakoznod sorra ?
Hisz' ha rá akartok ütni a táborra,
Ott vannak a thrákok, csak imént érkeztek,
Eioneüsz fia Rhézosz király köztök :

Láttam a lovaít, gyönyörűek, nagyok,
Mint a szél úgy rohan, mint a hó úgy ragyog,
Szekerének arany-ezüst a veretje,
Csuda-látni arany-mív a fegyverzetje,
Olyan nem is való halandó embernek,
Kit csak halhatatlan isten érdemel meg.

De most hajótokhoz engem vezessetek,
Vagy kegyetlen gúzsba kötöztén vessetek,
Míg ti tovább menvén, megtapasztaljátok,
Úgy van-e minden, mint tőlem hallottátok?“

Szolt most Diomédesz, félen nézve zordúl:
„Dólon, ne is véld, hogy sorsod jóra fordul,
Bárha kedves volt is nekünk híradásod,
Kezünkbe kerülén, nincs szabadulásod.

Váltságod fogadván, ha most menni hagynánk,
Te megint csak újra vissza kerülnél ránk,
Vagy nyílt támadásra, vagy orv-kémlelőnek,
De ha most megöllek, szabadulunk tőled.“

Most Diomédeszre Dólon kérve esett,
Állát simogatván irgalmat keresett,
De Diomédesz rá szablyáját emelte,
Suhintván nyakszirten, két idegjét szelte.
Mikor elesett már és a porban görgött
Feje az embernek, akkor is könnyörgött.

Farkas kaczagányát, ott menyét sisakját,
Ijját, kelevézzét gyorsan össze kapják,
Isteni Odysszesz mindet össze fogta,
S harácsos Pallasznak ekképp ajánlotta:

„Hála isten-asszony! Mert segítség végett
Minden isteneknél elébb hívunk téged,
Hát most is segíts meg, kísérj minket tova,
A hol a thráknak van a sátra és lova!“

Most az egész zsákmányt messze nyuló kézzel
Egy tamarisz fának ágán helyezé el,
Látható jellel is megjegyezte fáját,
Nád-, tamarisz-galyból kötötte csóváját,
Hogy rá találjanak, ha a sebes éjnek
Sűrű setétjében visszafelé térnek.

Thrákok szállásához, fegyveren s halottak
Vérén átgázolva, azután jutottak.
A thrákot elnyomta fáradtság és álm,
Fekszik körülötte fegyver-sora, három,
Lova, kinek-kinek közelében, páron.

Legközépen Rhézosz magát pihentette,
Saráglyához kötött lovai mellette;
Odyszesz a királyt mindjárt észrevette,
Bajnok Diomédész szólítván, intette.

„Imhol a paripák, imhol a levente,
Kit a megölt Dólon nekünk megjelente;
De minden erődet össze kell ma szedni,
Fegyvereidnek is nem szabad pihenni.
Most szaggasd a lovat; vagy te ronts a thrákra,
Gondom pedig nekem lesz a paripákra.“

Most, — lelkét Athéne új erővel edzi, —
Diomedes, a kit talál, ölni kezdi,
Kelt rémes üvöltést zuhanó pallossa,
Omló vér a földet megfesti pirosra.

Miként az oroszlán dül az őrzetlenül
Hagyott kecske, vagy juh nyájban kegyetlenül,
Úgy vetette magát a thrák emberekre,
Tizenkettőt el is némitott örökre.

Odyszesz mindenütt a nyomában jára,
S kiknek Diomédész karján lón halála,
Testöket egyenként lábaiknál fogva
Okosan az útból félre hárította,

Hogy a szép sörényű paripa könnyebben
Járjon, ha vezetik, meg se is rettenjen,
Lába előtt fekvő holtakon ugratva;
Mivel nem voltak még ilyenhez szoktatva.

Diomédésznek a holtak útát nyitnak,
S a királyt öli meg tizenharmadiknak;
Egy sóhajjal édes élte véget ére,
Mert egy gonosz álom nehezült fejére.
(Oineüs unokáját küldte rá Athéne.)

Mig emez öldökölt, Odysszesz az alatt
Gyorsan elkötötte a király-lovakat,
Szíjjakkal azután, a hány, összefogta,
Szállásból íjjával verve kihajtotta,
Mert az ékes ostort szekeren feledte. —
— Majd Diomédésznek éles fűtytyel inte.

Diomédész nem hall, vakmerőbbet tervel:
A király szekerét, sok ékes fegyverrel,
Rúdjánál megfogva rántsa-é előre,
Vagy két karon kapja fel a levegőbe?

Vagy talán jobb lesz, az öldöklést folytatja?
Mig ekként ezeken jár a gondolatja,
Pallasz istenasszony állt a bajnok elé:
„Ideje megtérned“, mond, „a hajók felé!
Menj, míg futnod nem kell, s valamely istennek
Szaván a dardanok ellened nem kelnek.“

Szót fogadott, mindjárt paripára kapott,
Odysszesz az íjjal közibéjük csapott,
Hajókhoz a két hős gyorsan elvágatott.

Behunyt szemmel bizony Apolló sem nézte,
Hogy Diomédessel ezt Pallasz intézte,
Igen haragudván, ő is lesietett,
És a trójaiak közzé elegyedett.
Legott Hippokoont, Rhéosz bátor öcscsét,
Ébreszté a thrákok nagyelméjű bölcsét.

Hippokoon ébredt, szörnyű volt látása,
A gyors paripáknak üres az állása,
Szörnyű mézszárlásban testek vonaglása:
Jó atyafiáért siró kiáltása.

A trójaiak is riadozva keltek,
Végtelen zsvajjal oda seregelték,
Szemlélni dülását a két daliának,
De a kik már rég a hajók felé járnak.

Mikor oda értek, hol a Hektor kémjét
Megölték, Odysszesz lassította ménjét,
Diomédész leszállt s a fáról a véres
Martalékot adta Odysszesz kezéhez,
Ki a lovat megint íjjával megveré
Gyorsan repültek a görbe hajók felé.

Tovább szólogatta, a paripák lába
Készen iramlott a hajók irányába,
Mivel a bajnokok oda igyekeztek. —
Ott Nesztor, dobogást hallván, szólni kezdett.

„Nem tudom való-é, vagy pedig csalódom,
De a szivem készletet e dologról szólnom.
Ló-dobogást hallok. Vajha szép lovakkal
Diomédész jönne Odysszesz bajnokkal!
De félek, — alig is merem kimondani —
Nem történt-e velök oda-át valami?”

El se mondta végig, mire megérkeztek;
Leszálltak, — társaik igen örvendeztek,
Kéz-adás, édes szó őket ott fogadta;
A Geréni Nesztor pedig így vallatta:

„Mondd nemes Odysszesz, Akhivok virága,
Hogyan tettetek szert e szép paripákra?
A trójai tábornok szegtétek derékon,
Vagy valamely isten adta ajándékon?
Mert úgy tündökölnék mint a nap sugára!

Dardannal a harczot mindenha kerestem,
Noha öreg vagyok, nem hevertem resten,
De soha sem láttam még ilyen állatot,
Ilyent csak egy isten ajándékozhatott,
A ki jártatokban titeket találja,
Mert titeket szeret Zeüsz, s kékszemű lánya.“

Bölcseszü Odysszesz felele : „Bizonyynyal
Az istenek birnak olyan hatalommal,
Adhatnának lovat ezeknél különbet,
De ezek mégis a thrákoknál teremnek.

Bajnok gazdájukkal Diomédész végzett,
Tizenkét jó társa vele együtt vérzett ;
Kém volt, kit megöltünk, a tizenharmadik,
A mint hajóinkhoz közel ólálkodik. —
Hektor, és hadának többi érdemesse
Küldötték ki, hogy a seregünket lesse. “

Szólt, s lovát az árkon vígan röpité be,
Akhivok örvendve gyűltek ki elébe,
S hogy Diomédésznek kísérték sátráig,
Jászolhoz kötötték mindjárt paripáit,
Hol egyéb lovai nagy Diomédésznek
Abrahot, mint a méz, olyan édest esznek.

Odysszeusz pedig Dólonnak a véres
Rontsait függeszté hajó-czimeréhez,
Addig ott maradnak
Miglen Athénéhez jutnak áldozatnak.

Aztán a két bajnok felkelvén, veríték-
Ázott tagjaikat tengerbe meriték,
Vállat, csipőt, lábat megmostak emberül
S mikor már a bőrük edzetté gémberül,
Kedvben és erőben újra megfrissültek, —
Ékesen zománczolt medenczébe ültek.

Förödvén, olajjal jól megkenekedtek,
Vendégséghez aztán mindjárt telepedtek,
Édes borral, habzó kehelylyel toroztak,
Pallasz-Athénének vígan áldakoztak.

TIZENEGYEDIK ÉNEK.

Már mikor a hajnal odahagyta ágyát,
Istenre emberre árasztva világát,
Zeüsz akaratjából, az akhiv hajókhoz,
Száll a komor Érisz, harczy riadót hoz.

Megszállja hajóit nagy Odysszeüsznek,
Mert a sorban ezek középén feküsznek,
Honnét elhat a szó a szélső bárkáig
Ajasz sátorától Akhillesz sátraig, —
Mert ez a két bajnok szállott vala szélben,
Bizván mindakettő karja erejében.

Egyenest megállván ott az istenasszony,
Rettentőt kiáltott, messzeható hangon,
Szózata felgyújtja az akhiv nép vérit,
Lelket erőt ébreszt benne mind a végig;
Egyszerre meg is jó hadakozó kedve,
Haza-vágyódása van abban temetve.

Agamemnon is szól, népét harczra kelti,
Maga is ragyogó fegyvereit ölti;
Lábán a szekernyét érczkapocs szorítja,
Mellét a Kynirász pánczélja borítja;

Mert már Ciprusban is tudják és beszélük
Hogy az akhiv hajók lepik Trója szélit,
Hát Kynirász néki, a Ciprus királya
Barátság fejében e pánczelt ajánlta.

A remek pánczélnak tizenkettő arany, —
 Tíz fekete aczél, — hús ón sujtása van;
 Két szélén nyakáig három azúr sárkány;
 Olyan mind a három, mint ama szivárvány,
 Melyet a felhőkben Zeüsz intő jelnek
 Csudára mutat a szózatos embernek.

Vállairól függ le aranszeges kardja,
 Ezüstös hüvelyjét arany öve tartja;
 Egész ember-álló pajzsa nagy és remek,
 Tíz karikák rajta ércben kerengenek,

Hús ón buborék a karikákon belül,
 Egy fekete aczél boglárt veszen körül,
 Peremén a Gorgon, öldöklő szemmel,
 Tövében a Futás az Ijedelemmel.

Ezüst karöltőjén violaszin sárkány
 Kanyarog, egymásra három száját tátván.
 Ló-fark négy bogláros leng a sisakjáról,
 Iszonyat fenyeget annak forgójáról.

Kezébe két súlyos éles dárdát fogott,
 Messzére az ércze az égre villogott.
 Zengvén üdvözölték a kincses Mykéne
 Királyát mind Héra, mind Pallasz-Athéne.

Minden bajnok inti most szekeres társát
 Árok mögött készen a lovakat tartsák,
 S vértés-fegyveresen, mielőtt a hajnal
 Nyilna, gyalog szállnak nagy kiáltó zajjal
 A lovasok előtt, kik az árok szélit
 Fogván el, nyomon a gyalogot kísérik.

De im kiáltásuk halkúl bús morajra,
 Vérharmatot áraszt rájuk az ég-alja,
 Gonosz előjelnek Zeüsz ezt rendelé
 Mert sok bátor fejet küld ma Hádesz felé.

Odafenn a síkon Trója is összegyűl
 Nagy Hektor és nemes Polydamasz körül;
 Énéasz is a kit mint istent tisztelnek;
 Körülötte három Anténori gyermek,
 Polybosz, Anténor, ifjú Akamas, a
 Halhatatlanoknak deli hasonmása.

Kerek pajzsát Hektor tartván, jár előttök,
 S mint valamely mérges csillag a felhők közt,
 Most kibukkan, majd a fellegekbe szalad:
 Úgy villan meg itt-ott szempillantás alatt,
 Parancsot osztogat. Ércz öltözetében
 Ragyog mint egy villám a Zeüsz kezében.

Most, — mint aratók, ha két csoportra válnak,
 A telek két végén állnak a búzának,
 Vágják a gabonát egymás ellen szemben,
 Lábaikhoz hull a kalász sűrű rendben: —

Akhiv és trójai úgy rohan egymásra,
 Egyikök se gondol végzetes futásra.
 Törnek mint farkasok egymás életére
 Jajgattató Érisz gyönyörűségére;

Mert istenek közül maga volt csak ottan,
 A többi isten mind otthon ül nyugottan
 Szép palotájában, mivel a völgyellő
 Olympon van háza, mindeniknek, kellő.

Magában mindegyik Zeüsz istent becsmérli,
 Hogy a dicsősséget dardanoknak méri.
 Nem törődik ezzel az istenek atya,
 Nagy dicsősségében ő magát nyugtatja,
 Tróját és az akhiv hajókat szemlélvén;
 Egyik öldös, másik hull a fegyver élén.

Hajnalhasadásra napsugarak kelnek ;
 Röpködnek a nyilak, sok embert levernek.
 De délebed felé, [a favágó karja
 Lankad már ilyenkor, lekerül az aljra,
 Félben hagyja dögát, erősen ehülve
 Kivánatos étkét készíteni ül le.] —

Egymást bátorítván akhivok támadnak,
 Sorait áttörik a trójai hadnak.
 Agamemnon első járt előttök messze,
 Bianor vezért ott mindjárt átszegezte,
 Utána Oileüsz sujtotta csapása,
 A ki Bianornak volt szekeres társa.

Mert mikor szembe szállt, szökellvén jobb felül,
 A király dárdája homlokába merül,
 Meg se védelmezi súlyos érez sisakja,
 Csontját, agyvelejét a fülánk szaggatja,
 Köntöst mindkettőről a király letépett,
 Meztelen mellük messzére fehérlett.

Akkor Antiphosznak, Izosznak eredt ő,
 Priamosz királynak fia mindakettő,
 Izosz a vadjából, amaz édes gyermek,
 Az a lovat hajtja, ez kelevézt renget.

Akhillesz már egyszer megragadta őket,
 — Nyájaikkal járták az Ida-tetőket, —
 Gyenge fűzvesszővel együvé gúzsolta,
 Váltásáért azután szabadokká oldta.

Izosznak a mellét nyilalta a dárda,
 Antiphoszt vakszemén kardjával találta,
 Lovukról leverte ; akkor ismert rájok,
 Mikor tépni kezdte a szép érczruhájak,
 Mert már a hajóknál látta őket régen,
 Mikor foglyul estek Akhillesz kezében.

Mint a könnyű szarvas, ha gyenge fajzatját
Oroszlán kegyetlen fogai szaggatják,
Bár közelben lappang, segíteni nem mer,
Mert maga is retteg szörnyű félelemmel,

Söt csaliton bokron át lihegve nyargal,
Ne találkozzék a bősziűt fenevaddal :
Úgy nem mertek nekik védelmükre menni,
Rémülve széledt a dardan, valamennyi.

Most Pizander került, s Hippolokh, elébe ;
A bölcs Antimakhosz két bátor cseléde,
Kit megvesztegetett a Páris aranyja,
Helenát kiadni ezért nem javallja.

Most együtt hajtanak, egy szekéren járnak,
Veszedeleme is most egy lészen a párnak ;
Mint oroszlán várja Agamemnon őket,
Láttára elejtik a ragyogó féket,
Szekerükön legott
Térdre esve kéri Atrida bajnokot :

„Ó Atreüs fia, hagyj te minket élve,
Nem lesz a váltságunk fösvény kézzel mérve ;
Antimakhosz atyánk, sok drága marhája,
Réz-, arany-, vas-éreczel rakott kamarája,
Váltságul érettünk hoz temérdek kincset,
Ha gályáitoknál élve talál minket.“

Édes esdekléssel siránkoztak hozzá,
De könyörtelenül Atrida viszonzá :

„Ha fiai vagytok, úgy mondjátok, annak
Ki minap tanácsul adta a dardannak :
Menelaoszt, Odysszeszt, amaz isten-mássát
Öljék meg és többé vissza se bocsássák,
Holott követségben ők jártak nálatok :
Atyátok bűnéért mostan lakoljatok.“

Igy szólt, és Pizander mellét általverte,
Bukott a szekérről, a port megheverte,
Hippolokhnak, a ki önként ugrott alá,
Két kezét Atrida karddal levagdalá,
Utána a nyakát; akkor messze lökte,
Teste mint a mozsár, úgy gurúlt a rögre.

Azután tovább ment, nyomában a népe,
A legsűrűbb ember-rajzás közepébe,
Gyalog a gyalogot öldökli tapossa,
Ércz kelevézzével lovast a lovassa.

Az egész harczmezőt beszövi a felleg
Kit vágatató lovak dobogási vernek.
A nagy király pedig tovább öl és pusztít,
Öldöklés közben is bátorit és buzdit.

Mint mikor kigyúlad az irtatlan vadon,
Lángja messze röpköd forgósziel szárnyakon,
Emésztő dühétől egész erdőségek
Szálfái omolnak, gyökerükig égnék:
Úgy pusztította ő a trójai hadat,
Hullottak a fejek csapásai alatt.

A hadak ösvényét a kevély paripák
Üres szekerekkel vágatva szegik át,
Gazdájokat bánják. — Azok ott terülnek,
Feleségnek gyászra, étkül keselyűnek.

Hektort Zeüsz-isten most a nyilak éli, —
Por, vér, öldöklés közzül kivezerli,
Mig Atrida őket tovább is szorítja,
Harsányan társai lelke tüzet szítja.

Keresztül a sikon a vadfigefáig
Szaladt a trójai Ilosz oszlopáig,
Atrida kiáltva kergeti és veszti,
Győzhetetlen kezét vérökben fereszti,
De mikor a skái bükkfáig futottak,
Egymást összevárni ott megállapodtak.

A kik elmaradtak, sietnek remegve
Mint ha oroszán ront a tinó-seregre,
Rettegve szalad meg, de egyet hamarján
Utolér és levág, harapja a marján,

Azután szaggatja kegyetlen fogával:
Kiszopja a vérét, töltözik jóhával:
Úgy töri Atrida a trójai hadat,
Azt öli meg mindig, a ki hátul marad.

Hát igen rettegtek a futamlók tőle,
Szekeükről buktak hátra és előre,
Éles kelevézzé szertelenül szálla,
És a kire rászállt, az lett a halála.

De mikor a város falait is hatja,
Leszállott az égről az istenek atyja,
A patakos Ida ormán települt le,
Arany-szárnyú Iriszt izenettel küldte:
„Eredj sebes Irisz“, ez parancsolatja:

„Eredj, és Hektornak mondd meg, így beszélvén:
Mig Atrida tombol az akhivok élén,
S egész seregeket döntöget: ő távol
Maradván, álljon ki a véres csatából,
Csak buzdító gondja társaira légyen,
Hogy az ütközetet állják meg serényen.

De mihelyt a királyt akár dárda éri,
Akár nyilvesszőnek sebesíti éli,
S lovaira szállván tér a hajójára:
Erőt adok néki, akkor öldökölhet,
Mig éjbe nem borúl a nap szent sugára.“

A szél-lábú Irisz, Idáról eredve
Szent Ilion felé el is szállt sietve.
Hektort lova mellett szekeüen találta,
Közelében állván ekképpen kiálta:

„Hektor, isten-mássa, Priamosz magzatja,
Zeüsz küldött hozzád, ez parancsolatja :
Mig a sereg élén Agamemnon harczol,
Tartsd magadat távol a keserű harcztól,
De buzdító gondod társaidra légyen,
Hogy az ütközetet állják meg serényen.

De ha majd Atridát akár dárda éri,
Akár nyilvesszőnek sebesíti éli,
S lovaira szállván tér a hajójára,
Akkor, erőt nyervén Zeüsztől, öldökölhetsz,
Mig a földre nem száll az éj szent homálya.“

Szólt a sebes Irisz, s a mint tova rezdül,
Szökken szekéréről Hektor fegyverestül,
Nagy dárdáját rázva, száguld a sorokban,
Biztató szavára a harcz tüze lobban.

Fordul a nép vissza az akhivval szembe,
Az akhiv is most már sorakozik rendbe,
Újitják a harczot. — Agamemnon támad,
Most is élén akar járni a hadának.

Most, kik lakjátok az olympi házakat,
Múzsák, mondjátok el énnékem azokat,
Kikkel Agamemnon először ütközött
Trójaiak s nemes barátaik között.

Szép nagy Iphidamaszt legelébb megölte ;
Anténor fia volt, Theanó szülötte,
Ezt nagyatyja Kisszeüsz nevelte ápolta
Termő Thrák-országban gyermek kora olta ;
Szép ifjúságának hogy virágát hányta,
Örökbe fogadta, lányát neki szánta.

Alig ülte nászát, nem is szeretkeztek,
Akhivról jött a hír, ő se maradt vesztég ;
Perkótéig vitte tizenkét hajóját,
Onnét gyalog-szerben ment védeni Tróját.
— Most Agamemnonnal viadalba kezdtek.

Egymást mikor ezek vették fegyver-élre,
Atrida dárdája elcsapódott félre,
Mig Iphhidamaszé egyenesen szaladt
Atrida övének, a pánczélvás alatt,
De, sok ércz boritván, nem hatolt az övbe,
Ellapúlt mint az ón, s lett a hegye görbe.

A nyelét az ifjú erősen megfogta,
Erősen tartotta, el se bocsátotta,
De mint az oroszlán, őt a kelevézzel
Együtt Agamemnon megragadta kézzel,
Karddal torkon vágta, tagjait megoldta.

Szegény ifjú bajnok, kit a szülő-földe
Védelmesében örök álmot köt le,
Távol hitvesétől, kivel nem is élt még,
Kinek sokat adott, többet is ígért még.

Mert előre adott száz tulok kelengyét;
Ígért ezer kecskét, ezer bárányt gyengét,
Mert százával legelt a mezőben nyája. —
— Most szép fegyverzetét Atrida szedé szét,
Akhiv-kézre került a szép ércz ruhája.

Ezt hogy a hatalmas Kóon észrevette,
— Ki Anténornak volt legelső szülőtte, —
Kegyetlen fájdalom szemét elfutotta,
Éles kelevézzét Atridára fogta.

Oldalt állt, — a király nem is vette észre, —
Karját könyökénél verte át az ércze,
Jajdúlt Agamemnon, emberek királya,
De az ütközetből félre még sem állt.

Sőt Kóonra vitte mindjárt szél-nevelte
Dárdáját, a mint ez testvérét emelte,
Lábainál fogva vonszolta kifelé
Trója erőseit kiáltozván elé.

Hiába sietett, — pajzsával is fedte,
Agamemnon király kelevézzre vette,
Tagjait megoldta, aztán nyakát szelé,
Úgy bukott testvére Iphidamasz fölé.

Még tovább is harczolt, a sorokba tört be,
Karddal, kelevézzel, nagy kövekkel ölve,
Valamig sebéből a meleg vér áradt;
De mikor az elállt, és a sebe száradt,
Éles kin hatotta tagjait gyötörve.

Mint a gyermekszülő asszony fájdalmai,
Kit Ilythiáknak szaggatnak nyilai,
Tagjaiba éles kinokat lövellnek:
Elhatják a királyt oly szörnyű gyötrelmek.

Szekerére ugrott, inté szekeressét
El a hajók felé lovait veressék,
De előbb, bár szívét keserűség járta,
Argivjai felé harsányan kiálta:

„Most ti, ó argivok királyi, vezéri,
Ne hagyjátok őket hajóinkhoz férni,
Zeüsz végezése mert im egész napot
Dardanokkal vívni énnekem nem adott.“

Ostorral az ember most a lovat veré,
Iramtak azok a karcsú hajók felé,
Por belepte, habzott róluk a veriték,
Mig az alélt királyt a harczból kivítették.

Hektor, hogy kitérni Agamemnont látta,
Trójai népének harsányan kiálta:
„Ti dardan, trójai, lyciai hősök,
Bátorodjatok meg, legyetek erősök!

A legelső akhiv távozik, s ma nékem,
Zeüsz-isten teljessé teszi dicsőségem
Most vág tassatok az akhivokkal szemben,
Nagy dicsőség vár ránk nagy győzelemben.“

Bátorságra szívét társainak kelti ;
Agyaras ebét a vadász így serkenti
Szilaj vadkanra vagy oroszlán kölyökre,
Mint Priamus fia dardant a görögre ;
Mint valamely szélvész, mely süvöltve csapja
A kékvizű tengert, hogy borzad a habja.

Eleje-utója azoknak ki volt hát,
Kiknek éltét Hektor fegyveri kiolták ?
Ótós, Aütünoosz, Azaios, Opitesz,
Harczos Hipponoosz, Dolopsz, a Klüditesz,
Agelász, Aizümnosz, Ophelta vezérek,
De a közrendből is sokat megölt vélek.

Mint mikor alszélben megtorlik a felleg,
Szemben vele felszél orkánjai kelnek,
Hömpölygése közben szakadó zápornak
A megáradt vizek tajtékjai forrnak :
Oly sűrűn akhivok megölve hevernek.

Most a dolog gyászra, szörnyűre fordúlna,
Most az akhiv futva, hajókra szorulna,
De im Odyszeusz szólt Diomédesznek :
„Tidida ! lelkeink meddig csüggedeznek ?
Jer ide, állj mellém ! Kettőnk szégyenére
Ne kerüljön hajónk a Hektor kezére !“

„Itt vagyok, kitartok !“ felelt Diomédesz,
„Bár tudom, munkánknak láttatja kevés lesz,
Mert a győzedelmet az istenek atyja
Most inkább Trójának, mint minekünk adja.“

Így szólt, s szekeréről Thymbraioszt lelökte,
 Dárdával a királyt jobb csecsén ütötte ;
 Tisztos Mólion volt Thymbraiosz szolgálja,
 Ezt meg Odyszeüsznak dárdája találja. —
 Kiverték a harczból mindkettőt örökre.

Aztán a dardanok rendébe rohannak ;
 Vélnéd mindakettőt nagy erős vadkannak,
 A vadász-ebekre mikor visszatörnek :
 Dardanokban ők is úgy vesztenek ölnek ;
 Hektortól rettegő akhiv örül annak.

Ott két deli bajnok, — egy szekéren járnak, —
 A perkozi Meropsz atyja volt e párnak ;
 Bölcs volt bár az apa jövő-döntésben,
 Óvta is fiait a fegyverfogásban :
 Atyjok tanácsának de ők nem engedtek,
 Hát a sötét Párkák martaléki lettek.

Dárdás Diomédész lelküket megosztja,
 Fényes fegyverüket leragadván fosztja ;
 Mig Hippodamasz és Hypeirokhosz vére
 Nagy Odyszeüsznek ragadt fegyverére. —

* *

Most, Idáról nézvén, az istenek atyja
 Mindkét felet maga erejére hagyja.
 Öldöklük is egymást. — Diomédész ércze
 Paion fiát elsőbb Agasztrophoszt érte.

Kelevézzé a hőst sebzette tomporán,
 Nem volt ott a lova, kivigye szaporán,
 Mert magát igen-is elbizta, szolgálját
 Messzi állította véle paripáját.

Gyalog bátorkodott az első sorokban,
Míg kedves életének végsőt tüze lobban,
Látta Hektor, s rontott kiáltva közójök,
A trójai népek követték vezérök.

Diomédesz, a mint látja Hektort, retten,
Mellette Odyszeüs ; szólt is neki sebtén :
„Itt jön amaz átok ; Hektor felénk rohan,
De várjunk be, s álljunk eléje bátoran.“

Szólt, s dárdát vetett rá, rengve szállt a dárda,
Nem is hibázta el, mert szemben találta,
De mégsem sebhedett Hektor puha bőre,
Ércz sisakormáról visszapattant töre ;
Phoebus ajándéka, — hogy megvédelmezze, —
Czimeres sisakja, hármaz ércz-lemezze.

Hektor azért mégis gyorsan meghátrállott,
A sokaság közzé rejtőzve, megállott,
Ottan térdre rogyott, két keze a gyámol, —
Fátyol borúlt szemén sötét éjtszakából.

Míg a harcot tovább vívják a többiek,
Bajnok Diomédesz dárdájáért siet,
Meg is lelte, a mint földbe állt az éle ;
Hektor is ocsúdott, ugrott szekerére,
Elosont, kerülván a fekete Párkát ;
Diomédesz rázta utána a dárdát :

„Kutya, kikerülted a közel halálod,
Köszönd Apollónak, ki melletted állott,
Kinek nyilzúggás közt fogadkozni szoktál ;
Majd valamely isten mellettem is ott áll,
Ha összekerülünk, akkor utolérlek. —
De most megyek tovább, ölöm a kit érek.“

Igy szólt, s Páion fiát fosztogatni kezdte,
De Páris most ijját ellene szegezte,
Egy oszlop mögül az Ilosz sirja mellett,
Kit a tisztas aggnak emberek emeltek.

Mig ez Agasztrophoszt vértjéből mellestzi,
Pajzsát és sisakját fosztogatni kezdi,
Ideget von Páris; nem is száll hiába,
Megbánja a vesszőt Diomédesz lába,
Átnyilamlott talpán, s a földbe merüle;
Rejtekéből Páris most elő kerüle,
Kaczagva kiáltott nagy diadalmában:

„Megvágta! Nyilam nem is igen tévedt,
Bár vágta volna ki lelkeddel a béled,
Akkor a dardan is lélekzethez jutna,
Mely fegyvered elől ijedezve fut ma,
Miként a gödölyék szélednek mekegve,
Mikor oroszlán ront a kecske-seregre.“

Föl se vette a hős, szólt vissza: „Goromba,
Nyilász, hajafodros, menyecskék bolondja!
Lenne szemtől-szembe vélem állni szíved:
Majd nem sokat érne sem vessződ sem ived!

Irdaltad a talpam, azzal vagy-e nagyra?
De én oly keveset adok a nyiladra,
Csak mint a kit némben, vagy éretlen gyermek
Erőtlen kezei találomra vernek. —
Hitvány ember veti hitvány nyilat vakra.

De az én kezemből az ércz másképp száll ki,
Gyengén találjon bár, belehal akárki;
Hitvесе tépheti akkor az orczáját,
Nyithatja sirásra árvája a száját,
Vérétől iszamós földön elterülve,
Több madár mint asszony seregél körül!“

Akkor Odysseusz oda állt elébe,
Mig ő hátra vonult s a nyilat kitépte.
Kegyetlen fájdalom átfutotta testét,
Szekeére ugrott, inté szekeressét,
Gyorsan vágta a karcsú hajók felé;
Szinét a gyötrődés igen megviselé.

Most a nagy Odyszeüs maradt egymagára,
Akhiv körülötte mert senki sem álla,
Rémület hatotta át az egész serget;
Nagy szívében a hős most ekként kesergett:

„Jaj hová legyek most? Fussak én is félve;
Vagy a mi még szörnyűbb, foglyul essek élve,
Mivel rémülten az akhiv mind szétriadt?
De miért gyötörjem szívemet e miatt?

Csak a hitvány ember szökik ki a harczból,
De a kinek helyén van a szíve, harczol;
Bátran áll meg, akár őt éri a halál,
Akar kelevézzel más embert ő talál.“

Mig gondolatában ezeket forgatja,
Kél a trójaiak paizsos csapatja,
Mind reárohannak, mind ellene törnek,
Körülveszik, útját elállják a szörnynek.

Mint izmos legények, s ebek a bereknek
Mélyéből kitörő vadkanra erednek,
Éles fogát a vad váltig köszörüli,
De az eb nem tágit, előzi, kerüli;
Csikorog és csattog, de az eb forgatja:
Odyszeüsz a dardan akképp szorongatja.

De ő elsőben is, — dárdája kiszállván, —
Nemes Deiopiteszt sujtotta a vállán,
Ennomoszt és Thoont azután találta,
Lovára ugróban Kherzidaszt vágta,
Köldökön, a pajzsán alul öklelé fel;
Porba hullt, s a földet verte tenyerével.

Aztán odahagyta, s Hippazosz fiára
Szokosz testvérjére, Kharopsz ellen szálla;
Öccsét segíteni Szokosz sietve jött,
S így szólott, megállván Odyszeüs előtt:

„Fortélyban és bajban telhetetlen ember,
Vagy te dicsekszel ma nagy győzelemmel,
S Hippazosz két fiát megölöd, megtéped :
Vagy az én dárdám vet életednek véget.“

Igy szólt, s a bajnokra dárdáját emelte,
Szép kerek paissát azzal általverte ;
Ékes pánczélját is áthatja fülánkja,
Bordáiról a bőrt egészben lehántja.
De Pallasz nem hagyta jární élesebben,
A bajnok is érzi, nem hal meg a sebben,
Hátra ugrik kissé, s Szokosznak kiáltja :

„Nyavalyás, jaj neked, hogy útamát állod,|
Magad ellen készletsz, ez lesz ma halálod,
Diadalmasan én dárdámmal leverlek,
Hádesz országába kergetem a lelked.“

Most Szokosz megfordult, szaladásra vette,
De Odysszeüs ércze válla között verte,
Keresztül is fúrta, mellén jött ki elül,
Ércz vértetében csörrenve elterül.
A nagy Odysszeüs szólt most dicsekedve :

„Rád ugyan, ó Szokosz, bölcs Hippazosz fia,
Nem kell a halálnak sokáig várnia.
Nem fogja be szemed sem atyád sem anyád,
Dögmadarak ütnek körülöttes tanyát,
Lomha kerengéssel szaggatják tetemed :
De holtomban engem az akhiv eltemet.“

Igy szólott. De mikor kivonta a dárdát
Mely pajzsán keresztül vékonyáig járt át ;
Igen megbúsula, mert szökkent a vére,
Trójai bajnokok nem kis örömére.
Örvendezve látták, hogy a vére csereg,
Egymást bátorítván tört rá egész sereg.

Ő pedig meghátrált, s társaitól távol
Háromszor kiáltott torka-szakadtából,
Háromszor Menelaosz hallotta a nesztét,
S közelében állván Ajaszhoz így beszélt:

„Telamon nagy fia, népek fejedelme,
Odysszeüszt szava csapkod a fülembé,
Mintha körülfogva a véres csatában,
Trójaiak között állna egymagában!

Jó lesz elsietnünk védelmezésére,
Netalán az akhiv örök szégyenére,
Bárminő erős is, annyi néppel szemben
Élete forogjon nagy veszedelemben.“

Igy szólt, s ment előre, Ajasz is követte
Oda, hol Odysszeüszt a trójai lepte,
Mint sebesült szarvast, a sárga sakálok ; —
Kibe vadász-ember nyilvesszeje szállott ;
Gyors lábai mégis futásnak erednek,
Míg vére csorogván térdei remegnek,

Árnyékos hegyaljban végre összeroskad,
Ott tépi, szaggatja az útálatos had,
De jön az oroszlán, magának foglalja,
Prédáját a sakál félve odahagyja :
Odysszeüszt sok erős dardan úgy tetézi,
Magáról elverni őket alig győzi.

De ott termett Ajasz, pajzsa mint egy torony,
Széledt a trójai, kergette az iszony ;
Menelaosz pedig Odysszeüszt vezette,
S fogta, míg a szekér odaállt érette.

Ajasz most a dardan seregekbe tört be
Dorikloszt, Priamosz fajzását megölte,
Pandokoszt, Lyzandert együtt sebezte meg,
Azután Pürazosz, Pülartesz estenek.

Mint mikor valamely megáradott patak
Esőtől hizlalva partjából kidagad,
Magával ragadva tölgyeket fenyveket,
Sodor a tengerbe temérdek szemetet:
A trójai népet Ajasz úgy zavarja,
Darabokra lovát, emberét vagdalja.

Hektor nem is tudta ezt a veszedelmet,
Mert balszárnyon harczolt a Skamander mellett.
Ott elesnek sokan, hadi lárma kiált,
Harczos Idoménész s Nesztor körül kivált.
Csodát mivel Hektor lovon, s kelevézzel,
Keze miatt ifjak sűrű rendje vész el.

De azért az akhiv most sem állna félre,
Ha Páris, széphajú Helenének férje
Íjját nem feszítné Makhaon királyra;
Három élő nyíllal őt el is találja.

Az akhiv, bár most is haragot lehellne,
Makhaon királyért nagy az ijedelve,
Netalán megölnék, szerencse hajolván. —
Most Nesztorhoz fordult Idomenész, szólván:

„Ó Nesztor, hajókhoz siess szekereddel,
Ugorj fel magad is, Makhaont is vedd fel,
Mert egy orvos ember sok másnál többet ér,
Akár irral gyógyít, akár nyilat metél.“

Szót fogadott Nesztor, lépett szekerére,
Aszklepiosz fia Makhaon melléje,
Ostort vett kezébe, lovak közé csapott,
Jó kedvvel a két ló gyorsan elvágatott.

De Kebrion, Hektor lovát tartva, állt ott,
Népük veszedelmét megsejtve kiáltott:
„Hektor, míg mi itt a szélen vérengzünk
Az akhivok között: amoda vérezünk,
Emberink szekerek ottan összeviSSza,
Vérüket az Ajasz kelevézzé issza.

Jól ismerem Ajászt, vállán a nagy paizs,
 Nosza szekerünket futtassuk oda is
 Hol gyalog és lovas életre-halálra
 Össze keverőzvé, zúgg a hadi lárma.“

Így szólt, s megcsapkodta szép sörényű lovát,
 Érzi a ló, s mindjárt ragadja is tovább ;
 Holtakon, pajzsokon gázolva rohannak,
 Merre az akhivok s trójaiak vannak ;
 Csupa vér a tengely, véres a saráglya,
 A mint a ló lába s a kerék felvágja.

Hektor alászőkkent, hogy oda viharzott,
 Hol a nép legsűrűbb, ott kezdte a harczot ;
 Kelt is az akhivok gyászos riadása,
 Valamerre fordúlt kezében a láncsa.

Majd tovább száguldván a sorokba tört be
 Karddal, kelevézzel, nagy kövekkel ölte ;
 De Ajaszt kerülte ; Zeüsz nem szeretné
 Ha különb bajnokkal magát összevetné.

Most magas székeről az istenek atyja
 Át az Ajasz lelkét félelemmel hatja ;
 Hétrétű paissát vállaira vetve
 Meg is szalad jobbra-balra tekintgetve.
 Oldalogva mint az erdők fenevadja,
 Lustán egyik lábát másik után rakja.

Mint sárga oroszánt a pásztor emberek,
 S egész éje-hosszat vigyázó eb sereg
 Mikor az akoltól folyvást riogatják,
 Ökrök kövéreben ne kapja falatját ;

Szemközt is áll velök, éhe viszi rája,
 De készen fogadja nyilak szaporája,
 Melyeket ellene bátor kezek vetnek,
 S a sok kanócz, melytől, noha bőszült, retteg ;

Hajnal felé mégis búsan ered messzi :
Ajasz szívét is most ily búsulás metszi ;
Mert a dardanokkal felhagyni kéntelen,
Netán a hajókat érje veszedelem.

Vagy mint hajtós vemhe vetésbe férkezik,
Seregben gyermekek ugyan környékezik,
Kergetnék kifelé, váltig kiabálnak,
Botokat tördelnek hátán a számárnak.

De ő csak legelész tovább, s az abrakot
Akkor hagyja abba, mikor már jóllakott :
Dardanok s társaik tettek olyan hajszát,
Verték dárdáikkal a nagy Ajasz pajzsát.

Fut, bár kelletlenül, a dardanok előtt,
Érzi magában a törhetetlen erőt ;
Néha visszafordúl, a trójai hadat
Vissza riasztgatja, s megint tovább szalad.
Hajóktól a dardant maga elrekeszti,
Egymaga a harczot veszti s újra kezdi.

Záporban ellene nagy-sok dárda-szál megy,
Sok el is találja, nagy pajzsában áll meg,
Sok félúton lecsap, földbe áll a nyele,
Éhezte a húsát, de nem harap bele.

Evémon nagy fia Eüropylosz látta
A kelevéz-záport, a mely Ajaszt vágta,
Meléje sietett, dárdáját lövellte,
Apizaon királyt ágyékon is verte,
Térdeit megoldta, aztán neki esett,
Vállairól tépni a szép fegyverzetet.

Istenarczú Páris látta a mint tépi,
Kézijját ragadja, szegzi nyilát néki,
Jobb czombjába vágott, bele is tört a nád,
Érzi a hős mindjárt kegyetlen fájdalmát,
Fut a halál elől társi közé hátra,
Akhivok felé ezt harsányan kiáltja :

„Barátim! Akhivok királyi, vezéri!
 Ajaszt veszedelme mindjárt utoléri;
 Összeroskadóban, annyi nyilak szegzik,
 Harcz förgetegéből meg sem is menekszik;
 Forduljatok vissza, vívjatok emberül,
 Álljatok meg bátran a nagy Ajasz körül.“

A megsebhedt bajnok így beszélt. Szavára,
 A ki közelben volt akhiv, mind megállá;
 Pajzsot vállra vetnek, dárdát emelgetnek,
 Ajasz is azonban szembe velök kerül,
 Megáll, visszafordul bajtársi közt elül,
 S mint az emésztő tűz, mennek ütközetnek.

* *

Nesztort és Makhaont pedig a veríték-
 Ázott paripák a harczból tova vitték.
 Akhillesz látta is, őket felismérte,
 Mert a nehéz harczot siralmas kudarczot
 Nagy hajója végső ormáról szemlélte.

Mindjárt is, kiáltván, Patrokloszhoz fordul,
 Szavára Patroklosz kijött a sátorbúl,
 — Ebben kezdődött a bajnok veszedelme. —
 Menetiosz fia kérdezte felelve,
 „Mért hívtál Akhillesz? Mi az akaratod?“
 A gyors lábú bajnok ilyen választ adott:

„Azt hiszem, Patroklosz, eljött az idejje,
 Térdeim az akhiv esdekve ölelje,
 Mert a végső szükség kezdi szorongatni;
 Eredj hát bajtársam Nesztort meghallgatni:

Harczból kit hozott ő vissza sebesülten,
 Mert én Makhaonnak sebtébe' becsültem,
 Bár szemben az embert nem láttam: a ménék
 Elöttem oly gyorsan által repülének.“
 Engedett Patroklosz a kedves barátinak,
 S ment a merre nyúltak a hajók, a sátrak.

Azok pedig Nesztor sátorához érve
Léptek a szekérről anyaföld keblére,
Eurymedon szolga kifogja a lovat,
A két bajnok pedig ruhákat szárogat,
Átizzadt dolmányát kitárva a szélnek;
Aztán a sátorba pihenőre térnek.

Édes italt készít nekik Hekaméde,
Bajnok Arzinóóosz szépfürtü cseléde,
Ezt, mikor Tenedoszt Akhillesz fölverte,
Részül az akhivság Nesztornak szinelte,
Hogy minden mást felyül múlt az eszsége.

Asztalt tol elébök, sikáltast, kékellöt,
Ércz-kosárban hagymát, italukhoz kellöt,
Áldott búza lángját, friss mézet zöldesset,
Páros lábú vedret, arany-veretesset.

Hazulról hozta ezt az öreg; oldalát
Ékes fülfogantyúk négyfelöl foglalák,
Fogantyúi körül az ékes vedernek
Aranyos galambok párosan legelnek.
Mikor tele töltik, fel nem bírja senki,
De az öreg Nesztor könnyen emelinti.

Pramnéi bort a lány önt most a vederbe,
Érczreszelőn reszelt juh-sajtot kever be,
Fehér lisztlángot is bőven hintve rája,
Jó izü italát szívesen kínálja.
Itallal megoltván szomjuk égetését,
Kezdette a két hős vig beszélgetését.

De Patroklosz ime sátorukhoz járul;
Nesztor elébe kélt tündöklő trónjárul,
Kézen bévezette, kínálta is székkal,
De Patroklosz csak állt, s szólt ilyen igékkal;

„Nincs időm leülni, ne késztesd dicső vén :
Rangos zordon ember követéül jövőn,
Megkérdeni tőled, ki volt az a férfi,
Kit te sebhedten a harczból vezetél ki ?

De már úgy is tudom, Makhaont esmérem,
Sietek megvinni Akhillesznek hirem.
Ismered, dicső vén, mily kegyetlen ember,
Vétkes gyanánt bánik sokszor a vétlennel.“

A geréni Nesztor szólt néki, beszélve :
„Hogy jut Akhillesznek az akhiv eszébe ?
Ki hogyan sebesült, kik hogyan veszünk el ?
Úgysem törődik ő a mi keservünkkel.

Erős Diomédesz, Tideüs fia, vérzik,
Atridesz, Odysszeüs dárda hegyét érzik,
Nyilcsapástól sebhedt Eüropylosz térde,
S a kit most kihoztam, azt is a nyíl érte.

Ránk a nagy vitéznek se szive se gondja,
Vár, míg hajóinkat emésztő tűz rontja,
Melyet ellenünkben ártó kezek vetnek,
Vár, míg az akhivok rakásra öletnek.

Jaj, ha az lehetnék, a ki voltam régen,
Erőm ifjúságom az ma volna nékem,
Mint mikor tulkaink miatt az Élidák
Népével kezdtünk vérengző vitát.

A melyben megöltem Itümon bajnokot
Hypeiokhosz fiát, ki Éliszben lakott.
Megkerestem rajtok ! Védte volna tulkát,
Dárdám elsőben is ő rajta hatolt át,
Ottan összeroskadtt,
Emberei széjjel ijedten futostak.

Jó fogás volt ám az! Akkor a kezünkre
Ötven falka juha, ötven gulya ökre,
Disznaja, kecskéje ötven csorda maradt,
Fias kancza, sárga, vagy százötven darab.

Hajtottuk estennen Pylosz várossába,
Neleüsz örvendett nagy vigasságában,
Hogy ilyen szép prédát birtam haza hozni
Noha még fiatal voltam hadakozni.

Reggel a kiáltók a várost bejárák,
Jőjjön minden ember, vallja be a kárát;
Aztán összegyültek a pyloszi vének,
Igaz osztást a nyert zsákmányból tevének.

Adósa epivnek voltunk régtől fogva,
Mert erőt vett rajtunk, hogy le voltunk fogyva,
Mióta Héraklesz megtörte nyakunkat,
Öldöste rakásra sok nagy bajnokunkat.

Tizenketten voltunk Neleüsz szülőtti,
Magam maradtam csak, oda lett a többi,
Sok kárt tett az epiv ez időtől fogva,
Sokat vétett nekünk nagy-el-bizakodva.

Most hát az atyám is egész sereg tinót,
Juhot, egész nyájját, háromszázig valót
Pásztorostól együtt magának kiszinel,
Mert nagy számadása vala az epivvel:

Szekerestől úgymint négy szép paripáját,
Mikor már győztesen futnák meg a pályát, —
— Szép érczlábas-kondér volt a jutalomér —
Aügeiász egykor magánál rekeszté,
Búsan lovászunkat útjának ereszté.

Bosszúját az atyám el sem is feledte,
A mit akkor vesztett, sok soron kivette,
A többit a népnek hagyta esedékül,
Senki se maradjon illő része nélkül.

Mikor ekként mindent osztályra vetettünk,
Áldozatokat is isteneknek tettünk,
Harmadnapra rá, az epivek temérdek
Gyaloggal lovassal gyorsan visszatértek,
Két Molion köztök, két fiatal gyermek,
Hasznát sem tudták még venni a fegyvernek.

Vala pedig ott egy Thryoessza város,
Alpheiosz folyóval sziklája határos,
A fövenyes Pylosz-birodalom szélén,
Ezt zárolták körül ostrom alá vévén.

Mikor áthaladták már az egész sikot,
Minket is Athéne fegyverkezni hívott,
De nem minden embert kéntelen-kelletlen,
Csak a ki harczolni elszánt rendületlen.

Engem is az atyám tiltott oda menni,
Gyenge vagyok — úgymond — fegyvert kézbe venni,
Eliktatta lovam; velök mentem még is,
Lovasok közt, gyalog, emberkedtem én is,
Athéne intézte itt a harczot, nem mi.

Hol Minüasz folyó a tengerbe szakad,
Ott állapodtak meg a szekeres hadak,
Várákoltak míg a szent hajnal felragyog,
S egész csapatokban érkezik a gyalog.

Ott magunkra öltve paizsunk és vértünk,
Dél tájban Alpheiosz szent vizéhez értünk,
Ott szent áldozatot áldoztunk Zeüsznek,
Bikát Poseidonnak, bikát Alpheüsznek.

Meddő tehenet az Athéne oltárán.
— Aztán csapatonként mind megvacsorálván,
Pajzsosan vértesen alva egész éjjel
A folyó mentében elfeküdtünk széjjel.

A kevély epiv is ostromhoz fogott már;
Hamar megérezte hogy Aresz is ott jár,
Mert mihelyt a szent nap feltetszett az égen,
Mi is megmozdultunk Athéne nevében.

Epiv és pyloszi egymásra törének;
Én legelsőben is Mulioszt ölém meg;
Aügeiasz ötet vejéül fogadta,
Feleségül néki első lányát adta,
Szőke Agamédét, a ki mindenféle
Füvet-irat ismer, tud is bánni véle.

Dárdámmal levertem, meghevert a porban,
Én a szekérére rögtön felugortam,
Vágtatva az első sorok közt termettem;
Jobbra-balra széledt az epiv ijedten,
Hogy látta vezérét ott összeomoltan,
A ki előttök járt szekér-ütközetben.

Ott tovább rohantam mint sötét fergeteg,
Prédára vetettem ötven szekereket,
Két-két ember rajtok, mind levágtam sorba,
Dárdám alatt esvén, harapott a porba.

Akkor bizonyára két Molion gyermek,
Aktor két fia sem nyert volna kegyelmet,
De öreg Pozeidon, föld rázkódtatója
Sűrű köddel őket burkolva megójjja. —
— Hát így adott nekünk Zeüsz győzedelmet.

Aztán öldökölve a sikon kergettük
Ékes fegyverüket fosztogatva szedtük,
Jártunk Buprasion termő birodalmán
Oléne szikláin, Alizion halmán.

Ott megállapodtunk Athéne szavára ;
Én is megöltem még egyet utoljára,
Akkor abba-hagytam. Az akhiv nép pedig
Gyors lován Pyloszba visszaereszkedik.
Ott nagy dicséretet istenek közt Zeüsznek,
Nesztornak viszont az emberek közt tesznek.

Ilyen legény voltam, mikor még az voltam ;
De lám hívalkodik Akhillesz nyugodtan
Nagy vitézségében. — De majd megsiratja,
Ha végképp akhivot elpusztulni hagyja.

Atyád, tudom, téged tanácscsal ellátott,
Atrida királyhoz mikor elbocsátott ;
Mert a mire akkor téged atyád intett,
Odysszeüsszel együtt jól hallottuk mindet.

Peleüsz házába véle mikor lépék,
Táborba gyűjteni dúzs Akhaja népét,
Ott Menoitioszt a bajnok fejedelmet,
S tégedet találtunk Akhilleüsz mellett.

Az öreg Peleüsz telke közepében,
Zeüsznek ökörkonczot éget vala éppen ;
Fekete borát is bőséggel csorgatta
Arany kehelyből az égő áldozatra ;
Ti pedig a többit darabolgattátok
Mikor a tornáczból köszöntünk hozzátok.

Akhillesz észrevett, elébünk sietett,
Kézen fogott, bevitt, karszékre ültetett,
Étket tett előnkbe, látott szívettségel,
Mint illik is bánni jövevény vendéggel.

Hogy megelégedtünk étellel itallal,
Szólani kezdettem a két fiattal,
Mondtam, jertek velünk : kedvvel fogadátok ;
Akkor adott nagy bölcs tanácsot atyátok.

Peleüsz nem ment tovább egyetlen tanácsnál:
 „Fiam bátran harczolj, légy derekabb másnál.”
 Aktor király fia Menoitiosz pedig,
 Patrokloszt tanítván, ekkép rendelkezik:

„Gyermekem, Akhillesz rangosabb erősebb,
 „De te idősebb vagy, légy te nála bölcsebb,
 „Mérsékelj, vezesd is, jó tanácsot adva,
 „A maga javáért hajlik majd szavadra.

Így szólt, de feledted; mostan emlékezz meg;
 Juttassad eszébe bajnok Akhillesznek.
 Talán még nem késő, talán még felenged!
 Valamely istentől nyervén segedelmed,
 Intő szavad lelkét hátha megragadja!
 Mindig jó a tanács, ha jó barát adja.

Ha pedig Zeüsz szava okoz neki gondot,
 Dicsősséges anyja kit néki bemondott: *
 Legalább bocsásson maga helyett téged,
 Hagyja veled menni a myrmidon népet, —
 Kis fényül egünkre, mely eddig borongott:

Ékes fegyvereit engedje viselned,
 Megcsügged a dardan, őtet véelve benned,
 A megsanyart akhiv mindjárt fellélekzik,
 Kevés pihenésben addig magok' edzik,
 Mig pihent emberid sátraink megójják
 S városába üzik a kimerült Tróját.“

Patroklosz szívét a beszéd megillette,
 Futva mindjárt útját hajók mentén vette,
 De mikor Odyszesz hajóinál jára,
 Hol az isteneknek diszlett sok oltára,
 Hol a gyülekezet ítelt, törvényt hozott,
 Eüropyloszszal ott összetalálkozott.

* I. IX ének. 191-ik lap: Ezüst-lábú anyám stb.

Átfűrt térdel sántít, odahagyva harcát,
 Hideg veritéke mosta vállát, arcát,
 Sötét vér patakszik gyötrelmes sebéből,
 De lelke nem vesztett semmit erejéből.
 Megesett Patroklosz bajnok szive rajta,
 Meg is szólította szomorún sóhajtván:

„Ó ti akhivoknak szegény fejedelmi!
 Azért lőn-é nektek Trója alá kelni,
 Hogy barátaitok-, s hazátoktól távol
 Kóbor eb hizzon a hústok javából?”

De mondd meg csak nekem Zeüsz-isten híve,
 Félelmes Hektorral az akhiv még bír-e?
 Vagy már valamennyit dárdával leverte?“
 A sebesült bajnok vissza ezt felelte:

„Nincs már szabadulás, az akhivnak vége;
 Csak barna hajóin lesz a menedéke;
 Hajóján a java ül keserű sebben,
 Támad a trójai egyre erősebben.
 De jövel, most engem hajómra vezess ki,
 Sebesült térdemből a fülánkot mesd ki,

Langy vízzel fekete vérem mosogassad,
 Használatos irral sebem borogassad,
 Akhillesz, úgy mondják, tanított a szerre,
 Őtet pedig Khiron, a kentaurus-nép
 Legtiszteletesbje, oktatta meg erre“.

Felelt rá a bajnok Menetiosz-gyermek:
 „Mitévők legyünk most, mi vége lesz ennek?
 Én most Akhilleszhez sietnék, Geréni
 Nesztor izenetjét néki megbeszélni,
 De téged sem hagylak itt a gyötrelmeknek“.

Igy szólt, ölbe vette, sátrába vezette,
Ökörbőrre mindjárt egy szolga fektette.
Térdéből Patroklosz a tört kivagdosta,
Fekete vérét is langy vízzel lemosta.

Keserű gyökérrel behintette sebet,
— Két tenyere között eldörzsölte elébb.
Egyszeriben megszűnt minden szenvedése,
A sebe megszikkadt, elállt a vérzése.

TIZENKETTEDIK ÉNEK.

Mig Menoitiosznak vitézlő magzatja
Eüropylosz sebét ottbenn gyógyitgatja,
Az ütközetmezőn trójai és ákhiv
Össze-keverőzve gyilkoló csatát vív.

Már sem a mély árkok, sem az izmos erőd,
Melyeket az akhiv vont hajói előtt,
Nem állhatják többé a dardannak útját;
Hiába mély árkok a fal tövét futják.

Mert isteneiknek, hogy a falat rakták,
Gazdag áldomásban részök meg nem adták,
Oltalmuk' se kérték hajók védelmére,
— Épült a mi épült isten ellenére, —
Nem is lesz hát benne semmi állandóság.

Csak a míg Hektornak le nem száll a napja,
Csak a míg nem enyhül Akhillesz haragja,
Csak a míg Priamosz vára le nem omlott,
Maradnak épen a rengeteg falormok ;

De ha majd Trójának színe-java porba,
Argiv is ki halva, ki világgá szórva,
Ha Priamosz vára pusztúl tizedévre,
Akhiv is a kedves hazájába térve :

Pozeidon, Apolló akkoron megrontják,
Árjait ellene folyamoknak ontják,
A mi víz Idáról a tengerbe szalad,
Mind össze-szakadva támadják e falat,

Rhódiosz, Grénikosz, Heptaporosz, Rhézosz,
 Aizéposz, Skamander, Szimoisz, Karézosz :
 Sok sisakot, pajzsot, sok félisten-sarját,
 Elnyelik e vizek, s a partra sodorják.

Phoebosz rávezeti e vizek folyását,
 Kilencz egész napig a fal tövit ássák,
 Zeüsz is a tengert záporral hizlalja,
 Hogy mélye a falat hamarább befalja.

Pozeidáon pedig, szigony a kezébe',
 Kergeti a habot a falak tövébe,
 Tép követ, czöveket, a mely annyi bajba
 Került az akhívnak, míg rakta az aljba.

Akkor síkká terül Helle-torok partja,
 A sülyedt falakat fővény eltakarja,
 Azután a vizet árkába rekeszti,
 Hol vidám futását a hab újra kezdi.

* *

Pozeidon, Apolló így végezék ezt el.
 De most a viadal hadi-zajt ébreszt fel,
 Izmos falak rengnek, bordái recsegnek
 Ütéseitől a trójai seregnek,

Ám az akhív, nyögvén Zeüsz ostora alatt,
 Hajói odvában rejtőzködve maradt,
 Hektortól ijednek, nevén is rettegnék,
 Olyan ereje van mint a fergetegnek.

Mint valamely szilaj vadkan vagy oroszlán,
 Eb-falka, vadász-nép, rája sorakozván,
 Bízik erejében, bárha közre-fogják,
 Záporozva verik kelevézek, kopják.

Nagy szive nem retteg, hajsza nem ijeszti,
— Ez a bátorsága lesz utóbb is veszti, —
Keresi a nyilást, jobbra-balra forog,
Valamerre csapkod, tágúlnak a sorok:
Hektor fel és alá oly serényen járt ott,
Biztatta vitézit, szökjék meg az árkot.

De a gyors paripa nem megy neki, félvén,
Rémült nyihogással hőköl meg a szélén,
Mert a széles mélység, nem lábbalni való,
Által-ugorni sem bátorkodik a ló.

Kétfelől hosszában fala meredekje,
Part-hosszat jól kötött hegyezett czövekje,
Kit az akhiv foglalt sűrű erős rendben,
Védelmül ellenség támadási ellen.

Akármilyen ló is, szép-küllős szekérrel,
Szembe nem egy könnyen száll ily meredélylyel;
De még a gyalog is meggondolja magát!
Most hát Polydamász így emelte szavát:

„Hektor, és ti Trója egyéb fejedelmi!
Ne hajtsunk itt neki, nem fog neki menni;
Lenn a hegyes karók, palánk mögött a fal,
Itt támadni vívni nem lehet lovakkal,
Szoros helyek ezek, lovak veszedelmi!

Már ha Zeüsz tanácsi az akhivok vesztét
S Trója győzedelmét ugyan elvégezték,
Szeretném, az akhiv hazájától messze,
Valamennyi még ma dicstelenül veszne.

De ha szembe fogad, s váltja támadásra,
Ha a mély árkokban mi hullunk rakásra,
Félek hogy hirmondó sem marad belőlünk,
A ki Ilionba hirt vigyen felőlünk.

Hát fogadjatok szót: az árokpárt mentén
Tartsák a lovászok a lovakat rendén,
Mi kövessük Hektort, gyalog-sorra kelvék,
Az akhiv megállni, velünk szembe-szállni
Nem mer, ha csakugyan érzi veszedelmét.“

Igy szólt Polydamász. Nem hallgatta restül,
Szökkent szekeréről Hektor fegyverestül,
A többi trójai sem marada veszteg,
Hektor után sorra leugrálni kezdtek.

Lovászának kiki parancsot osztogat,
Árok-szélen tartsa jó rendben a lovat;
Aztán sorakoznak, dandárokra válnak,
Vezére, kit követ, van minden osztálynak.

A sereg legnagyobb s legbátrabb dandára
Hektor s Polydamász vezér-nyomán jára;
Ezek gyűladoznak betörni a falat,
Azután harczolni benn a hajók alatt;
Kebrion is velök harmadik vezérül,
Mert Hektor szekerét másra bizta elébb,
Bajnoktalanabbra, Kebrion kezérül.

Páris a második csapatot vezette,
Alkathoosz állott, s Agénor mellette.

Harmadik dandárnak Helenosz, s tündéri
Déjiphobosz voltak királyfi vezéri;
Két királyfi mellett a Hyrtakosz fiát
Szelleisz-mellékről Aziosz daliát,
— Messzi Arizbéből, ragyogó lovon jár, —
Harmadik vezérül esméri e dandár.

A negyedik hadat Énéász vezeti,
Ankhizesz királynak nagy-erős nemzeti,
Mellette Akamász, Arkhelokhosz járnak,
Anténor az atyja e bajnoki párnak.

A társ-seregeknek Sárpédon vezére,
Harczos Aszteropász, és Glaiükosz véle.
— Legbajnokabbaknak ítélte ezeket*,
Maga felyülmulta mind e vitézeket.

Ekként szövetkeztek, pajzsokkal a kézen,
Törték az akhivra haragos merészen,
Hitték, ereje sincs hogy megállni merne,
Hajóinál éri végső veszedelme.

Mind az egész Trója, mind a társak hadja
Nemes Polydamász tanácsát fogadja,
De Hyrtakosz fia, nemének vezére,
Nem hagyja szekerét más ember kezére,
Akhiv hajók ellen lovait ugratja.

Balgatag, kevély volt szekere-lovára,
Nem is soká késik kegyetlen halála,
Meg sem is tér többé szellős Ilionba,
Véle kelevézes Idoménesz végez,
Iszonyú végzete utol-éri nyomban.

Rohanva a hajók balszárnyának tér el,
Merre az akhiv gyűl lóval és szekérrel,
Mikor futamodnék vissza hullámozva ;
Hát szekerét lovát oda erányozza.

Ott a kapu nem volt még betömve vakra,
Hosszú hevederrel sem keresztül rakva,
A futóknak hagyták ezt kítárva részül,
A hajó-táborhoz biztos menekvésül.

Ostromát nagy hévvel hát ide intézi,
Hangos üvöltéssel követik vitézi,
Mert az akhiv, vélték, szembe-szállni nem mer,
Hajóinál elvész vég veszedelemmel.

* Hektor.

Balgák! A kapuban jöttötöket várja
A harczos Lapithák két nagy daliája,
Peirithoosz fia, harczos Polypéta,
S Leontesz, a rontó Áresz ivadéka.

Mint hegyek ormain a sudaras csernek,
— Kit eső zivatar napról-napra vernek, —
Izmos gyökerei a földbe fogóznak:
Karjok-erejükbe ők bizván, helyökbe
Úgy várnak titeket, meg sem is irtóznak.

Most mind, kik Aziosz, s Adamasz, a fia, —
Oinomaosz, Thoon, Oresztesz dalia.
S Jámen nyomán jártak, valamennyi bátrak,
Igen rázva bőrét az asszu ökörnek,
Éktelen zshivajjal a falakra törnek.

Váltig a két bajnok, míg odabennt jára,
Zavarta a népet hajók oltalmára:
De mikor a dardant látta közeledni,
Akhivot ijedten futásnak eredni,
Rohant a kapukhoz, harczot ottan állá.

Mint két szilaj vadkan, bérczi pagony alján,
Neszülve vadászok és ebek zshivajján,
Jobbra-balra csapkod, kitör az erdőből,
Szerűt tapos, fákat döntöget ki többől;

Csattog az agyara, fogát élesíti,
Míg valamely láncsa vervén leteríti:
Oly bátran ezek a bajnokok forogtak,
Míg sok fényes érczek mellükön kopogtak.

Állták a viadalt nagy-erős voltukban,
Biztak a népben is, mely a falakon van,
Mely izmos tornyából a tábor, a gálya
Védelmére gyakor szirtjét hajigálja.

Mint mikor a légben kavargó hó-pelyhek
 A felhőt szaggató szél szárnyára kelnek,
 Ellepik a földet: oly sűrűn szítálnak
 Az egymásra vetett nyilak, dárda-szálak;
 A domború pajzsok, sisakok recsegnek
 Útéseitől a goromba köveknek.

Most Hyrtakosz fia, a két térdét verve,
 Nagy búsulásában fakadt ily keservre:
 „Ó Zeüsz, hát te is álnok vagy és csalárd!
 Hogy az én erőm ily ütközőre talált!
 Nem véltem, hogy az én győzhetlen kezemnek
 Az akhiv bajnokok így ellene kelnek!

Mint hajlós derekú darázs, avagy méhe,
 Építvén tanyáját kövecses út-félbe,
 Nem hagyja magára mélybe rakott lépét,
 Fosztogatók ellen védelmezi népét:

Ők is, bár csak ketten, oly elszántan állnak,
 Mig rabul nem esnek, vagy halálra válnak.“
 Így szólt, de Zeüsznél nincsen foganatja,
 Mert a dicsősséget ő Hektornak tartja.

[Más kapukon mások. — Isten-erőm nincsen,
 Hogy ki miként küzdött, sorra megemlitsem.
 Tűz nyaldossa falát, búsultan az akhiv
 Hajóiért elszánt kelletlen csatát viv.
 Aggódva sajnálják őket az istenek.
 — A Lapithák pedig tovább küzdöttek.]

Bajnok Polypéta, Peirithoosz vére
 Damazoszt sisakon találva veré le;
 Át a sisak érczén kelevézzé rontott,
 Törvén egybe zúzott agyvelőt és csontot;
 Martaléka így lőn a bajnok dühének,
 Azután még Pülont, s Ormenoszt ölé meg.

Areszi Leontesz Antimakhosz fiát
 Hippomakhoszt övén dárdával veri át;
 Azután hüvelyből éles kardját vont,
 Antiphateszre a tömegen át ronta;
 Földre terítette. Majd Ménonnal sorba
 Jáment, Oresztest is fektette a porba.

* * *

De míg ők a fényes fegyvereket foszták,
 Ifjaikat Hektor Polydamász hozták;
 A legszámosabbat, legbajnokabb népet,
 Mely kőfalat rombol és hajókat éget.

A sáncz-árok partján hogy megállapodtak,
 Neki menjenek-é, ugyan tanakodtak,
 Mert ime madár száll, magasan lebegve,
 Sas a fejük felett, bal-szárnyukat szegve.

Vérbe csapzott kigyót tart a körme között,
 De még eleven volt, igen védeközött;
 Erősen vonaglott, vissza is birt csapni,
 Nyakán alul a sas mellébe harapni;
 Kinjában a madár ott el is ejtette,
 S vijjogva magát a szellőbe vetette.

Megiszonyodának a trójai népek
 Mikor élve a szörny le esett elébek,
 Intő jel vala ez Zeüsz akaratjárúl.
 Mostan Polydamász Hektor elé járúl.

„Hektor mindig le-szólsz a gyűlésben engem,
 Ha még oly bölcsesség van is beszédemben,
 De a közembernek sem illik színlelni,
 Harczban, se tanácsban hamis útra kelni,
 Csak azért hogy a te hatalmad neveljem;

Most is elmondom hát, a mit jónak vélek:
 A hajók tövébe én hatolni félek,
 Mert mi fog történni, nincsen benne kétség,
 Ha csakugyan nekünk szólt ez a jelenség:

Mert ime madár szállt magasan lebegve,
 Sas a fejünk fölött, bal-szárnyunkat szegve ;
 Vérbe-csapzott kigyót vitt a körme között,
 De még eleven volt, igen védeközött ;
 Im el is ejtette, nem vitte hazáig,
 Jól tartani fészken ülő fiókáit :

Így bár nagy erővel falat kaput törjünk,
 Bár folyton az árgiv hátráljon előlünk,
 Még se térünk vissza a járt úton, s rendben,
 Oda is sok marad majd a küzdelemben,

Kiket az akhivok érczczel átszegeznek. —
 Minden okos néző így fejtené ezt meg ;
 S bizonynyal a nép is engedne szavának !
 — Félen nézve Hektor vissza ekként támad :

„Polydamasz, bizony nem foglak szavadnál,
 Tanácsot e helyett jobbat is adhatnál,
 Mert ha te ezeket komoly számba veszed,
 Akkor az istenek elvették az eszed.

Ne higgyem el, mondod, a Zeüsz intését,
 Higgyem a madárnak szárnya legyintését :
 De én nem törődöm semmit a madárral,
 Napkeletre-é vagy napnyúgotra szárnyal, — —

Jobb-felől repül-e, vagy pedig bal-kézen ?
 Mert én csak a Zeüsz rendelését nézem :
 Isten ember néki tartozik hódolni :
 Egy parancsa van csak : a honért harczolni.

De mire-való is ez a te félelmed ?
 Hisz ha ott vesznénk is mind a hajók mellett,
 Neked akkor sem lesz félni okod semmi,
 Mert helyt állni sem mersz, nemhogy szembe-menni.
 De ha akár magad vennéd szaladásra,
 Akár más valakit biztatnál futásra,
 Ezen én dárdámmal foglak holtra verni.“

Igy szólt, seregének került az élére,
Rémes riadással ment a nép is véle ;
Ída felől is kelt a Zeüsz viharja,
Mely a port az akhív hajókig kavarja.

Megesügged az akhív, Hektor lelke pedig,
És a dardanoké fennyen emelkedik,
Zeüsz ígében, magok erejében
Bizván, dúlni kezdtek a falak tövében.

Tornyok koronáit, törik párkányzatját,
Pilléreit sorra tépdesik szagatják,
Kiket az akhívok bastyáik falának
Erős támasztékul elébe rakának.

De az akhív félve nem állt azért félre,
Vastag ökörbőrrel áll a bástya-szélre,
Ilyetén pánczéllal falait béleli,
Ostromlóit nyíllal onnét felyül veri.

Bástyáról bástyára két Ajász is röppen,
Bátorságot keltvén az alélt görögben,
Némelyet magasztal, némelyet pirongat,
Kegyetlen szavakkal feddi a ki lankad.

„Barátim ! Argivok legbajnokabbjai !
Ti is jóra való, ti is gyarlóbbjai !
(Mert lám nem egy ember harcban minden ember)
Mindnyájan egyforma szükség van ma rátok,
Hajt a kényszerűség, magatok látjátok.

Hát senki hajókra ne vonúljon félre,
Fenyegető dardan kiáltását félve ;
De buzdítván egymást, álljatok emberül,
Zeüsz kegyelméből ránk is a sor kerül,
S visszaverjük őket várossuk tövébe !“

Igy a két Ajász gyújt az akhívban lelket.
— Most mint téli napon szállnak a hó-pelyhek,
Mikor a bölcs Zeüsz kinyitja a telet,
Máskéle nyilat szór, elölnek a szelek, — —

Mig a hó telepszik bérceken, tetőkön,
Liliomos réten, termékeny mezőkön,
El a kikötőig, a messzi tengerig,
Ott nem terül tovább, a habok elnyelik,

De minden egyebet hó-takaró borít,
Mihelyt Zeüsz ontja ilyenén záporit :
Úgy akhív és dardan köve nyila röpül,
Szörnyű riadalom kél a falak körül.

De bizony Hektor, sem népe be nem vernék
Sem a nagy kaput, sem izmos hevederjét,
Ha Zeüsz maga fiát, Sárpedon daliát,
Nem inditaná fel most az argivokra,
Mint oroszlánt pörge czimeres tulokra.

Ragad is ércz pajzsot, hosszúkásra nyúltat,
Ércz lemezeiben szépen kisímúltat,
Tűkörét a kovács, hogy az érczet verte,
Erős bika-bőrrel sok rétbén bélelte,
Szegélyén aranyos csikok kanyarúltak.

Ezt karjára ölti, két dárdáját hánnya,
Indul mint a hegyek éhes oroszlánja,
Kit nagy bátorsága hajt a juh-akolra,
Jól őrzött tanyát is készen megrabolna ;

Mert noha ebekkel a nyájra vigyáznak,
A pásztor-emberek hajító-fát ráznak,
Elriogatatni magát az akoltól
Nem egy-könnyen hagyja, mig valamit gondol ;

Beugrik, s vagy prédát ragad, vagy odavész,
 Előbb találván meg valamely kelevész:
 Úgy hajtotta lelke Sárpédont a falra.
 Hippolokh fiára mindjárt is rivalla:

„Glaükosz, mi-végre van Lyciában nekünk
 Más emberek felett való tisztességünk?
 Válogatott étkek, fő hely, teli kelyhek
 Istennelkél miért egy sorba emelnek?”

Mért a Xanthosz mentén, bővebben mint másnak,
 Van mérve a telkünk ekésnek kapásnak?
 Bizony hát illendő, parancsolja rangunk,
 Az ütközetbe is előttök rohanunk,
 Hogy a kik szemlélnék, mondhasák egymásnak:

„Méltán királyinkat tartjuk érdemesnek!
 „Nem hiába juhok kövéreben esznek,
 „Nem hiába isznak mézes-édes borban,
 „Mert lám a harczon is állnak első sorban.”

Ha talán tudnám hogy e harcz nélkül rám a
 Vénhedés nélküli örök élet várna:
 Magam sem harczolnék első sorban vélek,
 Bajnok magadat is nem serkentenélek.

De így, (holott ezer halál mindenfelől:
 Miért rejtekezzék az ember egy elől?)
 Álljunk ki! Vagy más vet életünknek véget,
 Vagy pedig mi szerzünk máson dicsősséget.”

De Glaükosz nem is vonogatta magát,
 Vitték a lycia-nemzet erős hadát. —
 Menesztheüs látván, igen megbúsula,
 Mert az ő tornyára dőlt ezeknek súlya.
 Az akhivok rendén köröskörül nézell,
 Hogyha találkoznék valamely vitézzel,
 A ki elhárítja ezt a romlást róla.

Két Ajászt meglátta. Harczban telhetetlen
Mindkettő állott a helyén rendületlen,
Most kelt ki sátrából Teükrosz is oda,
De Menesztheüs szava nem hallatszott oda.

Mert a szönyü lárma az egekig hatott,
A mint recsegték a pajzsok és sisakok,
A mint a berakott kapukat döngették,
Betörni dardanok ugyan feszegették, —
Hát Thoótesznek ád ily parancsolatot :

„Menj kedves Thoóta, hívjad Ajászt sebtén,
Vagy jobb ha úgy mondod, jöjjenek mindketten ;
Rettenetes romlás bennünket fenyeget,
Lycia királyok hoznak ránk sereget,
Kik oly iszonyúak minden ütközetben.

De ha az egyiknek ott kell maradnia,
Jöjjön bár a másik, a Telamon fia,
Teükrosz bajnok is, a kézi mestere
Szabadításunkra siessen el vele.“

Szót fogadt a hírnök, el is indult futva,
Mondá izenetjét Ajászokhoz jutva :
„Ajászok, érczvértés argivok királyi,
Peteosz fiához jertek harczot állni.

Menezstheüs kéret hamar izenetben,
Még pedig, úgy mondá, jöjjetek mindketten ;
Rettenetes romlás bennünket fenyeget,
Lycia királyok hoznak ránk sereget,
Kik oly iszonyúak minden ütközetben.

De ha az egyiknek itt kell maradnia,
Jöjjön csak a másik, a Telamon fia,
Teükrosz bajnok is, a kézi mestere
Szabadításunkra siessen el vele.“

Telamoni Ajász hajtott is a szóra,
Oileüs Ajászhoz de elébb így szóla :
„Ajász, Lykomédesz, mindketten a népet
Elszánt kitartásra folyton serkentsétek ;
Én amoda megyek, mellettök harczolok,
Vissza-térek mihelyt rendben lesz a dolog.“

Szólt a Telamonfi, s útját tova vette,
Testvér-atyjafia Teükrosz követte,
Pandion is velök, vitte Teükrosz íjját,
Oda hol nagyszivű Menesztheüsz vijják.

Végső pillanatban jókor is érkeztek,
Mert már az akhivok ugyan csüggedeztek ;
Lycia királyi és a többi bátrak
Mint fekete szélvész a bástyára hágtak,
S most a harcz, hadi-zaj újra éledeztek.

Itt Ajasz először a Sárpédon deli
Bajtársát, a nemes Epikleszt leveri ;
Nagy darabos kövel sujtotta halálra,
Kit a bástya-falak párkányán találá.

Mai ember, még ha legény is, két-kézzel
Ilyen kődarabot alig-alig vész fel,
Ő pedig felkapja, magasra emeli,
Epiklesz négy-bojtos sisakját beveri,
Koponyájában is csontot zúzva rongyoll ;
Bukott mint a bűvár, mindjárt a toronyról.

Glaükosz is abban hagyja viadalját,
Teükrosz nyila vágván a meztelelen karját, —
Hátra ugrik mindjárt, magát el is rejti,
Félt hogy sebesültét az akhiv megsejti,
S majd rá kiabálnak, csúfolva kaczagják.

Glaükosz távozását a mint észrevette,
 Sárpedon fejdelem búskodik felette,
 De búsultában is harczát nem feledi,
 Thesztor-Alkmáonra kelevézét veti ;
 Át is fúrta vele, s a mint visszavonta,
 Alkmáon utána bukott a porondra,
 Nagyot zörrent vele ékes fegyverzeti.

Most izmos kezével egy ormót megragadt,
 Megrázta, utána egész mellvéd szakadt,
 Maradt egész nyilás védtelen csupasznak,
 Elegendő résül egy egész csapatnak.

De most Ajász Teükrosz jönnek ime, s vijják :
 Ez át is nyilazta pajzsa kapocs-szíjját,
 De ő még most Zeüsz oltalmában álla,
 Nem a hajók előtt vár rá a halála.

Ajász is előlép, s paissát veri át,
 Meg is rendítette a bátor daliát,
 Egy-két lépésnyire meg is tántorodott,
 De győzelmet remélt, visszabátorodott,
 S lycia-népéhez feddő szóval kiált :

„Karjaitok, hősök, mi okért lankadnak ?
 Bármily erős volnék nehéz egy-magamnak
 Falat törni, utat a hajókhoz szelni :
 Utánam ! Mert többen többre fogunk menni.“

Lyciák tisztelték feddését királynak,
 Mindjárt nagyobb hévvel nyomaiban járnak ;
 Össze magát szedte Akhiv is fal mögött,
 S újult viadalban a két nép ütközött.

Mert sem a hajókhoz utat nem találnak,
 Noha falon belől, a lyciák, állnak,
 Sem argiv nem bírja kikergetni onnét,
 Úgy össze-vissza van keverözve a nép.

Mint mikor két szomszéd áll a pörös mesgyén,
A maga igazzát araszszal keresvén,
Pörölnek egymással egy eke-nyom térért :
Úgy kelti egymásra most egy fal a két félt ;

Oly nagy dühösséggel vívnak, egymás mellén
A kerek ökörbőrt dárdával tördelvén ;
Paissán át sokat által is ver éli,
Soknak ki megszaladt, csupasz hátát éri.

Vértől piroslanak már bástyák, fal-sorok,
Mindkét oldalukon az ember-vér csorog,
Akhiv is, dardan is ontja egyre-másra,
De az akhiv most sem gondol még futásra.

Mint két-keze-szerző igaz lelkű asszony,
— Hogy cselédkéinek valamit ragaszszon, —
A fonttal a gypjút addig mércsikéli
Mig egyenesre vág a két tányér széli :

Oly egyenlő lélek a két félt hevíti
Mig-csak Zeüsz Hektort meg nem dicsőíti,
A ki most elsőnek ugort fel a falra,
S szólt a dardanokhoz harsányan rivallva :
„Trójaiak rajta ! falakat rontsatok,
Aztán hajóikra szórjunk zsarátnakot.“

Igy szólott buzditva. Szót is fogadának,
Tömegben döltek az akhivok falának,
Versent kapaszkodva hágtak a fokokra,
Élesre hegyezett dárdáikat fogva.

Maga pedig Hektor egy követ fölemelt,
Ormótlant, darabost, kapu előtt hevert,
Mai ember kettő alig bírna véle,
Ha még oly erős is, nem vetné szekerre,
Ő pedig azt könnyen csóválta, pörgette,
(Álnok Khrónosz fia neki könnyitette).

Csak mint köteg gyapjú a pásztor embernek,
Könnyen kézre kapja, nem érzi tehernek:
Úgy kapta fel s vitte a kapu deszkáknak,
Két szárnyban ácsolva ezek összevágának;
Belül két heveder egymást keresztezve,
Jól oda foglalta egyetlen reteszszé.

Ott megállt mereven, megvetette lábát,
Kapu közepének sujtva kő-nyalábját.
Betörött a kapu szörnyű recszenéssel,
A súlyos szikla is be röpült a réssel.

A kapu két sarka összetört egyszerre,
Erőtelenné lett a két hevederje.
Deszkái elnyilnak forgácscsá szakadnak
Szörnyű súlya alatt a nagy kődarabnak.

Ott ragyogva béront, mint a sötét éjjel,
Fegyveri villognak rettenetes fénynyel,
Senki, ha nem isten, ne álljon elébe,
Olyan öldöklő tűz ég a szemébe'.

Onnét visszafordult, harsányan kiáltott
A trójaiaknak, hágják meg a gátot.
Azok engednek is a kiáltó-szónak,
Falak s kapu-szerte gyorsan megoszolnak.
Az akhiv rémülten futott hajójára.
Szertelen zűrzavar támad a nyomára.

TIZENHARMADIK ÉNEK.

Már mikor Hektornak, s a trójai rendnek
Zeűsz a hajókig így útát egyenget,
Ott hagyja magára, vivni maga harczát,
S másfelé fordítja tündöklő arczát, —

Sorra megtekinti a paripás Thrákot,
Híres Hippomolgot és Galaktofágot,
Közelből harczoló dárdás Myziákat,
És az igaz-lelkű, jámbor Ábiákat.

Bizvást elfordúlhat, vélte, Iliontól
Mivel elméjében arra nem is gondol,
Hogy nagy ellenére valamely istenek
Akármelyik félnek segíteni merjenek.

De Pozeidon-isten nem ül behunyt szemmel,
Szamothrake bércezen vigyáz figyelemmel,
A legmagasabbik csúcsról a vitézi
Harczot viadalmat csodálkozva nézi.

Messze látni innen az Ida ormára,
Az argív hajókra, Priamosz tornyára;
Hát tengerből kelvén ez oromra ült le,
Akhiv vereségét igen keserülte
Erősen neheztelt a felhők urára.

Száll is alá mindjárt a magas sziklárul,
Sebes lépésekkel gyorsan tova járul,
A magas hegyormok, bércki erdők rengnek
Halhatatlan nyomán az erős istennek.

Csak hármat lépett ő, nem többet, előre,
A negyedikkel már Aigába elére,
Ott a tenger mélyén megépítve várja
Örök ronthatatlan arany palotája.

Mindjárt paripáit szerkeszti igába,
— Arany a sörénye, érczből van a lába, —
Maga is aranyban, arany ostort fogva
Fellép szekerére, kihajt a habokra.

A nagy vizi barmok mind elébe keltek,
Királyuk láttára örvendő szökeltek,
Tenger felsöpörte örömében habját
Merre a paripák szekerét ragadják. —
Ércz tengelye meg sem nedvesedett belé,
Úgy iramlottak az akhiv hajók felé.

Imbrosz és Tenedosz szirtje között mélyen
Egy temérdek barlang nyílik az örvényben,
Ott a Földrengető megállott, kifogott,
Vetett lova elé tündéri abrakot;

Ott arany békóba lábukat kapcsolja,
— Senki le ne verje, senki le ne oldja, —
Álljanak egy helyben míg ő visszafordul,
— Hova utját vészi, — az akhiv táborbul.

Hektor után pedig a trójai rendek,
Mint a tűz vagy vihar, mohó kedvvel mennek,
Üvöltve, kiáltva. — Előttük a gályák;
Hitték, az akhivot mind halomra vágják.

De íme Pozeidon, kitől a föld rendül,
S ki a földet tartja, kikel a tengerbül,
— Kalkhász az alakja, Kalkhász bő beszéde,
Igy lép a megbúsult Ajászok elébe;
„Ajászok!“ hozzájuk szava ekként zendül:

„Általatok lészen nép szabadulása,
Ha harcra gondoltok, nem pedig futásra.
Mert nem a dardanok fegyverétől félek,
Kik nagy falainkon úgy be-özönlének,
Mert ezzel az akhiv végez egy csapásra:

De másik oldalon fenyeget a veszély,
Ott kell őrizkednünk, hol Hektor a vezér.
Ez a nagy tűzfészek, ki azt hánytorgatja
Hogy ő a hatalmas Zeűsz-isten magzatja.

Bár valamely isten szállna most belétek!
Bátran ti is állván, mást is tüzelnétek!
Tudom futna Hektor, ha még oly ádáz is,
Még ha maga Zeűsz bátoritaná is.“

Igy szól, s mindakettőt sujtva vesszejével,
Hatalmas erőben őket övezé fel,
Tagjaik egyszerre edztek izmosakká,
Karjaik könnyűkké, lábaik gyorsakká.

Azután mint ölyű, mikor sebes szárnyán
Magas szirt-szakadék éléről leszállván
Valamely madárért lecsap a mezőre:
Ugy tűnt el előlük a föld rengetője.

Az Oileűsz fia elébb tért magához
Mindjárt is így szólott Telamon fiához:
„Valamelyik isten volt ez, a ki minket,
Jós alakot öltvén, harcot állni intett;
Nem is Kalkhasz volt ám, istenek tolmácsa;
Más nyoma volt ennek, más is a járása.

Mert embernek könnyű istent fölismerni:
Kezd is már a szívem hangosabban verni,
Viadalra biztat, bátrabb ütközetre,
Mind karom, mind lábam röppenni szeretne.“

A Telamon fia felelt: „Én is érzem,
Rettenetes kezem forr a kelevézen,
Izmaim dagadnak, lábaim ragadnak
Párbajra szállni a harcban telhetetlen
Hektor, a Priamosz bajnok fia ellen.“

Így szóltak egymáshoz. örvendvén a kedvet,
Kit valamely isten lelkükbe leheltet.

Azonban az isten, aki földet rendit
Most az akhivságnak hatja hátsó rendit;
Mindjárt is újult az akhiv harci kedve,
Noha a hajóknál állt már elepedve.

A nagy fáradtság is megtörte tagjait,
Szive is kesergett, látván a trójait,
Mely-nagy sokaságban hágták meg a falat. —
Csordultak a könnyek szemöldökük alatt.

Nem is messze vélték a végveszedelmet,
De a Földrendítő közelökben termett. —
A hatalmas hadat megeleveníti,
Péneleoszt, Teükroszt, Léjitoszt hevíti,
Majd Déjipürosznak, Mérionnak fordul,
Antilokhoszt, Thoaszt, így támadja zordúl:

„Szégyen akhiv ifjak! De nincs veszve semmi,
Csak újabb harcot kell a hajókért merni, —
Ám ha a védelmet most abba hagyjátok,
A végső enyészet napja süt le rátok.

Óh jaj! szemem előtt a nagy szörnyű csoda,
Mely, hogy teljesedik, nem gondoltam soha,
Hogy a mi hajónkig száguldjon a dardan,
A ki máskor be sem mert várni a harcban.

Mint futós szarvasok erdőben bujkálnak,
Farkasoknak étkül, párducznak, sakálnak,
Támadni erőtlen, védekezni gyenge:
Akkép a dardan is, egy pillanatra is
Nem mert eddig minket várni soha szembe.

Lám most hajóinkig várukból kijárnak,
Gyengesége miatt a vezér-királynak,
A nép is kedvetlen, a királyt gyűlölik,
A hajóján várja, míg rakásra ölik.

De ha a nagyható Agamemnon maga
Egyedül volna is minden csapás oka,
Hogy Akhillesz ellen nagyott vétett: ez se
Ok arra, hogy kardját az akhiv elvesse. —
Hát a míg nem késő, igazítsuk helyre,
Könnyen jóra tér a becsületes elme!

Mert illetlen dolog hogy ti így lankadtok,
Ti, kik a seregnek legjobbjai vagytok. —
Nem bántom a gyávát, ki megfut a harczon,
Hanem a restülő bátrakra haragszom.

Puhák! vigyázzatok, nagyobb baj is érhet!
Jól meggondoljatok szégyent és szemérmet.
Minden eddiginél véresebb harcz lesz-e',
Betörve a kapu, s hatalmas reteszsze,
Könnyen erős Hektor hajóinkhoz férhet!"

Pozeidon szaván most, kitől a föld rendül,
A két Ájász körül elszánt hadi rend gyűl,
Kit maga Áresz is, ha közibük állna,
A csata intéző Pallasz is csudálna. —
Mert az akhiv sereg színe-java áll itt,
Vissza verni Hektort s Trója daliáit,
Dárda erdővel és pajzs-palánkkal várva.

Mintha a sok sisak, sok pajzs össze-szőve,
 Ember az emberrel össze volna növe;
 A sok fényes sisak sörényes czimeri
 Minden mozdulásra, lengvén, egymást veri,
 Dárda összecsattog mely a kézben forog,
 Olyan sűrű rendben állanak e sorok;
 A viadal vágya lelköket tűzeli.

A trójaiak is nagy seregben jönnek;
 Hektor jár előttök, száguldozva, főnek;
 Mint valamely szikla, melyet sűrű zápor
 Nagy sok idők folytán alá-mos vaczkából,
 Aztán neki dőlven egy rohanó patak
 Sodorja a bérzről, dörgve alá szakad,

Zúgg az erdő a mint szitről szirtre szökken,
 Egyenes útjából de ki még se zökken,
 Míg a kötött földön lassúda terül el,
 Nem is gördül tovább, bár jött nagy terüvel:

Oly erővel száguld seregei élén,
 Meg sem akar állni csak a tenger szélén,
 Öldösvén, rombolni hajókat sátrakat . . .
 De hogy e dandárba ütközött, megakad.

Ellene kétélű dárdáit szegezve
 Szembe kelt az akhiv, visszanyomta messze;
 De a mint meghátrált, rendülve megállott,
 A trójaiakhoz harsogva kiáltott:

„Trója és Lycia, dárdavető dárdán;
 Útunkban az akhiv nem sokáig áll mán',
 Még ha oly tömören áll is mint egy torony,
 Dárdám éle hamar megrontja, gondolom,
 Ha engem idáig csakugyan a Hére
 Férje, a legnagyobb istenség vezérle.

Így szólt, s mindeneknek lelkét lángra kelti;
Elsőnek kevélyen Déjiphobosz kelt ki,
A Priamosz fia, kerek pajzsa alatt
Rejtőzvé, előre könnyű lábbal haladt.

Mérion meglátta, mindjárt célba vette,
Nagy ökör-bőr pajzsát el se tévesztette,
A sok vastag lemezt ugyan át is járta,
De a pajzs fülébe bele tört a dárda.

Pajzsát Déjiphobosz el-kitartja messzi,
Mert Mérion érceze igen megijeszti;
Mérion is búsan társi közé elmén,
Búsul tört dárdáján s vesztett győzedelmén. —
De ott sem állott meg, a hajók felé tért,
Sáttra felé tartott másik kelevézért.

Mindenütt foly a harcz; zúggnak és üvöltnek.
Teükrosz volt első, ki egy férfit ölt meg,
Lovas Mentor fiát Imbriosz bajnokot
Ki a harczok előtt Pédaionban lakott,
Priamosz királynak szép oldal-hajtása
Médizikászté volt néki házastársa.

De hogy ide jött az akhiv hajó tábor,
Ő is Ilionba jött fel otthonából,
Itt csakhamar kivált, Priamosz szerette,
Tulajdon fiaként hajlékába vette.

Teükrosz a bajnokot fültövön találta,
El is bukott a mint visszakelt a dárda. —
Mint bérczről a kőríz el-kilátszik messzi,
De mikor tövéről a fejsze lemetszi,
Leroskad, lefonnyad a sok gyöngye lombja:
Fegyveri zörrenvén úgy dőlt a porondra.

Ott Teükrosz mindjárt fosztogatta volna,
 De Hektor dárdája elriasztja róla,
 Teükrosz oldalt hajol a fényes ércz elül
 Mely most Amphimakhosz kebelébe merül,
 — Kteatesz fia volt, Aktor nemzettsége, —
 — Most kezdte volna még, már is itt a vége, —
 Ércz-fegyverzetében csörrenve elterül.

Hektor a sisakot mindjárt tépni kezdte,
 Mely Amphimakhosznak vakszemét övezte,
 De Ájász azonnal dárdát vete rája,
 Ám Hektor testét a kelevéz nem járja, —
 Rettenetes érczczel úgy boritva teste.

Nem járta a testét, de a pajzsát vágta,
 Tántorodott Hektor az ütéstől hátra,
 Visszavonult mindjárt, ott hagyta a testet,
 Mindkét halottnak most az akhivok estek.

Amphimakhosz testét az akhivok felé
 Jó Meneszttheüszszel Sztikhiosz emelé, —
 Két athénei hős; bátran ölbe kapták;
 Míg Imbrioszt kézhez Ájászok ragadták.

Miképpen zsákmányát két erős oroszlán,
 Éles fogu ebtől kecskét ragadozván,
 Viszi a sűrűbe, erőssen harapja,
 Hátra vetett fővel foga között tartja:
 Pánczélos Ájászok az Imbriosz testét
 Oly magasan tarták, míg a vértjét szedték.

Oileusz-Ájász még fejét is leszelte,
 — Amphimakhosz miatt bánkódott a lelke, —
 Dobta mint egy labdát a dardan táborba,
 Hektor lába előtt esett le a porba.

De Pozeidon is most nagyon nagy haragban
 Mert lám unokája vérzett el a hadban,
 Hát a sátrak felé mindjárt meg is tére,
 Harczot éleszteni dardanok vesztére.

Idomenesz királyt ott szembe találta,
 — Térden egy bajtársát szegzette a dárda,
 Társai kihozták, ő orvosra bízta,
 Ment a sátra felé, s úgy a harcza vissza.

A nagy Földrendítő járula elébe:
 — Andraimoni Thoasz volt arcza, beszéde. —
 Birja egész Pleüront, Kalydon-vidéket
 Tisztelik mint istent az étoli népek.

„Idomenesz király! Kréta bizodalma!
 Az a nagy dicsekvő kérdés hol van ma,
 A melylyel az akhiv Tróját fenyegette?“
 — Idomenesz király vissza ezt felelte:

„Ugy itélem Thóász, nem hibás ma senki,
 Mert emberül tud itt harcolni mindenki,
 Erőtlen félelem senkit sem tart távol,
 Sem pedig tunyaság a gyilkos csatából,
 De Zeüsz, — mert ez volt kedves akarátja, —
 Dicstelenül veszni az akhivot hagyja.

Hanem most óh Thóász, (mindig erős valál,
 Biztatni is tudod, ki csüggedni talál)
 Most igazán serkents mindenkit erőre!“ —
 — Vissza felelt neki a Föld rengetője:

„Idomenesz! A ki még most is megszalad
 Hizlaljon ebeket, veszvén Trója alatt!
 De menj fegyveredért, jó lesz ha sietünk,
 Ha ketten vagyunk is, sokon segíthetünk. —
 Összetartva erős még az erőtlen is,
 Holott mi megküzdünk erősek ellen is.“

Így szólott az isten, s bevegült a harcza,
Idomenesz pedig sátra felé tarta,
Ott felpánczélozta a szép puha bőrét,
Két kézre ragadta két kelevéz-törét.

Mint villámlás, melyben az istenek atyja
Végzését halandó emberrel tudatja,
Éles sugárai szerteszét villognak:
Ugy tűndökölt az ércz mellén a bajnoknak.

De ime Mérion a kedves szolgája,
Sátrából kijövet őt szembe találja,
Ez is oda tartott, dárda vala gondja,
Idomenesz mindjárt ott kérdőre vonja:

„Jó Mérion szolgám, mit keresel te itt?
Miért hagytad oda harczod küzdelmeit?
Tán megsebesültél, sebed igen gyötör?
Avagy izenettel jössz hozzám hírnökül?
Nincs most a sátorban vesztegleni kedvem,
Sietek harczolni véres ütközetben.“

Mérion tisztesen rá-felele nyomban:
„Ha valami dárdát lelnék sátorodban!
Mert én a magamét ugyan összetörtem,
Deiphobosz pajzsába szaladt bele-törten.“

Idomenesz király rá-felele nyomban:
„Dárdát, — akár húszat találsz sátoromban,
Sorjában ott állnak a ragyogó falon,
Mert én az ellent csak közelről támadom.
Sok bogláros-pajzsom, sok dárda-érczem is,
Sok fényes sisakom, sok drága-vértem is. —
Megölt dardanoktól szerzett diadalom.

A tisztas Mérion válaszola menten:
„Nekem is van a mit dardanokon nyertem,
Elég martalékom, hajón és sátorban,
De nem esik kézre, mert ide távol van;

Senki se fogja rám, hogy erőm sajnáltam,
Ha harczolni kellett, mindig elől jártam,
Meglehet észre sem vettek az akhivok,
De te bizonyára láttad mikor vivok“.

Felelt Idoménesz: „Tudom vitézséged,
Mi szükség e dolgot emlegetni néked?
Még ha seregünknek, a ki van, jelesse
Lenne valamennyi kirendelve lesre,
A hol megtetszik az ember bátorsága,
Megmutatja magát, ki bátor, ki gyáva — —

(Egymást kergetik a színek a hitványon,
Annyi lelke sincsen, hogy egy helyben álljon,
Fogai vaczognak, roskadoz a térde,
Ver a szíve nagyon, halál szele érte:
De nem változik a bátornak színe sem,
Nem is retteg mikor vesztegel a lesen,
Ugy várja a harczot, reszket szíve érte.)

Erőd szíved miatt ott sem érne szégyen,
Mert akár nyíl sujtson, akár dárda légyen,
Bizonynyal elől ér, s a melledbe akad,
S nem hátulról veri a hátad a nyakad.
Mert mindig előljársz, harczolva serényen.

De ne vesztegessük tovább is az időt.
Ne is feleseljünk mint holmi kérkedők,
Mindkettőnket könnyen szemrehányás érhet;
Menj hát és válaszszt ki egy jó dárda-érczet.“
Szólt s mint sebes Áresz, Mérion befordúl
Erős ércz kelevézt hoz ki a sátorbul,
S Idomenesz után harcz-lihegve lépked.

Ember-ölő Áresz szokott így bizonynyal
Thrákéből kitörni fiával *Iszonynyal*. —
Rettenhetetlen és dúlakodó gyermek,
Kitől a legbátrabb bajnok is megdermed;

Mikor harczra indul még maga sem tudja,
 Phlégüia, — Ephyré felé visz-e útja?
 Hiába könyörög neki mind a kettő, —
 Fegyvert csak az egyik kedvére emelt ő:
 Idomenesz király fényes vértzetben
 Mérion vezérrel úgy megy ütközetbe.

De im Idomeneszt Mérion kérdezé:
 „Mely irányba váltsunk most a tömeg közé?
 Jobbra-e vagy balra, vagy pedig középnek,
 Úgy látszik van dolga mindenütt a népnek.“

Idomenesz király szólt: „A hajók mellett
 Alkalmatos kézen látom a védelmet.
 Ott a két Ájász, ott Teükrosz, legügyesebb
 Íjjászunk! íjjánál dárdája se restebb.
 Majd ráiasztanak ezek Hektorra is
 Ha még oly féktelen vakmerő volna is.

Nem lesz neki könnyű, bármint forr a vére,
 Ily erős karokat hárítani félre;
 Üszkétől se félünk, ha csak hajóinkra
 Zeüs kezéből nem hull gyújtogató szikra.

Mert lám a nagy Ájász, a Telamon gyermek,
 Egy maga megfelel akármely embernek,
 A ki csak halandó, a ki él élővel,
 A ki sebezhető érczczel, sziklakővel;
 Még Akhillesznek is; — értvén csupán erőt, —
 Mivel gyorsaságban nem érheti el őt.

Hát ne a középre igyekezzünk már most,
 Hanem a balszárnyra utunkat irányozd,
 Meglássuk más vet-e életünknek véget,
 Vagy pedig mi szerzünk máson dicsősséget“.

Mint az emésztő tűz, a helyet elérték,
Ékes vértjeiket dardanok szemlélték,
Estek valamennyen riadozva nékik,
Most már ég a harc a hajók-hosszat végig.

Mint mikor a légben egymást üző szelek
Süvöltözve söpriek végig az útfelet,
Fenékig ágyából a port felkavarják
Tele porfelhőkkel töltik az ég-alját :

Olyan támadással most a harc üvöltöz,
Olyan összevissza ember embert öldös,
Az irtó harc hosszú dárdákba öltözött,
Rengett a húsmetsző érc a kezek között.

Pánczélok fénylettek, pajzsok tündököltek,
Sisakok ragyogtak, szemvilágot ölték —
A ki örülni tud ilyen viadalnak,
Szár az szemmel nézi, kő szíve van annak !

Mert két erős isten harcol itt egymással,
Bajnokokat megront keserves romlással :
Zeüs, ki Hektornak tervez dicsősséget
Akhillesz nevének tisztessége végett,
Nem, hogy az akhivot Trójánál veszesse,
De Thétiszt, s nagy szívű fiát tiszteltesse.

Pozeidon viszont az őszellő tengerből
Titkon az akhivot serkenteni kelt föl,
Akhiv vereségét mert igen sajnálja,
Erősen neheztel a Felhő-királyra.

Egy rangu a kettő, fajra, származásra,
De Zeüs öregebb, több is a tudása,
Ezért hát Pozeidon csak bujkálva meri
Csak ember-alakban akhívját inteni.

Most ez a két isten a kegyetlen dühnek,
 Makacs öldöklésnek, iszonyú végűnek
 Elszakaszthatatlan, végzetes kötelét
 De sok térdet oldót, vonják odébb-elébb.

Idoménész, noha deresedő fővel,
 Akhivokat buzdít, s ront ki nagy erővel,
 Trójaiak népét igen félemlíti,
 Mert Othryoneszt ott mindjárt leteríti,
 A ki Kabézoszból imént érkezett meg,
 Vonta dicsőssége véres ütközetnek.

Priamosz legszebbik lányát feleségül,
 Kasszandrát kérte meg, de jegymarha nélkül,
 Majd megszolgál érte, nagy az ígéreti,
 Akhivot llión alól elkergeti;
 Az öreg Priamosz oda is ígérte,
 Othryonesz bizva meg is harczol érte.

De im Idomenész ragyogó gerelylyel
 Megcélozza a mint jött fölemelt fejjel,
 Érczpánczélja, melyet hordott, meg nem ójja,
 Hátban veri a tör, bukik nagy zörejjel;
 Idomenész pedig ekképpen gúnyolja:

„Minden halandónál többre tartlak téged,
 Othryonesz, ha érsz abban kívánt véget,
 A mely ígéretet Priamosznak tettél,
 Mert lám a lányának vőlegénye lettél:

Azt mi is megtesszük, a miképp fogadjuk,
 Agamemnon legszebb lányát neked adjuk,
 De jer, beszéljük meg: hogy s mint a lakziba . . .
 Ne félj! jó legénynek nincs mostoha ipa.“

Lábainál fogva kifelé vonszolta,
 De Aziosz gyalog most ellene ronta,
 Gyalog kél, lovait szolgája vezeti,
 Csapkodja vállait a ló lehelleti.

Idomeneszt volna megölni vágyása,
De ennek kezében gyorsabb volt a láncsa,
Kirepült, Azioszt verte álla alatt,
Minden izét tépve a torkának szaladt.

Mint sugár fenyőnek, jegenyének, csernek,
— Kit éles fejszével vágnak hajó-szernek —
Koronája megdől, ő is úgy terüle,
Szekere mellette, lovai körüle,
Markolászta a port, fogát csikorgatta,
Csupa vér a homok, kit markol, alatta.

Szolgája csak ámul, esztét is elejti,
Fordítani lovát, szekerét felejti,
Antilokhosz mindjárt meg is ostromolja,
Ércz pánczélja, melyet hordott, meg sem ójja,

Hasába dárdáját Antilokhosz döfte,
Szép kerevetjéről lefordult hörögve,
Antilokhosz pedig lovait terelé
Által a szekernyész akhiv sorok felé.

Aziosz halálát Déjiphobosz bánta,
Idomenesz ellen kelevézzét hányta,
Ez, hogy czélba vették, jókor észrevette,
Kerek pajzsa mögé magát elrejtette,

— Fényes ércz a tükre, bikabőr a fala
Kettős fogantyúja a paizsnak vala —
Hát csak feje fölött zúggott át a dárda,
Nagyot zörrent mikor a pajzs szélét járta.

Még is nem hiába volt a dárda kelte,
Hypszenor királyfit mert lágyékban verte,
Megszaggatta máját, térdeit megoldta.
Akkor Déjiphobosz kérkedve rikolta :

„Meg vagyon bosszulva, úgy gondolom, még ha
Az érczkapus Hádesz lesz is a hajléka,
Ott is nagy örömmel teljesedik szíve,
Mert jó uti társat adtam neki, ime!“

Fájt az akhivoknak ez a nagy kevélység,
Kivált Antilokhoszt kérkedési sérték,
Igen megbúsítá jó barátja veszte,
Oda futott hozzá, pajzsával fedezte,

Mig két derék bajtárs, Alasztor dalia,
S nemes Mekiszteüsz az Ekhiosz fia
Lehajoltak hozzá, felemelték óva,
Keservesen sirt mig vitték a hajóra.

Idomenesz pedig küzd újra vitézül,
Dardant a kit talál öldökölni készül,
Boritani rájuk örökös éjszakát,
Vagy maga is ott vész, úgy elszánta magát.

Mindjárt is megölte Alkathoósz daliát,
Zeüsz-ivadéka Aizüéta fiát,
(Az Ankhizesz király első leányának
Vala ez a férje, Hippodameiának,

Ki mig leánykodott, a ház ékessége,
Atyjának, anyjának volt gyönyörűsége,
Más leányok fölött kellemetessége,
Szép keze-munkája, esze élessége;

Széles egész Trója első fiatalja
Hitveséül ezért most a leányt vallja)
Idoménesz által Pozeidon megölte,
Kezét zsibbasztotta, szemét megbűvölte.

Nem birt szabadúlni, nem mozdult a lába
Egyenest a dárda szállott oldalába,
Meg se rendült addig, csak állt mint az oszlop
Mig ércz-vértezetje forgácsokra foszlott.

Sokáig védve volt a teste alatta,
 Megrecscent most, hogy a fülánk megszaggatta;
 Azután zörrenve a bajnok elterült,
 Szive, mikor az ércz közepébe merült,
 Megrángott, hogy bele rezgett az ércz nyele;
 Ott el is vesztette erejét a dárda.
 Idoménész mostan kérkedve kiálta:

„Deiphobosz, nagyra vagy! Hát egy a miénkből,
 Úgy ítéled, három tietekkel ér föl?
 Jámbor! Jersze mostan, állj ki velem szemben
 Zeüsz ivadékát vedd szemügyre bennem.

Mert krétai Minosz Zeüsznek volt szülötte,
 Kegyes Deükáliont e Minosz nemzette,
 Deükalion engem sok népek királyát,
 Kit messzi Krétából hoztak ide gályák,
 Ostorúl tenéked, mert trójai néped
 S atyád birodalmát kezeim rongálják.“

Most mitévő legyen, Deiphobosz nem tudta:
 Trójaiak közzé forduljon-e futva,
 Valakit magának bajtársul keressen;
 Vagy maga álljon ki, egy-szál fegyveressen?

Ketten Éneászszaal még is jobbnak látta;
 A sereg hátulján ezt meg is találta;
 Veszteg áll, Priamosz királyra neheztel,
 Mivel nincs iránta kellő tekintettel;
 Közeledvén hozzá Deiphobosz kiálta:

„Trója bölcse, most kell erőd össze-szedned.
 Ha még a vér vízre nem fordula benned,
 Halva Alkathoosz bajnok sógorod van
 Téged hajlékában nevelt kis korodban,
 Dárdás Idoménész mért rá veszedelmet.“

Éneaszt ez a szó igen búsította.
Idomenesz ellen kelni indította,
De Idomenesz is nem könnyen ijed meg
Éneász láttára, mint valamely gyermek.

Sőt mint erős vadkan, erdők sűréjében
Rejtekezvén, bizik maga erejében,
Figyelmesen fülel a közelgő zajra,
Csendesen meglapúl, sertéit borzalja,

Szeme tűzben ragyog, agyarait feni,
Ebeket, hajtókat visszaretteneni:
Dárdás Idoménesz Éneaszt úgy várta,
Meg sem is félemlert, nem is állott hátra ;

Sőt a legerősebb bajtársinak kiált,
Aszkalaphosznak és Apharesznek kivált,
Deipüroszt, Mériont, Antilokhoszt kelti,
Harsány szóval őket ekképpen serkenti :

„Jertek, ne hagyjatok, bajtársim, magamra !
Éneász közelit ellenem rohanva ;
Élte virágjában, s ez az igaz erő —
Embert öldökölni hatalmas ember ő.
Vólnék én is ifju, mint ő; bizonyára
Egy magam mérkőzném életre halálra.“

Pajzsaikat azok vállukra vetették,
— Körül Idoméneszt egy lélekkel vették. —
— Éneász is maga barátit szólítja
Deiphoboszt, Agénort, Párist bátorítja.

Mint meglegelt juhok itatóra mennek
A vezér-kos után, pásztor örvend ennek,
Éneaszt sok népek úgy övezik körül,
Maga a bajnok is, népét látva örül.

Most a trójaiak Alkathoósz testét,
Hosszú kelevézzel igen környékezték,
Czélba veszik egymást, száll dárda temérdek,
Iszonyút zörennek a megütött vérték,
Kivált Idoménész és Éneász lángol
Átalverni egymást kelevéz-fulánkkal.

Dárdáját Éneász elsőben vetette,
Idoménész öldalt hajolt meg előtte.
Hiába szállt az ércz, minden erejével
A földbe furódott kerengő hegyével.

De Oinomaosznak meghasadt pánczélja
Mikor Idomenész vette őtet czélra;
A hasán találta, béle is kiomlott,
Lerogyott, markolta a véres porondot.

Dárdáját is vissza Idomenész vette
De már Oinomaoszt meg nem mellesthetette,
Ékes fegyvereit ott hagyta a vállán,
Körülötte sűrűn kelevézek szállván.

Mert ép noha szive, lába kezd gyengülni,
Dárdáját megóvni, másét kikerülni;
Megharcol magaért, ha lábát megveti,
De a hol futni kell, nem messze viheti.

Visszaléptében őt Deiphobosz dárdázza,
— Régi haragosok, — de el is hibázza.
Helyette Márs fiát Aszkalaphoszt verte,
Elbukott ez s a port vérével keverte.

Az üvöltő Áresz semmit se tud ebben,
Hogy fia elhült e szörnyű ütközetben,
Mert arany felhőben ült az Olymp ormán,
Zeüs akarhatja őt oda lánczolván,
A hol véle együtt a többi istenek
Az ütközetektől távol vesztetlenek.

Aszkaphaloszt közre a dardanok fogják :
Deiphobosz szaggatja tündöklő sisakját,
De Mérion, mintegy Áresz nekitörve,
Deiphoboszt dárdával sebesíti karján
Tarajos prédáját a bajnok hamarján
Elejti, s a sisak csengve hull a földre.

Mérion most újra lecsap mint a vércse,
Deiphobosz karjában benn akadt az ércze,
Megragadta nyelvét, kiszakadt a dárda,
Fegyveresen ugrott társaihoz hátra.

Testvérét Politesz mindjárt ölbe kapta,
Deiphoboszt a zúgó harczból kiragadta,
Mező-szélben álló lovaihoz érve,
Szolgájára bizta, tette szekere ;
Keservesen sirt míg a vár fele vitték
Karja friss sebéből folyt a vér-veríték.

Harczol a többi is, hadizaj üvöltöz,
Énéasz Aphaeszt szegezte a földhöz,
Éles kelevézzel, hogy szemben állt vele,
Torkon vágta ; mindjárt elhanyatlott feje,
Pajzsa és sisakja előre repüle
Életrontó halál terjengett körüle. —

Thóont Antilokhosz vigyázta, kileste,
Mikor háttal fordult, dárdával sebezte,
Ketté szakasztotta hátában az eret,
A mely háta-hosszat fel a nyakig ered,
Hanyatt bukott a mint megvágta a dárda,
Jó társai felé két kezét kitárta.

Antilokhosz mindjárt megrohanta, de mig
Fegyvereit szedte, nem hunyta be szemit,
Mert a trójaiak ugyan körül álltak
Íratos temérdek pajzsát hajigálták,
De még sem sebesült meg a gyöngye teste
Mert Nesztor fiát a záporozó dárdák
Között is Pozeidon-isten védelmezte.

Nem is tágit semmit, váltig köztük forog,
Láncsája nem pihen, szelvésszékként kavarog,
Jól tudja mikor kell messzére kivetni,
Mikor valakire szemközt közeledni.

Ám Aziosz fia nem törődik ezzel,
Akármily elszánt is, ráront kelevézzel,
De kék haju Neptun vészi annak élet
Adamasztól féltvén Antilokhosz éltét:
Ketté tört a dárda földre hullt a fele,
Fele mint a czövek állt a pajzsba bele.

Veszte elől bujván szökkent népe közé,
De nyomon Adamaszt Mérion üldöze;
Megvágta has-alján, a hol a láncsa seb,
Szegény halandókra legveszedelmesebb.

Elkezdett forogni a gyilkos ércz körül,
Mint a szilaj bika ha kötélbe kerül,
Megveti a lábát, köröskörül forog,
Nagy bajjal vonszolják odébb a pásztorok:

Ő is egy kevésig így vonaglott, forgott,
Mig Mérion bajnok újra reá rontott,
Hevenyén a dárdát kivonta belőle;
Éjféli setéség elborult körüle. —

Deipüroszt Helenosz halántékán verte,
Nagy thrák szablyájával sisakját betörte,
Messze gurult az egy akhiv lába elé,
Sisakot az akhiv mindjárt fölemelé,
Mig Deipürosz szemét örök éj befödte.

Kinn jó Menelaosz igen megbúsúla,
Ádázul Helenosz királyra fordúla,
Éles kelevézzét ellene rengette
Kézijját Helenosz viszont emelgette.

Szemben a két bajnok ; éles láncsát emez,
 Kézijjat a másik, egymás ellen szegez.
 Elsőben Helenosz idegéből szálla
 Keserű nyilvessző az akhiv királyra,
 Egyenest mellének, a pánczél-odúra;
 Nagy erővel csapott, de lepattannt róla.

Mint szóró-lapátról, lengedező széllel,
 A fekete borsó pattog szerteszéjjel,
 Úgy vágta a nyilat vissza a mint érte
 Messzire a dicső Menelaosz vértje.

Ám jó Menelaosz király kelevézzé
 Nagyobb erővel szállt Helenosz vitézre,
 Mikor kézijját még le sem bocsátotta
 Kezefejét, ivét együtt szakította.

Népéhez Helenosz veszte elől hátrált,
 Lóggatta a kezét, vonszolta a dárdát,
 Kit nemes Anténor mindjárt kiszakasztott,
 Gyenge gyapju tépést sebére tapasztott. —
 Parittyá zsinnyel aztán bekötözte
 Kit valamely szolga szerzett neki össze.

Pizandert is mostan rettenetes sorsa
 Dicső Menelaosz veled összehozza,
 Hogy reád támadjon, kezéd által veszszen,
 Lelje halálát e szörnyű ütközetben.

Menelaosz elsőbb dárdáját vetette,
 De félre csapott az, célját tévesztette,
 Mig Pizander pajzsát vágta meg emennek,
 Örült is, de korán, a győzedelemnek,
 Mert az izmos pajzsot kelevéz nem járja,
 Visszapattant róla, összetörött fája.

Mostan a bajnokok egymásra rontának,
 Ezüst-szeges karddal Menelaosz támad ;
 Csinos ércz szekerczét, olajfa a nyele,
 Pajzsa alól viszont Pizander emele.

Szekerczétől rendül Menelaosz sisakja,
 De homlokán veri Pizandert a szablya,
 Orra tövén ütvén; csontja recseg törve,
 Véresen szemei hullanak a földre,
 Maga összeroskad; Menelaosz pedig
 Mellére gázolván ekképp dicsekedik:

„A görög hajóknak majd csak békét hagytok
 Dölyfös, vérre szomjas népek a kik vagytok!
 Úgy is elég már a bűnötök, s a sebek
 Melyet okoztatok alávaló ebek,
 Kiknek vendéglátó Zeüszre semmi gondja,
 Ki földig a kevély városotok rontja.

Ok nélkül én tőlem menyecske-hölgyemet,
 Elragadoztátok sok szép értékemet,
 Most pedig hajónkra szórván tüzes üszköt,
 Akhív bajnokinkat öldösní készültök,
 De vissza, még hamar, fordultok, meglehet.

Óh Zeüsz! Bölcsőbb vagy mindeneknél, mondják:
 Hát te viseled a dardanoknak gondját?
 Ennek a szemtelen gonosztevő hadnak,
 Kik vérrel és harczczal soha jól nem laknak.

Mert alvást vagy tánczot, szép dalt vagy szerelmet,
 Kit harcznál is inkább némelyek kedvellnek,
 Ember hamar unja, ha vélők eltelik,
 De a harczot ezek meg nem elégelek.“

Nemes Menelaosz hát ekképpen szóla;
 Véres fegyvereit leszaggatta róla,
 Bizta martalékát társai kezére
 Azután az első rendbe visszatére.

Harpalion mindjárt ott meg is támadja,
 Volt ez Pylaiménész fejdelem magzatja,
 Harczolni jött ő is, atyját elkísérte,
 De már hazájába nem lesz visszatérte.

Menelaosz pajzsát megvágta közepen,
De láncája nem bírt átütni az érczen.
Futott volna mindjárt jobbra-balra nézve,
Nem veszik-e célba, éles kelevézsre. —

De nyilát Mérion ráveti szaporán,
Vágja Harpaliont futtában jobb farán,
Csont alatt járt a nyil, elől jött ki éle,
Összeszakadt bele hólyagja veséje.

Le is rogyott mindjárt, éltét kilehelte,
Bajtársai karján elrepült a lelke,
Elterült a földön, mint valami féreg,
Fekete vérével a port öntöze meg.

Paphlagonjai ott szekerére tették,
Szent Ílion felé jajgatva követték,
Közöttük az atyja könnyeit hullatja,
Nem vesz többé lelket az ő holt magzatja.

Páris szívében e gyász haragot kelte,
— Őt egykor ez ifju fénynyel vendégelte, —
Mindjárt el is lőtte bosszuálló nyilát,
Megvágta Eükhénort, Polüidesz fiát.

Bátor, gazdag ember, Korinthus lakója,
Tudva sorsát lépett egykor a hajóra,
Micsoda vége lesz, előre értette,
Mert jós öreg atyja sokszor emlegette :

Vagy palotájában hal meg szörnyű kórban,
Vagy a hajók előtt öli meg a dardan ;
Hát a harcz zajában szégyen-pironságtól,
Szabadulni kívánt gyötrelmes kórságtól ; —
Füle alatt a nyil álla mögött tört be,
Élete elszállott, lebukott a földre.

Mint az emésztő tűz úgy vívnak itt ezek,
Hektor pedig róluk meg is feledkezett,
Nem tudta, hogy népe a hajóktól balra,
Hanyatlik, s az akhív támad diadalra,
Mert ott most Pozeidon bátorit vezérel,
Sőt segíti őket maga erejével.

Hektor most is ott áll a hol a rést törte,
S a danaok pajzsos rendjét elsöpörte,
Ajász, Protezilász bajnokoknak ottan
Hajói feküdtek partra vontatottan,
Alacsony falacska ezt a helyet védte,
Bajnokok, lovak ott álltak harcban égve :

Palástos Íonnal, Lokriszi, Béóta
Nagyhirű Epivvel együtt a Phtióta,
Hajók védelmére Hektor ellen állnak;
De útját nem állják az emésztő lángnak.

Athéniek java volt a sereg éli,
Ezeket Biászszal, Stikhiosz-Pheidászszal
A Petheosz fia Meneszthesz vezérli. —
Epiveket Mégesz, Drákosz Amphionnal,
Phtiát viszont bajnok Podarkasz, Médonnal.

Médon Oileüsznek fattyu-sarjadéka,
Ajász atyjafia ; Phülaké hajléka,
Oda bujdosott, mert atyja hites hölgye
Eriopisz asszony' testvérét megölte.
Podarkasz a másik, Iphiklosz nemzeti,
Phtiai s béóta hőseit vezeti,
Hajók oltalmára pánczélokot öltve.

Nem távozik a két Ajász is egymástól,
Az Oileüsz fia Telemon Ajásztól,
De mint nehéz ekét két szép füstös barom
Egyforma erővel vonszol az ugaron,

Szarva tövét sűrű veríték öntözi,
Csak egy gyalult járom a kettejük közü,
Metszi barázdáját a jó televényen :
Olyan egymás mellett a két bajnok mégyn.

A Telamon fiát számos erős népek
Követik nagy bátran, nyomdokiba lépnek,
Paizssát átveszik, úgy hordják utána,
Mikor verítékben lankadoz a lába.

De Oileüsz-Ájaszt nem követi serge,
Mert a lokriszi nép álló harczra gyenge ;
Nincs kerek paissa, kőrisse, sisakja,
Van csak számszer-ijja, jól megsodrott gyapja,
Öldöklő nyilait szórja az ellenre.

Mikor a két Ájasz érczben tündökölvé
Rontott a dardanra, Hektorral is öltre,
Lesből a lokriszi nyilait vetette,
Megrémült a dardan, harczát is feledte.

Most a dolog gyászra, szörnyűre fordulna,
Szellős Ílionba a dardan szorúlna,
Sátraktól, hajóktól futva haza felé :
De Polydamász most Hektort így eszelé :

„Hektor nem veszed be a józan beszédet
Mert téged az isten nagy harcz-mesterré tett,
De azért még sem tett mindenben mindennek,
Más-más adománya van minden istennek.
Egyik harcztudományt ad a kegyeltjének,
A másiktól ered táncz, muzsika, ének :

De egyedül Zeüsz térszen embert bölcsesé
Formálván elméjét tápláló gyümölcsesé,
Használatos másnak, magának is érdem
. . . . Hát elmondom nyiltan, most is a mint értem :

Mindenfelől ég a harcz üszke körülünk,
Mert azóta, hogy a falon bekerültünk
Összedugott kézzel egy részünk vesztegel,
Mások megoszolva, hajókig hatolva
Nagyobb erő közzé szorulva vesznek el.

Térj hátra! Hívd ide minden fő embered!
Tartsunk tanácsot a nehéz kérdés felett:
Megrohanjuk-e az akhivot támadva,
— Ha valamely isten győzedelmet adna, —
Vagy visszavonuljunk kár nélkül, míg lehet?

Mert adós az akhiv nem akar maradni;
Félek, a tegnapit vissza fogja adni,
Egy nagy hadverőjük veszteg üle máig,
Nem hiszem hogy tétlen maradjon sokáig.“

Tetszett Polydamasz egyenes beszéde,
Szekeréről Hektor mindjárt alálépe,
Polydamasznak is parancsolta sebtén:
„Főfő emberinket hát tartsd együtt itten,
Én majd feljárom az ütközet-mezőket
Visszatérek mihelyt megserkentem őket!“

Szólt, s mint havas köszál, elrohan kiáltva,
Befutja a dardan- s társ-hadakat, váltva,
Kiáltó szavára, valamerre zendül,
Polüdamaszhoz a fő bajnoki rend gyül.

Ő pedig tovább megy váltig keresgélvén,
Más fő bajnokokat a seregek élén,
Deiphoboszt, Helenoszt királyi daliát
Keresi Azioszt, Adamaszt a fiát.

Megtalálta őket, de nem mind életben,
Némelyet megölve, némelyet sebekben,
Nyiltól, kelevéztől a falnál leverve,
Vagy a hajók előtt halottan heverve.

Csak magát az ékes hajú Helenének
Férjét Alexandert még is ott lelé meg,
Társait akkor is harczra buzdította,
Elébe járulván ekként pirongatta :

„Te Pára, te nyalka, kurafi, szoknyahős !
Hová lett Deiphobosz, Helenosz az erős ?
Hol vagyon Aziosz, Adamasz a fia ?
Hol van Othrionész, s annyi más dalia ?
Hegyeről Ilion fordul ma tövére,
A te fejednek is iszonyú vesztére.“

Vissza Alexander szólt neki azonnal :
„Hektor, méltatlanul illetsz szidalommal !
Nem mondom, hogy olykor nem kelle pihennem.
De nem erőtlennek szült az anyám engem :
Mióta harczod a hajók ellen vivod,
Mi is szünet nélkül törjük az akhivot.

Bajnokok, a kiket kérdeztél, elesve,
Deiphobosz, Helenosz királyok sebezve,
Mindkettőnek kezét dárda verte át,
De Zeüsz mindkettőt megóvta haláltól.

Mármost hová erőd, bátorságod vezet,
Mi valamennyien együtt fogjuk veled,
Mert elszántságunknak nincsen semmi hijja,
De a legbátrabb is csak a meddig bírja,
Mert mit is tehetne mást ereje felett ?“

Hektor szívét Páris így engesztelvén meg,
Rohanva mindketten odasietének,
Hol a harcz legégőbb, a tusa tömörül,
Kebrion és nemes Polydamasz körül . . .

Phalkész, Palmysz, Orthé, Polyphétesz-dalia.
Aszkaniosz, — Mórysz, Hippotion sarja ;
Zeüsz tetszéséből ma már harczba kezdtek,
— Dandárt váltani a termő Aszkania
Országából ezek csak tegnap érkeztek.

Mennek mint a szélvész pusztító viharja,
Mikor a mennydörgő Zeüsz felkavarja,
A száraz föld hátát széltében seperve
Ijesztő zúggással lecsap a tengerre.

Kél a harsogása sörényes haboknak,
Egymást túrva, nyelve, a mint háborognak :
Ércben tündökölve a dardan, vezére
Nyomán úgy szorítja itt egymást előre.

Emberirtó Mársként Hektor azt vezeti,
Domború nagy pajzsát könnyen emelgeti,
— Ökörbőr a paizs, ércz-lemez borítja,
Homlokát tündöklő ércz-sisak szorítja. —

Sorra kémli arczát akhiv embereknek,
Pajzsa láttára is hátha megremegnek !
De az akhiv szíve nem retten meg tőle,
Sőt Ajasz kihívja, lépvén nagy-előre :

„Jámbor ! jer közelebb, mit ijesztgetsz minket
Nem gyávaság súlya nyomja seregünket,
Az akhiv nép bizony nem töletek remeg,
Hanem mivel Zeüsz ostorral verte meg,

Hajóinkat készülsz talán fosztogatni ?
De karunk nekünk is van téged fogadni.
Előbb végetek lesz néktek városostul
Mikor mi feldőljük, lerontjuk falastul.

Eljő majd az idő, nem sokára meglesz
Mikor valamennyi istennek esdeklesz :
Sörényes lovadnak sas-szárnyat adjanak,
Hogy a városodig gyorsan ragadjanak.“

Szólt, s egy sas magasan átröpült fölötte
Mikor ezt elmondta ; jó jel vala röpte.
Látták az akhivok, örömben újongtak,
Hektor pedig felelt Ajasznak viszontag :

„Nagyszájú magahitt, hova gondol elméd?
Bár én úgy örökké Zeüsz fia lennék,
Hérát oly bizonynyal mondhatnám anyámnak,
Nevem úgy Phoebossal Pallaszsal tisztelnék.
Mint bizonyos gyászszal rátok e nap támad!

Te is rá kerülsz még a dárdám élére,
Liliom bőröd is össze lesz metélve,
Húsodon, hájadon, hajóitok mellett
Trójai keselyűk és ebek legelnek.“

Azután tovább kelt hadait vezette,
Hangos kiáltással a sereg követte.
Akhivok is zúggtak, erejüket érzék,
Készen várják Trója sok erős vitézzét.
— Kettős üvöltésük az ég boltját verte.

TIZENNEGYEDIK ÉNEK.

Nesztor a kiáltást, noha iddogálnak,
Jól hallotta, így szólt Makhaon királynak :
„Ifjak riadási hajók felől kelnek :
Mint véled Makhaon, mi az oka ennek ?

Maradj csak, vidámitsd magadat a borral,
Majd jó meleg fürdőt Hekeméde forral,
Sebed kiáztatja, megmossa a vértől,
Mig én széjjel nézek, s hirt hozok a térről.“

Igy szólt, és a fia pajzsát kapta kézre,
Mely sátrában hevert, ragyogott az ércze,
(Thrazymédesz imént az övét vitte el)
Eles kelevézt is a pajzs mellett emel.

Sátrából kilépett, megállt sátra előtt,
Szörnyü jelenséget ott látott, leverőt :
Futott az akhívság, dardan űzte nyomban,
Az erős falak is leomolva, romban.

De mint széles tenger vizeit nyugtatja,
Mikor vihart érez, biborodik habja,
Sem jobbra, se balra fodra nem tévelyeg,
Egyszerre sokfelől megcsapják a szelek,
Mig egynek irányát Zeűsz keze megszabja :

Úgy az öreg mostan elméjét jártatja :
Utjának merre lesz hasznosb foganatja ?
Vajon a gyors-lovas akhiv hadak felé,
Avvagy Agamemnon királyhoz térjen-é ?

Agamemnon felé vélte mégis jobbnak,
Mig amazok egymást ölve viaskodnak,
Csendülvén a vérték, mikor szabja éli,
Vagy kétkézre fogott dárdák hegye éri.

Im a királyok is, kik megsebesültek,
Hajóikról kelve elébe kerültek,
Agamemnon király Odyszszeüsszel együtt,
Tydeusz fiával Diomédesszel jött.

Mert az ő hajóik a harctól messzére
Vontatva feküdtek ki a tenger-szélre,
Elsőknek húzták ki ezeket szárazra,
Sora-hosszat épült fallal oltalmazva.

Mert noha széles volt a part-széli róna,
Mégis szűkké szorúlt az ennyi hajóra,
A hadaknak sem volt kifejlődni elég :
Azért több sorra a hajókat rendelék,
Meg is töltötték jól az egész térséget,
Melyet a két szélén két hegyfok szegélyezett.

Hát a három bajnok, — dárdájok a gyámol, —
Jöttek búslakodva, harczot nézni távol ;
Az öreg láttára igen rettenének,
Agamemnon király így szóla a vénnek :

„Argivok oszlópa, Neleusz magzatja,
Miért jöttél ide, harczod abba hagyva ?
Félek, ígéretét ma beváltja Hektor,
Melyet Ilionba hirdetett ki egykor :
Nem tér haza addig gyors hajóink megöl,
Mig fel nem égeti, s minden embert meg-öl.

Ezt ígérte imé, be is váltja mára !
Ó jaj, az akhivok én-rám bizonyára
Akhilleszszel együtt igen neheztelnek,
A hajóknál vivni ez okért restelnek.“
A Geréni Nesztor így felelt szavára :

„Valóban eléri valamit óhajta,
Maga a nagy Zeüsz sem fordíthat rajta ;
Össze omlott a fal, hajónknak magunknak
Melyet építettünk biztos oltalmunknak.

A trójai folyvást támad és nem enged,
Hajóink ellen vív kegyetlen küzdelmet ;
Bármily éles szemmel sem bírsz rátalálni,
Merre-hol kellene az akhivnak állni ;
Úgy elhanyaglott már, úgy hull jobbra-balra,
Az égboltot veri már a harcز morajja.

Most ám gondolkodjunk, jártassuk az elménk,
Hogyha jó tanácsot, szabadítót lelnénk,
De mi magunk harcزot most ne kísértsünk meg,
Nincsen ütközetben helye sebesültnek.“

Agamemnon király felele Nesztornak :
„Már hajóinkért a dardanok harcزolnak ;
Árok, fal, taposva, melyet védelemnek
Az akhivok annyi baj-kinnal emeltek,

Az erős istennek ez volt akaratja,
Szégyennel akhivot elenyészni hagyja.
Volt idő, mikor az akhiv volt kegyeltje,
S im most istenekig a dardant emelte,
Míg a mi kezünket lekötözve tartja.

Most fogadjatok szót, a mint jónak vélem :
Valamennyi csak van közel a part-szélen,
Vontassuk be a sík vízre mind a gályát,
Ott a mély tengeren vessük meg az ágyát ;
Maradjanak ottan vesztegelve addig,
Míg a nap az áldott éjbe nem hanyatlik.

Majd azoknak is tán meglankad a karjuk,
Hajóinkat akkor mind vízre takarjuk,
Romlást kikerülni éjtszaka se szégyen,
Jobb futni, mint esni ellenség kezében.“

A bölcs Odysszeusz szólt rá, félen nézvén :
„Micsoda szó szállt ki fogaid sövényén ?
Balgatag, állj inkább gyáva nép élére,
Hogysem oly nemzetnek maradj a vezére,
Mely ifjuságától fogva öregségig
Véres harczban nyerte Zeüsztól örökségit,
Mig valamennyinek marad egy csepp vére.

A nagy-útezés Tróját, mely miatt már annyi
Inséget kiálltunk, oda bírnád hagyni ?
Vigyázz ! Szét ne menjen ez a szó Akháján ;
Egy bölcs ember ilyet ki nem ereszt száján,
Ki meggondoltan szól, jogar is kezében,
S országol, miként te, annyi ezer népen.

Még rá-gondolni is, hogy mikor a harcz dül,
Vontassuk a vízre hajóink a partrúl !
Még több győzedelmet adni a győztesnek,
Kik végső csapásra majd utánunk esnek !

Népeink a harczot egy perczig sem állják,
Mihelyt a tengerre mozdúlnak a gályák,
Szabadulást keres, ki merre találja ;
Végromlás a terved, emberek királya !“

Agamemnon király, felelni nem késett :
„Odysszeusz, szívem sebzi a feddésed !
Nem úgy értem én, hogy kedve ellenére
Vontassa hajóit az akhiv a mélyre !
De a ki jobbat tud, vén vagy ifjú ember,
Mondja el tanácsát, hallom figyelemmel !“

„Nem kell azt keresni“, Diomédesz szóla,
„Itt vagyok, ha kellek, s hajtotok a szóra.
Senki se ítéljen felőlem kevélyen,
Fiatal-voltomban megvetve személyem,
Nemzetes atyának vagyok én a sarja,
Thébai határban nagy halom takarja.

Mert Portheüsznek volt három derék fia:
Agriosz, Mélasz és Oileusz dalia,
De legderekabb volt köztük a harmadik,
Kitől az én atyám Tydeusz származik.

Kalydon magassán, Pleüronban laktak,
Mind a hárman együtt ott meg is maradtak,
De már az én atyám Argoszba bujdosott,
Igy akarták ezt az égi hatalmasok.

Felesége lett az Adresztosz leánya.
Sok drága marhával rakott palotája,
Sok szép ültetési, sok szép gyümölcsfája,
Termékeny mezői, temérdek juh-nyája.

Senki sem értett úgy a dárda-vetéshez;
Magatok tudjátok, hogy igaz beszéd ez:
Hát meg ne vessétek alkalmas tanácsom,
Mert nem alávaló az én származásom.

Noha sebesülten, menjünk közelebbre;
De hogy ne tapadjon másik seb a sebre,
Mi maradjunk kívül a nyíl-szárnyaláson;
Ám kit tétlen érünk, vagy hivalkodáson,
Pirongatván őket, hajtsuk ütközetre!"

Igy szólott. Tanácsát a hősök bevették,
Agamemnon királyt, indulván, követték —
Pozeidon se nézte őket behunyt szemmel,
Járula feléjük, mintha öreg-ember! . . .
Jobb kezénél fogván király-Agamemnont,
Szóra nyitja száját, ilyen ígéket mond:

„Futnak az akhivok, mind rakásra vesznek!
Gonosz szíve örvend bezzeg Akhillesznek!
Ez az eszeveszett, ez az érzéketlen!
Verje meg az isten, ne hagyja veretlen!

De te ne félj semmit! A boldog istenek
Téged semmiképen meg nem gyűlöltének,
Megéred még mikor a futó dardanok
Nyomán fellegbe kél a sikon a homok;
Meglátják szemeid, hogy hajóid elül
Erösse királya szalad rendetlenül.“

Szólt, s tova száguldván, felüvöltött, mintha
Kilencz- vagy tiz-ezer férfiú orditna
Harcz-összezsapáskor. A Földrengetőnek
Kiáltási tetsztek olyan rettentőnek.
Akhivok népének gyújtotta a vérit,
Lelket erőt keltvén benne mind a végig.

* * *

Aranyos karszékű Héra istenasszony
Nézi Olympusról, ki az ott a harczon?
A csatakeltségben legott ráismére
Kisebbik urára, édes testvérjére.

Megjöne a kedve, de múlik is megint,
Mikor a patakos Ida felé tekint,
Melynek magas ormán, Zeüsz üldögele;
Szederszemű Héra megrettene tőle.

Mindjárt is azon jár fortélyos eszével,
A paizsos istent hogy' szédithetné el?
Odamegy, gondolja, maga személyében
Az Ida hegyére, kiöltözve szépen.

Majd ha ingerétől szépséges voltának
Édes szerelemre indulatja támad,
Kellemes álmot lop, ölelkezvén véle,
Szeme pillájára, tudalmas eszére.

Ágyasháza felé el is indul legott,
Melyet kedves fia Hephaisztosz alkotott,
Ajtóira szárnyat szerzett, csuda-ritkát;
Egy' isten se tudja a lakatja titkát.

Tündöklő ajtait ott magára zárja,
Kivánatos testét ambrózia várja,
Tisztálkodik ezzel, lemossa szennyeit;
Aztán vesz olajt is, jószagút, mennyeit,

Melynek, — ha szerelmes testét beitatja, —
El, messzire terjed csábító illatja:
Zeüsz érczházában, ha csak egyet moccan,
Eget-földet áthat varázsa legottan.

Isteni szép haját fésűvel megvonja,
Ragyogó fürteit maga keze fonja,
Tündéri kebeljét, kit Pallasz művészi
Újja szőtt és himzett, ott magára vészi;

Aranyos kapcsokkal kapcsolja magához,
Száz csótárral ékes övét derekához,
Szépen fűrt fülébe, három drága-gyöngyű
Pompába ragyogván illet a kösöntyű.

Újdonat-új fátyolt vet fejére, benne
Úgy tündöklök, mintha maga a nap lenne;
Ékes czipellőbe fehér lábát fűzé;
Kiöltözve lép a többi isten közzé.

Külön Aphroditét inti: „Édes rajom,
Valamire kérlek, megteszed é vajon,
Avagy megtagadod? . . . Csak nem neheztelel
Hogy én a Danaust segítem ellened?”

Felelt néki viszont Zeüsz Aphroditéje:
„Héra, istenasszony, Khronosz csemetéje,
Csak mondd a mit akarsz, mondd ki bizvást, kérlek,
Ha csak megtehetem, hogy ne tenném én meg?”

„Add hát ama bűbájt, melynek erejétül
Haló halhatatlan jármodba szelidül;
A világ végére látogatni mennék
Oceanus istent, és Thétisz istennét,

Ők engemet egykor házokba vevének,
Gonddal szeretettel ottan nevelének,
Rheiától, anyámtól felfogva örökbe,
Mikor Zeüsz Khronoszt a tengerbe lökte;

Jó volna, gondoltam, elnézni hozzájok,
Mert régóta vagyon valami ortályjok,
Ki miatt már nem is kellenek egymásnak:
Ha végét vethetném e visszavonásnak!

Hejh! Ha beszédemben volna erő olyan,
A mivel szívöket egymáshoz kapcsoljam,
Visszavezérelném régi szerelmökre:
Tudom mind a kettő áldana örökre!“

Felelt a nevetős Aphrodite rája:
„Kinek a nagy Zeüsz karján van az ágya,
Nem illik, nem szabad megvetnem kértedet!“
S lekapszol melléről egy iratos övet;

Tűzöttet, iratost; benn minden varázsa,
Szeretők ingere, vágya, suttogása,
Hitető beszéd, mely bölcseket megszédít,
Karjaira veti, s így ejti beszédit:

„Itt a himes övem, rejtsd a kebeledbe,
Minden csábaságom foglalva van ebbe,
Nem is gondolnám, hogy czélodat nem érnéd,
Ha valami tervet elgondola elméd.“

Szederszemű Héra rá mosolyát ejti,
Keblébe a kendőt mosolyogva rejti,
S míg a Zeüsz lánya hajlékába térül,
Ő száll le sietve Olympus hegyérül.

Lép Pieriáról a kies Émáthra
Aztán a paripás Thráknak veti hátra
Havazó hegyeit, magasló ormait...
Sehol a föld színe nem érzi nyomait.

Athoszról dagadó tengerre leszökken,
Thoasz szigetébe, Lemnoszba beröppen, —
Itt a halál öcscsét, Álom-istent leli,
Karon fogja mindjárt, s ekképen kérleli:

„Ha valaha nekem szót fogadtál Álom,
Tedd a mire kérlek, meglásd meghálálom:
Ha majd én Zeüsznek lések szerelmére,
Borulj rá te akkor villámló szemére;

Szép aranyos karszék . . . soha el nem nyűve . . .
Biczébócza fiam Hephaisztos műve . . .
Zsámoly is lesz hozzá, . . . fehér lábacskádat
A melyre nyugathadd, lakván lakomádat.“

A mélységes Álom monda: „Könnyű nékem
Akármely istent is elaltatni szépen, —
Még Oceanust is, — hullámos özönjét,
A ki pedig őket nemzé valamennyét:

De Zeüszhez férni nem kísértem szerit,
El sem is altatom, ha csak nem kénszerit;
Okultam már . . . mikor Héraklesznek, Trója
Feldúlt fala mellől tért vissza hajója —

A pajzsos istennek megloptam elméjét,
Körül áradozván kértedre személyét,
Szélvészt azalatt te támasztva fiára,
Vettetted a népes Kósz sziget partjára.

Hejh, mikor felébred, kél iszonyú lázban,
Istent valamennyit hajt kerget a házban,
Főként rám fenekszik; végem is lesz bizony,
Ha megkaphat ledob, s tengervizet iszom.

Szerencsére az éj, édes engesztője
Istennek embernek, elrejtett előle;
Ő sem akart aztán véteni az éjnek:
Akarsz e kitenni ismét ily veszélynek?“

Szederszemű Héra válaszol azonnal:
„Álom, ugyan hogy vagy ily aggodalommal!
Azt gondolod mind egy: Trója vagy Héraklesz?
Ezen is mint azon akkora harag lesz?

Gyere, ne félj semmit; inkább feleséget
Ifjabb hölgyeimből szép-lányt adok néked,
Kiért oly régóta epedsz, Pazitheát . . . “
Megörül az Álom, és azt mondja: „Tehát

Esküdj meg a Styxnek átkozott vizére,
Egyik kezedet tedd Anya-föld keblére,
Márványló tengerre másikat helyezd el,
Ilyen esküvéssel magad kötelezd el;

Minden isten legyen bizonyságunk rája,
Kinek odalenn van Khronoszsal tanyája:
Ifjabb hölgyeidből szép-lány feleséget
Pázitheát, . . . kiért oly régóta égek!”

Fehérölű Héra fogad is szót néki
Valamennyi istent sorra mindjárt vészi
Ki odalent lakik, — rendes neve Titán —;
Esküvel igéri, mit az Álom kíván.

Megtörtént az eskü, elindúlnak ketten,
Tűnnek, — köd előttük, köd utánuk, — sebtén
Lemnosz, Imbrosz marad, Lektonnál elérik
A patakos Ida vadtermő fenyérit.

Tengert odahagyják, szárazra kerülnek,
Erdő hegyi surran, a hol átrepülnek,
Ott, — mielőtt Zeüsz meglátná, — az Álom
Elmarad, és megül egy nagy fenyőszálon.

Lombja közt lapulván a fenyő-sudárnak
Felvészi alakját vijjogó madárnak,
Kit Khalkisznak nevez az istenek nyelve,
— Van az embereknél karvajnak ismerve. —

Héra tovább repül a Gargarusz felé,
Megpillantja Zeüsz, szeret mindjárt belé,
— Hevesen, mint mikor legelőször kezdtek,
Szülőiktől titkon hogy megölelkeztek. —

Útját állja legott, szólítja izibe:
„Héra! Olympusról hogy tévedtél ide?
Sem lovad, sem kocsid, kinn járni szokásod . . .“
A felséges Héra mond ily csalárdságot:

„A világ végére látogatni mennék,
— Oceanus istent és Thétisz istennét;
Ők engemet egykor házokba vevének,
Gonddal szeretettel ottan nevelének:

Jó volna — gondoltam — elnézni hozzájuk,
Mert régóta vagyon valami ortalýjok,
Ki miatt már nem is kellenek egymásnak —,
Ha végét vethetném e visszavonásnak!

— Lovaim patakos Ida tövén állnak,
Hegyen-vízen tova velem azok szállnak;
Csak beszóltam hozzád, ne vesd a szememre,
Híred nélkül mentem mélységes tengerre.“

Szól a Fellegező: „Ha csak épen ennyi!
Héra te, máskor is lehet oda menni;
Jobb most enyelegjünk édes szerelemben,
Mert sohasem égett ily láng kebelemben;

Sohasem volt még hogy akár istenasszony,
Akar asszonyember ily lángra gynlaszson;
Sem Ixion hölgye, mikor megszerettem,
Eszes Peirithooszt a kivel nemzettem;

Sem ékes Danáé, Akriziosz ága,
 Ki Perzeoszt szülte nékem a világra,
 Sem Phoinix leánya, a kinek ölében
 Minosz, Rhadamanthosz sarjadtanak nékem;

Thébai Alkméne, anyja Héraklesznek,
 Szemele, Bakkusznak, a kellemetesnek,
 Aranyhajú Céres, mikor megszerettem,
 Vagy mikor a dicső Létóért epedtem, — —
 Sőt magad is soha így nem bűvölél meg,
 Mint a minő hévvel mostan érted égek.“

Felséges Héránál kész a csalárd válasz:
 „Rémületes Zeüsz! micsoda szó már az!
 Te az Ida hegyén akarsz szeretkezni,
 Melynek minden orma el-kilátszik messzi . .

Hátha valamelyik isten észrevenne!
 Meg nem állná a szó, többi közé menne;
 Hogy kelnék én akkor? júj milyen gyalázat!
 Tudom soha többé nem látnám a házad.

Ha szerelmes kedved, van neked hajlokod,
 Melyet kedves fiad Hephaisztosz alkotott,
 Ajóira szárnyat szerzett csuda-ritkát,
 Együtt enyelegni menjünk oda inkább!“

Szólt a Fellegező: „Téged az ne bántson,
 Hogy isten vagy ember minket itt belásson;
 Oly aranyos felhőt rajtunk vonok össze,
 Éles szemű a Nap, az se lát meg közte!“

Szólt és feleségét keblére ölelte;
 Friss pázsitot a föld zsendite körülte;
 Harmatozó lótosz, jáczint kel alájok,
 Puha, buja, szálas: ez a nyoszolyájok,
 Szép aranyos felleg elborúl felettek,
 Hull a harmat rájok.

Elaludt csendesen a Gargarosz ormán,
Asszony-feleségét édesen karolván. —
Röppent is az Álom el a hajók felé,
Ott Pozeidont mindjárt ekképpen eszelé,
Izenetjét gyorsan fülébe sugallván:

„Most rajta Pozeidon, most nincs mire félned,
A Danaust kissé erőre segélned,
Hérá asszony Zeüsz szerelembe csalta,
Fekszik karjai közt édesdeden alva.“

Igy felbátorítván akhiv védelmére,
Az emberek dicső fajjához megtére.
Pozeidon pedig az elsők közzé állva
Serkenti akhivját, harsányan kiáltva:

„Hagyjuk e még Hektort, ó akhivok, győzni,
Hajóink vesztével hirnevét tetőzni?
Reménykedhetik is, váltig is dicsekszik
Mert vesztég Akhillesz hőjóján epekszik:
Ne bánjuk Akhilleszt, meg se is sirassuk.
Csak mi, a kik vagyunk, egymást támogassuk!

Most a miképp mondom, szavam fogadjátok,
Pajzsaitok nagyját öregét fogjátok,
Fejeteket fényes sisakok tetézzék,
Markolja kiki a hosszabb kelevézzét!

Én leszek a vezér, s bármi bátran vivjon,
Nem hiszem, hogy Hektor ellenállni bírjon ...
[Öltsön öreg pajzsot mind a bajnokabbja.
Az apraját pedig gyengébbeknek hagyja]!

Hallgatta a sereg, engedett szavának
A királyok is most szerteszét oszlának;
Sebben mind a három, mégis rendezkedik,
A harcz fegyvereit osztják cserélgetik,
Javát a javának, alját az aljának.

Tündökölő érczben hogy felyértekeztek,
Pozeidon vezetvén, megmozdulni kezdtek;
Izmos kezeiben rettenetes kardot,
Villámhoz hasonlót a nagy isten tartott.
Senki-se is merjen élete vesztére
Gyászos ütközetbe szembe szállni véle.

Hektor is, ragyogván, amott rendezkedett,
Szörnyű tusa aztán közöttük éledett,
A kék-hajú Isten argívjai élén,
Hektor is dárdánját ragyogva vezérelvén.
A tenger haragja a sátrakig dagad,
Üvöltve rohannak egymásra a hadak.

Nem hányja a tenger oly harsogva habját
Mikor a partokig bösz viharok csapják;
Szál-erdők sem égnek olyan recsegéssel,
Mikor egész hegyhát tűzlángban enyész el;

Olyan süvöltözve a szelek se kelnek
Mikor neki dőlnek a koronás csernek:
Mint a minő volt a két nép riadása
Dardannak akhivnak összeroppanása.

Hektor kezéből szállt a legelső dárda,
Ajaszt, — szemben állt ez, — mellén is találta,
De mégsem sebezte meg a gyöngé testét,
Mert mellén a szíjjak egymást keresztettkék,
Kard, — s paizs-szif két rét, a tör át nem járta.

Hektor búsultan hogy hiába találá,
Biztos veszte elől gyorsan meghátrála;
De most a nagy Ajász egy szikla-darabot,
— Sok hajókötő kő hevert ott, — felkapott;

Megcsóválta nagyon, két kezébe fogva;
Mint a bűgő csiga, szállt a kő forogva.
Pajzsa szegélyzetjét nagy erővel szelvén,
Közel a nyakához verte Hektort mellén.

Mint tölgyet a villám kiszaggatja tövel,
Lángjai eltöltik a leget kénkövel,
Senki se mer annak közelében állni,
Mert rettenetesek a Zeüsz villámi:
Oly egyszerre Hektor a porondon dőlt el.

Dárdáját elejti, pajzsa eltemeti,
Estében megzörren fényes fegyverzeti.
Riadvá az akhiv gyülekezik rája,
Vonszolná magához, ered a dárdája,
De a vezérhőshöz nem férhetnek kézzel,
Czélba sem vehetik éles kelevézzel.

Mert Polydamaszszal a legjava bátrak,
Énéasz Agénor védelmére álltak,
Tisztos Glaükoszszal lyciák királya
Sárpedon is rohan teste oltalmára,
Domború pajzsokat körülötte tártak.

Ottan ölbe kapták, kivitték a térről,
Lovai ott álltak a lovászzsal szélről,
Szekeére tették; igen sirt jajgatott
Mig hazafelé a paripa vágatott.

De a hol a Xanthosz habjai sikamnak
— Halhatatlan Zeüsz atyja e folyamnak —
Letették a partra locsolgatni kezdték
Felveté szemeit, ott fel is lélekezék.

Térdre is vergődött, vérét úgy okádta,
Aztán összerogyva magát hanyatt vágta,
Fekete éj fátyla borúlt a szemére,
Szívét marczangolta nagy fájdalma éle.

Hektor megfutása ösztön az akhivnak,
Mindjárt bátorodnak, lelkesebben vívnek.
Oileüs gyors fia Ajasz, Énopsz fiát
Éles kelevézzel Szatnioszt veri át.
Énopsznak ezt, mikor a nyájját kerülte
Szatnioisz partján Náisz tündér szülte.

Ajasz öt közelből oldalán sebezte,
Hanyatt bukott mindjárt, lón szörnyű eleste;
Most a trójaiak és argivok között,
Teste fölött gyilkos tusa keletkezett.

Polydamász rázza bosszúló dárdáját,
Meg is sújtja vele Próthoénor vállát,
Az erőszakos ércz átfúrta jobbfelől,
Porba markol a hős, legott el is terül,
Polydamász nyitja dicsekvésre száját:

„Panthoosz fiának kezéből a dárdák,
Ugy látom, útjokat nem hiába járnak
Lám erre is ez az akhiv rátalála,
Jó lesz neki botnak, utolsó útjára.“

Fájt az akhivoknak ez a nagy kevélység,
A nagy Ajaszt kivált kérkedési sérték,
Mivel Prothoénor ott terült előtte,
Dárdáját mindjárt is gyilkosára lökte.

Ám oldalt hajolt ez, mikor meghátrála,
Nem is érte utol fekete halála.
De Anténor fiát Arkhelokhoszt lelte,
Istenek végzése ezt néki rendelte.

Nyakszirtjét találta, hogy bele-ütközött,
Két idegét szelte nyaka feje között;
Fejjel, orral, szájjal, térdét is előzve,
Bukott a porondon Arkhelokhosz össze.
Most viszontag Ajasz így kérdezősködött:

„Imhol Polydamasz, szólj igazat szólva:
Prothoénor illón van-e megtorolva?
Ez sem nép-alja ám, sem maga, sem atyja,
Nyilván Anténornak öccse, vagy magzatja,
Termete alakja mintha azé volna?”

Igy szólt, bár jól tudta. A dardan kesergett.
Öccse védelmére Akamasz ott termett.
Béóta Promakhoszt ottan le is veré,
Mikor Arkhelokhoszt vonszolta kifelé,
Dicsekedő szava ekközben így zengett:

„Nyilveti kérkedők! nemcsak mi vagyunk ám
Kik erőnk fogyasztjuk sok keserves munkán.
A ti napotok is eljön nem sokára,
Nézzétek Promakhoszt, kit dárdám találta.

Itt fekszik előttem, kezem alatt holtan,
Atyámfia vérét hamar megtoroltam,
Bár minden embernek volna otthon öccse,
Ki atyjafiáért így bosszúját töltsé!”

Fájt az akhivoknak ez a nagy kevélység,
Peneleoszt kivált kérkedési sérték.
Elsőbb Akamaszra, de ez meg nem állta,
Majd Ilioneüsre kelevézzét hányta.

Phorbász fia volt ez, sok-nyájú emberé,
Minden mások felett Hermeszt őt kedvelé,
Sok nagy birtokokon őtet urrá tette, --
Ilioneüs volt egyetlen szülőtte.

Peneleoszt érce szemöldöke alatt
Szeme bogarába gyökeréig szaladt,
Szemgödrén, agyán is, áthatott a dárda,
Le is roskadt bele, két kezét kitárta.

Éles kardot mindjárt Peneleosz vont ott,
 Ilioneüs nyaka-csigájának rontott,
 Sisakostól fejét le, a földre vágta,
 — Szemében akkor is merőn állt a dárda,
 Majd fölemelte, mint valami mák-fejet
 S a trójaiakhoz szólván dicsekedett:

„Mondjátok meg most már atyjának anyjának:
 Nagy palotájokban jajgathat a bánat.
 Lám Alégenori Promakhosz hölgye sem
 Fogadhatja férjét örömben, édesen,
 Mikor az akhivok haza vitorláznak.“

Igy szólott; a dardant elfogta rémület,
 Széjjel nézett kiki, merre menekülhet.

Músák, kik lakoztok az olympi égen
 Most azt az akhivot jelentsétek nekem,
 A ki legelőször véres zsákmányt vetett
 Mikor Pozeidáon kezdett ütközetet,
 Vissza is terelé
 Az ingó szerencsét az akhivok felé.

Elsőben nagy Ajasz Hyrtioszt megölte,
 Myzek vezére volt, Gürtiász szülötte;
 Antilokhosz Phálkészt, Mermeroszt mellesté,
 Mérion Móriszt és Hippotiont veszté.

Teükrosz is Prothoont, Periphétát véle,
 Hyperenornak is kiomlott a béle,
 Menelaosz ötet ágyékban veré meg,
 Sebe szűk nyílásán elhagyta a lélek,
 Éjféli sötétség vont fátyolt szemére.

Oileüs gyors fia a kis Ajasz pedig
 Valamennyi hősnél jobban emberkedik
 Üldözésben senki őt nem követheti,
 Mikor a futókat Zeüs rettegteti.

TIZENÖTÖDIK ÉNEK.

Árkon és palánkon míg kívül szorúltak,
Akhiv kéztől sokan dardanok elhúlltak,
Végre megvonúltak szekereik mellett
Sáppadtan pihenték ki az ijedelmet.

Ezalatt Zeűsz is ébred az álomból,
Héra asszony karján nagy nyűgodalomból,
Felszökken azonnal szemét alá veti:
Széledez a dardan, az akhiv kergeti,
Kegyetlenül köztük nagy Pozeidon romböl.

Hektort is a földön látta elterűlve
Bajtársai búsan állottak körülė,
Lélekezete-vesztve okádtá a vérét,
Mert nem gyenge bajnok csapásai érék:
Igen megsajnálta az istenek atyja,
S félén nézvén, Hérát ekként húrogatja:

„Birhatatlan Héra, a te álnok mived
Törte meg így Hektort, s népében a szívet!
Félek kegyetlenűl meg talállak verni,
Keserű gyűmölcsét álnok elméd termi.

Nem jut már eszedbe, mikor egy idején
Két űllő-vas lóggott a két lábád fején?
Arany kötél fogta két kezedet össze,
űgy ég és föld között függgtél megkötözve!

Bőszűlten istenek hozzád seregelték,
Szabadításodra moczczani se mertek,
Mert a kit ott kaptam, az égből kilöktem,
űgy esett a földre ereje-törötten.

Úgy tartom ezzel sem szenvedtél eleget,
A mért Herakleszre keltéd a szeleket,
Meddő tengereken kergetvén vesztére,
Vettetted a népes Kósz sziget földére:
De én megtartottam, bár igen leverten,
Sok-lovu Argószba vissza-vezéreltem.

Hát ezeket most mind eszedbe juttatom,
Hogy ne jártasd elméd örök fondorlaton,
Mert megemlegeted az ölelést, ágyat,
Melyben elaltatni vala engem vágyad.“

Igy szólt. Héra asszony megrettene rajta
Sebtiben ily szókra nyilott vala ajka:

„Esküszöm a földre, esküszöm az égre,
A kiterjesztetett nagy végtelenségre,
Titkos folyására a Styxi vizeknek,
Kire istenek is esküdni rettegnek;

Esküszöm tenmagad felséges fejére,
Közös ágyasházunk édes szerelmére,
Melyre könnyelműen nem esküdném soha:
Pozeidon harczának nem én vagyok oka.

Hektort és a dardant nem miattam rontja,
Nem az én kértémért van akhivra gondja.
Megyek is, megmondom néki, oda térjen,
Hova te rendeled, felhők ura, férjem.“

Az istenek atyja kiderült e szóra,
Sebtében felelvén ilyen ígét szóla:

„Dicsősséges Héra, ha te immár és én
Ebben egyetértünk istenek gyűlésén,
Bár mit akarna is Pozeidáon tenni,
Ő lesz kényszerülve meghajolni, nem mi.
Hát ha most igazán beszéltél, siess el,
Szólj mindjárt Irisszel s Apolló tegzessel.

Pánczélos Akhivok rendébe azonnal
Küldöm az egyiket szólni Pozeidonnal,
Erős izenetben meghagyva, pihenjen,
Hagyja abba harczát, legott haza menjen.

Apolló is Hektort harczára éleszsze,
Sebeit gyógyítván, erejét növeszsze,
Hogy az akhivokat újra keverje meg,
Csúfos szaladásnak ezek eredjenek, —
S Peleüsz fiának szép hajói mellett
Roskadozva várják a vég-veszedelmet.

Akhillesz Patrokloszt biztatja fel ekkor,
Ílion falánál kit megölelend Hektor,
De kezétől elébb sok dardan halott lesz,
Köztük nemes fiam, Sárpádon is ott vesz.
Azután Akhillesz boszúló kezére
Patroklosz véréért hull a Hektor vére.

Erre a viadal sora egyet fordul,
Visszaszorítják a trójait a partrúl,
Szorítják el addig míg Trója falának
Athéne nyomdokin tornyaira hágnak.

Addig nem békülök; megtiltom, hogy isten
Akármelyik is az akhivnak segítsen
Mig Akhillesz célja éri kívánt végét;
Mert fejemmel intvén. ezt én megigérttem,
Mikor Thétisz asszony átölelte térdem,
Hogy megadom neki fia tisztességét.

Így szólt. — Héra asszony nem volt engedetlen,
Idáról Olympra átröppene sebtén.
Mint az ember-elme nem ismer korlátot,
Egyszerre beröppen egy egész világot,
Mindent összegondol: *itt legyek, ott legyek,*
Oly gyorsan érte el az Olymposz hegyet.

Ott a halhatlanok együtt innepeltek,
 Észrevették Hérát, egyszerre fölkeltek,
 Kelyhét valamennyi néki ajánlotta,
 De ő csak az ékes Thémiszét fogadta,
 Mert ez legelőször járula elébe,
 Ily szavakkal adván poharát kezébe :

„Héra ! miként jössz most az olympi hegyre,
 Mint valamely bódult, rettegve, ijedve ?
 Férfjéd től ijedtél így meg bizonyára !“
 Fehérvallú Héra felele szavára :

„Thémisz istenasszony ne hozd ezt most elő,
 Tudod milyen dölyfös, milyen kegyetlen ő,
 Menj a palotába, ülj az asztalfőre,
 Ott a többiekkel együtt hallj felőle ;
 Sem isten, sem ember nem örül meg annak,
 A mik most a Zeüsz szívében fogannak,
 Sőt a kinek volt is, kedvét veszti tőle.“

Igy szólt Héra asszony, megülvén a székit,
 S míg forrt a sok isten a palotán végig,
 Ajaka mosolygott, de barna szemölde
 S homloka mást mondott, sötét borút ölte,
 Haragos szavakkal így beszéle nékik :

„Zeüsz ellen ütven oktanul pártot,
 Bár valamennyien békíteni jártok,
 Nem fog rajta szép szó, sem fenyegetések,
 Semmibe sem veszi minden kérleléstek,
 Nem törődik velünk, nincs ránk semmi gondja,
 Magát mindnyájunknál erősebbnek mondja ; —

Hát nyugton tűrjétek a mit rátok mére ;
 Lám egy csapást mért már az Áresz szívére ;
 Kedves Aszkalophosz volt az Áresz fia,
 Im még is a harczon meg kelle hálnia.“

Igy szólt. Áresz pedig izmos térdét verve,
 Erős búsulással fakadt ily keservre :

„Olimposz lakói, ne nehezteljétek,
Ha most bosszúm állni fiamért kilépek,
Megyek ha lever is Zeüsz nyila engem,
Porban vérben kell is holtak közt fetrengnem.“
Rémnek és Iszonynak, fogjanak, rendeli,
Fényes fegyvereit kezdi felölteni.

Most Zeüsz haragja még szörnyűbbre válna,
Most az istenekre még több jaj is várna,
Ha Pallasz, ki minden istenekért reszket,
Útját nem állná a megbúsult Áresznek;

Pajzsát a válláról, sisakját fejéből,
Érczelevézzét is ragadja kezéből,
Falhoz a kelevézt, a pajzsot támasztja,
Vissza a dühöngőt ily szóval riasztja:

„Bolond, vesztedre futsz, megszállt az örület?
Elment-é az eszed, siket-é a füled?
Nem hallottad mit mond fehérvállú Hére,
Ki Zeüsztól vissza csak az imént tére?

Mintha nem volna már bajod úgy is elég,
Visszakergessenek megint, az kellenék?
Ujabb vereséggel igen elhalmozva,
Más isteneknek is több bút-bajt okozva.

Nem félsz, hogy egyszerre az Olympon terem,
Trójait, akhivot ott hagyva hirtelen,
Vétkessel a vétlent együtt megragadja,
Széjjel szór bennünket romboló haragja.

Csillapodjál! hiszen estek már, esnek is,
A te fiadnál még sokkal különbek is;
Mert lehetetlen is volna valamennyi
Ember-ivadékot oltalmunkba venni!“

Igy szólt s a dühöngőt ültette székére,
Mig Phoeboszt a házból ki-intette Hére,
Vele együtt Iriszt, istenek követjét,
Elmondotta nekik Zeüsz izenetjét:

„Az istenek atvja küld parancsolatot,
Hozzá az Idára sietve szálljatok,
Mihelyt oda értek, léptek színe elé,
Úgy cselekedjetek valamint rendelé.“

Igy szólt Héra asszony s legott visszatére,
A palota-házban visszaült székére,
Amazok elszálltak, hamar el is érék
A patakos Ida vad-termő fenyérét.

A Gargarosz ormán ott találták ülve,
Illatozó felleg áramla körülé,
Nem bántotta őket, kegyesen szólt vélek,
Mert szavát fogadták kedves hitésének;
Elsőben Iriszhez szózatja repüle:

„Eredj sebes Irisz parancsoló szómmal,
Nem csalárd követként szólj Pozeidáonnal,
Mondd neki, hogy harczát rögtön hagyja abba,
Menjen az Olympra, vagy szálljon a habba.

Ha megátalkodván nem hallgat a szóra,
Gondolja meg mit tesz, vegye fontolóra;
Bármily hatalmas is, meg nem áll előttem,
Mert erősebb vagyok, előbb is születtem;
Mért tartja hát magát velem egyenlőnek
Kit minden istenek rettegnek és félnek.“

A széllábu Irisz nem is engedetlen,
Szent Ilion felé mindjárt el is lebben,
S mint mikor havat ont, s jégesőt a felleg,
Ha rá a lég fia Boreász lehellett:
Olyan sebességgel a követ repüle,
Szólt a Földrázónak, elébe kerülve:

„Zeüosztól, a pajzsos istentől küldötten,
Aczél-haju, hozzád izenettel jöttem;
Rendeli harcodat mindjárt hagyjad abba,
Vagy szállj az Olympra, vagy merülj a habba!

Mert ha szót nem fogadsz, parancsát megveted,
Szemtől-szembe készül megharcolni veled,
Őrizkedj, izeni, ne kerülj kezére,
Erősebb ő nálad, vénebb idejére,
Mért tartod hát magad véle egyenlőnek,
Kit minden istenek rettegnek és félnek.“

A dicső Földrázó szólt haragban égve:
„Nagy az ő hatalma, nagyobb kevélysége,
Hogy engem korlátoz tilalmazó hangon,
Holott az övével egyenlő a rangom.

Mert három testvérek Khrónosztól eredtünk,
Mind a hárman Rhea anyántól születünk,
Ugymint Zeüsz, Én, és Hádesz a harmadik,
Ki a föld mélyében máig uralkodik.

Mikor megosztottunk, sorsot is vetettünk,
Zeüszé lett az ég, s a felleg felettünk,
Hadesznek jutott a sötétség országa,
Nekem sors szerént az ősz tenger világa:

De a föld megmaradt közös tulajdonnak,
A nagy Olymposzszal osztatlan vagyonnak,
Hát nem is úgy tészek, a mint neki tetszik,
Ő is, bár nagyható, bölcsebben cselekszik
A maga harmadán éljen nyugalomnak.

Karja erejével engem meg nem rémit,
Ijesztgesse ezzel a maga cselédit,
Maga fia, lánya, kéntelen, kelletlen
Szót fogad majd neki, nem lesz engedetlen.“

A szellábu Irisz szólt néki viszontag:
„Aczélhaju isten, Zeüsznek mit mondjak?
Így vigyem-e hozzá zord erős szavaid?
Hátha változtatnál még rajta valamit!
Hajlik a jó elme mikor jóra intik,
Öregebbekkel tart az Erinnyusz mindig!“

A föld rengetője szólt néki viszontag:
 „Irisz, a mit mondtál, illendően mondtad!
 Jó mikor a követ tudja mi a tetsző,
 De az én szívemet harag dülja, metsző,
 Hogy engem szidalmaz, holott én, testvére,
 Rangban hatalomban egy vagyok ő véle.

Most azonban, noha bántódva, ráhagyom,
 De kimondom a mi a szívemen vagyon:
 Ha ellenemre és harácsos Athéne. —
 Héra, Hephaisztosz, Hermes ellenére

Magas Ílionnak akarna kedvezni,
 Maga romjaiban nem engedné veszni,
 Erőt, dicsősséget Akhivnak nem adna,
 Ellene haragunk örökös maradna.“
 Így szólt a Földrázó, s akhiv bánatára
 Távozott a harczból s a tengerbe szálla.

Most a Felhő-király Apollót rendelé:
 „Menj el édes Phoebosz, bajnok Hektor felé!
 Mert a Földrázó im nagy haragom elül
 Az isteni tenger mélységibe merül.

Bizony minden isten, még a föld alól a
 Khrónósz udvara is hallott volna róla!
 Jobb is, hogy így történt, mind neki, mind nekem,
 Hogy türvén haragját elkerülte kezem,
 Mert izzadás nélkül nem végeztünk volna.

Most arany köszöntyüs pajzsodat ragadd fel,
 Rázván nagy erővel, akhivot riaszd el,
 Gondját a ragyogó Hektornak viseljed,
 Karjában erejét igen megneveljed;

Verje az akhivot kergesse vesztére,
 Hajói odvába, a Hellé vizére,
 Majd akkor teszek is, szólok is valamit,
 Hogy kipihenje az akhiv fáradalmat!“

Szót fogad Apolló, s mint mikor a héjja,
Leggyorsabb madár ez, csap galamb-karéjra,
Gargarosz ormáról oly sebbel repült le,
Ott találta Hektort, nem fekve, de ülve.

Mert a bajnok immár kezd magához térni,
Körülötte álló társait esmérni.
Veritéke szikkad, lélekzete tágul
Ereje visszatér Zeüsz jóvoltából,

Szólt a Messzelövő mellette megállván:
„Miért ülsz itt külön, egymagadra, árván?
Valamely fájdalom borult-é lelkedre?“
Felelt neki Hektor csak alig lihegve:

„Ki vagy te jó isten? Mit kérdezel engem?
Nem tudnád, hogy Ájász köve sujta mellen?
Ez tartóztatta fel romboló erőmet,
Hogy hajóik előtt öldököltem őket.
Mármár azt hittem, hogy kiszakad a lelkem,
Holtak országában magamat képzeltem.“

Most Apolló király így viszonzozva szólt:
„Ne félj, Zeüsz neked rendelt oltalmazót,
Ki melletted legyen megsegítsen téged,
Az aranyos kardú Phoebosz istenséget.
Én vagyok; eddig is én oltalmam alatt
Állottál s állottak a trójai falak.

Most eredj! Szedd minden bajnokodat össze,
Mind a hajók ellen lovait ereszsze,
Én járok előttük útjok egyengetni
Akhivok hőseit velök kergettetni.“
— Így szólt nagy erőben Hektort fölövezve.

Mint kezes paripa, ha unja a jászlat,
Kötélét szaggatván a szabadba vágat,
Reng a föld alatta, a merre kalandoz,
Fördeni elnyargal a sebes folyamhoz,

Délczegen a fejét azután felveti,
Lobogó sörényét szellő lebegteti,
Kényes is magára, könnyen szedi lábát,
Ösmert járására iramodva vág át:
Hektor térde lába oly könnyedén jára,
Bajnokit kelteni az isten szavára.

Mintha a föld népe, s körüle ebsereg,
Lombár szarvas, avvagy kecske után ered,
— De nem neki szánták, mert szirt szakadékok
Bokros erdők rejtik el a martalékot, —
Vad helyett oroszlán tör elő a zajra,
A hajtókat, noha bátrak, megzavarja:

Dardant az akhivok úgy lepik seregben,
Két kézre fogott kard villog a kezekben,
De mikor Hektor a népe elé állott,
Minden bátorságuk a lábukba szállott.

Most előállt Thoasz, étolok vitézze,
— Álló harczra bátor, biztos kelevézzé,
Beszédben is kevés Akhiv múlja felyül
Mikor a sor köztük szó-versenyre kerül, —
Bölcsen ily tanácsot népéhez intéze:

„Óh jaj! minő csudát szemeim szemlélnék!
Hát a kik meghaltak, újra megint élnek?
Mert Ajasz kezétől, mindenki úgy vélte,
Hektornak bizonynyal megszakad az élte.

De valamely isten lám mégis megóvta
Azt, ki annyi Akhiv térdeit megoldta.
Megoldja még sokét. Zeüosztól nyervén erőt,
Ilyen szándékkal áll most is a nép előtt.

Most a mint rendelem, szavam bevegyétek:
Hajókhöz térjenek a közrendű népek;
De mi kik magunkat bajnokoknak véljük,
Álljunk helyt s dárdánkat velük összemérjük.
Bármint erősködjék, meg fogja gondolni,
S az akhivok közzé nem mer behatolni.“

Így szólt. Valamennyen engedtek szavának,
Készen a bajnokok felsorakozának.
Ájasz, Idoménesz, Teükrosz, hőseit,
Mérion és Mégesz gyűjti erőseit,
Hektor s Trója ellen megállni bajnokul,
Mig a többi közrend a hajókhoz vonul.

Zárt sorokban előbb kimozdult a dárdán,
Hatalmas léptekkel Hektor elől-járván.
Phoebosz a vezérük, vállát felleg üli,
Pajzsa szörnyűséges, torzas, rendkívüli,
Amaz Égisz, melyet Hephaisztosz remekbe,
Népek félelméül Zeüsz kezébe tett le.
Hát Apolió őket most ezzel vezérli.

Akhiv a támadást várja zárt sorokban;
S most kél a kiáltás sok-ezer torokban,
Röppennek a vesszők sok-erős idegből,
Szállnak dárda-szálak sok izmos kezekből.

Sok célba is talál; sok jó fiatalnak,
Áresz gyermekének, testébe hatolnak.
Sok fél úton csap le, földbe fúr a nyele,
Fehér húsrá éhes, de nem harap bele.

Mig egyenest tartá Apolló a pajzsot,
Két felől hullt a nép, a hogy a nyil rajzott,
De mikor megrázzván akhivokra szegte,
S rettentőt kiáltott egész sereg szerte,
Megrémült az akhiv, feledte a harczot.

Mintha pásztortalan juh vagy ökör-nyáját
Éji sötétségben két fenevad támad,
Véletlenül rácsap, szétszórja, szaggatja:
A rémült akhivot ereje elhagyja,
Lelkükben Apolló kelt oly ijedelmet,
Hektornak akhivon ad oly győzedelmet.

Ember, ember ellen akkor a futásban ;
 A szétszórta seregben szörnyű gyilkolás van.
 Ottan Arkhezilász Sztikhiosz elesnek,
 Amaz hiv bajtársa a nagy Meneszthesznek,
 Emez az ércz-vértés béóták vezére,
 Mind a kettő vére folyt Hektor kezére.

Énéasz Íazoszt, Médont fosztogatja,
 Médon Oileüsznek volt fattyu-magzatja,
 Ájász atyjafia, Phülakében lakott,
 De hagynia kellett az ősi hajlokat,
 Mert mostoha anyja, atya hitese hölgye
 Ériopisz asszony, testvérét megölte.

Athéneieknek Íaszosz hadnagyja,
 Búkólida Szthélosz, mondják, vala atyja.

Mékisztesz is ottan, Ekhiosz elesnek,
 Kikkel Polydamasz Politesz végeznek.
 Kloniosz is a böles Agénor kezétől ;
 Deiokhosz a Páris ércz-kelevézzétől.
 Elsők között harczolt, futása lett veszte,
 Vállá alatt az ércz hátát átszegezte.

Mig a halottak közt ezek fosztogatnak,
 Sáncz- és palánk-hosszat árgivok szaladnak,
 Falak közt keresni végső menedéket :
 Hektor is, kiáltván, így inti a népet :

„Hagyjatok fel már most a véres harácscsal,
 Most hajóik ellen törjünk rohanással ;
 Mert a kit meglátok távol maradozni,
 Bizony életével kell annak adózni,
 Nem temeti azt el sem nénje, sem öcscse,
 Testét a kapukban ebek tépik össze.“

Igy szólt, és lovait oldalba vagdalja,
 Végig a sorokat, serkentvén, nyargalja.
 Szavaira azok vissza-riadoztak,
 Lóval és szekérrel mindjárt sorakoztak.

Apolló előljár, s a mély árok-bánya
Hátját egy rügással könnyedén szét hányja,
Egyszerre oly széles tágas utat tár ki,
Mint próbára kilőtt nyíl ki szokott járni;
Csapatonként most a sereg is kiszéledt.
Előttük Apolló a szent pajzssal fénylett,
S a falakat kezdte mindjárt kigyomlálni.

Mint a tengerparton játszadozó gyermek,
A fővény-hegyet, kit kezei emelnek,
Alighogy felrakta, egyszerre mást gondol,
Felrúgja, sikságot csinál a halomból:
Apolló! oly könnyen bántál el a fallal,
Melyet az akhivok raktak annyi bajjal.

Ím ezek hajóik mellett vesztegelnek,
Bátoritják egymást, igen esdekelnek,
Minden isteneket hiva segítségre;
Nesztor is szót emelt az akhivok mellett,
Két kezét kitárván a csillagos égre:

„Zeüsz! ha a boldog Árgosz népe neked
Valamikor ökör-, juh-czombot égetett,
Hogy haza segítsed, esdekelve kérte,
Intelme fejednek ezt meg is ígérte,
Most jusson eszedbe, könyörülj a népen,
Ne hagyd, hogy a dardan a nyakára lépjen!“

Igy szólt. — Mennydörgéssel a bölcs isten felelt,
Mert Neleüsz öreg fiában kedve telt.
De még nagyobb hévvel tört elő a dardán,
Zeüsz mennykövének dörrenését hallván.

Mint a széles tenger habjai dagadnak,
A hajó oldalán, mind magasbra csapnak,
Mikor felveri a szelek fuvallatja,
Mert a szél ereje a habot dagasztja:

Úgy támad a dardan a falra üvöltve,
 Szekere-lovának tágas utat törve,
 Ottan a hajókat ostrom alá fogják,
 Közelből eresztik a két-élű kopját.

Ostromát a dardan intézi szekérről,
 Védi magát Akhiv a hajó-fedélről,
 Életükért hosszú dorongokkal küzdenek,
 Melyek a hajókban rakáson fekszenek,
 Érclemez borítja a dorongok végét,
 Tengeri csatában jó fegyver ez nekik.

* *

Míg a trójai nép el a hajók felé
 Szakadatlan harczban az akhivot veré
 Patroklosz veszteg ült Eurypylosz mellett,
 Nyájas szóbeszéd közt míg az idő tellett,
 Gyilkos fájdalmait irral engesztelé.

De mikor a dardan a falat bévette,
 Akhivok futását, vész-jajját értette,
 Felriadt, tomporát csapkodta keményen,
 Szólt Eurypyloszhoz, sóhajtozva mélyen:

„Nem maradok tovább bár szükséges volna,
 De ápolásodra elég itt egy szolga.
 El kell sietnem, mert harcz támad szertelen
 Akhilleszt kell mostan harczra serkentenem,
 Intő szavam lelkét hátha megragadja,
 Mert jó a jó tanács, ha jó barát adja.“

Igy szólt, s elsietett. Az akhivság pedig,
 Támadói ellen ugyan emberkedik.
 Hajóitól vissza még se bírja verni,
 Bár kevés a dardan, akhiv sok ezernyi.
 De akhivok rendén a dardan se vág át,
 Sátrakba, hajókba nem veti meg lábát.

Mert mint mérő pálcza mestere kezében,
Kit Athéne oktat bölcs mesterségében,
Egyenlőkre szabja a hajók szerfáit:
Olyan egy erőben a két nemzet áll itt;
Ember ember ellen a hajók tövében.

Hektor viaskodik hatalmas Ájaszszal,
Egyetlen hajóért; nem birnak egymással,
Hektor üszke ellen Ájász a hajóját,
Ájász ellen Hektort istenei ójják.

De Kalétort a nagy Ájász kelevézzé,
Mikor a hajóra üszköt hevenyésze,
A Klütiosz-fiát mellkason találja,
Ki is fordult mindjárt kezéből a fáklya.

Atyjafia estét Hektor észrevette,
Harsány szóval népét mindjárt serkentette:
„Ti dardan-lycia-trójai bajnokok!
Állván e szorosban meg ne hátráljatok!
Védelmetek meg a Kalétor testét,
Fegyverit akhivok le ne fejtegetessék!”

Megczéloza Ájaszt, ám eltévesztette,
De másik dárdát vőn, s Lykophront sebezte,
Gyilkosságban esvén kies Kytherában,
Bujdosva került ez Ájász udvarába.

Ájász mellett állott, mikor az ércz éle
Halántékon vervén szállott a fejére,
Hanyatt a hajóról bukott a homokra;
Atyjafiához most Ájasz szólt zokogva:

„Teükrosz! a hűséges jó barátnek vége,
A ki házunknak volt örökös vendége,
Kihez mint atyánkhoz voltunk tisztelettel,
A hatalmas Hektor kezétől veszett el:
Hol vagyon a vessződ, a villámként verő?
Hol Apollótól nyert kézived? Vedd elő!”

Szózatit Teükrosz megérti mindjárást,
Ajász közelében futva veszen állást,
Fogja számszer-íjját, nyíllal-teli tegzét,
Dardanokra széjjel vesszőket ereszt szét.

Pizénori Kleitoszt meg is vágja mindjárt,
Ki Polydamasznak szép paripáin járt,
Gyeplőjét tartotta, lovait forgatta,
Szekerét vaktában arra igazgatta
Hol a hadi rendek sűrűn egybe-mentek,
Hektornak s a népnek magát mutogatta.

Senki meg nem menti, ez volt a halála,
A jajkiáltó nyíl nyakszirtjébe szálla;
Mindjárt alábukott; meghátrált a lova,
S az üres szekeret ragadozták tova.

Polydamasz király hamar észrevette,
Elébük iramlott, el is keritette;
Ott Asztynoozt a szekérre ültette,
Protiáon fiát, erősen intette,
Lovára vigyázzon, közelében járjon,
Maga pedig vissza ment az ütközetbe.

Teükrosz másik nyila Hektor ellen támadt;
Most ez a nyíl véget vetne a csatának
Ha a bajnok lelkét megtalálná éle,
Zeüsz nem vigyázna Hektor életére.

Ám szemei Teükrosz kézióján függének,
Elejét is vette dicsekedésének;
Mert mikor Hektorra íjját felajazta,
Jól sodrott idegjét ketté szakasztotta,
Félre csapott a nyíl, az íj földre hulla;
Szólt atyjafiához Teükrosz búsulva:

„Jaj valamely isten ime fegyveremtől
 Megfosztott, kivette íjjamat kezemből,
 Új sodrás idegem ma kötöttem rája,
 Hogy a gyakor ajzást biztosabban állja:
 Imhol az új ideg megszakadva, rontva!“
 Vissza a nagy Ájasz felelt neki, mondva:

„Ha valamely isten irigysége miatt,
 Erőtelenné vált, hagyd az ived-nyilad:
 Pajzsot a válladra, végy kezedbe dárdát,
 Harczolj, s a sorokat lelkesítve járd át,
 Evezős hajóink védelmezésére,
 Ingyen ne jussanak ellenség kezére!“

Sátrában hát Teükrosz íjját elhelyezte,
 Négyrétű bőr pajzsát vállára vetette,
 Ragyogó sisakkal bátor fejét ójja
 (Iszonyatosan leng lófarkas forgója)
 Éles erős érczes dárdáját emelé,
 Ugy sietett vissza a nagy Ájasz elé.

Hektor is kiáltott, látván, Teucernek
 Íjjából a vesszők foganatlan kelnek:
 „Ti trójai, dardan, lyciai hősök!
 Most a hajók mellett legyetek erősök:
 Szemeimmel láttam — Zeüsz cselekedte, —
 Nyilát egy fő ember mind vakra vetette.

Mert a Zeüsz kezét könnyü felismerni:
 Kit felmagasztalni, kit meg akar verni?
 Lám most is az akhiv erejét csüggeszti,
 A mienket pedig neveli éleszti.

Rontsuk a hajókat erőnk egyesítve,
 S kit kelevéz váгна, dárda sebesítne,
 Haljon meg, valakit végzete itt talál,
 A hazáért halni a legdicsőbb halál.

Annak feleségét nem viszik el rabnak,
 Annak gyermekei szabadok maradnak,
 Házuk-örökükben bántatlanul élnek
 Ha majd az akhivok hazájukba térnek.“

Igy szólt, s bajnokai szívét megedzette. —
 Ájász is azonkép társait intette:
 „Itt az idő, argiv, most halunk vagy élünk,
 Most hajóink sorsa áll vagy esik vélünk.

Azt hiszitek kitkit haza visz a lába,
 Ha hajóink esnek Hektor hatalmába?
 Nem halljátok népét mire serkentgeti,
 Mely üszkeit már már hajóinkra veti?
 Mert nem tánczra hívja, hanem a csatába.

Nincs már mihez fogni, nincsen hova menni,
 Ember ember ellen öltre kell itt menni:
 Életre halálra, jobb, egyszerre döntsünk,
 Hogy sem annyi időt hajóinknál töltsünk,
 Fogyasztván erőnket meddő ütközettel,
 Harczoljunk magunknál silányabb nemzettel.“

Igy szólt, s bajnokinak lelkét feltüzelte. —
 — Hektor ezen közben Skhoedioszt megölte. —
 Viszont Laodamászt, gyalogok hadnagyát,
 Ájász sujtotta le, Anténor magzatját.

Polydamasznak meg Otosz hullt kezére,
 A Mégesz bajtársa, epivek vezére;
 Polydamasz mindjárt fosztani is kezdte,
 Ellene kelt Mégesz, mihelyt észrevette.

De bár kikerülte az a Mégesz kezét,
 Mert Apollo őrzi Panthoós nemzetét,
 Mégsem hiába járt a Mégesz dárdája,
 Melle közepén mert Khrezmoszt megtalálja. —
 A bajnok a földre csörrenve terül el,
 Fegyvereit Mégesz vállairól hántja.

Mégeszre a dárdás Dolopsz most támadott
— Laomedon fiától Lamposztól sarjadott, —
Erős, izmos ember, mint vala az atyja,
Közepén a Mégesz pajzsát meg is csapja. —
De tömör ércz-pánczél óvja Mégesz testét,
Lemezzei mellét, hátát is fedezték.

Phileüsz magával Szelleis-mellékről
Hozta ezt a vértet egykor Ephyréből. —
Phileüsznek, mikor vendégül járt nála
Emlékül adta ezt Eüphéta királya. —
Harczain Phyleüsz viselte azóta
Fia életét is most ez a vért óvta.

Most Mégesz a Dolopsz ércz-sisak-ormára,
Éles kelevézt vet lófark forgójára,
Mevágja erővel, hogy az új biborba'
Ragyogó szép forgó, csapódik a porba.

Mig folytatja harczát, s győzelmét reméli
Társát Menelaosz ott terem segíni.
Dolopsz közelébe lopódzik, megállván,
Átüti a dardant hátulról a vállán,
Át is járja az ércz, mellén jön ki elül
Arczra bukva mindjárt a földön elterül.

Aztán megrohanták, fegyverit kobozni,
De Hektor harsányan kezdett riadozni,
Hivta segítségül rokonságát, kivált
Ifju Melanipposzt, Hiketaon fiát.

Ez mig az ellenség Trójára nem jött még,
Perkóté mezején őrizgette ökrét;
De hogy ide jött az akhiv hajó-tábor,
Ilionba ő is feljött otthonából,
Itt csakhamar kivált; Priamosz szerette,
Tulajdon fiaként hajlékába vette.

Hektor az ifjúval feddődzeni kezdett:
 „Meddig maradunk még, Melanipposz, veszteg?
 Rokonod halálán nem forr szíved vére?
 Nem látod mint törnek Dolopsz fegyverére?

Jer! mert nyilazással az időt nem töltjük,
 Mig vagy valamennyit rakásra mi öljük,
 Vagy pedig ők magas Iliont felferik,
 S kiirtják a népét utolsó emberig.“

Igy szólt. — Melanipposz lelkesen követte. —
 Ajász is azonképp népét serkentette:
 „Férfiak legyetek, szívet is vegyetek!
 Illó becsüléssel egymáshoz legyetek!
 Több megél, mint elvész, a ki gondol mással,
 De szégyen és veszély járnak a futással.“

Vissza-támadásra gyűlt az akhiv vére,
 Mert Ajasz szavait vette mind szívére,
 Körül a hajóit vonja ércz palánkkal,
 Mig Zeüsz a dardant teljesíti lánggal.

Most Antilokhoszra Menelaosz támad:
 „Antilokhosz! köztünk nincsen ifjabb nálad,
 Sem gyorsabb, se bátrabb: hátha most kitörnél,
 S valamely trójai bajnokot megölnél!“

Igy neki biztatja' maga tovább fordul;
 Antilokhosz pedig kilépett a sorbul,
 Köröskörül nézett, kivetett egy dárdát,
 Előle a dardan megrettenve hátrált.

Nem is szállt hiába a kivetett dárda,
 Mellén Hiketáon nagy fiát találta,
 A mint futott volna Dolopsz védelmére;
 Zörrenve zuhant el, éj borult szemére.

Most mint sebzett szarvast az eb megrohanja,
Mikor ez felszökvén fekvését elhagyja,
De szaladásában vadász nyila veri,
Ereje fogyóban, roskadnak térdei:
Ifju Antilokhosz úgy rohant meg téged
Hiketaon fiát, fegyvereid végett!

De meglátta Hektor el sem is nézhette,
A harcz-gomolyon át odatört sietve. —
Antilokhosz, bár hős, nem merte bevárni,
Rémülten azonnal kezdett hátra-állni.

Kártévő fenevad szalad így meg, mikor
Embert gulya mellett, vagy ebet letipor,
Nem várja be a míg rá gyűlnek a népek:
Nesztor bajnok fia így iramodék meg.

Most mint a nyers husra ehült oroszlánok,
Dardanok a hajók ellen rohanának;
Hogy így teljesedjék Zeüsz végezése:
— Trója diadalma, akhiv csüggedése, —
Mit akhivoknak szánt, adja ma Trójának.

Mert Hektort akarja ma felmagasztalni,
Emésztő lángnak kell hajókon nyargalni,
Mely Hektor kezéből fedelökre repül,
Thetisz esdésére biztos feleletül.

Mert a bölcs tanácsu Zeüsz csak azt várja,
Egyetlen hajónak csapjon fel a lángja,
Attól fogva hagyja a dardant veretni,
Hagyja az akhivot felyűlkerekedni.

Hát nagy erejével ezért övezé fel
Hektort, a ki úgy is alig bír dühével,
Mint haragos Áresz szörnyű fegyverekben,
Vagy emésztő tűzvész bérctzi rengetegben.

Száján körös-körül fehér tajték fakad,
Öldöklő tűz lövell szemöldöki alatt,
Még halántékán is lüktet a haragja,
Ijesztőn reng belé bokrétás sisakja.

Ám őt a magasból Zeüsz védelmezi,
Hirrel dicsősséggel egy-magát környezi,
Mivelhogy rövidre szabva vagyon élte,
Pallasz a gyásznapot nem messzire mérte,
Melyen az Akhillesz keze elvégezi.

Most kinézi merre legsűrűbb a sereg,
Merre tündöklenek a legszebb fegyverek,
De bármily erős is át nem tör a soron,
Ugy áll előtte az akhiv mint egy torony.

Mint a magas sziklák a süvöltő szélnek,
Háborgó haboknak dühétől nem félnek:
Hektor támadását az akhiv úgy várta,
Nem is félemllett meg, nem is vonúlt hátra,
De Hektor ragyogva tűzben és lángokban
Ellenök ront mégis, közibéjük dobban.

Mint mikor a felleg a szélvészt fuvallja,
Szélvész a vizeket hullámmá hízalja,
Hatalmas tömegben a hajóba csapja,
Végig fut a völgyén tajtékos iszapja; —

Üvöltöz az orkán vitorlákat tépve,
Retteg a legénység, sir a hajó népe,
Mert a halál réve a hol most eveznek:
Rettenve akhivok akkép ijedeznek.

Igy gyilkos oroszán harmatos lapályon
Ront az ezer számra legelésző nyájon;
Kerülget a pásztor, hol elül, hol hátul
De egy üsző-fiat meg nem ment torkától;

A fenevad béront, egy tulkot megragad,
Megriad a többi, rémülten szétszalad:
Akhiv valamennyi úgy szétfut ijedten,
Zeüsz erejétől, s Hektorétól retten.

Periphétát, — hona volt Mykéne földe,
Kopreüsz az atyja, — Hektor ott megölte.
Eürisztheüsz királynál volt az atyja szolgál,
Ura izenetjét Héraklesznek hordva.

Silány ember volt ez, fia külömb nála,
Akár futni indult, akár harczot állá;
Mykéne csudálta lelke bölcsességét,
Halála nevelte Hektor dicsősségét.

Mert mikor megfordult, pajzsa aszalyjába,
Mely bokáit verte, megakadt a lába,
Hanyatt esett legott, a földön elterült,
Sisakja megzörrent, halántéki körül.

Hektor megrohanta, mellét általverte,
Bár jó bajtársai ott álltak mellette,
De nem menthették meg noha keserülték,
Mert Hektort maguk is félték és kerülték.

Már szalad az akhiv, s melyet eddig védett,
A hajó-sor megett keres menedéket,
Melyet legelőször vontatott a partra —
A dardan nem pihent tovább is zavarta.

Bizony végső szükség vitte őket erre,
Sátraik szorúlnak immár védelemre,
Nem is futkosnak már táborszerte széjjel,
Együtt tartja őket szégyen a veszélyvel,
Száll is a serkentő szózat rendről-rendre;

Kivált a Geréni Nesztornak szózatja,
Szüléik nevében lelkeiket hatja:
„Férfiak legyetek, szégyent esmérjetek,
Hitvесеitekről megemlékezzetek!

Jusson ma eszedbe házad, házad népe,
Élő ávvagy elhunyt atyád, anyád képe,
Mind kik nincsenek itt, kiáltják hozzátok,
Helyeteket bátor szívvel megálljátok.“

Igy szólt, s mindeneknek lelkét feléleszté
Pallasz is szemökről a ködöt széleszté,
— Valamely istennek elébök vont fátylát. —
Most tisztán a harczot s hajóikat látják.*
Hektor és társai harczára figyelnek,
Látják a kik távol állva vesztegelnek,
S a kik a viadalt a hajóknál állják.

De a nagy Ájásznak az a hely nem tetszik,
A merre a többi akhivság menekszik.
Bókonyról bókonyra jár nagyokat lépve,
Huszonkét könyöknyi dorongja kezébe,
Szegekkel a dorong kiverve, foglalva.
Helyesen ellátva vízi viadalra.

Mint egy ügyes lovas négyet összefogva,
Országúton végig futtatja robogva,
Meg sem állnak míg a városba repülnek,
Ember-asszony-népek csudájára gyűlnek,
Ő pedig — oly erős biztos a fogása, —
Váltva egyik lóról átugrál a másra:

Ájász is most padról padra úgy lépeget,
Bátorító szava verdesi az eget,
Szörnyű kiáltással akhivot biztatja,
Sátrait, hajóit dúlásra ne hagyja.

De Hektor sem marad népe között állva,
De mint saskeselyű a csapat madárra,
— Hosszúnyaku hattyu, gyöngyvér, daru, melyek
Falkában a folyam szélein legelnek, —

Olyan sebességgel rohan egy hajóra,
Aczél-kékre festve a hajónak orra;
Zeüsz toltá előre temérdek kezével,
Népét is a harczra vele serkenté fel.

Most a hajók körül újra felviharzott,
Mintha csak most kezdték volna meg a harczot,
Rohannak egymásra olyan frissességgel,
Oly pihent erővel, oly keserűséggel.

Akhivok azt hitték: egy lábíg ott vesznek;
Dardanok: hogy üszköt a hajókra vetnek,
S az akhiv hősokeket öldösik rakásra:
Ilyen gondolattal rohantak egymásra.

Mindjárt Protezilász gyors ékes hajóját,
Melyen a bajnok jött ostromlani Tróját,
Mely a hazájának őt vissza nem adta,
Czimerénél fogva Hektor megragadta.

Most ez egy hajóért egymást fojtogatják,
Nem is nyilvetéssel messziről támadják,
Enged mind a két fél azon értelemnek,
Ember ember ellen öltre karra mennek.

Most a súlyos dákos, a két élű dárda
Most az éles fejsze, most a csákány járja,
Sok szép kard, kardkötők, nagy kard-markolatok,
Vállról is kézből is kiverve hulltak ott.

Fekete lett a föld a kiontott vértől. —
Hektor sem tágitott a hajó-czégértől,
Erősen tartotta a mint megragadta,
Trójai népeit ekként buzditgatta:

„Fáklyákat hozzatok, újítsuk a harczot,
Vissza mérjük nekik a vallott kudarczot.
Kezünkön hajóik, melyeken istenek
Tilalmát megvetvén, ide eveztenek,
Sok bút-bajt hozva ránk. Inségink nevelte,
Tanácsos emberink félénk szíve lelke.

Akkor is én mindjárt támadni akartam,
Ők útamát állták, magamra maradtam.
De ha Zeüsz akkor eszünk megzavarta,
Most im maga buzdit, maga serkent harczra.“

Most a trójai még lelkesebben támad,
Ájász sem állhat már ellent rohamának,
Hátra vonul kissé, mint ki halni készül,
Evező padkára leszáll a fedélről.

Ott vigyáz, s mindenkit dárdájával űz el,
Ki közelíteni mer emésztő tűzzel;
Dardanok üszkeit ekképpen hárítja,
S rettenetes hangon népét bátorítja:

„Ti Áresz fiai, férfiak legyetek,
Bajnok voltotokról megemlékezzetek!
Azt hiszitek hátul segéd hadak állnak,
Vagy erős falai oltalmazó várnak?

De nincs tornyos várunk, mely megvédelmezzen,
S benne nép, mely minket uj erővel edzzen,
Mert hazánktól távol tenger vize partján,
Sík mezőn vett körül s szorongat a dárdán.
Hát viaskodjatok, mert nem lankadásban,
Hanem karotokban a szabadulás van.“

Szólt, s ádáz haragban dárdával leverte
Valakiket Hektor támadásra kelte,
Kik emésztő tűzzel a hajókra törtek,
Tizenkét trójait egymásután ölt meg.

TIZENHATODIK ÉNEK.

Mig az egy hajóért folyt a két nép vére,
Patroklosz is sirva Akhilleszhez tére,
Folytak a könnyei mint fekete patak,
Mely sötét vizével szikla-fokról szakad.
Látta ezt Akhillesz, igen megsajnálta,
Sebten ilyen szókkal elébe kiálta:

„Miért sirsz Patroklosz, mint egy gyöngé lányka,
Mikor anyja után esik, ölbe vágyva,
Köntösét vonszolja, útját késlelteti
Vegyék fel, azt kéri könnyes tekinteti:

Könnyeid, Patroklosz, akképpen omolnak;
Nekem hoztál e szót, vagy a Myrmidonnak?
Vagy talán Phthyról a hírek beszélnek?
De hiszen Peleüs Menoitiosz élnek,
Holott csupán e két bajnoknak halála
A mi mindkettőnket szívünkön találna.

Vagy az akhivokat siratod hogy hullnak,
Galádságaikért hogy méltán lakolnak?
Beszélj, ne titkolózz, hadd tudjuk mind ketten!“
Felele Patroklos sirásnak eredten:

„Ó Peleüs fia, akhiv fényessége
Ne bántsalak szómmal! Az akhivnak vége!
A ki volt leg-java, fegyverrel leverve
Fekszik a hajóján sebekkel terhelve.

Erős Diomédesz, Tydeüsz fia vérzik
 Odysszeüsz, Atrida dárda hegyét érzik,
 Eurypylosz térdét nyíl-sebek nyilalják
 Orvosok kötözik, irakkal iralják:
 Engesztelhetetlen csak Akhillesz marad:
 Ne szálljon meg engem soha ilyen harag!

Rettenetes erőd mire tartogatod,
 Ha most az akhivot inségre juttatod?
 Nem Peleüsz nemzett, nem is Thétisz szült meg,
 Hanem a habokkal ölelkezett szirtek:
 Azért oly kegyetlen lelked, indulatod.

De ha Zeüsz jóslata okoz neked gondot,
 Dicsőösséges anyád kit neked bemondott:
 Legalább bocsáss el magad helyett engem,
 Myrmidon népedet hagyd magamhoz vennem,
 Kis fényül egünkre, mely eddig borongott.

Ékes fegyveridet engedjed viselnem,
 Majd csügged a dardan, téged véelve bennem,
 A megsanyart akhiv viszont fellelékzik,
 Kevés pihenésben magokat megedzik,
 Mig pihent emberid sátraikat ójják,
 S városába űzik a kifáradt Tróját.“

Igy szólott, Akhilleszt esdekléssel kérve.
 Esztelen! halált kért a maga fejére!
 Akhillesz felelt rá, szomorún sóhajtvá:
 „Jaj nekem, mit mondtál, Zeüsz-isten sarja!
 A Zeüsz jóslása nem ad nekem gondot,
 Semmit anyám arról énnekem nem mondott:

Hanem szívemnek van kegyetlen fájdalma,
 Hogy egy ember, mivel nagyobb a hatalma,
 A hozzá hasonlót ki meri játszani,
 Jutalom-részétől meg meri fosztani;
 Ezért a lelkemnek nincsen nyugodalma.

Mert lám, a leányt kit dárdámmal szereztem,
Mikor egy nagy város dúlásába kezdtem,
Részemül az akhiv nékem akkor adta, —
Mint egy idegenből szakadt becselentől,
Agamemnon király tőlem elragadta.

Ám ne szóljunk arról a mi a múlté lett,
A szívben örökké a harag sem élhet,
Engedek is bizony mindjárt haragomból
Mihelyt a viadal hajóm előtt tombol.

De te fegyverimet most válladra szedjed,
Harczos Myrmidonink harczra vezéreljed,
Mert már a dardanok fekete felhője
Csakugyan az akhiv gályáira dőle.

Vissza az akhivot a síkról vetette,
Hogy csak a tenger zúgg immár körülötte,
Tenyérnyi föld az is, tengerrel határos,
Elbizottan tör rá egész Trója város,
Hogy az én sisakom nem csillog szemökbe.

Bizony az árkaink rég tele volnának
Holt-testeivel a szaladó Trójának,
Ha gyöngédebb hozzám Atrida lett volna;
S im most Trója előtt mi hullunk halomra!

Nem reng Diomédesz erős kelevézzé
Hogy az akhivokról a romlást elűzze,
Agamemnonnak is elveszett a szava;
Csak a gyilkos Hektor üvöltöz té-s-tova,
Szavára riadoz, s tért foglal a dardán,
A rémült akhivot maga előtt hajtván.

De te most a dardánt támadd meg rohanvást,
Hárítsd el rólunk a fenyegető romlást,
Netalám hajóink boruljanak lángba,
Vissza se juthassunk az édes hazánkba.

Jól megértsd mit mondok, jól elmédbe vésd,
— Tisztességemre lesz akkor megtérésed,
Szép rab-leánykámat akhivok megadják,
Drága marhájok is tőlem nem tagadják:

Mihelyt a hajóktól őket messze-hajtod,
Győzedelmet adván Zeüsz-isten rajtok,
Térj meg! Ne állj vélök nálam nélkül szemben,
Netalán még jobban megalázzál engem.

Öldöklés közben is kedved mérsékeljed,
Néped Trója alá fel ne vezéreljed,
Netalám valamely isten útag állja,
— Apolló is kedvét lám bennök találja.
Hát a mint a veszély hajónkról elhárul,
Térj vissza. Az akhiv feleljen magárul.

Bárcsak Zeüsz, Athéne, Apolló úgy adná
Dardan akhiv egymást addig fojtogatná,
A haláltól egy se bírna szabadulni,
S mi magunk maradnánk Iliont feldúlni!"

Hát im a két bajnok ezeket beszéli;
Ajaszt pedig amott vágja kopja éli,
Csüggedve hanyatlik, — Zeüsz úgy akarta, —
A bátor dardanok nyila kifog rajta.

Cseng-bong a homlokán ragyogó sisakja,
Zománczos taréjját mikor a nyil csapja,
Bal válla lankad az iratos pajzs alatt,
De bár szorongatják, még is helyén marad,
Veritéke csorog, alig piheg belé.
Pusztulás pusztulást kiált minden felé.

* * *

Mondjátok most múzsák, Olympusz lakói,
Hogy borultak lángba akhivok hajói?

Ajász közelében Hektor mikor állott,
Nagy kardjával annak körissére vágott.
Egyben ketté csapta a nagy szablya éle,
Ott hol az ércz rá volt fejezve a nyélre.
Ajász még forgatta a csupasz dorongot,
Mig hegye már messze lecsapódva kongott:

De egyszerre kezdett eszmélni a lelke,
Döbbenve istenek újját felismerte:
Kezéből a fegyvert hogy Zeüsz verte ki,
Azért győz a dardan, mert ő segít neki:
Harczát Zeüsz ellen folytatni nem merte,
S a nyilak járását messze kerülte ki.

Most a trójaiak üszkeiket szórják,
Végig futja a láng akhivok hajóját,
Felcsap a bordákon. Akhillesz ijedten
Szól, térdeit verve, Patrokloszhoz sebtben:

„Kelj hamar Patroklosz; látom a dardannak
Üszkei végig a hajókon nyargalnak:
Netán a mienk is kezére szakadjon,
S a kinn haza fussunk, annyi se maradjon!
Öltsd hát fegyverimet szaporán magadra,
Én addig a népet felgyűjtöm a hadra.“

Szólt, s Patroklosz mindjárt öltözködik érczben,
Ezüst kapcsok fogják szekernyéjét térdben,
Mellét az Aiakosz gyors futású sarja¹
Tündöklő iratos pánczélja takarja.

Aranyszeges ércz kard függ le a válláról,
Nagy temérdek pajzsa a nagy kardhoz járul,
Bátor halántékát remek sisak fedi
Lófarkas czimerét a szél emelgeti,
Iszonyat fenyeget annak forgójáru.

¹ Aiakosz fia volt Peleüsz; és Peleüsz fia Akhillesz.

Két erős dárdát is, két jó keze-belít.
Mert bár mind felszedte Akhillesz fegyverit,
De súlyos körissét nem merte felvenni,
Nincs is akhiv, ki azt meg bírná emelni:

Csak maga Akhillesz könnyedén bánt vele,
Peliosz ormáról került le a nyele,
Kheiron hozta onnét, Peleüsznek adta,
Azóta sok bajnok elhullott miatta.

Aütomedonnak most, fogjon be, rendeli,
Ezt Akhillesz után legjobban tiszteli,
Hűséges bajtárs volt mindig, veszedelmek
Között a csatában mikor állni kellett.

Fogja most a *Sárgát*, a *Hókát* igába,
Versent fut a széllel, oly könnyű a lába,
Szélvésztől fogantak, tenger partja mellett
Harpüia¹ vetette a két tündér vemhet.

Lóggósnak a *Szöcskét*; még Éjjetionból
Hozta ezt Akhillesz a díj-adalomból²
Halandó ló lévén, alábbvaló sokkal,
Versent szalad még is a halatlanokkal.

Most a sátorokat Akhillesz bejárja,
Ott Myrmidonjait fegyverbe kiáltja,
Jönnek is, mint nyers húst tépő farkas-csorda,
Szügyében pusztító szörnyű erőt hordva,

Czimeres szarvasból imént ütött lakzit,
Állkapczája most is piros vértől habzik,
Seregben a völgyi kútfejekhez siet,
Keskeny éles nyelve habsolja a vizet,
Feketére festi vérrel a patakot,
Dühe nem csillapszik, noha már jóllakott:

¹ Szöveg szerint Podarga nevű Harpüia; de a Harpüia alatt aligha azok értendők, kikről Virgilius szól: En. III. 226: Virgenei volucrum vultus, foedissima ventris Proluvies, uncaeque manus.

² díj-adalom a Dugonics értelmezése szerint.

Myrmidon vezérek, hősök, fejedelmek,
Patroklosz körül most olyképp seregelnék;
A sokaság között Akhillesz levente
Pajzsos férfiakat lovakat serkente.

Ötven volt a hajó, melyet Trója szélre
A Zeüsz-áldotta Akhillesz vezérle;
Ötven lapát csapott mindeniken vízre,
Hadnagyot is rendelt, egyet-egyet tizre,
Férfiakat, kikhez volt bizodalommal,
De maga parancsolt legfőbb hatalommal.

Menezthiosz volt az első sor hadnagyja,
Kinek Zeüsz-nemzette Sperkheiosz az atyja;
Anyja Polydora, Peleüsz leánya volt,
Ki a folyam-isten¹ szerelmére hajolt.

Igy hát Sperkheiosztól volna eredeti
De a közhir még is Bórósz emlegeti,
Periéresz fiát, a ki el is vette,
Sok drága ajándék-marhával szerette.

Eüdorosz volt a másik sor vezére,
Kit Phylasz leánya szült meg, Polyméle;
A tánczos leánykát Hermes szerette meg,
Mikor társaival Artemisz kedvére
Ékes koszorúban dalra lejtettenek.

Felházába Hermes a leányt követte,
Titkos szerelemben ott erejét vette,
Hát, gyors a futásra, bátor a csatákra,
Nemes Eüdorosz így lett a világra.

¹ A folyamok általában Zeüsztől származnak, s mint ilyenek, istenek és halhatatlanok.

Ilythyák kezén alig születék meg,
A nap sugarában alig fürdeték meg,
Anyját Aktor fia feleségül vette,
Drága kelengyével Epheklesz szerette.
A gyermek ott maradt nagy atyja gondjára,
Úgy vigyázott rá mint tulajdon fiára.

Pizander állott a harmadik sor élén,
Legjobb dárdavető, Patrokloszt kivén.
Negyedik sor figyelt a Phoenix szavára;
Az ötödik előtt Alkimédon jára.

Emberek vezérek mikor rendet álltak,
Zord szóval Akhillesz hozzájuk kiáltott:

„Mostan Myrmidonok, el ne feledjétek
Gyors hajóitokrol szórt fenyegetések!
Kivel Trója ellen sokszor fordúltatok,
Harag-tartásomért így zúgolódtatok:

„Kegyetlen! hát anyád epén nevelt téged?
Szívtelen! mért tartod veszteg itt a néped?
Jobb, a hajók mindjárt haza ragadjanak,
Ha már a szívedbe rögzött ilyen harag!”

Ezt mondogattátok sokszor egybe-gyűlve:
Íme most a harczok napja felkerüle,
A melyet régóta úgy áhitottatok;
Hát kinek szíve van, most hadakozzatok!”

Igy szólt lelkesítve. — Királya szavára
Az egész sereg még sűrűbb rendben álla.

Mint falban a követ egymáshoz ragasztják,
Hogy a szelek meg ne bontsák ormozatját,
Paizs most a pajzssal úgy összefonódott,
Sisak a sisakkal össze kapcsolódott.

Mintha a sok sisak, sok pajzs össze-szöve,
Ember az emberrel össze volna növe,
A sok fényes sisak sörényes czimeri
Minden mozdulásra, lengvén, egymást veri:

Olyan sűrű rendben állnak most a sorok,
Olyan harczra készen mind a Myrmidonok,
Főként Aütomedon s Patroklosz a sereg
Élén fegyverkezve igen tündöklenek.

Akhillesz ez alatt sátorába váltott,
Fedeles szekrénye, csuda-szép mű, állt ott,
Ezüst-lábú anyja útra néki adta,
Szőnyeg takarókkal, szél ellen valókkal,
Sok szép köntösökkel igen tele rakta.

Remek kupát most e szekrényből veszen ki
Nem ivott még abból fekete bort senki,
Istennek is abból még nem áldozának
Senkinek se másnak csak Zeüsz atyának.

Kénnel megsikálta mikor elő vette,
Kristály-tiszta vízzel aztán öblögette,
Kezeit megmosván, sötét bort önt belé,
Imádkozva lép ki a sokaság elé;
Mondja áldomását égnek emelt szemmel,
A mennykövező is hallá figyelemmel:

„Dicsősséges Zeüsz, Pelazgok istene,
A kit Dodonának tisztel zordon tele,
— Tolmácsid a Szellák téged körül állnak,
Lábukat nem mossák, puszta földön hálnak: —

Meghallgattál minap, meg is embereltél,
Ostort az akhívro súlyosat eresztél:
Most is te hallgass meg, teljesítsd kérésem:
Mig a hajóimon lészen veszteglésem,
Im bajtársam küldöm nagy sok Myrmidonnal,
Ékesgessed harczát szép diadalommal.

Hektor is majd akkor lássa, tapasztalja,
 Vajon az én szolgám rettenetes karja
 Csak akkor erős-e, mikor vele tartok,
 Vagy egymagában is megállja a harczot?

Ha majd az ütközet zajját, fergetegit
 Sebes hajóinktól messzére kergetik:
 Add hogy térjen vissza sértetlenül, épen
 Hozván fegyvereim s dárdavető népem.“

Igy szólt könyörögve. — Egyiket megadta,
 De másik kérését Zeüsz megtagadta:
 A harcz fergetegét mert elűzte szépen,
 De vissza Patroklosz már nem tére épen.

Hogy megáldakozott, s imáját végezte,
 Szekrényébe vissza kúpáját helyezte,
 Sátra elé állt ki, élvezni akarván,
 Mint viv rettenetes harczot akhiv, dardán.

Patroklosz szép rendben vezette a serget,
 Mig a dardanokig bátran elközelgett,
 Ott erős rohamban úgy terjeszkedett szét,
 Mint darázs-raj, a mely útban rakva fészket — —,
 [— Ingerli, bolygatja, úgy szokta, a gyermek,
 De oktalansága baj lesz más embernek, —]

Jámbor utast támad, a ki nem is bántja,
 A fajzatát védő mérges boly fülánkja:
 Zúdúl a hajókról Myrmidon oly hévvel,
 Harczy riadásuk az egekre ér fel,
 Patroklosz, serkentvén, harsányan kiáltja:

„Ti Myrmidon hősök, most emberkedjetek,
 Régi erőtökről megemlékezzetek!
 Akhillesz nevéért kell ma harczra kelnünk
 A legjobb akhivot kell ma megtisztelnünk!
 Atrida nagyhatót szállja meg a bánat,
 Hogy a legjobbjára méltatlanul támadt.“

Így szólt, keltve bennök bátorságot lelket;
Zárt rendben azok most a dardanra keltek;
Támad a Myrmidon, az akhivság örül,
Riadoznak is a hajók körös-körül.

Mikor a dardanok tündökölni látták
Menéthiosz fiát, s hűséges barátját:
Igen megrémültek, soraik rendültek,
Azt vélték, Peleüsz nagy fia békült meg,
S megengesztelődött lelkében a harag:
Néztek jobbra balra, merre szaladjanak.

Itt legelőször is Patroklosz vetett be
Ragyogó kelevézt az ember-tömegbe,
A mint Protazilász hajóját a dardan
Lepte, ostromolta zűrzavaros zajban.

Pyrahmesz bajnokot, — a ki Amydonbol
Merre az Axiosz széles vize tombol,
Lovag Péónjait Trójába vezette, —
Jobb vállán találta, halálra sebezte; —
Elbukott, fel sem kelt többé a porondról.

Megretten a Péon, ijedez és remeg
Mert fő bajnokjokat Patroklosz ölte meg;
S most a feje vesztett Péont szorongatja,
Majd az égő hajó üszkét oltogatja.

Fele már elégett, fele épen maradt,
A trójai róla megrémülve szaladt
Szörnyű zűrzavarban; az akhivság pedig
Rajzik hajók-hosszat, újra terjeszkedik.

Mint mikor a felhőt a mennykövek atyja
Valamely magas hegy ormán felszaggatja,
Hasadozva derül az ég boltozatja,
Völgynek és oromnak nyilik ábrázatja:
Úgy vett az akhiv is mindjárt lélekzetet,
Hogy hajóin a láng végső lobbót vetett.

De az ütközetnek még se szakadt vége,
Nem mutatta hátát Trója legénysége,
A hajóknál, küzdvén, makacsul megállott,
Csak kéntelenségből, ha itt-ott, hátrállott.

Terjedt a harcz tüze, a mint széledeztek,
A fő bajnokok is öldökölni kezdtek.
Elsőbb is futtában Areilokhosz vész el,
Patroklosz verte le éles kelevézzel.
Igen megszaggatta, csontot tört a dárda,
El is bukott a mint czombját általjárta.

Menelaosz is ott Thoaszt leteríté,
Dárdáját óvatlan mellébe merité.

Mégeszt is Amphiklosz támadja vesztére,
Mégesz megelőzi, hamar végez véle,
Hol legvastagabb az emberhús, dárdája
Czombja tövén minden idegét rongálja,
Éjféli sötétség borult a szemére.

Nesztor két fia is, Antilokhosz egyik,
Atümniosz ellen ugyan emberkedik,
Oldalába éles dárdáját meríti,
Lábai elé a bajnokot teríti.

Megbúsítja Mariszt öcsese veszedelme,
Teste oltalmára kelevézzel kelne,
De bosszúját ő már öcseséért nem állja,
Mivel Trazymédesz őt sebzi halálra,
Karja idegeit tépte az ércz éle,
Zörrenve bukott el, éj borult szemére.

Két testvér két testvért fektetett a porba,
Kik nagy Sárpedonnal harczoltak egy sorba,
Dárdázó két fiát Amizódarósznak,
Ki felnevelője, vala étetője
Amaz ember-irtó Khiméra gonosznak.

Oileüsz-Ajasznak Kleobúlósz élve,
Harczban megrekedvén esett a kezére,
Nyakát szelte mindjárt az Ajasz pallossa,
Lapját Kleobúlósz meleg vére mossa,
Bús halál, zord végzet borúla szemére.

Peneleos, Lükosz hiába dárdázzák,
Kelevézzel egymást, egyre elhibázzák,
Vont karddal azután egymásra rohannak,
Lükosz meg is vágja sisakját amannak.

De markolatjánál kardja ketté szakadt,
S most őt Peneleos sujtja füle alatt,
Át is járja a kard, fejét leszakajtja,
Lógó fejét csak a nyaka bőre tartja.

Mérion Akamaszt vette üldözőbe,
Jobb vállát a hősnek meg is vágta töbe,
Mikor ugrott volna sebes szekere,
Alá bukott mindjárt, éj borult szemére.

Száján Idoménesz Erümászt sujtólá,
Be is fészkelte az ércz agyveleje alá,
Fogait szaggatta, törte fehér csontját,
A vért szeme, szája, orra-lyuka ontják,
A halál fekete köde bé árnyalá.

Igy minden fő bajnok egy-egy embert öl meg,
Mint kecske-, juh- nyájból a toportyán-kölykek
Egy-egy őrizetlent hamar eloroznak,
A mint széledeznek vagy elmaradoznak;

Vigyázatlan pásztor észre alig vészi:
Úgy szaggatják őket akhivok vitézi. —
Megriad a dardan, és futásra gondol,
Megfeledeznek a támadó ostromról.

Nagy Ajasz az érczbe öltözött Hektorra
Dárda-nyilat sűrűn foganatlan szóra,
Mert temérdek vállát bika-bőr pajzs fedte,
Hát csak át süvöltött nyil, dárda felette,
Hektor pedig, noha fordul a szerencse,
Állja helyét mégis, hogy a népét mentse.

Mint mikor Olympról égre kél a felleg,
Egy fényes nap után zivatarok kelnek:
A hajók körül oly láрма és zavar van,
Mig az árkok felé menekül a dardan.

Hektor fegyverestől lovain elszálla,
De trójai népét ott hagyta magára,
Kiknek a mély árok, most kész veszedelmek,
Mert a gyors paripák rajta át szökellnek,
De által a szekér nem megy, bele zökken,
Gazdástól oda is vész rúdja-törötten.

Patroklosz nyomukban akhivját serkenti,
Halálos csapásra Trója ellen kelti,
Futó trójaival minden ösvény telve,
Kit a merre ragad lármás ijedelme;
Égbe csavarodik a sűrű porfelleg,
Kit a város felé futó lovak vernek.

Patroklosz kiáltva ráhajt a dardanra,
Hol legsűrűbben fut, hajtja lovát arra,
Sok szekér felborúl, recscsenve össze dül,
Sok ember lebukik, kerék alá kerül.

Lovai az árkon könnyen áthatoltak,
(Isten-ajándékok, halatlanok voltak)
Hektort megdárdázni volna minden vágya,
De gyors lovain már ez messzire jára.

Mint a fekete föld összel megkomorúl,
Ha viharozva rá terhes felleg borúl,
Zúggva szakad alá a Zeüsz patakja,
Az emberek ellen gerjede z haragja,
A kik a törvényben hamisan ítélnék,
Istenek bosszúló kezétől nem félnek.

Hát áradásokkal az Istenek kelnek,
Dombokat és halmot árvizeik nyelnek,
Biborló tengerbe harsogva omolnak,
Pusztítják gyümölcsét munkás szorgalomnak:
Messzi szaladásban a trójai ménék
Erősen zihálva oly igen nyögének.

Hogy első rendjüket úgy össze tördelé,
Patroklosz nem hagyta futni a vár felé,
Vissza a hajókhoz szoritotta őket,
Ott a folyam és a fal közti mezőket
Bosszu-álló keze vérökkel himlelé.

Kezéből elsőbb is a kivetett dárda
Pronoosz bajnokot védtelen találta,
Paizstalan mellét átfúrván, megölte,
Nagyot zörrent mikor lebukott a földre.

Thesztort, Énopsz fiát azután czélozta,
Kerevetjén ült ez s görnyedt kushadozva,
Nem tudta mit tegyen, esztét is felejté,
Kezéből a gyeplőt ijedve kiejté.

Orcáját jobb felén sujtja kelevézzel,
Be is hatol az ércz, foga közé fészkel,
A mint bele akadt a dárda fulánkja,
A kocsi oldalán át magához rántja.

Mint a halász-ember tündöklő szigonyja
Az öreg halat a tengerből kivonja:
Szekeréről Thesztort, tágra nyitott száján —
Fogva úgy vonszolta ragyogó dárdáján.

Eryalósz aztán kövel agyon veré,
Ércz-sisakos fejét hasítván kétfelé,
Arezczal az is mindjárt a porondra dűle,
Romboló halála ott termett körűle.

Öldös még aztán is sokat egyremásra:
Amphoterosz, Pürisz, Iphész, Erymaszra,
Epaltesz, Ekhiosz, Eüipposz, egymásra,
Tlepolemoszsza hull Polümél rakásra.

Sárpédon szemlélvén öve-szakadt népét,
Sorait Patroklosz fegyveri megtépék,
Társai erejét látja hanyatlóban,
Harsányan kiáltoz pirongató szóban:

„Mit futtok Lyciák? Álljatok merészen,
Mert im ez emberrel ütközésem lészen;
Tudjam meg, ki által van népünk romlása,
Ki öl annyi derék bajnokot rakásra?”

Igy szólt, s le a földre szökkent fegyverestül;
Szekeken Patroklosz sem marada restül;
S most mint éles körmű, görbe csőrű ölyvek
Vijjogva egymásra egy kőszálon törnek:
Úgy csaptak ők össze üvöltő haraggal.
Zeüsz megsajnálta, mikor őket látta,
Szólt feleségéhez ilyenén szavakkal:

„Jaj nekem, már látom, mit a végzet rendelt,
Megöli Patroklosz a szerettem embert!
Most kétféle dolgon jártatom az elmém:
Vajon a siralmas harczból kiemelvén,
Gazdag Lyciának vigyem e földre,
Vagy pedig itt hagyjam Patroklosz kezére?”

De Héra asszony nál készen volt a válasz:
„Rettenetes Zeüsz, micsoda szó már az?
Te haláltól óvnál egy halandó embert,
Kit a sorsa úgy is rég halálra rendelt:
Ha akarod tedd, de
Mi többi Istenek nem egyezünk ebbe.

Mást mondok én néked, jól bevésd elmédbe :
Ha te most Sárpédont haza viszed élve :
Többi istenek is mindjárt eliktatják,
Gyilkos harczból kiki a maga magzatját,
Mivel sok istenfi harczol Trója körül,
A kinek az atyja mind reád ingerül.

Akármilyen kedves, akármint sajnálnád,
Patroklosz kezétől lelje most halálát!
S majd mikor elhagyja a lelke, az élte,
Küldd az édes Álmot, küldd a Halált érte,

Lycia-országba vigyék el a testét,
Testvéri, baráti ott el is temessék,
Ottan emelkedjék sír-oszlopa, halma,
Mert a halottaknak ez illő jutalma.“

Szólt. — Megadta magát az istenek atyja,
Noha sűrűn véres könnyeit hullatja,
Megtisztelvén fiát, kit Patroklosz öl meg,
Vérével itatván a trójai földet.

Közel alig áll a két bajnok szemben,
Patroklosz vet dárdát Thrazymelosz ellen,
Sárpédon királynak volt ez jó szolgálja,
Tagjait megoldja, has-alján találja.

Viszont Patrokloszra Sárpédon dárdázott,
Fényes kelevézzé, szállván, rá-hibázott,
De jobb lapoczkáján *Szöcske* lovát verte,
A csikó meg-horkant, a földre le-torpant,
Nyerített s páráját legott kilehellte.

Ugrik a két másik, kétfelé a kettő,
Rúd, iga megrecszen, bokrodzik a gyeplő,
Keresztben a *Szöcske* fekszik a talajon,
Aütomedon gyorsan igazít a bajon.

Izmos tomporáról éles kardját rántja,
Szakad egy csapással a lóggós istrángja,
Neki nyúlva mindjárt egyenest nyargalnak,
Mostan a két bajnok kezd új viadalmat.

Sárpédon dárdája elhibázva szálla,
Meg sem is érezte Patroklosz bal válla,
Át-suhant fölötte. — Ugyan nem tévedett
Kit Patroklosz viszont Sárpédonra vetett,
Szive burokjába egyenest találta.

Mint sugár fenyőnek, jegenyének, csernek,
Kit éles fejszével vágnak hajó-szernek,
Megdől koronája: ő is úgy ledüle;
Szekere mellette, lovai körüle;
Markolászta a port, fogát csikorgatta,
Véres iszappá lett a fővény alatta.

De mint erős bikát oroszlán haragja
A támolgó lábú ökrök közt ragadja,
Foga közt az állat félholtan is bömböl:
Olyan hánykódással a vég küzdelemből,
Lyciák királya társait biztatja:

„Most, Glaükosz! Bajnok a bajnokok előtt!
Most kell megmutatnod bátorságod, erőd;
Ha igaz vitéz vagy, most ne gondolj másra:
Elszánt ütközésre, gyilkos vérontásra.

Járd el a sorokat hamar mindenfelé,
Lyciának minden hősét idézd elé,
Jőjjetek Sárpédonra védvén közre venni,
Jőjj te is dárdádat érettem emelni.

Mert örök szégyen lesz, gyalázat az néked,
Ha az akhiv rólam fegyvereket tépked,
Holott a hajóit támadva estem el,
Hát állj meg erősen, serkentsd is a népet.“

Ott termett a halál, mikor ezt elmondta,
Szemeit és lelkét sötéttel bevonta.
Patroklosz azonnal rá-hágott mellére,
Kitépte a dárdát, szív-burokját véle.

Együtt szakadnak ki, mikor ezt kirántja
A Sárpédon lelke, s a dárda fulánkja, —
Gazdátlan szekerét ragadoznak tova,
De myrmidon kézre kerül a két lova.

Sárpédon szavain Glaükosz szive rendül,
Mert nem mentheti meg a veszedelembül,
Lám karját bénítá a Teükrosz nyila,
Mikor ugrott volna a fal párkányira;
Most is alig bírja, balkezevel tartja,
Nyilas Apollóhoz ekképpen sóhajtvá:

„Hallj meg engem te Nagy, akár Ílionnál
Akár a dúzs népű Lyciában volnál!
Mindenütt meghallod a gyötrődő embert,
A kit a fájdalom, mint engemet, megvert.

Lásd meg ezt a sebet! Kegyetlen fájdalmak
Karom minden izén át meg át nyilalnak,
Vérzésem sem állt el, vállam alig érzem,
Mozdítani is alig bírom kelevézem.

A legbátrabb hősnek Sárpédonnak vége,
Zeüsz volna az atyja, még se gondol véle.
De te ó hatalmas, sebemet hegeszszed,
Gyötrelmimet enyhítsd, erőmet éleszszed,
Lycia-népemet harcra kiálthassam,
Teste körül harczom magam is vívhassam!”

Igy szólt esdekelve. Phoebosz meghallgatta,
Eles fájdalmait egyszerre oszlatta,
Gyötrelmes sebén a sötét vért hegeszté,
Erejét szívének igen megéleszté.

Lelkére Glaükosz vette ezt, és örült
Hogy rajta az isten egy szóra könnyörült.
Hamar a lyciák hadnagyit bejárja,
Sárpédonnak keltvén oltalmazására.

Majd nagyokat lépven, tér dardanok felé,
Ott Polydamaszsal Agénort meglelé,
Azután Hektorhoz, Énéászhoz fordul,
Előttök megállván szóla nékik zordúl:

„Hektor te felejtet frígyesid csapatját,
A kik életöket éretted fogyatják,
Társaiktól távol, hazájuk földétől,
Még sem akarsz nékik lenni segítségül.

Elesett Sárpédon, Lyciák királya,
Nemzete oltalma, népei bírása,
Patroklosz kezével Aresz őt megölte,
Jertek, buzdúljatok őrt állni fölötte.

Azok miatt, kiket a mi kezünk ölt le,
Bosszuját myrmidon ő rajta ne töltsé,
Igen keserülven akhivok hullását,
Vértjét le ne vonják, tetemit ne bántsák.“

Vigasztalhatatlan, mérhetetlen bánat
Dardanok szívében szavaira támad,
Mert, noha idegen, volt ő Trója őre,
Nagy sok erős néppel kelt a harcmezőre,
Hősnek is, elseje vala a hadának.

Hévvél az akhivra támadtak is mindjárt,
Hektor Sárpédonért búsultán, előljárt;
Patroklosz is viszont akhívját buzdítja,
Ajászok tüzét is, bár igen ég, szítja:

„Bátran mint szoktatok, sőt sokkal bátrabban,
Emberkedjetek most Ajászok a hadban,
Imhol az ember, ki elsőnek ugorva
Termett falainkon, itt fekszik a porba.

Netalán magunkhoz ránthatjuk testét is,
Lefejthetjük róla ércz vértetjét is;
Egyet kettőt, a ki kelne védelmére,
Még mellé fektethet kelevézünk éle.“

Indul a két Ajász mindjárt támadásra,
Hamar a két nép is készen áll egymásra,
Lycia és dardan, myrmidon és akhiv
Össze keveredvén gyilkoló csatát viv.

Egy holttest körül most rémes üvöltéssel
Pánczélok szakadtak hangos recscsenéssel,
Zeüsz is a tusát vak éjbe burkolta,
Hogy több gyászszal járjon kedves fia holta.

Elsőbb az akhivot megnyomta a dardan,
El is esett mindjárt a harci zavarban
Nemes Epeigéüsz, nagy Agaklesz fia,
Myrmidonok között nem gyöngé dalia.

Úrkodott ez egykor népes Búdeionban,
Valamely rokonját de megölte ottan,
Ezért Peleüszhöz Thetiszhez került le,
Ki őt Akhilleszszel Trója alá küldte.

Ennek fejét, mikor Sárpédont emelé,
Hektor egy nagy kővel hasitá kétfelé:
Arczczal alá bukván a halottra dűle,
Romboló halála ott termett körüle.

Patroklosz nagy szive társa vesztén rezdül,
Az első sorokon tör mindjárt keresztül;
Mint seregélyt, csókát könnyű sólyom vagdal,
Ugy veri a dardant, lyciát haraggal,
Szthenelászt egy kővel nyakszirtjén találja,
Össze is szakadt ott minden ideg-szála.

Hektor, s hada éle kezde most hátrálni,
S mennyire jó hosszú dárda szokott járni,
Kit lázas hevében gyilkos ütközetnek,
Vagy hadi játékban versenyre kivetnek,
Annyira birtak csak hátrálva megállni.

Glaükosz, a pajzsos lyciák vezére
 Fordula meg elsőbb Bathyklesz vesztére,
 Khalkosz fia volt ez, Hellasz vala honja,
 Myrmidonok fölött sok kincse vagyonja.

Kergette Glaükoszt, már már utolérte,
 De megfordult amaz, gyorsabb volt az ércze,
 Melle közepébe kelevézzé szaladt,
 Zörrenve bukott el a nagy csapás alatt.

Szertelen nagy lön az akhivok fájdalma,
 Nagyobb a dardanok öröm-riadalma,
 A mint meglátták a bajnok ember estét,
 Oda is rohantak, körülfogták testét.
 De az akhiv sem rest, újúl viadalma.

Elsőbb is Mérion kezétől itt vész el
 Egy sisakos dardan Laogonosz névvel.
 Atyja Onétor, kit istenként tisztelnek,
 Mivelhogy papja a nagy Zeüs-z-istennek.
 Fültövön veretve szakadt állkapczája,
 Elhagyta az élet, jött az éjszakája.

Énéász most dárdát Mérionra vetett,
 A mint pajzsa-fedve bizton közelgetett.
 De ez észre vette, megbukott előtte,
 Át is suhant a nagy dárda-szál fölötte.

Ott fulánkját mélyen a földbe ereszté,
 Gyilkos erejét így a nehéz ércz veszté.
 Énéász dárdája rengve szállt a földnek,
 Noha nagy erővel, de senkit sem ölt meg.

Nagy haragra gyúlva Énéász kiáltott:
 „Mérion, akármily jól lejtet a tánczot,
 Többet se tánczolnál, ha találak vala!”
 Kire Mérion így vissza-válaszola:

„Énéász! Mindenkit, légy bármilyen bátor,
Még sem foszthatsz te meg élte viláगतól,
Valakik támadván ellenedbe kelnek,
Mert tartunk téged is halandó embernek.

Mert ha éles érczem általveri melled,
Bizony minden erőd, bátorságod mellett
Csak én veszek akkor rajtad diadalmat
S a paripás Hádesz lelkesen hatalmat.“

Igy szólt. De Patroklósz feddőzve rá szóla:
„Mérion, bajnok vagy, mi szükség a szóra?
Jámbor! A szótól a dardan nem ijed meg;
Itt is még valakik porba heverednek.
Kéz küzdjön a harcban, tanácsban az elme,
Nem nyelvenek de karnak lesz itt győzedelme.“

Igy szólt, s ment előre. Mérion is nyomban.
Most mint fejsze-csapás a hegyi vadonban
Messzire elhallik, bejárja a bércezt,
Olyan csattogással zengenek az érczek,
A mint szablya, kopja, jó két keze-belik,
A bikabőr pajzsot, pánczélokot verik.

Már nincs emberi szem, bármily éles volna,
A mely rá-ismerne dicső Sárpédonra,
Fejtetőtől talpig úgy az egész teste
Nyíllal elborítva, porral, vérrel festve.

Mint pásztor-hajlékban, mikor a tej bőven,
Rajzanak a legyek tavaszi időben:
Oly sűrűn ezek is, valamennyen voltak,
Körül seregelték ez egyetlen holtat.

Zeűsz pedig e harczot mig figyelve nézi,
Tündöklő szemeit róla le sem vészi:
Jártatja elméjét, de nehezen végez,
Patroklosz halála miképp menjen véghez?

Vesse-e Hektornak mindjárt fegyverére,
A dicső Sárpedon engesztelésére,
Vértjét is mielőbb Hektor leszakaszsa:
Vagy több vérontásra a harcot maraszsa?

Czélosabbnak mégis im-ez tervet látja:
Keljen nagy erőben Akhilles barátja,
Űzze vissza Hektort Ilion faláig,
Oltsa ki éltét is sokaknak odáig.

Elsőbb is hát Hektor szívét megcsüggeszti,
Kezd is futni mindjárt, lovait ereszti,
Dardanoknak is, hogy fussanak, kiáltja,
Zeüs kezében a mérleget már látja.

Már tovább a bátor lyciák sem állják,
Retten valamennyi, fájlalja királyát,
A ki átszúrt szívvel holtak közt terülve,
Mert halomra hült a sok ember körül,
Zeüs rendelvén így a két fél tusáját.

Sárpedont vértjéből most kifosztogatja,
Patroklosz a vértet szolgáinak adja,
Szolgák a fegyverrel a hajókra mennek. —
Zeüs pedig szóla Apolló istennek:

„Menj kedves Apolló, tisztítsd meg a vértől,
Sárpedont emeld ki az ütközet-térről,
Vidd innen messzire, patak-vizben mosd meg,
Ambróziával is testét balzsamozd meg.

Köntöst halhatatlant vessenek testére,
A Halál és Álom szálljanak el véle,
Lycia-országba vigyék el a testét,
Testvéri, baráti ott el is temessék,
Ottan emelkedjék sir-oszlópa, halma,
Ez a halandóknak illendő jutalma.“

Igy szólott. Apolló nem volt engedetlen,
Idai ormokról szállt is alá menten,
El a rettenetes ütközetek felé,
Ott dicső Sárpédont karjára emelé,
Messzire elvitte, patak-vizben mosta
Ambróziával is testét balzsamozta.

Köntöst halhatatlant vont azután rája,
Ugy adta a Halál és Álom karjára,
S a Halál és Álom két iker tündére
Lycia-országba elrepültek véle.

Patroklósz a dardant most hajtani kezdi,
Aütomedon is a lovakat ereszti
Menoitiósz fia így indul vesztének;
Akhillesz parancsát mért is feledé meg?
Ne feledte volna: nem jutna a kába
A párkák kezére, a halál torkába!

De Zeüsz tanácsa több mint az emberé,
Bármily bátor a szív, félelmet önt belé;
Sokszor ő készíteti harcolni az elmét,
Mégis elragadja tőle győzedelmét,
Hát most Patrokloszt is ilyképpen tüzelé.

Patroklosz, magad is már a halál révén:
Kiket küldtél elől, kelevézed élén?
Adresztosz, Ekheklosz, Elazosz, Perimósz,
Pylartesz, Müliósz, és az Aütonoósz,
Ott Melanippószszal Episztor esett el,
Sok életét menté futó rémülettel.

Most az ékes kapus Tróját akhiv kézre
Birná a Patroklosz döntő kelevézze,
Ha Phoébosz nem állna fenn a torony ormán,
Trója oltalmára, akhiv siralmára,
Patroklosz vesztére gondolati forrván.

Háromszor ez a fal ormóját megszökte,
 Háromszor Apolló onnét vissza lökte,
 Megrendült a karján tündöklő pajzsa,
 A halhatatlan kéz olyat ütött rajta.
 De hogy negyedszer is támadni kezdette,
 Haraggal az isten őt megfenyegette:

„Menj innen Patroklosz, Zeüsz isten sarja,
 Tróját neked adni a sors nem akarja,
 Maga Akhillesz sem dűlja fel e várat,
 Holott pedig sokkal különb ember nálad.
 Így szólott. Patroklosz vissza mindjárt hőköl,
 Igen megrettenvén a Messzelövőtől.

Hektor is futását nem folytatta tovább,
 A Skája kapuknál lassította lovát;
 Gondolkodott: vissza a csatába hajtsa,
 Vagy a falak előtt népét egybe-tartsa?

Mig ekként ezeken jártatja elméjét,
 Phoebosz egy ifjúnak formálva személyét, —
 — Aziosz vala ez, fiatal dalia,
 Hekabé öcscsének, Dymásznak a fia,
 Phrygiában lakott Szangariosz mellett. —
 Hát ennek képében Hektor előtt termett:

„Hektor, mit heversz itt? Mi hasznod belőle?
 Volnék csak annyival különb kar-erőre,
 Vagyok a mennyivel erőtlenebb nálad:
 Viadalból szökni megtanítanálak!
 Ereszd most a lovad, Patrokloszra hajtvá,
 Dicsősséget erőt ha vehetnél rajta!”

Igy szólt, és a küzdők közzé visszatére,
 Kebrión is mindjárt, Hektor intelmére
 Az ütközet felé lovát nyargaltatja,
 Ez alatt Apolló a két népet hatja,
 Öntvén az akhivba csüggedező lelket,
 Új erőt Hektorban, diadalmast keltett.

Hektor is a népet nem bánja, se vesztí,
Patrokloszra lovát egyenest eresztí.
Íziben ez is most lenn a földön termett,
S míg baljában hosszú dárda-szálat renget,
Darabos nagy sziklát markol fel a jobbja,
Hektorra a szírtet nagy erővel dobja.

Mellette suhant el, még se száll hiába,
Bele ront egyenest Kebrion agyába,
A mint Hektor lovát gyeplőin forgatja;
— Volt ez Priamosznak oroz-ágazatja.

Két szemöldökét a szírt-darab megrontja,
Recscsenve törik meg a homloka csontja,
Két szeme a porba kifordúl gödréből,
Maga mint a bűvár bukik szekeréből;
Tetemit az élet elhagyta azonnal,
Patroklosz akkor is vágta szidalommal:

„Lám mely fürge ember! Ugrik fejtetőre!
Mily kár, hogy a tenger messzire van tőle!
Jól birna tartani egész sereg embert,
Mert ez ám nem félné a háborgó tengert!

Bele vetné magát könnyen a habokba,
Osztrigákkal jönne bőven megrakodva!
Mily könnyen rúgta fel most is a szekerét!
No lám! Trójában is akad bűvár elég!”

Igy szólt, s ádáz dühvel rohant Kebrionra,
Miképpen oroszlán támad az akolra,
Kit dúlása közben nyilak megsebeznek,
Nagy bátorságáért éltevel fizet meg.

Hektor is most alá szekeréről szálla,
Vívni kezd a két hős életre-halálra,
Elejtett szarvason, nehezen osztozván,
Igy tör egymás ellen két éhes oroszlán:

Kebrion testéért ezek egymás testét
 Kegyetlen dárdával akképpen keresték;
 Patroklosz a lábát markolta erősen,
 Hektor fejét fogta, nem engedett ő sem,
 Népeik harczolva körül-seregelték.

Mint bércki völgyekben, ellenkező szelek,
 Szembe találkozáván össze üvöltenek,
 Rázkódik az erdő, kőrisse, bükkfája
 Hosszú szemű somja ágait himbálja;

A temérdek ágak egymásba verődnek,
 Hangos recsegéssel össze tördelődnek:
 Trójai és akhiv úgy törnek egymásra,
 Egyik fél se gondol végzetes futásra.

Kopja, szárnyas vessző, kit az ideg fölvet,
 Mind Kebrion körül fúrja meg a földet,
 S kiknek teste körül forr a viadalja,
 Pajzsaitat kövek zápora vagdalja;
 Ő pedig a porban, — teste nagy tért bé-fed, —
 Feledvén örökre paripát és féket.

Mig a nap az égnek tetejére hágott,
 Nem fáradt ki a nyíl, sok embert levágott.
 De napszállat felé, lejármozás körül,
 Végzet ellen is az akhiv felyül-kerül;
 Kebriont a harczból magukhoz ragadták,
 Válláról fegyverét le is fosztogatták.

Patroklosz vég csapást mér most a dardanra,
 Három-izben száll ki ellenök rohanva,
 Romboló Áreszként iszonyút üvöltve,
 Mind a három izben kilencz embert ölt le.

Negyedszer is rajtok törne mint egy isten,
 De most életének vége szakad itten.
 Az ádáz tusában Phoebosz állt elébe,
 Kit a harczy zaj közt nem is vett észébe,
 Mert sűrű fellelgeben jött el öltözetten.

Öklözte a hátát, vállaira vága,
Hogy bele alélt a két szeme világa,
Fejéről leverte tarajos sisakját,
Vérbe-porba most a paripák tapodják.

— Soha sem hevert még ez a sisak porba,
Mivel az Akhillesz szép homloka hordta,
Most Hektornak adja Zeüsz egy időre,
Mert lám veszedelme nem messze van tőle. —

Rengő dárdája is, nagy, súlyos, érczezett,
Bajnok újjai közt össze töredezett,
Válláról földre hull boka-verő pajzsa,
Melléről a vértet Phoebosz leszakajtja,
Tagjai elhaltak, lelke révedezett.

Mig ott állt mereven, jött egy dardan ember,
Hátulról döfte meg kelevéz-fegyverrel;
Eüphorbosz neve, hajtásban, futásban,
Minden társán túltett kelevéz-hányásban.

Most is legelőször dárdáját ő veti.
Meg is sebzi vele, de meg nem ölheti,
Hát csak visszarántja kelevézzét egybe,
S szalad elrejtőzni az ember-tömegbe.

Mert bár Patroklosznak nincs is már fegyvere,
Szembeszállni még sem bátorkodik vele;
Ám ez is a dárda s ököl-csapás alatt
Ereje vesztetten népe közé szalad.

Hektor Patroklosznak látta megfutását,
Éles kelevéztől vére csordulását,
Sorokon át rontván, rá magát vetette,
Oldalába éles érczét meritette,
Megforgatta benne, zörrenve esék el;
Jajdult az akhivság nagy keserőséggel.

Mint szilaj vadkannal, felbőszült oroszlán
Harczra kél a vízért, igen szomjuhozván,
Egynéhány cseppjéért bérczi kicsiny érnek
Ádáz indulattal erőt össze mérnek,

Végsőt hörög a kan, addig fojtogatja :
Úgy ölte meg Hektor, Priamosz magzatja
Menoitiosz bátor vérontó fiát ott,
S dicsekedő szóval utána kiáltott :

„Ilion falain lábaid tapodnak,
Trója asszonyait hurczolod rabodnak,
Hajóidra viszed, az édes hazádba
Át-evezel velök : azt remélted, kába !

De meg tudnak nyúlni Hektor paripái,
Magam is dárdámmal elől szoktam járni,
Hogy megoltalmazsam szabadságuk napját ;
Mig a te testedet keselyük harapják.

Nyavalyás! Akhilles, akármilyen bátor,
Meg nem szabadít már téged a haláltól ;
Pedig ugy-e bizony harczra indulódban
Szivedre kötötte sok tanácsló szóban :

„Patroklosz, meg ne térj addig a hajóra,
„Mig testi ruháját le nem téped róla,
„Kit az a vérontó annyi vérrel kent be.“
Igy beszélt, s te hittél, boldogtalan benne.“
Lassú pihegéssel rá Patroklosz szóla :

„Tombolj örömdben, tied a győzelem,
Zeüsz és Apoló könnyen birtak velem,
Mert a győzedelmet néked ezek adták,
Ezek pánczélomat rólam leszaggatták.

Húsz olyannal mint te, szembe szálltam volna,
Dölt volna mind a húsz előttem halomra.
De vélem sors keze s Apolló végeze,
Kik Eüphorboszszal együtt-fogva vittak,
Te csak ráadásul jöttél harmadiknak.

Mást mondok én neked, emlékezzél rája,
Te haláloznak is közelít órája,
Kegyetlen végzeted kioltja életed,
A dicső Akhillesz kezein végezed.“

Igy szólt s elborítá a halál homálya,
Hádeszhez a lelke testéből elszálla,
Megsiratván sorsát, szép fiatal voltát;
De Hektor is szólt még néki utoljára:

„Patroklosz, mért izensz ilyen véget nékem?
Ki tudná azt, nekem lesz-e előbb végem,
Vagy pedig Akhillesz, Thétisz fia előbb
Hanyatlik a porba az én dárdám előtt?“

Rá-hágván, a sebből dárdáját szakajtja,
Fordít is egyet a dárda hegygyel rajta,
Majd Akhillesz dicső szolgáját kereste,
Aütomedon ellen dárdáját szegezte,
De ezzel lovai gyorsan elszáguldtak,
Isten-ajándékok halatlanok voltak.

TIZENHETEDIK ÉNEK.

Pátróklosz eleste nem maradt titokban,
Menelaosz szíve a hirtől megdobban,
Az első sorokon magát általveti,
Védőleg a testet körülkerülgeti.

Előhasi üsző, mely az imént ellett,
Jár ily kerülgetve féltett borja mellett. —
Paissal, dárdával áll őrt a test körül,
Jaj annak, a ki most közelébe kerül.

De nem állt Pánthoosz dárdás fia félre,
Vágyott az elesett bajnok fegyverére,
Ott termett mellette, bátran meg is állt ott,
Menelaosz hősré ekképpen kiáltott:

„Vissza Menelaosz, eredj vissza innen,
Véres martalékom hagyd békével vinnem,
Mert e testbe minden trójaiak között
Az én kelevézem legelsőbb ütközött.

Híremnek, nevemnek hát ne álld el útját,
Netalám megérezd fegyveremnek súlyát,
Végét ne szakaszszam édes életednek.“
Kire Menelaosz haraggal felelt meg:

„Mely nagyralátás ez, mely kevés szemérem!
Párducz, vagy oroszlán sem kél ily kevélyen,
Nincs oly bátorsága a szilaj vadkannak,
Minőtől Pánthoosz fiai dagadnak!

De Hyperénor is szép ifjúságának,
Nem sokáig örült élte virágának,
Hogy megszidalmazván szembeszálla vélem,
Hogy sereg-aljának mondotta személyem.

A te gögödet is akképpen töröm meg,
Ha ellene állasz romboló erőmnek;
Hát fogadd tanácsom, a mint én ítélem,
Menj a néped közé, ne ellenkezz vélem,
Mert baj lesz belőle; ne állj itt konokul,
Esztelen ember az, a ki későn okúl.“

Igy szólt; Eüphorbosz nem hallgata szóra,
Nagy Menelaosznak vissza ekképp szóla:
„Te adod meg árát dicsekedésednek,
Véreddel az öcsém vérét fizeted meg,
Ifjú özvegyének árva ágyas-házát,
Apjának, anyjának keserveit, gyászát.

De végét vetem én most e siralomnak,
Panthoosz és Phrontisz megvigasztalódnak,
Mert fejed s fegyvered kezökbe teszem le,
Nagy keserűségek fordul nagy öröme,
De nosza kezdjük meg, hagyjuk a beszédet,
Vagy élet, vagy halál vessen ennek véget.“

Igy szólt s kelevézzét mindjárt rá-vetette,
Menelaosz kerek pajzsát megütötte;
De érczborítékát át mégse törheté,
Csak a kelevézze hegye görbült belé.

Menelaosz király azután irányoz,
Igen esdekelvén istenek atyjához.
Eüphorbosz hátrált, de hatalmas kézzel,
Torkon Menelaosz vágta kelevézzel.

Gégéjét vágta meg, gyöngé nyakát szelé,
Elbukott, fegyvere nagyot zörrent belé.
Tündéri hajának, vércseppek áztatják,
Aranyban ezüstben foglalt pártázatját.

Mint rejtekben diszlő olajfa csemete,
Kit bő forrás mellé gondos kéz ültete,
Ágai közt a szél enyelegve játszik,
Ékes koronája fehérben virágzik ;

De támad a szélvész, dühöng neki-törve,
Kitépi tövestül, fekteti a földre :
Úgy esett a porba Panthoosz magzatja,
Menelaosz mindjárt páncélját szaggatja.

Mint éhes oroszlán, mely hegyek közt nő fel,
Legelő tulkokra lecsap nagy erővel,
A legczimeressét kinézi hamarján,
Rohanja, levágja, harapja a marján ;

Azután szaggatja kegyetlen fogával,
Kiszopja a vérét, töltözik jóhával ;
Ember, eb rikoltoz, közeledni nem mer,
Mert a szívök telve sáppadt félelemmel :
Úgy a dardanokból egy ember sem meri
Dicső Menelaoszt megközelíteni.

Eüphorbosz vértjét már-már elemelte,
De Phoebosz-Apolló ezt megirigylte,
S Mentisznek, — ez volt a kikónok királya, —
Ember-ábrázatját öltözvén magára,
Hektor elé járult s ezt ekképp eszelte :

„Hektor, hiába kél minden te futásod,
Fáradozásidnak sikerét nem látod,
Lovait áhítván nagy Ajacidesnek,
Mert halandót ezek senkit be nem vesznek,
Akhilleszen kívül senki be nem fogja,
Mert ő halhatatlan anya származottja.

Ám míg te futkosol, Menelaosz emitt
Körül-kerülgeti Patroklosz tetemit,
Már is Eüphorbosz bajnokot megölte,
Panthoosz fiának erejét megtörte.“

Igy szólván eltűnt a küzdők közt; de sötét
Bánat veti Hektor lelkére a ködét;
Szétnéz a sorokon, látja mind a kettőt,
Mind a győzedelmest, mind a földön fekvőt;
Az a kezét veti ennek fegyverére,
Ez halálra vált már, patakzik a vére.

Ragyogó vértjében éleset kiáltva,
Az első sorokon magát általvágta.
Ment mint emésztő tűz, kit Hephaisztosz kelte;
Szavát Menelaosz mindjárt felismerte,
S feljajdult, mert szívét rettegés elállta:

„Jaj nekem, mit tegyek e szép vértezettél,
S Patrokloszszal, a ki értem vérezett el?
Ha most ide hagyom, ákhiv, a ki látja,
Mind megítél érte, meg sem is bocsátja;

Ha pedig szégyenből helyemet megállom,
Egy magam hogy vegyek erőt e nagy számon?
Hektor után kelvén egész Trója népe:
Hogy álljak egy magam annyinak elébe?

De miért búsítom szegény szívem ezzel?
Hiszen, aki olyan halandóval tesz fel,
Akinek valamely isten a barátja,
Vakmerőségének hamar kárát látja.
Hát danaok közül senki sem ítél meg,
Ha Hektor elől most a harcban kitérek.

Bár az Ájász szavát hallhatnám: akármí
Istennel is ketten szembe mernénk szállni,
Megvívánk a testért, visszatérnénk véle
Akhillesz bújának engesztelésére.“

Mig ekként ezeken tépelődék lelke,
Dandárai élén Hektor elközelge,
Menelaosz a testtől meghátrált ijedve,
Futtában is gyakran visszatekintgetve.

Szakálas oroszán aklokon keresztül,
 Ha üzőbe veszik, oldalog ily restül,
 Üvöltik az ebek, kopjássák pásztorok,
 Hatalmas szívében nagy harag háborog:
 Mint most Menelaosz hátrater a testtül.

Társaihoz jutván, szembefordúl megint,
 Azután Telamon-Ájász után tekint,
 A sereg balszárnján észrevette mindjárt,
 A hogy bajtársait bátorítani kinnt járt.
 Kiknek szívét Phoebosz félelemmel verte,
 Oda szaladt hozzá, ekképpen kérlelte:

„Patrokloszt megölték; siess, Ájász, velünk!
 Tetemét legelőbb védje meg fegyverünk;
 Hektor már a vértjét fosztogatja róla,
 Legalább csupaszon vigyük a hajóra!“

Menelaosz szavát vette Ájász zokon,
 Át is terem mindjárt az első sorokon,
 Patrokloszról Hektor már a vértet oldta,
 Testét is ragadván, magával vonszolta,
 Éles érczel vágni fejét a törzsétül,
 Trójai ebeknek odavetni étkül.

De ott termett Ájász, pajzsa, mint egy torony;
 Riad mindjárt Hektor, szekerére oson,
 Társainak veti Patroklosz fegyverét,
 Vigyék a városba diadalma jelét.

Ájász is Patrokloszt mindjárt körüljárja
 Temérdek nagy pajzsát védelmére tárja.
 Mint kölykeit őrzi a kölykes oroszán,
 Hajtókkal az erdön szembe-találkozván,
 Földnek szegzi szemét, szemöldét ránczolja:
 Ájász a Patroklosz tetemét úgy ójja.

Menelaosz áll őrt a másik oldalon,
 Égeti a lelkét kegyetlen fájdalom.
 De Hippolokh fia, lyciák királya
 Félen nézvén, Hektort, Glaükosz dorgálja:

„Hektor csak szemre szép, de nem igen bátor;
Neve jobb, mint maga; fél az árnyékától!
Már most városodat trójai hadaddal
Hogyan oltalmazod, vess számot magaddal!

Mert lycia ugyan többé küzdelemben
Nem száll érettetek ákhivokkal szembe;
Mert hálátlanság volt eddig is a zsoldja,
A miért a vérét napról-napra ontja.

Jámbor! hogy kelnél te közrend oltalmára,
Holott Sárpédont is feledted magára?
A ki bajtársad volt, palotád vendége,
Martalékul hagyta ákhivok kezébe.

Neked s városodnak volt az őrállója,
Mégse kergetted el a kutyákat róla!
Most szót aki fogad, mind hazatér velem,
Hadd verje Tróját a végső veszedelem.

De ha szívetekben volna oly elszántság,
Mely nem tűri el, hogy a hazáját bántsák:
Végsőig akhivval most verekednétek,
Trójába Patrokloszt be is vihetnétek!

Ha elragadhatnánk bár mennyi vér árán,
Belül helyezhetnénk Priamosz nagy várán:
Sárpédont magát is, vértjét is cserébe
Megadná érette az akhivok népe;
Bajtársa volt ez mert annak az embernek,
Kit legbajnokabbnak akhivok ismernek,
Jó dárdavető is sok van seregében.

De teneked mindjárt oda bátorságod,
Mihelyt Ájasz szemét rád villanni látod;
Nem is mernél vele mérni dárda szálát,
Mivel hogy ő sokkal erősebb is nálad.“

Félen nézve Hektor visszafelelt menten :
„Bölcs ember létedre, hogy szólhatsz ily fennyen?
Azt hittem eszesebb vagy valamennyinél,
A ki Lyciának dúzs televényin él:

De ezért a szóért elmédet ócsárlom.
Még hogy én Ajászszal a harczot nem állom!
Holott engemet a dárdák csattogása
Meg nem rettent, sem a lovak dobogása.

Ám Zeüsz tanácsa több, mint más emberé,
Bármely bátor szív is, félelmet önt belé,
Sokszor maga készti harczolni az elmét, —
Még is megtagadja kívánt győzedelmét.

De most jer állj mellém; lásd meg, ha félek-é?
Lásd meg, ha napestig gyáván henyélek-é?
Vagy a legbátrabb is megérzi fegyverem,
Ha e holttest körül mérközni száll velem!“
Igy szólt, s harsány szóval népét serkentgeté:

„Dardánok, lyciák, ti trójai hősök,
Legyetek elszántak, legyetek erősök,
Míg én felöltöm az Akhillesz fegyverit,
Kikből kiforgatva Patroklosz hever itt.“

Igy szólt odahagyván a bús csata-teret,
Bajtársai után száguldozva eredt;
Nem járnak ezek még messze, Akhillesznek
Fegyverivel a mint haza igyekeznek;

Mikor jó távol volt a siralmas tértől,
Emberi vérttel ott istenit cserélt föl,
Maga vértjét haza társaitól küldi,
Akhillesz fegyverét ott magára ölti,

Kit istenek adtak Akhillesz atyjának,
Ez, megöregedvén, engedte fiának,
Igy hát az Akhillesz öröksége lenne,
De Akhillesz meg nem öregedik benne.

A Felhőkön-ülő messziről ezt látja,
 Pánczélját, sisakját Hektor a mint váltja,
 Peleüs fiának öltözve diszében:
 Megcsóválta fejét s így szólt ő szívében:

„Boldogtalan, nem is gondolsz a halálra,
 Holott nyomodban jár, el-ér nem sokára,
 Öltöd halhataatlan vértjét oly bajnoknak,
 Kire minden mások rettegve gondolnak,
 Kinek bajnok társát megölted; letépted
 Fejéről sisakját, válláról a vértet;

De még egy diadalt adok vele néked,
 S tudd e győzelemben azt a veszteséged,
 Hogy Andromakhénak, harczodból megtérve,
 Akhillesz fegyverit nem adod kezére.“

Szólt, s szemöldökével intvén bizony-jelét,
 Hektorra illeszti Akhillesz fegyverét,
 A szörnyű Áresz is öntvén bele lelket,
 Bátorságot, erőt tagjaiban keltett.

Harsány kiáltással járván mindenfelé,
 Most a szövetséges hadakat tüzelé;
 Mindnyájan Peleüs nagy fiának vélnék,
 Akhillesz fegyvere tagjain úgy fénylék.

Meszthlész, Hippothoosz, Médon, Thersilokhosz,
 Phorkysz és Pizénor, Khromiosz és Glaukosz,
 Aszteropeoszszal, Ennomosz a Látó,
 Serken valamennyi riasztó szavától:

„Halljátok ti szomszéd, szövetséges hadak,
 Hazátoktól ide nem azért hívtalak,
 Hogy a számotokkal aggassatok nekünk,
 Ilyen segítségre nincs bizony szükségünk:
 Hanem akhivsággal küzdvén bátorsággal,
 Oltalmazzatok meg fiunk, feleségünk.

Én a magam népét azért fosztogattam,
A mi ereje volt nektek osztogattam:
Most hát kiki magát ellenségre vesse,
Életét, vagy akár halálát keresse:
Ez a harczok rendje, ez a törvény ottan.

Ha pedig valaki Ájaszt visszaverné,
S a Patroklosz testét mihozzánk emelné:
A martalék felét átengedném annak,
Csak a másik felét tartanám magamnak,
Vélem egyenlőnek a dardan tisztelné.“

Igy szólt, azok mindjárt dárdákat emeltek,
Az akhivok ellen rohanással keltek.
Azt remélte szívők, könnyen elragadják
Telamon-Ajasztól a féltett halottját:
Balgák! Megbánja még e holtat sok élet!
Ám Menelaoszhoz Ajasz így beszélt:

„Kedves Menelaosz, hiába reméljük,
Hogy mi ketten ezt a viadalt túléljük,
Már nem is Patroklosz testéért rettegek,
Kit majd széttépnék a keselyűk és ebek:

Jobban aggaszt engem az a sötét felhő,
Mely amott Hektorral emelkedni feljő,
Menj, kiáltsd az akhiv valamennyi nagyját,
Majd talán meghallják, hallatlan nem hagyják!“

Bajnok Menelaosz mindjárt szót is fogad,
Harsányan kiáltva, buzdít Akhivokat:

„Barátim, akhivok királyi, vezéri
Mind, ki Atridákkal a nép borát éli,
Ti valamennyien, kik népet ítéltek,
— Mert az erőt, tisztet Zeüsz adja néktek, —

Én külön mindenkit nem vehetek észre,
Úgy csapkod körülünk a harcz tüze-vésze,
De jöjjön a ki bir, s Patrokloszt sajnálja,
Trójai ebeknek ne hagyja prédára!”

Oileüsz-Ajasz a szót legelőbb hallja,
Az ütközet-mezőt legott átrohanja,
Idoméneszszel is Merion bajtársa,
Amaz emberölő Aresz-isten mássa,

Nagy sokan utánok kelnek harczot állni: —
De ki győzné őket sorra elszámolni?

Hektor után is a dardán zárt-sorokban. —
S mint megtorlott habok a folyam-torokban
Tenger hullámival mikor összeesapnak,
Harsogva a messzi partok is riadnak:
Jönnek a dardanok olyan háborogva.

De az akhivság is, egy a szive-lelke,
Patroklosz testéért ércz-pajzsát emelte,
Zeüsz is burkolta őket sűrű ködbe,
Mely messze tündöklő vértjüket befödte.

Lám ő Patroklosznak nem volt ellensége,
Mivel Akhillesznek volt kedves cseléde,
Sajnálta hát testét ebek prédájára,
Ezért bajtársait kelté oltalmára.

De ezek Patrokloszt rémülten elhagyják,
Mikor a dardanok hevesen támadják.
De bár nem rajtok mult, senkit meg nem öltek,
Mivel valamennyin az egy holtra törtek.

Ám az akhiv távol nem sokáig álla,
Visszafordult Ajasz buzdító szavára,
A ki mind erőben, mind ékes alakban,
Akhilleszt kivéve legkülönb a hadban.

Most is az Akhivot az első sorokra
Ő vezette vissza csapkodva, forogva.
Mint szilaj vadkan, kit fiatal legények
Egész sereg ebbel üzőbe vevének.

Hajtót, ebet gázol, s a csalitba törtet:
Ajasz is a dardant úgy tiporta, ölte,
Kik a holt Patrokloszt igen környékezték,
Vinnék diadalban Trójába a testét.

Kivált Hippothoosz, a Léthosz magzatja,
Lábainál fogva ugyan-csak rángatja,
Bokáinak szíjját húzott idegébe,
Járván dardánoknak s Hektornak kedvébe;
De megkeserülte nagy igyekezetét,
Társai bár szánták, de meg nem mentheték.

Mert Ajasz egyszerre ott termett előtte,
Réz-arczú sisakját keresztül ütötte,
Erős volt a dárda, erős kéztől hajtva,
Felrepedt a sisak, a hol átvert rajta.

Agyveleje vérrel bugygyan ki a résen,
Ereje elhagyja egyszerre egészen,
Kezei Patroklosz lábát eleresztik,
Maga is a holttest mellé odafekszik.

Sohse látja többé lárisszszai telke,
Nem is örül benne a ki fölnevelte.
Rövid életének fonala megszakadt,
A nagy erős Ajasz kelevézzé alatt.

De Hektor dárdája Ajasz iránt repül,
Oldalt hajol Ájász a fényes ércz elül,
Igy Skhédioszt veri, nagy Iphitosz fiát,
Phokisziak között legbátrabb daliát.

— Kies Panopében ékes palotája,
Nagy sok nemzetségen itél vala szája;
Vállperezczének az éles dárda szaladt,
Hegye hátul jött ki lapoczkája alatt,
Esvén, nagyot zörrent bele ércz-ruhája.

Ajasz viszont Phainopsz fiára talált ott,
A mint Hippothoosz teste fölött állott;
Pánczéját áttörte, ágyékban találta,
Össze is szaggatta beleit a dárda,
Elterült a földön, verte a porondot.

Dardanok és Hektor most visszavonulnak,
Akhivok üvöltve előrenyomulnak,
Phorkyszt, Hippothooszt magukhoz ragadják,
Fegyvert a testükről tépik, fosztogatják.

Most a trójai had igen megriadva,
Az akhivok előtt hazáig szaladna,
Most fényes diadal Zeüsz ellenére
Várna az akhivok bátor fegyverére;

De Eneász elé im Apolló állá,
Peripház alakját öltözvén magára,
— Vén hirnöke volt ez Eneász atyjának,
Tanácsai bölcsek, kedvesek valának, —
Hát ennek képében szólván, így dorgála:

„Eneász, a magas Iliont isteni
Végzet ellenére bírnád-e menteni?
Láttam én már, a kik szívet, erőt, lelket
Magukból merítvén, így küzdeni mertek;

Bajnokokat, a kik csekély sereggel is
Győztesen vívtak meg a végzetekkel is:
Most pedig lám Zeüsz tinektek kedvezne,
Mégsem harczoltok, sőt futtok ijedezve!”

Eneász az istent mindjárt megsejtette,
 S harsányan kiáltván, Hektort így intette:
 „Hektor, és ti dardán szövetséges hadak,
 Mely szégyen, gyalázat neveteken ragad,
 Ha az akhiv haza veri seregünket,
 Magunk gyávasága győz meg akkor minket.

Im most egy istentől értettem felőle,
 Velünk tait Zeüsz, a hadak intézője,
 Üssünk hát ki rájok, szembe velük lépven,
 Ne vigyék Patrokloszt hajóikra békén!”

Igy szólt, s előre tört, a had elé állván,
 S most szembe kel újra az akhiv és dárdán,
 Ott mindjárt Eneász Lykomédesz deli
 Társát, Leokritoszt dárdával leveri.

De Lykomédesz is ott termett mellette,
 Jó bajtársa veszte igen kesergette,
 Apizáon ellen lökte ki dárdáját,
 Térdét meg is oldta, megszaggatva máját.
 Péonok dús földje volt ennek hazája,
 Csak Ászteropász volt külömb bajnok nála.

Fájt Aszteropásznak Apizáon veszte,
 Akhivokra magát haraggal vetette,
 De nem birt velök, mert a Patroklosz testét
 Dárda-szegve azok pajzs-várral övezték.

Ajasz közöttük jár, sorra buzditgatja:
 „Hátrálván, a holtat senki el ne hagyja,
 Ember ember ellen a holt körül álljon,
 Többiből kiválva messzire ne járjon:“
 A csuda Ajásznak ez parancsolatja.

Most bibor-pirosan földet a vér festi,
 Mert dardan és akhiv egymást öli veszti;
 Ám az akhiv, noha foly a vére bőven,
 Még is kevesebb megy benne veszendőben,
 Mert hevében is a szörnyű harczy láznak.
 Egymást megsegítik, egymásra vigyáznak.

Emésztő tüzként hát foly a harc rombolva,
S mintha a nap és hold kialudtak volna,
Oly sűrű sötétség köde borúl rájuk,
Kik Patroklosz körül vívják a tusájok.

De a többi dardán, szép szekernyés akhiv
Derültebb ég alatt nyugodtabb csatát vív:
Ragyog a nap rájuk, árnyékot a felleg
Sem sikra, se bérczre egy tenyéرنyit nem vet;
Közben pihennek is, majd meg harczra szállnak,
De a kelevézek vért nem ontva járnak,
Mivel hogy egymásra jó messziről kelnek.

De a ki emitt a csoportban verekszik,
A harc és sötétség ijedelmi sebzik,
Legjobb bajnokai az akhiv seregnek
A gyilkos érczektől leginkább veretnek.

Ám két bajnok ifju: Thrazymédesz gyermek
S öccse Antilokhosz másutt emberkednek,
Nem jutott még oda Patroklosz eseti,
Vélték, elől harczol, s a dardánt kergeti.

Ők a többiektől külön-váltak messze,
Futót és halottat bátran védelmezve,
Az öreg Nesztornak bölcs akaratjából,
Mert ő rendelte így, a hajóktól távol.

Folyt az öldöklő harc, fáradság veríték
A nagy bajnokokat igen kimeríték,
Kik a nagy Akhillesz dicső bajtársának
Teste miatt harczot nap-hosszat állának,
Kezők, szemök, térdök, bokáik, tomporok,
Rajtok a veríték szennyben alá-csorog.

Mint vén bika bőrét, melynek sok a fagygya,
Szolgáknak a gazda szárazstani adja,
Karikában állva addig nyújtóztatják,
A víz kiszivárog eliszsza a fagygyát:

Dardanok, akhivok a Patroklósz testét
Úgy egymás kezéből rángatták tépdesték,
Mind két fél szeretné rántani magához,
Ez Trójába vinné, az a hajójához.

Egyre nevekszik a viadalmi láрма
Ócsárolni-valót itt nem is találma
Sem Áresz, a népek bujtogató réme,
Sem ádáz haragra gerjedten Athéne.

Hát egész nap-hosszat Zeüsz lovat, embert
Íly sanyarú harczczal Patrokloszért terhelt.
Akhillesz nem tudott még semmit felőle,
Trója alatt történt az, messzire tőle.

Bajtársa halálát ingyen se remélte,
Várta, hogy épségben leszen visszatérte,
Tudta, hogy Iliont nem dülhatják ők fel,
Sem maga Patroklosz, sem kettes erővel.

Tudva voltak nála a Zeüsz szándéki,
Mivel édes anyja rég megsúgta néki.
De a fájdalmas gyászt Thétisz se jelezte,
Melybe szivét ejti Patroklosz eleste.

Amazok pedig ott tovább is harczoltak
Éles kelevézzel vitatva a holtat;
Öldökölték egymást, – kiáltás is támadt.
Egy ércz-vértes akhiv így szólt a hadának:

„Mely nagy szégyen volna hajónkra szaladnunk!
Jobb a fekete föld nyilna meg alattunk,
Mint sem ezt a testet a lovazó Trója
Diadalmi díjban magával hurczolja!”

De a dardannak is rá-riad szózatja:
„Barátim, ha az a végzet akarátja,
Inkább a test fölött mind rakásra hülljünk,
Mint sem gyalázattal most hátra vonuljunk!”

Igy zúgg biztatása mind a két seregnek,
Tovább csattogása aczél fegyvereknek.
A meddő levegő téreit áthatják,
Verdesik magasan az ég boltozatját.

Akhillesz két lova pedig sirni kezde,
Mikor megálltak az ütközettől messze,
Mert kis-gazdájokat ott látták a porba,
Ember-ölő Hektor lábától tiporva.

Aütomedon őket hiába zaklatja,
Ostorát fölöttük igen suhogtatja,
Majd halk biztatással néven szólogatja,
Majd meg szidalommal: nincsen foganatja.

Mert nem indítanak, sem a hajók elé
A Helle-torokhoz, sem a csata felé.
Egy helyben a két ló, mint valami czövek,
Mint a sirhalmokat jelző oszlop-kövek.

Ékes szekérével egyik se törődik,
Fejét elereszti, lóggatja a földig,
Pilláikról forró könnyecseppjeik hullnak,
Patroklosz halálán mert igen búsúlnak.

Lángoló sörényük vérrel-porral teli,
Csapzottan az igát jobbról-balról veri;
Zeüs a két lovat szánta, bánatjában
Megcsóválta fejét, így szólt ő magában:

„Mért adtunk titeket halandó királynak,
Holott nem adóztok vénségnek halálnak!
Azért-e csupán, hogy az emberi népek
Sok nyomorúságát ti is éreztétek?
Mert valakik ott lent élnek és mászkálnak,
Embernél nincs köztök nyomorúttabb állat.

De ne búsúljatok, nem juttok kezére,
Hektor nem fog ülni erre a szekérre!
Nem elég neki az Akhillesz fegyvere?
Több is kellene még, dicsekedni vele?

Im mostan megedzem szívetek, térdetek,
Aütomedonnal a hajókhoz térjetek,
Ragadjátok ki az ütközetből bátran,
Mert a dardannak még egy diadalt szántam.
Öldököl is még ma, s a hajókhoz ér el,
Míg a nyugvó napra felkerül az éjjel.“

Így szólt s bátor erőt lehelle beléjük;
Mindjárt is a portól kirázták sörényök,
Sebesen vágtattak tova szekerestül
Az akhiv és dardán táboron keresztül.

Aütomedon vélők, noha társát bánja,
Zavarja a dardant, mint lúdat a kánya,
Könnyen kikerüli, a hol sokan várják,
Könnyedén szétszórja, a kik útját állják.

De száguldozása nem járt ember-vérrel,
Egymaga bajlódott a fényes szekérrel,
Hát lehetetlen volt neki verekedni,
Tartani a gyeplőt, s kelevézt is vetni.

Végre jó bajtársa, — Alkimedon neve, —
A Láerkes fia találkozott vele,
Szekere mögé állt a mikor meglátta,
Mindjárt is szólitván, ekképpen dorgálta:

„Melyik isten adta e tanácsot néked?
Melyik forgatta ki ennyire elmédet?
Hogy magadra harczolj itt az első sorban,
Holott bajtársad már ott fekszik a porban;
Peleüsz fiának fegyverében pedig,
Vállaira öltvén, Hektor büszkélkedik.“

Vissza felel néki Aütomedon sebtén.
„Alkimedon mondd meg, az egész seregben.
Te hozzád hasonló, van-e oly akhív ma,
Ki e halhatatlan paripákkal bírna?

Tudná őket miként egykor az isteni
Patroklosz, tartani, avvagy ereszteni!
De ő már a halál hajlékába szállott:
Fogd hát ezt az ostort, meg a gyepelő-szárat,
Én majd a szekérről lelépek küzdeni!”

Igy szólt. Alkimedon ugrott a szekérre,
Ostort, gyepelő-szárat ragadva kezére,
Amaz pedig leszállt. — Hogy ezt észrevészi:
Éneászhoz szavát Hektor így intézi:

„Éneász, Trójának bölcs tanácsadója,
Akhillesz két lovát, mintha láttam volna;
Itt járnak a harczon, gyenge gazda-kézen:
Ha te úgy akarod, még ma mienk lészen.
Rohanjuk meg őket, fegyvereink súlyát,
Szembe velünk állván, nem sokáig bírják.”

Ankhizes nagy fia hallgatott szavára,
Indultak vadászni Akhillesz lovára.
Szár az ökörről van válluk befedezve,
Borítja a pajzsot vastag ércz-lemezze.

Tündér Arétosz és Khromiosz is mennek,
Előre örvendvén a győzedelemnek:
Aütomedonékat a porba terítik,
A kényes lovakat kezökre kerítik.
Balgatagok! Soha nem tértek ti vissza,
Aütomedon ércze véretek iszsza.

Ez pedig kezeit Zeüshöz emelte,
Bátorságban mindjárt izmosodott lelke.
Borongó szívében, újult erejében;
Társát Alkimedont eszelte ekképpen:

„Alkimedon ne járj a lovakkal messze,
Csak, hogy párájokat a vállam érezze;
Attól tartok, Hektor nem pihen meg addig,
Mig a lábaihoz fejünk nem hanyatlík,

A mig fel nem kaphat Akhillesz lovára,
Mig szét szórva nem lesz argivok dandára:
Vagy pedig őt magát, járván mindig elül,
Előbb foglyúl ejtjük, s a kezünkre kerül.“

Igy szólt; Menelaoszt s a két Ajászt kéri:
„Jertek, segítsetek Argivok vezéri!
Bízzátok a holtat más oltalmazóra,
Kik az ellenséget elkergetik róla,
Teste körül állván; ti meg ide jertek,
Addig mentsetek meg, mig életben lelték!

Imhol Eneász és Hektor, a dardannak
Legbajnokabbjai ellenünk rohannak. —
Istenek kezén van dolgunk fordulása,
Én dárdát hajítok, többit Zeüsz lássa!“

Igy szólt s rengve szállt ki kezéből a dárda,
Arétosz domború paizsát megvágta,
Nem bírta meg a pajzs a kelevéz élet,
Övét is átfurta, megszaggatta bélét.

Mint a szilaj tinó, melyet izmos legény
Éles taglójával sújt a szarva-tövén,
— Minden ideg-szálát, izmát megszakasztván, —
Magasra szök előbb, összerogyik aztán:
Úgy ugrott Arétosz, s vágta magát földre;
Forgott benne a tör, erejét megtörte.

Hektor is dárdát vet most Aütomedonra,
De ez kikerüli előrehajolva;
A mint észrevette megbukott előtte,
Át is suhant a nagy dárda-szál fölötte,
Ott füláncját mélyen a földbe ereszté
Rengett is a nyele, míg erejét veszté.

Majd karddal a két hős egymást ölni készül,
De közékük ront a két Ajasz merészül.
Kik Aütomedonnak kiáltó szavára
Tömegén áttörvén, keltek oltalmára.

Hektor és Énéasz most meg is remegnek,
Nemes Khromioszszal futásnak erednek;
Arétosz a földön szíven-szúrva fekszik.
Aütomedon, mint egy Áresz, megtámadja,
Fegyverit testéről tépdesi szaggatja,
Harsányan kiáltván, ekképpen dicsekszik:

„Kissebb ember ugyan, mint Patroklosz vala,
Bosszúm kissé mégis megenyhült általa!“
Így szólt, s összeszedte a véres szerdéket,
Szekerére hányván, maga is fellepett,
Maga is könyékig, térdig csapva vérrel,
Mint oroszlán, mikor bikát tépett széjjel.

Most Patroklosz körül új haragban kelnek
Iszonyatos, makacs, siralmas küzdelmek,
Éleszeni maga Athéne került le,
Maga a Mennydörgő ötet ideküldte,
Hogy az ákhivoknak lelkét bátorítsa,
Zeüsznek is immár másúlt a tanácsosa.

Mint a szivárványnak bibor tüneménye,
Kit halandók elé Zeüsz tár az égre,
Háborút jelentvén, vagy dér zuzmaráját,
Munka akadályát, nyájak nyavalyáját:
Olyan biborozva szállt a sereg közé
Egyenként Athéne őket ösztönözé:

Termetre, beszédre Phoenix az alakja,
Menelaoszt mindjárt ekként pirongatja,
Mivel ez a bajnok legközelebb állt ott,
Hát Menelaoszra ekképpen kiáltott:

„Szégyen és gyalázat te fejed boritják,
Ha a kósza ebek Akhillesz barátját
Szét találják tépni Trója vára alatt:
Hát tartsd magad bátran, serkentsd is a hadad!”

Felelt Menelaosz, szóval ekképp esdvén:
„Öreg apám Phoenix, te régi, tisztos vén,
Vajha erőt adna Athéne eleget,
S háritná el rólam a dárda-felleget:

Pátroklósz szívesen megvédném, megállnám,
Mert a szívem igen búskodik halálán;
De Hektor, mint a tűz, kelevézzét hányja,
Mert a dicsősséget Zeüsz neki szánja.“

Ilyen esdeklése tetszett Athénének,
Mivel más istenek fölött tisztelé meg:
Térdét vállát mindjárt erővel övezte,
Legyek bátorságát szívébe be-edzte,

Melylyel ez az állat embervért harapni,
Bárhogy elkergetik, vissza szokott csapni,
Im e bátorsággal hát szívét nevelé,
Dárdázva került is mindjárt a holt elé.

Trójaiak között dúzs, bátor dalia
Harczol vala Pódesz, Éjjetion fia,
Kit fajja közt Hektor legjobban szeretett,
Becsülettel nála gyakran vendégkedett.

Menelaosz mindjárt kelevézt vet rája,
Szaladása közben övén eltalálja,
Át is verte az ércz, zörrenve esett el.
Menelaosz fogta, elugrott a testtel.

Mostan Hektor előtt Apolló megáll,
 Asiada Phoenopsz személyét formálva,
 Abydoszi ember, Hektor jó vendége,
 Phoenopsz volt alakja, Apolló beszéde:

„Hektor, melyik akhiv fog még téged félni,
 Ha Menelaoszsal sem mersz szembe kéltni,
 A ki bizony eddig nem igen vitézlett,
 S most egy-maga holtat ragadni merészlett,
 Megölvén társadat Éjjetion fiát,
 Pódeszt, a had élén tündöklő daliát.“

Hektornak bús felleg borúlt a szívére,
 Dárdáját ragadván állt a had élére;
 Bogláros égisszszét Zeüs most kézbe vészi,
 Felleggel az Ida csúcscsait tetézi,
 Villámi lövellnek, mennykövi harsannak, —
 — Csapást az akhivnak, diadalt dardannak.

A futást béóta Peneleos kezdte,
 Polydamász ötet vállain sebezte,
 Szemben harczolt mindig, közelből találta,
 Vállá hegyét csontig megfürta a dárda.

Hektor is Léitoszt, Alektrüon fiát
 Kitudja a harczból, kézcsuklón veri át.
 Megszaladt ijedten, jobbra-balra nézve,
 Érezte, nem bir már harczolni fél-kézre.

Idoménesz viszont Hektort vágta mellen,
 Mikor támadásra kelt Léitosz ellen,
 De a Hektor vértjén kettétört láncsája
 Örömmel a dardán föl is harsant rája.

Vissza Idoméneszt Hektor is dárdázza,
 A mint szekeren állt; de ő is hibázza:
 Merion lovászát vágta meg helyette,
 Koiranoszt, ki urát Lyktoszból követte.

Idoménesz gyalog jött a csata-térre,
 Kerülne most könnyen dardanok kezére,
 Ha Koiranosz lóval nem siet utána. —
 Idoménesz jól járt, de Koiranosz bánja,
 Ő jutott helyette Hektor fegyverére.

Hektor nyila fülén, állán megy keresztül;
 Megszaggatja fogát, nyelvét gyökerestül;
 Gyeplőjét elejti, maga is lefordul,
 Merion lehajol, felszedi a porbúl,
 Szólván, gondoskodik nagy Idoméneszről:

„Most csapkodd a lovat, nyargalj a hajókhoz,
 Mert ez a nap nekünk győzedelmet nem hoz.“
 Így szólt, s Idoménesz igen megrémülve,
 Szép sörényű lován tova-meneküle.

Ajasz, Menelaosz látják már a kezét,
 Mely a trójaiak mellett fegyverkezett:
 Zeüsz ad ma teljes győzedelmet nékik
 S bajtársához Ajász szólani nem késik:

„Óh jaj, bizony már a bolond is láthatja,
 Segíti a dardant az istenek atyja,
 Lám akár bajnok kéz, akár gyáva veti,
 Minden nyiluk talál, mert Zeüsz vezeti.

Más valami jobbat kellene gondolnunk:
 Miként ragadhatnánk magunkhoz halottunk,
 Mi magunk is miként térhetnénk meg véle,
 Kedves bajtársaink kívánt örömére?

Kik sirva néznek ránk s már el is végezők,
 Hogy a gyilkos Hektor győzhetetlen kezét,
 Erejét legyőzni Akhivok nem bírják,
 Hajóinál leli mindannyi a sírját.

Társaink között most bár valaki volna,
 A ki Akhillesznek hírt mondana róla,
 Mert tán el sem jutott még a hír fülébe :
 Oda van a legjobb bajtársa, cseléde.
 Most pedig ilyenre aligha találunk,
 Olyan sűrű ködben, ember és ló, állunk.

Óh Zeüsz, fejünkről a ködöt széleszd el,
 Vigasztalj meg minket derültebb eggeddel,
 Hadd lássák legalább szemeink a napot,
 Vesszünk fényes nappal, ha ez akarod. “

Igy szólt; megillették az istent könnyei,
 Kezdte is a ködöt mindjárt széleszteni,
 Súgarát a téren a nap széjjel önté ;
 Menelaoszt Ajasz most ekképp serkenté :

„Nézz szét Menelaosz, ha életben érnéd,
 Dicső Nesztor fiát, Antilokhoszt kérnéd,
 Futva Akhilleszhez menjen híradásra,
 Hogy oda van a legkedvesebb bajtársa. “

Igy szólt. Menelaosz engedett szavának,
 Indult is. Vélnéd őt éhes oroszlánnak.
 Egész éje-hosszat éber az eb-sereg,
 Űzik és hajszojják a pásztor-emberek ;
 Az ökör-akoltól váltig riogatják,
 Ökrök kövéreben ne kapja falatját ;

Szemközt is áll velök, éhe viszi rája,
 De készen fogadja nyilak szaporája,
 Melyet ellenében bátor kezek vetnek,
 S a sok kanócz, melytől, noha bőszült, retteg ;

Hajnal felé még is búsán ered messzi :
 Menelaosz szívét oly búsulás metszi ;
 Patroklosz tetemét, oly nehezen hagyja,
 Netalám ákhivok igen megrettennek,
 Zsákmányúl a testet hagyják az ellennek. —
 Két Ajászt, Mériont hát igen oktatja :

„Merion, Ajaszok, ti argiv-vezérek,
A szegény Patrokloszt el ne feledjétek ;
Míg élt, mindenkihez kegyes tudott lenni,
Most már az enyészet bánik vele, nem mi.“
Igy intett, azután mindjárt elsiete,
Járván szerteséjjel éles tekintete.

Mondják, repesők közt, kik a légben járnak,
Legélesebb szeme van a sas-madárnak,
Fellegek közül is oda lát a nyúlra,
Bár sűrű bozótban fekszik meglapúlva ;
Rácsap, megszaggatja, megöli fektében :
Menelaosznak is oly tűz van szemében.

A sokaság között szerte-keresgéle,
Ha a Nesztor fiát megtalálná élve :
Észre is vette őt a sereg balszárnán
Bátorító szóval népe előtt járván.

Igy szólt, hogy odaállt a bajnok elébe :
„Halljad Antilokhosz, Zeüs kedves cseléde :
Szomorú hírt mondok, bár ne történt volna,
De hiszem, magad is tudsz valamit róla,
Hogy minket valamely isten keze vert meg,
A trójaiaknak adván győzedelmet.

Akhivok bújára Pátrokloszt megölték,
Hírül Akhilleszhez vidd meg porba-döltét,
Mentse meg, míg lehet, a meztelen testet,
Mert Hektor kezére fegyverei estek.“

Igy szólt. Antilokhosz a hirre feljajdúl,
Nem bir szóhoz jutni a keserű jajtul,
Csengő szava csuklik, csak könnyei folynak,
De azért cselekszi, a mit parancsolnak.

Laodokosznak ott fegyverit vetette,
A ki a szekérrel ott járt körülötte,
Úgy futott ki gyalog, könnyei hullának,
Míg a bús hirt vitte Peleüsz fiának.

Menelaosz nem állt a távozó helyére,
A pülöszi fáradt hadak védelmére,
Hanem Thrazymédeszt állatta vezérnek,
Míg maga Patroklosz teteméhez tért meg,
Ott Ájaszok elé állván, így beszéle:

„Elküldöttem; ment is mindjárt Antilokhósz
A gyors Akhilleszhez, a lenge hajókhoz;
De nem vélném, hogy ő most ide készülne,
Ha még úgy fel van is Hektorra bősűlve;
Fegyver nélkül ő sem foghat a harczokhoz.

Most valami jobbat kellene gondolnunk,
Miként ragadhatnánk magunkhoz halottunk,
Magunk is e vészből miként menekülnénk,
A halált, a párkát el miként kerülnénk?“

Vissza a nagy Ájasz, Telamoni, monda:
„Bajnok, a mit mondtál, bölcsen vala mondvá
Hát most Merionnal lapúlva menjetek,
Ragadjátok fel és vissza siessetek.

Mi Hektorral szemben, mögöttetek járunk,
Mert mint egy a nevünk, egy a bátorságunk,
Nem ma áll először Ajasz, Ajasz mellett,
Ki-álltunk már együtt sok nagy veszedelmet.“

Így szólt. Menelaosz, Merion megkapják,
A földről a holtat magasra ragadják.
Felüvölt a dardán, mikor észrevették,
Hogy viszi az akhiv a Patroklosz testét.

Mindjárt is mint ebek a sebzett vadkannak,
 Vadászok biztatván, utána rohannak,
 Hajszolva keritik, harapnának belé,
 De mikor az állat, erejében bizva
 Viszsza csap feléjük, oldalognak vissza,
 Szóródnak ijedten, a hány, annyifelé:

Úgy rohanja őket a dardan falkában,
 Kard, s két kézre fogott kelevéz markában.
 De mikor Ajászok visszacsapnak rájuk,
 Mindjárt meghagyja a színét az orczájok,
 Mindjárt nem merik a halottat vitatni,
 Mindnyája szeretne leghátul maradni.

Igy bátran a két hős a mély hajók felé
 Patroklosz tetemit, futamván, emelé,
 De harcz kél nyomukban valamerre mennek,
 Mint mikor emésztő gyúladások kelnek;

Lángban egész város, egész utcák égnek,
 Szél szórja süvöltve az üszköt az égnek:
 Emberek és lovak kábitó zsivajja
 A két bajnokot oly iszonyún sarkalja.

Mint két izmos öszvér kősziklás ösvényen
 A hegyekről alá megterhelve mégyen,
 Gerendát vontatva, vagy hajó-szerfákat,
 Nagy erővel kitart, noha igen fáradt:
 Ezek is Patrokloszt viszik oly serényen.

Védőleg mögöttük az Ajászok vannak,
 Ostromát felfogván támadó dardannak;
 Mint czölöpös töltés messze futó partja
 A folyam romboló erejét feltartja;

Oldalát a habok hiába rongálják,
 Messze veti vissza ostromló dagályát,
 Két Ajasz a dardant vissza úgy szorítja,
 A dardán is makacs, ostromát újítja,
 Kivált Eneász és Hektor igen állják.

Mint a seregélyek, vagy csókák csapatja,
Ha a gyilkos sólyom kergeti, zaklatja,
— (Gonosz üldözője kisebb madaraknak), —
Ijedt sikongással szerte-szét riadnak:

Úgy szalad az akhiv harczait feledten,
Oszlik; ki merre lát, sikoltva, ijedten.
Ékes fegyvereit árkokba dobálja,
Amint Énéász és Hektor őket vágja. —
Gyilkol a harcz tovább, mind a két seregben.

TIZENNYOLCZADIK ÉNEK.

Mint az emésztő tűz, dül a harc szertelen,
De im Antilokhosz Akhillesznél terem,
A ki hajóinál epekedik, retteg
Olyan dolgok miatt, melyek már meglettek,
Erőt vesz nagy szíven szomorú sejtelem:

„Jaj nekem, már látom hogy az akhiv sereg
Megint futva hátrál, s hajóihoz ered;
Netalán istenek ma betöltik rajtam,
A mit anyám nékem megjósola hajdan:
Hogy még életemben dardanok kezére
Omlik a legbátrabb myrmidonnak vére!

Nyilván Menetiosz bajnok fia halva!
Boldogtalan, mért nem hallgatott szavamra:
„Mihelyt megkergette őket hatalommal,
„Vissza a hajókhoz vonuljon azonnal,
„S Hektossal ne álljon szemben viadalra!”

Mig ekként ezeken tűnődik elméje,
Nemes Nesztor fia elközelg feléje,
Megállván előtte, forró könnyét ontja,
Könnyhullatások közt gyászos hírét mondja:

„Szomorú hirt hozok, Peleüs cselédje;
Bár igaz ne volna: Patroklosznak vége!
Ott vijják szaggatják a meztelen testet,
Mert Hektor kezére fegyverei estek.”

Fekete felhő száll Akhillesz szívére,
Szórja két marokkal a hamvat fejére,
Elborítja porral ékes orcáját is,
Bekeveri vele drága ruháját is;
Egész teste-hosszat a porondon eldől,
Porba-csapzott haját szaggatja tövestől.

A rab-lyánkáknak is, kiket diadalmi
Fogyokul ejtettek, zendülnek siralmi,
Roskadozó lábbal rohannak elébe,
Ott körül-rajozzák, kebelüket tépve.

Anthilokhosz is sir, hull szeme harmatja,
Akhillesz kezeit váltig szorongatja,
Netalám torkára éles vasat vessen,
Mert nagy szive őrzöng; üvölt keservessen.

Dicsősséges anyja, ki a vizek alján
Atyjával országol, megbuzdula jajján,
Sirására ottan felgyülekezének,
Nereida tündéri a tenger vizének.

Ott voltak Glaüké, Thaleia és Thóé,
Nezáié, Panópé, Speió, Kymothóé,
Agávé, Melité, Kymodóké, Jaira,
Amphithóé, Dótó, Dynaméne, Maira;

Pheruza, Halié a tinó-szemével,
Aktáié Prótóval és Dexamenével,
Lymnoreia, Dórisz, ékes Palateia,
Nemertesz, Klyméné, fürtös Amatheia;

Apszeüdesz Janeira ott Íanasszával
Kallianeira is Kallianasszával;
Amphinomé végre s Oreithüia kélnek,
Tündér lakói mind a tengeri mélynek,
Az érczfényű barlang tündérrel megtelik,
S míg Thétisz sirva szól, kebelüket verik:

„Nérida testvérim, halljatok meg engem,
Lássátok meg, minő bánat dül szivemben.
Jaj nekem szegénynek, jaj nekem árvának,
Jaj a legnagyobb hős keserves anyjának.

Szültém egy gyermeket, délczeg vala, tetsző,
Ékesen sudarzott, mint csemete-vessző,
Hős a hősök között, mert úgy nevelgettem,
Mint szép fiatal fát televény telekben.

Azután Trójára karcsu hajók hátán
Első viadalmát vivni elbocsátám;
De hiába várom őt karjaim közzé,
Peleüsz házába nem tér vissza többé.

És a meddig él is, s a napot láthatja,
Nem vigasztalhatom, bár nagy a bánatja;
Elmegyek, megnézem, megtudom magától
Mi bú sebzi szivét, távol a csatától.“

Igy szólt Thetisz asszony, s elhagyta barlangját,
Tündéri kísérik, könnyeiket ontják,
Kétfelé előttök a hullámok válnak,
Mig szélére jutnak trójai határnak;
Part-hosszat azonnal telepednek sorba,
Hol a myrmidonok hajói porondra
Vontatva, Akhillesz bajnok körül állnak.

Ott nyögdécsel most is, zokog keservében,
Dicsősséges anyja járula elébe,
Édes fia fejét két kezébe fogta,
Szomorún sóhajtván így szólította:

„Mi vérzi szivedet, miért sirsz gyermekem?
El ne titkolj semmit, hiven mondd el nekem!
Lám mind teljesíté Zeüsz-isten kegyelme,
A mit tőle kértél kezéd felemelve,
Lám hajói mögé az akhiv hátrállott
Nagy szégyenvallással, hogy te nem álltál ott.“

A gyors lábú bajnok felett siralommal:
„Zeüsz a mit kértem, megadta bizonynyal;
Mi haszna, ha tölem Patrokloszt elvette,
Ki mindenek felett volt lelkem szerette.

A kit úgy szerettem, mint a magam fejét;
Hektor őt megölte, letépte fegyverét;
Mind szép volt, mind csodás, szemet kápráztattak,
Mind, mit az istenek Peleüsznek adtak,
Egykor, midőn téged, lányát a tengernek
Feleségül adtak halandó embernek.

Halhatatlanok közt bár maradtál volna!
Peleüsz is asszonyt halandót vett volna!
Most, ha fiad elvész, sirathadd hiába,
Sohase tér vissza Peleüsz házába.

Nem akarok élni sem embert esmérni,
Mig Hektort a dárdám el nem fogja érni,
Testéből a lelket mig ki nem szaggtatom,
A mig Patrokloszért meg nem lakoltatom!”

Vissza felel Thetisz, könnyei ömölnek:
„Nem soká élsz fiam, ha ezek bételnek,
Mert téged keres meg a Hektor halála!”
Nagy-sohajtva a hős vissza felel rája:

„Nem bánom ha mindjárt eljön is érettem,
Ha megölt bajtársam meg nem segíthettem,
Hazájától távol ömlött ki a vére,
Nem állhattam mellé teste védelmére.

Mért is mennék haza, mit keresnék ottan,
Ha megvédelmezni Patrokloszt nem tudtam,
Sem annyi más derék bajtársaim lelkét,
Kik végöket Hektor kelevézzén lelték.

Mig én, mint valami hasztalan föld-terhe
Ültem hajóimnál váltig vesztegelve,
Holott akhivok közt legkülönb én volnék,
Bár tanácsban nálam sok különb is van még.

Bárcsak veszne ki a versengésnek magva,
Se isten, se ember ne gyúlna haragra!
Mely mint csepegő méz tetszik oly édesnek,
Melytől a bölcsek is kegyetlenek lesznek,
Mint a füst úgy gerjed, felcsap a lélekben:
Agamemnon is így ingerelt fel engem.

De ha még úgy fáj is, hagyjuk a mi történt,
Máshatatlamba nyugodjunk meg önként.
Most megyek ütközni, Hektorra találni,
A kedves életért rajta bosszút állni,
Azután nem bánom, jöjjön kimúlásom,
Zeüsz végzése teljék rajtam is mint máson.

Mert lám Héraklesz is szörnyű erejével
A halál törvényét nem kerülheté el,
Hiába volt Zeüsz választott kegyeltje,
A sors, és a Héra haragja leverte,
Ha meghalok, ez lesz majd az én részem is,
Éppen úgy temetnek el akkor engem is.

De valamig élek, dicsőségért élek,
Dicsőséget harczban életért cserélek,
Érezze sok mellyes ilioni asszony,
Hogy én oly régóta nem voltam a harczon.

Hadd zokogjon sírva, hadd folyjon a könnye,
Hadd kényes orcáját két kézzel törölje!
Ne tarts vissza anyám, bármennyire szeretsz,
Mert a maradásra engem rá nem vehetsz."

Ezüst-lábu anyja szólt néki viszontag:
„Igazad van fiam, helyesen is mondtad,
Jó bajtársnak, mikor végveszélyben forog,
Segítségül menni nem dicstelen dolog.

Ám a szép fegyverid, érczek, tündöklőek,
Mind a trójaiak martaléki lőnek,
Ott dicsekszik bennök Hektor melle, válla,
De letépi róla közelgő halála.

Hát ne is kíváncsozz addig ütközetbe,
Míg új fegyverzetet nem hozok kezédbe,
Hajnal-hasadásra, mikor a nap ébred,
Hephaisztosz készít fegyvereket néked.“

Így ezeket mondta, s elhagyta a fiát,
Aztán tündérihez fordulván így kiált:
„Most a mélységekbe ti vissza szálljatok,
Öreg atyám felé ellátogassatok.

Mondjatok el neki, a mi történt, mindent;
Én az Olymposzra szándékozom innend,
Kérlelni a művész Hephaisztosz-mestert,
Ha adna fiamnak szép ragyogó fegyvert.“

Így szólt s mindjárt habba tűnt a tündér-sereg,
Thétisz pedig Olymp ormainak ered,
Ékes fegyverekért a kedves fiának,
Lábai gyorsan a magasságba szállnak.

* * *

Gyilkos Hektor előtt az akhiv ezalatt
A Helle-torokhoz üvöltözve szaladt.
Nyilak járásából a Patroklosz testét
Nem birták kivinni, hiába fedezték,
Mert Hektor, mint a tűz, lovak és gyalogság,
Nyomon özik őket, meg-meg is csapdossák.

Háromszor a lábán Hektor megragadja,
Dardán népeihez harsányan riadva,
De háromszor őket Ajászok nemzeti
Erőben öltözve bátran visszaveti.

Ám Priamosz fia, bizván erejében,
Bátran beugrik a népek sűrejébe,
Majd megveti lábát, hangosan kiáltva,
De azért nem tágit, nem is vonul hátra.

Mint éhes oroszlánt, mikor dögnek esik,
A pásztor-emberek hiába verdesik:
Úgy nem birta a két Ajasz a dardani
Hektort a halottól visszariasztani.

Nagy dicsőséggel most kezébe is esnék,
De im Olymposzról érkezik követség,
A széllábu Irisz gyorsan alá sirül
Zeusz és a többi isten tudtán kívül.
Héra parancsából Akhilleszhez ment el,
S megállván előtte szólt ily izenettel:

„Pélida! Emberek legszörnyűbbje kelj fel,
Patroklosz tetemit megmenteni menj el,
Kiért a hajóknál dúl a harc viharja,
Kiért akhiv dardan egymást öli marja.

Ezek védelmezik, amazok vitatják,
Szellős Ilionba hogy majd eliktatják,
Kiváltképpen pedig Hektor epekedik,
Hogy a bajnok gyenge nyakát ketté messe,
Leszakasztott fejét karó-hegyre vesse.

Kelj fel, ne heverj már! A te bűnöd lenne,
Ha trójai ebek tort ütnének benne;
A te szemed ég ki, te léssz megalázva,
Ha az a test el lesz csúfitva, gyalázva.“

A gyorslábú bajnok kérdi viszonzván:
„Irisz, melyik isten küldött ide hozzám?”
A széllábú Irisz visszafelelt menten:
„A Zeüsz felesége küldött ide engem,
De sem Zeüsz maga nem tud semmit róla,
Sem a havas Olymp más örök lakója.”

„Hogy mennék én harczba“, felele a bajnok,
„Holott fegyvereim mind amoda vannak,
De édes anyám is megtilalmaz ebbe,
Azt mondta, ne menjek addig ütközetbe,
Mig ő vissza nem tér, fegyverhez ne nyúljak,
Majd Hephaisztosz ver fegyvert nekem újat.

Nem is igen van ott nekem való paizs,
Még ha a Telamon-Ajaszé volna is,
De lám ő maga is fárad nagy dologban,
Patrokloszért harczol az első sorokban.”

A széllábu Irisz válaszolt legottan:
„Jól tudjuk hogy minden fegyvered amott van:
De menj az árokig fegyver nélkül magad,
Igy is megrettented a trójai hadat,
S az elernyedtt akhiv mindjárt fellélekzik,
Rövid pihenésben erejük megedzik.”

Szólt a sebes Irisz, s gyorsan tova szálla,
Akhilleusz is serkent buzdító szavára.
Athéne azonnal öltöztetni kezdte,
Bogláros égisszszel vállait övezte,
Vont a hómlokára aranyos felleget,
Messzére világító fényes sugárt vetett.

Mint mikor valamely távoli szigetről
Felcsap a füst-oszlop, felhőknek ered föl,
Ellenséges sereg ostrom alá fogta,
Vívnek az emberek fáradtig naponta.

De alkonyat szálltán örtüzek gyúladnak,
Fénylő világlással az egekig hatnak,
Szomszédokat intvén hamar-segítségre :
Akhillesz fejről úgy csap a láng égre.

Megállt az ároknál, nem vegyült a népbe,
Anyja bölcs tanácsát tartotta eszébe,
Csak kiáltott egyet, Athéne rázengett,
Megrémült tőle az egész trója-nemzet.

Mint a trombitának éles harsanása,
Mikor az ellenség fúvat rohanásra,
Ostrommal akarván megvenni a várat :
A Pélida szava oly erővel árad.

A kik meghallották hangja éles érczét,
Keblökben a szívet megrázkódni érzék ;
A sörényes ménnek a szörnyű gonosznak
Érzik közeledtét, szekért ragadoznak ;

A szekeresek is rettegnek és félnek,
Láttára az égő olthatatlan fénynek,
Melyet a kékszemű istennő Athéne
Szerzett ragyogásul bajnoka fejére.

Háromszor Akhillesz kiáltott ; a dardan
Háromszor futott meg iszonyú zavarban,
Tizenkét bajnoknak lőn ekkoron veszte,
Magok kelevézzé őket átszegezte.

Mostan az akhivok a Patroklosz holtát
Nyilak járásából örvendve kivonták,
Kedves bajtársai paizsra¹ fektették,
Közre fogták gonddal, zokogva követték ;

Akhillesz is velök, könnyben forr keserve,
Mert teritőn fekszik, dárdával átverve,
Kit lován, szekeren harczra ő bocsátott,
Nem is látta többé a kedves barátot.

¹ (Eredetiben *ágyra* ; de „bajtársi őt pajzson viszik“.)

Most a dicsősséges Héra parancsára
 A fáradhatatlan Nap is alá szálla,
 Tengerbe merült el, bár nem volt kedvére ;
 Akhiv is a harczból pihenőre tére.

* * *

Dardan is elvonúl az ütközet-térről,
 Rohanó lovait fogja a szekérből,
 Ott mindjárt tanácsban összegyülekeznek,
 Előbb határoznak, azután étkeznek.

Állva tanácskoznak, leülni nem mernek,
 Álló-félben tartja őket ijedelmek,
 Mely Akhillesz miatt szívöket megülte,
 Kit oly rég nem láttak, a csatát kerülte.

Ott bölcс Polydamasz köztük elő állott,
 Mert nemcsak a múltba, jövőbe is látott,
 Hektor bajtársa volt, születtek egy éjjel,
 Az dárdával vezet, ez pedig eszélylyel, —
 Nagy meggondolással mondott ily tanácsot:

„Most jól meggondoljuk, mit kell cselekednünk:
 Nagyon messze járunk, jobb lesz haza mennünk,
 Jobb lesz az isteni hajnalt be nem várni,
 Mint nyílt mezőben a hajók előtt állni.

Mert míg Agamemnont gyűlölte ez ember,
 Könnyű volt harczolni a danaus nemmel,
 Kész szívvel magam is hajókig eredtem,
 Mind kezünkre bírnak, abban reménykedtem.

De most a gyors lábú Akhillesztől félek,
 Messzebbre tör, a mily erőszakos lélek,
 Nem marad ő ott meg, hol a dardan s akhiv
 Egymást támadgatva változó csatát vív:
 Városunkra czéloz, asszonyinkra áhit,
 Hát fogadjatok szót, ne legyünk soká itt!

Még ma megoltalmaz a szent éj homálya,
Peleüsz fiának útjait elállja:
De holnap, ha vértben öltözködve ki jő,
S itt talál bennünket, majd megtudjuk ki Ő?
Akkor a ki futhat, Ilionba szalad,
De sok ember-élet, — mondani is félek —
Oda vész hizlalni ebet és madarat.

De ha szót fogadtok, bár kedvetek ellen:
Együtt tartva erőnk, mindenki pihenjen,
Mert a kapuk, tornyok, ácsolt hosszú záruk
Erős hevederje megvédik a várat.

Holnap viradtakor a tornyokra állunk,
Vérttel és paissal lesz fedezve vállunk,
Meg is bánja a ki elhagyva hajóját
Falai tövében támadja meg Tróját.

Fáradásig hajtván kevély lovát körül,
Vissza hajójához pironkodva kerül,
Nem lesz neki lelke Ilionba hatni,
Ilion falait többől kiforgatni;
Elébb maga esik ebeknek ételül.“

Félen nézve Hektor, rá szóla sötéten:
„Kellemetlent szóltál Polydamasz nékem!
Fal közé vonulást, tanácsolsz hátrálást:
Hát még sem untatok meg a torony-szállást?

Priamosz városa, úgy beszélék, régen
Gazdag volt aranyban, gazdag vala érczben:
De palotáinknak kincse és aranyja
Szép Meoniaban Phrygiában van ma,
Oda vándorolt ki minden ékessége,
Mióta haragszik ránk Zeüsz-felsége.

Most hogy egyszer mégis dicsőségre hívott,
Mikor a tengerre hajtom az akhivot,
Támadva hajóit vészek rajta erőt:
Oktalan, ne beszélj ilyet a nép előtt.

Úgy sem fogadna szót, nem is engedném meg;
Hanem a mit mondok, azt cselekedjétek:
Csapatonként mostan ebédhez lássatok,
Maradjatok ébren, őrt is állassatok.

Ha valaki féltős kincset tartogatna,
Mit csináljon vele, aggódik miatta:
Oszsza el a köznek, együtt hadd éléljék,
Jobb trójaiak, mint akhivok fecsérlijk.

Holnap reggel pedig, ha a hajnal derül,
Ujitjuk a harczot a mély hajók körül,
Akhillesz, ha ugyan kedve lesz kiállni,
És ütközni akar, meg is fogja bänni.

Nem térek ki neki, állok vele szemben.
Vagy én győzöm meg őt, vagy ő győz le engem;
A hadak istene társa mindeniknek,
Sokszor úgy fordul, az öldöklőt ölik meg.“

Rá-riadt a dardan, mert tetszett a beszéd,
Balgáknak, Athene elvette az eszét,
Hektor bal tanácsát ugyan magasztalják
Bölcs Polydamaszét tudni sem akarják,
Aztán csapatonként étkeznek szerteszét.

* * *

Az akhivok pedig egész éje-hosszat
Patrokloszt gyászolván igen siránkoztak,
Akhillesz vezette, siralmait kezdte,
Vérontó két kezét mellére helyezte;

Búggott mint valamely sörényes oroszlán,
Mikor, kölykeit a vadász elorozván,
Üresen találja erdőbeli fészket,
Búsuló haragban gerjedezve néz szét,
Völgyekről völgyekre a rablót keresve:
Olyan volt Akhillesz panaszos keserve:

„Jaj nekem! Bizonynyal hívságot beszéltem,
Menoitiosz hősnek mikor azt ígértem,
Hogy hatalmas fia Tróját összedönti,
Gazdag martalékkal hajóját megtölti,
Épen hozom vissza mikor haza térünk;
De Zeüsz nem ad meg mindent a mit kérünk,

Mert úgy van végezve: mind a kettőnk vére
A trójai földet festi feketére,
Mert sem édes anyám hajléka felé, sem
Peleüsz házába nem lesz megtérésem,
Engem is ez a föld takar el végtére.

De mivel, Patroklosz, túl éltelek téged,
Nem adom meg addig végső tisztességed:
Kevély gyilkosodnak fejét és fegyverét,
Engesztelésedül ide vetem eléd,
S tizenkét legdelibb trójai ifjúnak
Feje, máglyád előtt oltja meg bosszúmat.

Addig kiterítve hajóimon hagylak,
Trójai leányok addig itt siratnak,
Mind, a kiket egykor dárda-élen vettünk,
Mikor egy-egy várost harácsra vetettünk,
Éjjel nappal ezek könnyvel mosogatnak.“

Igy szólt s társainak azonnal rendeli,
Tegyenek egy üstöt tűzre, vízzel teli,
Tisztába mielőbb a halottat tennék,
A rászáradt vérnek leöblítvén szennyét.

Mindjárt a cselédség az üstöt állatja,
Vízzel tele tölti, a tüzet megrakja,
A lángok az edény oldalait nyalják,
Köröskörül járván a vizet forralják.

Mikor az edényben a víz forni kezdett,
Levették az üstöt, lemosták a testet,
Azután olajjal bőven olajozták,
Kilencz-éves irral sebeit tapaszták.

Akkor ágyra tették; finom lepel borúl,
 Lepelre fehér gyolcs szemfedő fátyolúl,
 Aztán Akhilleszszel a myrmidon sereg
 A holtat siratja, éj-hosszat kesereg.

Most Zeüsz így szólott testvér-hitveséhez:
 „Dicsősséges Héra, te vitted ezt véghez,
 Hogy a gyors Akhillesz ismét harczért eped;
 Mivel az akhivok teremtményid neked.“

De a dicső Héra rámondta a választ:
 „Rettenetes Zeüsz, micsoda szó már az?
 Ember és halandó hozzánk képest semmi,
 Mégis a mit feltett, végére bír menni:

Hát én a ki vagyok eredetben, rangban
 Első, és királyné az isteni karban,
 Ne vihetném véghez, a mit haragomban
 Priamosz házának vesztére gondoltam?“

* * *

Ezüst lábu Thétisz ezalatt felhága
 Hephaisztosz örök ércz palotájába,
 Csillagos ez, szebb is mint egyéb istené,
 Mivel ezt a Sánta magának emelé.

Ott lelte az istent fűjtatói körül
 Dolgozik erősen, veritéket törül,
 Húsz három-lábúja vagy on most munkában,
 Ezek állnak majd sort ház-fala hosszában.

A zselyék lábait arany karikákkal
 Látja egytől egyig guruló csigákkal,
 Magoktól sikamnak fel a tanácsházba,
 Vissza, csuda látni, lejtnek karikázva.
 Készen is lesz minden; már a czifra fülek
 Szorító kapcsai a tűzön hevülnek.

Mig ezeken munkált művész-tudománynyal,
Ezüst lábú Thétisz háza felé szárnyal,
Felesége Khárisz hamar észrevette,
Kézen fogta mindjárt s így szólt meglepetve:

„Szép fátyolos Thétisz, te édes, te drága!
Hephaisztoszéknak mi hoz hajlékába?
Bizony eddig ritkán fordúltál meg nálunk,
Jer, szívesen látunk, jó szívvvel szolgálunk.“

Így szólt az istennők legfelségesebbje,
S bevezette Thétiszt, karszékbe ültette.
Ékes volt a karszék, mestermunka, remek.
Sűrűn beragyogták fényes aczél szegek.
Zsámolyt tett elébe, azután izibe
Szólította férjét: „Hephaisztosz jer ide!
Thétisznek valami beszéde van veled!“

Rá a Biczebócza visszafelelt nyomban:
„Nagy istenasszony ez az én hajlékomban,
Mert ő nyújtott nekem egykor orvosságot
Mikor eb-orczájú anyám földhöz vágott,
Mert sánta-voltomat szégyelte, restelte;
Nagy kinjaimban ő gondomat viselte.

Sohase lett volna vége gyötrelmimnek,
Ha ők akkor rajtam meg nem könyörülnek.
Ha örök-háborgó Óceán leánya
Eürynóma s Thétisz nem vesz a karjára.

Kilencz esztendőt-át drága kösöntyüket,
Karpereczet, násfát, csatokat, gyűrűket
Az ő barlangjokban sokat készítgettem,
Harsogott a széles tenger körülöttem;
De isten, sem ember, egy se tudott róla,
Csak a ki felápolt, Thétisz s Eürynóma.

Most ő a vendége az én hajlékomnak;
Meg is köszönöm a szép-hajú asszonynak,
Te addig is lássad szívesen, gazdagon,
Mig én a szerszámot s fúvókat elrakom.

Igy szólt lelkendezve a nagy csuda-szerzet,
Béna lábszárai meg-elevenedtek.
Elhagyta üllőjét, meggyorsúlt a sánta,
Fúvó-tömlőit a kohótól elrántva,
Kézi szerszámait gonddal összeszedte,
Egy ezüst szekrényben, egy csomóba tette.

Szivacsosul két kezét, megtörli homlokát,
Aztán sűrű mellét, vastag erős nyakát;
Felölté dolmányát, kibiczezent sántítva,
Gyenge lábát erős bottal gyámolítva.

Két szobor kíséri, két arany bálványok,
Mint valamely élő fiatal lányok,
Bírnak akarattal, beszélnek, értenek,
Munkára is őket képezték istenek.

Hát ez arany szobrok szolgálnak körülé;
Ő pedig belépven Thétisz mellé üle,
Ott az istenasszony kezét kézbe vette,
Néven szólította, szóval így kérdezte:

„Szép-fátyolos Thétisz, te édes, te drága!
Micsoda ok miatt jöttél palotámba?
Mert eddig nem igen szoktál ide térni;
De mondd, mi a célod, mire akarsz kérni?
Ha csak megtehetem, a mit kérsz, lelkemnek
Egész erejével szívesen teszem meg.“

Visszafelelt Thétisz nagy keserűségben:
„Ó jaj Hephaisztosz, van e oly az égben,
Istenasszony, a ki annyi búval élne,
A mennyi Zeüsztól én reám van mérve?

Hitvesül is lám a tenger-lányok között
Halandó emberhez magamat kötözött,
Peleüsz ágyára kéntelen-kelletlen,
Ki most otthon gurnyaszt búsan, vénhedetten ;

Még tovább is gyötrött. Egy gyermeket adott,
Ki karjaim között szépen felsarjadott ;
Délczeg volt a gyermek, hatalmas és tetsző ;
Ékesen sudárzott, mint csemete-veessző ;
Hős a hősek között, mert úgy nevelgettem,
Mint szép fiatal fát televény telekben.

Azután Trójára, karcsú hajók hátán,
Első viadalmát vivni elbocsátám ;
De hiába várom őt karjaim közzé,
Peleüsz házába sem tér vissza többé,
És a meddig él is, s a napot láthatja,
Nem vigasztalhatom, bár nagy a bánatja.

Mert egy leányt, kit a nép néki juttatott,
A nagy Agamemnon tőle elragadt ;
Mig e miatt búsult, a dardan megéledt,
Hajóira verte a danaus népet,
El is zárt előle minden kijáratot.

Majd az akhiv vének kérlelni kezdték,
Fényes ajándékkal igen kisértgették :
Fegyvert még se ragadt, hajthatatlan maradt,
Csupán Patrokloszal fegyverit ölttette,
Népet adott neki s harczolni küldötte.

Vivtak is nap-hosszat a skáji kapuknál,
Be is törtek volna, de Apolló ott állt,
Dardan veszedelmét, Patrokloszt, megölte,
Dicsősséget adván Hektornak fölötte.

Most adj, arra kérlek, megölelve térded,
 Kapesos sarut, pajzsot, sisakot és vértet
 Az én úgyis rövid életű fiamnak,
 Mivel az övéi lám mind oda vannak,
 Patrokloszszal együtt a drága fegyverek;
 Kiért porba ülve gyötrődik, kesereg.“

Felelt Hephaisztosz: „Légy nyugodt e miatt!
 Bár úgy rejthetném el halál elől fiad,
 Mikor elközelget sötét sorsa rája,
 Mint a mily biztosan megkészülsz fegyverre,
 Kit a hány szem meglát, annyi megcsudálja.“

Így szólott s elindult fűvóihoz vissza,
 Tűzhöz állította, többit rájok bizta.
 Most húsz kemenczébe húsz tömlő fúj bele,
 Majd erővel tör be, majd csillapúl szele,
 Majd szítja a lángot, majd ismét csökkenti,
 Mint a mester szabja, vagy a munka rendi.

Aztán tömör rezet, ólom-érczet, drága
 Aranyat, ezüstöt halmozott a lángra,
 Egy rengeteg üllőt ütött a tőkébe,
 Súlyos kalapácsot, vett fogót kezébe.

Elsőbb is egy izmos öreg pajzsot készít,
 Kimunkálja gonddal a legapróbb részig,
 Hármaskarikában ragyogóra verve
 Villog a perémje, ezüst hevederje.
 Öt-rétű a paizs, tükrébe berakva
 A mesteri észnek sok nagy gondolatja.

* * *

Kiképezte szélről a temérdek eget,
 Azután a Földet, a nagy Tengereket,
 A tele Holdat is, és az örök Napot,
 Az ég koronáit, a sok szép csillagot.

Együtt a Fias-tyúk ott a Hetevenynyel,
 Órion (a kaszás) tűzben erős fénynyel,
 A Medve (a szekér) forog maga körül,
 Néz az Órionra, tengerbe nem merül.

* * *

Két szép városát is az emberi nemnek, —
 Mennyegzőt egyikben vigan innepelnek,
 Viszik az ifjú párt város-szerte végig,
 Fáklyafénynél nászdalt énekelnek nekik,
 Sikkannak a sipok, czitera-húr pendül.
 Rá a fiatalság dali tánczra perdül,
 Kiváncsi asszonyok a kapból nézik.

Emitt a piaczon ember ember hátán;
 Két ember perel ott, ontott vér váltságán,
 Egyik bizonyozza, hogy régen megadta,
 Másik a nép előtt harsányan tagadta.

Mind a kettőnek van a tömegben pártja,
 Mely magát nagy-zúggva a kérdésbe ártja,
 Győzik a kiáltók csiggetni a népet,
 Mig a peres felek bíró elé lépnek.

Faragott köveken, szent gyülekezetben,
 Harsány kiáltóknak pálczája kezökben,
 Sort ülnek a bírák, a pálczát emelik,
 Sorra ítéletét úgy mondja mindenik.
 Két talentom arany letéve középen,
 Igaz ítéletnek záloga fejében.

Két sereg táboroz másik város alatt,
 Gazdag fegyvereik fényben csillámlanak.
 Forgat a két tábor kétféle tanácsot:
 Egyik lerontaná, másik kifosztaná
 A gyönyörű várost, és a nyert harácsot
 Egymás között a két sereg megosztaná.

De nem fél a város; lesre fegyverkezik,
S míg falait asszony, gyermek védelmezik,
S néhány roskadt öreg: ifjai kitörnek,
Áresz és Athéne jár előttök örnek.

Arany a két isten, arany öltözeti;
Mindkettőnek ékes roppant fegyverzeti
Istenekhez illőn messze kitetszenek,
Kicsinyek mellettök a többi emberek.

Érkeznek jó helyre, les-állni valóra,
Folyam mellett volt ez, barmok itatója;
Ott megállapodnak, fényes ércben állig,
Két ember azonnal közülök kiválik,
Jó messze kimennek, félre csapnak kémnek,
Lesni míg a barmok itatóra térnek.

Nem is várnak sokat. Két pásztor a nyájját
Tereli feléjük, fújván furulyáját.
Mihelyt észrevették, lesből elő-törnek,
Tulkokat rakásra, fehér juhot ölnek,
A pásztort is ottan mindkettőt levágják;

Az ostromlók is a gyűlésben meghallják
A levagdalt ökrök bömbölő zsivajját,
Szaporán széllábú lovaikra kapnak
A sebes folyamhoz gyorsan elvágatnak.

Most a folyam mellett támadnak a vészek,
Szállnak össze-vissza érczes kelevézek,
A Hadi lárma is, Düh, oda találnek,
Akad sok munkája a szörnyü halálnak.

Megragad egy embert, a ki rakva sebbel,
Mellette egy másik, kit nem fog a fegyver,
Lábainál fogva a holtat vonszolja; —
— Vállát vérben ázott köntöse burkolja.
Mint igazi élők, úgy vivtak, harczoltak,
Úgy rángatták egymás kezéből a holtat.

Aztán formált bele nagy széles parlagot,
Három fogás alá szántottat, gazdagot,
Egymásra hasadnak a barázda-sorok,
S mikor a határnál az eke megforog:

Elő-jön egy szolga mézes-édes borral,
A sok béres embert embereli sorral,
Megisszák, azután állnak barázdára,
Sietnek kívágni megint a határra.

Barnállott az egész, tetszett barázdásnak,
Kivált végről nézve, mint a friss szántásnak . . .
Noha szín-arany volt, változott a színe;
Csuda-látni a mily leleményes mív e'.

* * *

Egy másik mezőben aratáshoz fognak,
Éles sarló-késsel emberek mozognak,
Markokból barázdák kelnek a telekbe',
Kévekötek kötik szalma-kötelekbe,
Hármasával ezek mögöttük lépkednek,
Gyermekek utánok kalászt szedegetnek,
Kézhez adják a mit felszedtek ölkben.

Kévéi között jár pálczával a gazda,
Nem beszél, de szívét nagy öröm dagasztja;
Asztalt egy tölgy alatt készítnek a szolgák,
Levágta egy ökröt, most fejtik, tagolják,
Asszony-nép a lisztet hozzá bőven adja.

* * *

Aranyból azután szőlőskertet képzél,
Fekete fürtökkel, sok édes gerézddel;
Egy-egy ezüst karó minden tőke mellett;
Mély a gyepü-árok, ólom a sövénye,
Középen fut bele egyetlen ösvénye,
Szüretkor a szedők ezen járnak-kelnek.

Gyöngéd szívü lánykák, legényekkel sorban
 Hordják a méz-édest fűzvessző szatyorban,
 Míg csengő énekkel egy fiatal gyermek
 Újjai cziterán linoszi dalt vernek,
 Kurjongva-dalolva az ifjak követik,
 Talpukkal is a dalt ütemre pengetik.

* * *

Tovább pörge szarvú ökörcsordát alkot,
 Aranyból és ónból formálva a tulkot,
 Böggve az aklokból éppen kirohannak
 Nádas széleihez a zúgó folyamnak,
 Négy arany pásztor jár kilencz komondorral
 Őrizet-képpen a temérdek barommal.

De im két oroszlán, két kegyetlen állat.
 Egy vezér bikát az elején megtámad,
 A bömbölő barmot magokkal vonszolják,
 Noha a pásztorok erősen hajszolják.

Megtépi a barmot, belét vérét szíjja,
 Pásztor az ebét rá hiába uszítja,
 Oroszlánt az ebek mert meg nem harapják,
 Vissza oldalognak mikor megugatják.

* * *

Alább egy szép kies völgy-rejteket szerzett,
 Lábában temérdek kövér mező terjedt.
 Nyáját a mezőre szép fehér juhokkal,
 Kunyhókat, aklokat, hüvös pagonyokkal.

* * *

Odébb a nagy Sánta egy tánczot is vert ki,
 Minőt egykor ama Daidalosz eszelt ki,
 A messzi Cnosszoszban álla elő véle,
 Fürtös Ariadné kívánt örömére.

Fiatal legények, válogatott lyánkák,
Kéz a kezet fogva, karikában járják,
Gyolcs-bibor a lányon, dolmány a legényen,
Dolmánya szövetje játszik olaj-fényben,
Párta a lány fején; legény arany-kardja
Vállairól függ le, ezüst-szíjja tartja;

Könnyű fürge lábbal oly sebesen ropják,
Mint mikor fazekas próbálja korongját,
Elég gyorsan jár-e, kezére szolgál-e?
Majd két sorra válva szemtől szembe rakják.

Nagy sokaság nézi, ittas az örömtül,
A dal is megszólal, czitera-húr pendül,
Két ember elő-áll czitera hangjára,
Magasakat szökvén, a kettőset járja.

* *

A nagy Oceanust legszélibe tette,
A paizs karéjját vizével beszegte.

* *

A nagy erős pajzsot mikor kimunkálta,
Tűznél ragyogóbbá pánczélját formálta,
Hatalmas sisakot készített fejére,
Homlokához illőt, arany a czégére;
Végre szekernyjét ónból kalapálta.

Mikor a fegyverek mind készen valának,
Fogta és megadta Akhillesz anyjának.
Thétisz a kincsekkel mint az ölyű röppen.
S a havas Olympról megtér nagy örömben.

TIZENKILENCZEDIK ÉNEK.

A bíboros hajnal elhagyta már ágyát,
Istenre, emberre hintette világát,
Mikor Thétisz asszony a hajókhoz tére,
Hephaisztosz drága ajándéki véle.

Kedves fia most is ott ül, ott virasztja,
Nagy sok bajtársival Patrokloszt siratja,
A nagy istenasszony közöttük leszállván,
Kézen fogta fiát, ekképpen dorgálván:

„Hagyd most, noha fáj is, fiam, e tetemet,
Hiszen az istenek végzése ölte meg:
Most e vértezettal magad fegyverezd fel,
Melyet Hephaisztosz remekbe munkála,
Nem hordott még ilyen földi ember válla.“

Szólt, s az ékes fegyvert elébe kirakta,
Zörrent az, a föld is reszketett alatta,
Reszketés fogta el láttára a népet,
Nem is mert rá-nézni, annyira elképpedt.

Akhillesz lelkében feltombol a harag,
Szemöldöki alatt tüzek villámlanak,
De a fegyvereket egyenként felvészi,
Isten ajándékot gyönyörködve nézi;
S mikor a remeket sokáig csudálta,
Anyjához fordúlván ilyen szokat váltá:

„Nem is lehet mástól, látszik hogy isteni,
Nem is merne ember ilyenbe kezdeni!
Fel is öltöm mindjárt, de attól rettegek,
Patrokloszt az alatt belepik a legyek,
Mert lám, ha a testet elhagyta a lélek,
Rothadásnak indul, meglepi a féreg.“

Ezüst-lábú anyja felelt néki vissza:

„A te szivedet ez fiam ne aggaszsza!
Elűzöm én róla legyek marós rajját,
Melyek a csatában megölt embert falják.
Még ha így hever is egy egész év alatt,
Ez a test ilyennek, sőt épebbnek marad.

Csak te az akhivok hőseit szedd egybe,
Agamemnon ellen haragodat tedd le,
Fegyveridet vedd fel,
Bátorsággal magad a harcra övezd fel.“

Igy szólt és lelkébe bátorságot edzett,
Aztán ambroziát, piros nektárt szerzett,
Patroklosz orrába bele csepegtette,
Rothadatlaná így a bajnokot tette.

Most a tenger mentén Akhillesz felhaladt,
Szörnyű kiáltással felverte a hadat;
Most a sok szolga, kik hajón vesztegelnek,
Kik zsoldot osztanak, eledelt részelnek,

A kik a kormányon állnak vala örül,
Kiáltását hallván mind utána csődül,
Meglátni Akhilleszt, a ki a csatától
Oly régóta magát tartja vala távol.

Dárdába fogózva két erős dalia,
Isteni Odysseüs, s a Tydeüs fia,
Sántitva közelget, mert szenved a sebben. —
Első helyre ülnek a gyülekezetben.

A nagy Agamemnon végsőnek érkezék,
Mivel ő is sinli, fájlalja a sebet,
Kit Antenor fia Kóon ütött rajta
Mikor kelevézzel ellenébe hajta.

Mikor az akhivok mind felgyülekeztek,
A gyorslábu bajnok megszólala köztök:
„Atrida! Ezt akkor megtehettük volna,
Nekem is, neked is hasznosabb lett volna,
Mikor egymás ellen úgy elkeseredtünk,
Egy rableány miatt perbe keveredtünk.

Mért akkor Ártemisz öldöklő nyilával
Azt a leányt mindjárt nem szegezte által,
Mikor Lyrineszszusz városát feldúltam,
Mikor azt a leányt hajómra hurczoltam?

Nem harapott volna annyi akhiv porba,
Mig én vesztegeltem búsult haragomban.
Hektornak s Trójának volt mit örvideni,
De az akhiv soká fogja ezt sinleni.

De a mi már elmúlt, sérelminkkel együtt,
Kéntelenségből bár, jobb lesz ha feledjük.
Én már megbékéltem, haragom letettem,
Mert a haragtartás sem lehet végetlen.

Most rajta csatára keltsed az akhivot!
Lássuk, a dardannak, ha én is ott vivok,
Lesz-e tovább kedve ülni hajónk alatt,
Vagy dárdáink előtt rémülve megszalad,
Otthon lelkendezve zsugorítja térdét,
A harcz veszedelmi ha utol nem érték.”

Így szólt; az akhívság hangosan örvidett,
Hogy a nagy Akhillesz haragja fölengedt, —
Most Agamemnon szólt, csak úgy széken ülve,
Mert lám, a sebében el vala gyengülve:

„Barátim, akhivok, ti Áresz cselédi,
 Illő, a szónokot hagyjátok beszélni,
 Közbe se szóljatok, mert az elmésségnek
 Közbe-szólása is aggat a beszédnek:
 Hát mikor egy egész nagy sokaság zajja
 Támadja a szólót, hogy senki se hallja!
 Bármily ékes-szóló, könnyen bele-téved.

Igazolom magam Akhilleszszel szembe,
 Vegyétek okaim ti is figyelembe:
 Veszedelmeiért az akhív gyakorta
 Engemet okozott, szemembe is mondta.

Nem az én hibám volt, hanem a Zeüszé,
 A sorsé, a mélyben lakó Erinnyszé;
 Szomorú vaksággal ők vertek meg engem,
 Akhillesz jutalmát hogy el kelle vennem.

Mit tehettem volna? Így isten végezte,
 Mert ezt Zeüsz lánya, Ártó cselekedte,
 Ez a könnyű lábú csábító kísértet,
 Mindig az emberek feje fölött lépked,
 Ki az embereket sorba megsebheti,
 Még elméjüket is sokszor lánczra veti.

Istenek. emberek legnagyobb urát is,
 Megsebzette hajdan Zeüsz-istent magát is.
 Igen behálózta Héra cselszövénye,
 Mert mikor a bástyás Thébában Alkméne
 Várandós az erős Héraklesszel volna,
 Kérkedve Zeüsz az istenek közt szóla:

„Halljátok ti minden istenek, istennék,
 Valamit ti-nektek mondani szeretnék;
 Férfit Ílithya az emberi nemből
 Segit a világra ma az én véremből,
 A ki igát minden szomszédira vet még.“

Szólt ravaszúl Héra: „Nem igazat szóltál,
Nem is viszed véghez a mit elgondoltál,
Vagy akár esküdj meg, öreg esküt mondva,
Hogy szomszédi fölött az kél hatalomra,
A ki ma emberek isteni neméből
Elsőnek születik egy asszonyi méhből!“

Héra fortélyára Zeüsz nem is gondolt,
— Hamar meg is bánta, — öreg esküt mondott;
Mert Héra Olympról egyszerre lesurrant,
Akhái Argoszba béröppene gyorsan.

Tudta jól, Perszeüsz fiának, a deli
Szthenelosznak nemes hitvesét ott leli;
Ki csak heted-hava viseli a terhét,
De az istenasszony megnyitotta keblét;
Alkméne szülését pedig hátráltatta,
Iithüiákat is tőle tartóztatta.

Héra pedig így szólt Zeüszhez eredve:
„Menykövező, sűgok valamit füledbe:
Meggzületett ám már, a ki az akhívnak
Királya lesz, a kit Eürysztheüsznak hívnak,
Véredből valónak, Szthenelosz fiának;
Az argívek közzé be-illik királynak.“

Zeüsznak e szóra lázzadt indulatja,
Fényes haján fogván Ártót megragadja,
Mondott öreg esküt, nagy haragban égve:
„Be nem teszi többé lábait az égbe,
,Olymoszról ki lesz tiltva mindörökre,
,A ki annyiaknak szemét bekötötte.“

Így szólt, megcsóválta, s az égből kilökte,
Így jutott közibünk, s így esett a földre,
Zeüsz is a fiát még sokat siratta,
Hogy szolgál-munkára Eürysztheüs fogatta.

Így engem is, mikor Hektor gyilkos ércze
Akhivra csapásit hajóinál mérte,
Meggfogott az *Ártó*, nem bocsátott többé,
A mint legelőször estem keze közzé.

De ha megestem is, Zeüsz elvette eszem,
Kész jó akarattal hibám jóvá teszem,
Dúzs adományokat, tudod, szántam néked,
Csak kelj fel a harczra, indítsad a népet.

Ígérem is újra, mind azt meg is adom,
Mit Odysszeüsz mondott, a tegnapi napon,
S ha bajnoki heved kissé túrtőzteted,
Szolgáim azonnal el is hozzák neked.“

A gyorslábú bajnok szólt vissza-feelvé:
„Agamemnon király, népek Fejedelme!
Tedd a mit jónak látsz; akár ha megadod,
A mint illendő is, akár megtagadod.

De harcznál egyébre nem kell ma gondolni,
Sok szó-forgatással időt tékozolni,
Mert nagy munka vár ránk, nagy, bevégezetlen;
Lássák hát Akhilleszt újra vértezetten,
Kelevézzel bánni a legelső sorban,
A trójai népet döntögetni porba.
Most csak egy a dolgunk: ember ember ellen.“

De a bölcs Odysszesz közbe szólt ily okkal:
„Ne szállj ki Akhillesz most az akhivokkal,
Nem jó lesz, bár téged a harcz tüze éget,
Ilionra vinni étlenül a népet,
Mert ha összezsapnak, nem hamar végződik,
Kivált ha közjük isten szerkeződik.

Hát kenyérhez borhoz lásson a nép előbb,
Mert bor és kenyér ad bátorságot erőt;
Ki reggeltől estig szenved étlen-szomjan,
Nem lehet kívánni, hogy bátran harczoljon.

Ha még oly nagy is a hadakozó kedve,
Azt sem tudja miért, el van nehezedve,
Holott az éhség és szomjúság lankasztja,
Erejét gyengíti, tagjait fárasztja.

De a ki megkapta eledelből, borból,
Egész nap-hosszat sem dől az ki a sorból,
Bátor annak szíve, nem is hagyja abba,
Mig egyetlen ember áll a viadalba.

Hát most sátraiba küldd széjjel a népet,
Készítse meg kiki, s élje az ebédet;
Agamemnon pedig, emberek királya,
Hozza ajándékot, lássa meg Akhája!
Rakja ki itt sorral a gyülekezetben,
Hogy a te szived is fel-elevenedjen.

Mondjon öreg esküt a nép előtt állva.
Hogy soha se lépett Brizeisz ágyára,
Nem is vala véle soha oly viszonynyal,
Mint férfinak szokott lenni az asszonynyal.
Ebben megnyughatol — Sátrában is neked
Szerez Agamemnon áldomás-innepet:
Jogaidnak hijja nem marad bizonynyal.

Agamemnon te is légy ezután bölcsebb,
Rosz kedvedet, vigyázz, másokon ne töltsed;
Ám a királyoknak sincs mit szégyenelni,
A kit megbántottak, meg is engesztelni.“

Visszafelelt erre király Agamemnon:
„Szavaid, Odyszeüs, nagy örömmel hallom;
Jól elmondtál mindent tövéről hegyére,
Készen esküt mondok istenek nevére,
Nem hamis esküvel, szívem szerint vallom.

Csak Akhillesz várjon, hevét is fékezze,
Maradjatok ti is egybegyülekezve,
Mig ide sátramból mindent elhozatok,
S eskünk zálogául vágunk áldozatot.

Meg is hagyom néked Odysszeüsz ezennel,
 Válogatott ifjú akhivokkal menj el,
 Hozzatok el mindent, mint tegnap ígértük,
 Az asszonyokat is; menjetek el értük!
 Talhybiosz pedig Zeüsznek, s a Napnak
 Szerezzen egy öreg ártányt áldozatnak.“

De most meg Akhillesz szólt Agamemnonnal:
 „Felséges Atrida, jobb, más alkalommal
 Terjesztenéd te ki gondjaid ezekre,
 Ha majd harczy munkánk fordúlna szünetre,
 S nem égne bennem a tűz ily hatalommal.

Lám hányan Hektortól átverve feküsznek,
 Mert szárnyai alatt ő van ma Zeüsznek;
 S ti még biztatnátok, kínálnátok: együnk!
 Nem! Mi Ilionra étlen-szomjan megyünk,
 Majd csak nap nyugtával készül áldomásunk,
 Ha Trójával rendben lesz a számadásunk.

Miként is gondolnék ételre, italra,
 Holott legkedvesebb fegyvertársam halva!
 Dárdával átszúrva, lábbal az ajtónak,
 Bajtársi körüle állnak siratónak:
 Miképp gondolhatnék hát egyébre másra,
 Mint öldökölésre, sirás-jajgatásra?“

Bölcs Odysszeüsz erre válaszát így adja:
 „Óh Peleüsz fia, Akhivok legnagyobbja,
 Erősebb vagy mint én, karral, dárdafokkal,
 De én különb vagyok, jobban győzöm okkal,
 Mert előbb születtem, tapasztaltam sokat,
 Hát törd el és vedd bé a jó tanácsokat.

Harczba az erős is hamar belefárad,
 Hol embert aratnak, mint gabonaszárat,
 Sűrűn hullnak sokszor, még sem messze érnek,
 Ha Zeüsz kezében megbillen a mérleg.

Ember is halottját nem hassal siratja,
A harcz emberének mindig van halottja,
S a ki bőjtöléssel akarja siratni,
Sohasem lesz vége, mikor fog jól-lakni?

Ki meghalt, temetjük, földnek átaladjuk,
Megnyugoszunk benne, egy napig siratjuk :
De a ki a harcznak túl éli veszélyét,
Oltsa meg a szomját, verje el az éhét,
Hogy még kitartóbban folytassuk a hadat,
S testünk ne lankadjon a nehéz ércz alatt.

Ne várjon hát senki más parancsot ennél,
Mert jaj a ki mást vár, s a hajóknál renyhél.
Hát zárt rendbe állunk, megújult lélekkel
Harczolni a lovas dardán emberekkel.“

Így szólt, s Nesztor fiát maga mellé vette,
Melanipposz, Thoasz, Merion követte,
A király sátrába Phileüsz fia Mégész,
Velök együtt tartott ifjú Lykomédesz,
Odysszeüsz parancsát kiki készen tette.

Hoztak hét ércz-lábast, húsz ragyogó kondért,
Melyet Agamemnon Akhillesznek ígért,
Lovat tizenkettőt, szép-míves lányt hetet,
Kiket nyolczadiknak Brizeisz követett.
Tíz talentum aranyt Odysszeüsz kimérte,
Előljárt a kincscsel, a többi kísérte.

Mikor a kincseket középre helyheték,
Agamemnon király mindjárt emelkedék,
Talhybiosz, — mint egy isten a szózatja, —
Mellé állt, s a vadkant két kézre ragadja.

Agamemnon most a szent kést vette elő,
Mely kardja hüvelyjén függött néki elől,
Az állat fejéről sertéjét leszelte,
Két kezét kitárván, Zeüsz-istent tisztelte;
Nagy illendőséggel ültek az Akháioiok,
Néma tisztelettel hallgatták királyok',
Mig szemeit égre könyörgvén emelte:

„Bizonyságul hívlak legelsőben téged,
Zeüsz, mint legnagyobb, legfőbb istenséget;
A Földet, a Napot, az Erinnyszeket,
Kik lenn kinozzák a hiteszegetteket:

Soha Brizeiszre kezem nem vetettem,
Sem ágyán, sem másként meg nem érintettem,
Tiszteletben lakott mindig sátoromban;
És ha én hamisan vallok e dologban,
Sújtson engem minden büntetésnek éli,
A mi a hamisan esküvőket éri!”

Szólt s az állat nyakát érczczel átmetszette,
Talthybiosz fogta, s tengerbe vetette
A fehérlő habok halainak étkül;
Most Akhillesz kelt fel, s ekképpen kezdette:
„Óh te dicsőséges Zeüsz! bizonyára
Te mérsz súlyos terhet az ember vállára!

Mert nem bántott volna Agamemnon engem,
Rableánykámát is, bármily kiméletlen,
El nem vette volna tőlem ellenemre,
Ha te vést nem forralsz a danaus nemre!
De most már menjetek, étkezni üljetek,
Azután a harczhoz gyorsan készüljetek.”

Így szólt, s feloszlatta a gyűlést egyszerre;
Szét-került az akhiv, kiki hajó-szerre.
Myrmidon a kincset kevélyen emelé,
Vitte az Akhillesz hajó-rajja felé;
Lyányokat és kincset sátrakba helyezték,
A paripákat a ménesbe kiverték.

Brizéis pedig, az Aphrodite mássa,
Mikor általverve Patrokloszt meglátta,
Gyöngé nyakát, mellét, szép arcát tépdesve
Hangos zokogással ráborult a testre,
Istennő alakja könnyezve kiálta:

„Óh szegény szívemnek drága kedves élet!
Ép volt hogy itt hagytam, íme most mivé lett!
Élve hagytalak itt, most halva talállak!
Jajra jaj ez nékem, bánatomra bánat!

A férfit is, kinek felesége voltam,
Láttam a kapukban által verve, holtan;
Elvérezett utána három szép testvérem,
Egy töről fakadtak mind a hárman vélem.

Te, mikor férjemet Akhillesz megölte,
Myzesz városát a földről eltörölte,
Azt mondtad, ne sirjak; ígérted is végül,
Akhillesz vesz engem hites feleségül.

Hajóival majdan Phthiába repülünk.
Myrmidonjaival lakodalmat ülünk!
Most im tégedet is, ki jó, szelid valál,
Örök bánatomra elragadt a halál!“

Így sirt. — És a többi asszony is hullatja
Patrokloszra könnyét, de magát siratja,
Akhilleszt is, a kik körüle gyülnének,
Eledellel élni unszolják, a vénnek;
De ő csak kesereg fejét hajtogatja:

„Kérlek, ha valaki hallgat még szavamra,
Ne erőltessetek ételre italra;
Iszonyú fájdalom vett lelkemen erőt,
Nem nyúlok ételhez nap-lemente előtt.“

Igy szólt. Távoznak is mindjárt a királyok,
Csak a két Atrida s Nesztor maradának
Ott Idomeneszszel, Phoenix-, Odyszeszszel,
Vigasztalására a hős bánatának.

De az ő fájdalma akkor lesz megoltva,
Ha véres ütközet örvényébe fojtja,
Addig jó bajtársát nem bírja feledni,
Most is újra kezdi sirva emlegetni:

„Egykor napról-napra, én édes cselédem,
Te készítgetted el jó ízű ebédem,
Egyszerre és gyorsan, mikor rögtönözve
Kellett a trójai haddal csapni össze:

Most pedig itt fekszel dárdával átverve,
Nem bír megenyhülni szívemnek keserve,
Hiába mindennel megrakva sátorom,
Sírás az ételem, könny az én italom.

Nem is lehet ennél keservesebb bánat,
Nem gyászolnám így meg az édes atyámat,
A ki odahaza most is engem sirat,
Egyetlen fiának aggasztja a gondja,
A ki tőle távol forró vérét ontja
Idegen országban egy csúf asszony miatt.

Nem; még az sem volna keservesebb talán,
Ha Neoptolemosz halálát hallanám,
Tündér ékességű, deli gyermekemnek,
Kit nekem, ha él még, Szküroszban nevelnek.

Lám arra gondoltam, az volt reménységem,
Hogy csak magamat ér itt utol a végem,
Te pedig Phthiába evezel hajóddal,
Szküroszból fiamat elviszed magaddal,
Örökségét neki sorra mutogatod,
A sok szép jószágot, nagy palotát, rabot.

Mert Peleüsz, tudom, nincs immár életben,
Ha él is, élete szomorú, kietlen,
Vénsége is bántja, de szíve is remeg,
Minden pillanatban várja holt híremet!“

Szólt, s a királyok is könnyeket hullattak,
Eszökbe jutottak az otthon maradtak,
Zeüsz a sirókat igen megsajnálta,
Mindjárt is Athénét szóval megdorgálta:

„Leányom, Akhilleszt semmibe se veszed:
E bajnok emberről levetted a kezéd?
Hajói előtt ül, könnyeit hullatja,
Szüntelen a kedves bajtársát siratja.

Lám míg a többiek ebédelni mennek,
Látni se kívánja színét eledelnek.
Szállj hozzá azonnal, csillapítsd meg éhét,
Önts lelkébe nektárt s ambrózia léhét “

Pallasz készen is volt, csak a szót várta már,
Mint az öles-szárnyu vijjogó sas-madár,
Úgy szállt le az égről a légen keresztül,
És míg az akhivság mozdul fegyverestül,
Akhillesz tagjait megtölti nektárral,
S vissza, dicső atyja hajlékiba szárnyal.

Mostan az akhivok a hajóktól kelve,
Messze ki-szélednek, mint sűrű hó pelyhe,
Mikor fellegekből hulladozó rajját
Az északi szelek szerteszét fuvallják.

Sok ragyogó sisak, sok domború paizs,
Sok dagadó pánczél, sok köris-dárda is,
Rajzik a hajókból; égre lövel fénye,
Vissza-mosolyg a föld a szép tüneményre,
De a sok láb alatt megreszket háta is.

Akhillesz is készül; fog-csikorgatása,
Szeme világának tűzben ragyogása,
Mutatja haragját, mely szívét eltölti,
A mint Hephaisztosz remekét felölti.

Ezüst csatok fogják szekernyéjét térdben,
Melle köröskörül vértékezik érczben,
Ezüst szeges kardját vállaira veti,
Nagy temérdek pajzsát karján emelgeti,
Világol a paizs, mint a hold az éjben.

Mint a sik tengeren hánykódó hajósna, —
 — Kit vihartól felvert hullámok csapdosnak,
 Evezésben magát bárhogy erőlteti,
 Bajtársitól a szél messzebbre kergeti, —
 Egy messzi hegy ormán tűz gyúlad az éjben:
 Akhillesz szép pajzsa ragyog olyan fényben,
 Tündöklő sugárit az egekig veti.

Homlokát nagy nehéz sisakjával ójja,
 Ragyog, mint a csillag, lófarkas forgója,
 Dúzs arany sörény a sisakot övezte,
 Aranyból e czímert Hephaisztosz ötvözte.

Hát ezeket mostan sorra felpróbálja,
 Meg akarja látni, illenek-e rája?
 Illenek bizonynyal. Mintha szárnya lenne,
 Oly könnyen mozognak szép tagjai benne.

Tokjából a súlyos dárdát is kivette,
 Melyet akhiv senki meg nem emelhetne,
 Csak maga Akhillesz könnyedén bán vele,
 Pelion ormáról került le a nyele,
 Kheiron hozta onnét, Peleüsznek adta,
 Azóta sok bajnok elhullott alatta.

Aütomedon most a lovakat kihozza,
 Alkimoszszal fogja, fel is kantározza,
 Zabolát szájokba, a gyeplőszár végít
 Erősen megvonja a kerevet-széki.

Hajlós fényes ostort ragadva kezébe
 Ugrott Aütomedon most a szekérébe;
 Akhillesz fegyverben háta mögé állott,
 Mint egy Hyperion ragyogott a képe,
 S atyja lovaira mennydörgve kiáltott:

„Hej Sárga te, Hóka, Podárga-fajzatok,
 Gazdátokra mostan igen vigyázzatok;
 Ha harczban találja elérni halála,
 Akhivokhoz vele elszáguldozzatok,
 Ne is hagyjátok, mint Patrokloszt, magára!” —

Megértette szavát a szél-lábú Sárگا,
Fordította fejét, úgy nézett urára,
Sörénye földön úsz, veri az igáját,
Igy szólt, mivel Héra megnyitotta száját:

„Óh Akhillesz, még ma kinyargalunk veled,
De a végső napod mégis elközeleg!
Nem a mi bűnünk lesz: egy erős Istennek,
És a sorsnak keze lesz oka mindennek.

Patroklosz fegyverit sem lovaidd vére-
Restsege juttatta dardanok kezére,
Hanem Létó fia, Apolló ölte meg,
A mint a legelső sorban küzdöttek,
Hektornak nevelvén dicsősségét véle.

Mert ha Zephyroszszal versent repülnénk is,
(Ez a leggyorsabb a szélvészek közt) még is,
Egy isten kezétől meg kell neked halnod,
Ki egy embernek ád rajtad diadalmat . . .“
Itt az Erinnyeszek bezárták a száját,
Akhillesz viszont így feddé paripáját:

„Sárگا, Sárگا, ilyent miért jószoln nekem?
Nem te rád bízták azt; tudom én a végem;
Hogy itt kell elvesznem, távol a hazámtól,
Távol az atyámtól, az édes anyámtól:
Még se vetem végét mindaddig a hadnak,
Mig a trójaiak vele jól nem laknak.“

Igy szólt és harsányan kiáltozva tovább
Az első sorokba hajtotta a lovát.

HUSZADIK ÉNEK.

Mig hajóikról az akhivok rajoznak,
Harcz-éhes Akhillesz mellett sorakoznak,
A trójai nép is készül hadi rendben,
A róna magassán állni velök szemben.

Most az istenek közt Zeüsz gyűlést hirdet,
Sok-ormú Olympra felidézi mindet,
Thémisz istenasszony járja őket sorra,
Zeüsz palotájába mind felparancsolja.

Fel is gyülekeztek, nem húzódtak félre,
Még a folyamok sem, [Oceánt kivéve,]
Sem pedig a Nymphák, kik az erdőt lakják,
A virágos rétet, kútfejek patakját.

Mikor valamennyi együtt volt a házban,
Sort fogva leültek az ékes tornácban,
Melyet Hephaisztosz az atyja számára
Elmés tudománynyal remekbe formála;
Voltak valamennyen nagy várakozásban.

Még a Földrengető sem marada siket,
Habjaiból kelvén, ő is ide siet,
Sort fogván a többi istenségek között,
Zeüsz szándékáról így kérdezősködött:

„Mit akarsz ismét az isteni rendekkel,
Villámok királya, miért keltetted fel?
Trójával, akhivval van valami terved?
Mert lám a harc tüze köztök újra gerjed.“

Szólt a Fellegező vissza néki egyben:
„Földrendítő, tudod mért hívtalak egybe,
Tudod mit akarok; noha veszendőre
Indultak is, gondom van mind a kettőre.

Akhilleszt egy-magát, ha most megtámadja,
Fel nem tartóztatja egész Trója hadja.
Hiszen azelőtt is reszkettek, ha látták:
Hát most, hogy megölték a kedves barátját?
Félek, a mint fel van háborodva vére,
Ma lerontja Tróját végzet ellenére.“

Így szólt, és szavára a tüzek gyúladtak,
Istenek zúdultak, táborra szakadtak.

Héra és Athéne akhivot pártolja,
A Földrengetőt is kedve oda vonja,
Használatos Hermes éles elméjében, —
Bizik Hephaisztosz a nagy erejében,
Bár bénúlt lábait nehezen vonszolja.

De Trója mellé áll Áresz, sisakjával,
A fürtös Apolló, Artemisz, nyilával,
Létho istenasszony, Xanthosz folyamával,
Arany Aphrodite, édes mosolyával.

Istenek a földre még le sem érkeztek,
Az akhivok már is igen örvendeztek,
Mert Akhilleszt látták, a ki oly sokáig
Félbe szakasztotta vérontó csatáit.

De a trójaiak tagjai reszketnek,
Borzongását érzik dermesztő hidegnek,
Fénylő fegyverében Peleüsz magzatját,
Mint egy gyilkos Áreszt, mikor megpillantják.

Alig hogy leszálltak köztük az istenek,
Érisz népzendítő szava dördüle meg,
Harczra, ütközetre Athéne is harsog,
Visszazengik szavát falak, árkok, partok.

Áresz is amonnan úgy zúgg mint az orkán,
Eles szava üvölt Trója magas tornyán,
Trójai tornyoktól Simois Szép-halma
Ormáig bejárja a mezőt rivalma.

Így kelnek egymásra a boldog istenek,
Szörnyű harczot a két népben is keltenek,
Zeüs mennyköve is iszonyatost dördül,
Pozeidon megrázhván, sík, hegyorom rendül,
Patak-ontó Ida tövétől ormáig,
Danaus hajóktól Ilion tornyáig.

A poklok királya, Hádesz is megrémül,
Ijedten ugrik fel királyi székéről,
Netalán Pozeidon úgy a földet rázza,
Napfényre kertiűljön szörnyűséges háza,

Iszonyú látványúl földi embereknek,
Kitől az istenek magok is rettegnek:
Egyszerre oly moraj, oly riadás támadt,
Mikor az istenek egymásra csapának.

Pozeidáónra most Phœbosz nyila szárnyal,
Áresz isten harczol kék szemű Pallaszszal,
Nyilvető Artemisz, Apollo testvére
Zúgó ijjat szegez Zeüs hitvesére;

Nagyható bölcs Hermesz Létóval ellenben,
Hephaisztosz áll az Örvénylővel szemben,
A kit az istenek Xanthosznak ismernek,
De emberi nyelven mondják Skamandernek.

Ekként az istenek egymást megrohanták,
Akhillesz pedig a tömegeken ront át,
Mert Priamosz fiát Hektort keresné fel,
A Hadak-istenét itatná vérével.

De íme Apollo, — szava és alakja
A Priamosz fiát, Lykáont mutatja, —
Éneász nagy lelkét bátorsággal hatja,
Peleüsz fia ellen ekképpen biztatja:

„Trójaiak bölcse, ugyan fogadkoztál
A királyok előtt, mikor ott boroztál,
Hogy Peleüsz fiával szemtől-szembe szállasz.“
— Éneász felelvén, így mondta a választ.

„Priamosznak fia, mért serkentesz engem
Harczot Akhilleszszel állni kedvem ellen?
Láttam én már őtet; egykor nyakra-főre
Az Ida hegyéről futottam előle,

Mikor megrohanta az ökör-csordámat,
Dúlva Lynesszusra, Pedazoszra támadt.
Zeüsz adott térdembe erőt, gyorsaságot,
Neki köszönöm, hogy akkor le nem vágott.

Estem volna másként Akhillesz kezére,
Mert valamerre ment, Athéne járt véle,
Karját igazgatta, segítette győzni,
Trójait, Leleget halomra öldösni.

Ne is szálljon véle senki ütközetre,
Mert mindig valamely isten áll mellette,
Nyilai kezéből egyenesen szállnak,
S míg valakit át nem vernek, meg sem állnak.
De ha nem segitnék, megmérkőzném vele,
Akármilyen érczből van is a fegyvere.“

Szólt néki Apollo: „Hát te bajnok férfi,
Nem tudsz istenektől segédelmet kérni?
Anyádúl lám a hir Aphroditét vallja,
Sokkal alsóbb rendű az Akhillesz anyja!

Anyád Zeüsz lánya, ez a vén tengeré!
Te csak ronthatatlan pajzsoddal lépj elé,
Se fenyegetése, se szidalmazása
Meg ne félemlítsen, ne gondolj futásra.“

Így szólt, s bátorodást nyert a bajnok tőle;
Érczében ragyogva rontott is előre,
De Héra asszony is mindjárt észrevette,
Hogy célját a bajnok, Akhilleszre tette;
Szólt a többieknek s így beszélt felőle:

„Pozeidon, Athéne, jertek csak ti ketten,
Figyeljétek jól meg, mi megy véghez itten;
Ezt az Éneászt most Apollo kergeti,
Érczét Akhilleszre azért emelgeti.

Jertek, kergessük el e bajnokot messze,
Valaki közülünk Akhilleszt éleszsze,
Edzze meg erejét, mellette maradjon,
Hogy a bátorsága meg ne tántorodjon.

Hadd érezze, hogy a legnagyobbja istenek
Mind mellette állnak, néki segitenek,
Mig az erőtlenebb istenecskék Tróját
Roskadozásában nagy-nehezen ójják.

Hisz azért szállottunk mind le a harcztérre,
Most valami veszély Akhilleszt ne érje.
Úgy is a mit a sors élte fonalába
Születésekor font, ott jár a nyomába.

De ha jelenlétünk nem tudja előre:
Istennel ütközvén visszaretten tőle,
Mert rettenetes az isten ábrázatja,
Mikor halandónak magát megmutatja.“
— Felelt Pozeidáon, a Föld rengetője:

„Héra te, ok nélkül indulatod gerjed!
Mi haszna, magadat ekként ingerelned?
Én ez istenekkel harczra ki nem állok,
Sokkal erősebbek vagyunk mivel nálok;
Hát menjünk ki innen, szálljunk a hegyekre,
Hagyjuk a harcz dolgát, gondját emberekre.

Ha Apollo, Áresz még-is kezdenének,
Vagy Akhillesz elé akadályt vetnének:
Akkor bizonyára bajuk velünk gyűl meg,
Meglátjátok, milyen gyorsan tova tűnnek,
Meg kell szenvedniök ütéseink alatt,
Megverve mindkettő Olymposzra szalad.“

Szólt az Aczélhajú, s társit kivezette,
Héraklesz falánál megtelepítette.
Héraklesznek ezt a falat Athénével
A trójai nemzet együtt emelé fel,
Hogy biztonságát e fal mögött találja,
Ha üzőbe vészi a tenger csodája.

Hát ide szálltak, kik Pozeidonnal voltak,
Sűrű setét ködöt magok körül vontak,
Mig Szép-halom ormán másik fél települ
A falrontó Áresz s nyilas Phœbosz körül.

Így a két ellenfél megszállt jobbra-balra,
Külön tanakodik, terveket forralva,
Fél harczba kezdeni egyik mint a másik,
De hamar meghallják Zeüsz jeladásit.

Mert emberrel, lóval lepve már a róna,
Ércfegyverek fénye visszaragyog róla,
A mint a sok ember együtt által haladt,
Megreszketett a föld lépéseik alatt.

Két legderekabbja most a két seregnek,
Éneász, Akhillesz előre sietnek,
A két tábor között kiállnak a térre,
Viadalra buzog mind a kettő vére.

Éneász először állt ki fenyegetve,
Erős sisakjának taraját rengetve,
Félelmes paizssal fedve a két válla,
Reng a jobb kezében érczes dárda-szála.

Peleüsz fia ront mindjárt ellenébe,
Mint éhes oroszlán, kit a vidék népe,
Egész ember-sereg vészen üldözőbe ;
De ő fel sem vészi, meg se retten tőle :

Csak mikor valamely ifjúnak dárdája,
Erős kézből vetve, oldalba találja,
Össze-szedi magát, tág torokkal ásit,
Tajtékozó szájjal ontja ordításit ;

Farkával tomporát két oldalán veri,
Elszánt viadalra magát ingerleni,
Dühben égő szemmel előrontva kitör,
Vagy maga is elvész, vagy valakit megöl :

Oly elszántan, olyan bátorsággal lépe
A nagy Éneásznak Akhillesz elébe.
Mikor közel álltak, szemben is, egymáshoz,
A nemes Akhillesz így szólt Éneászhoz :

„Éneász, mért állasz utamba ? Ily távol
Mért jöttél előre a magad hadától ?
Velem akarsz vívni, mert szivednek vágya,
Hogy kezedre szálljon Priámosz országa ?

De ha megölnél sem lenne abból semmi,
Nem fogja hatalmát kezeidbe tenni,
Hiszen magának is gyermekei vannak,
Hát ne véld gyengének, avvagy oktalannak.

Vagy telket a népek termőbbet mint másnak
Ígértek nagyobbat, ekésnek, kapásnak,
Ha engem megölnél? — De nagyokra törnél!
Már egyszer jó hasznát vetted a futásnak.

Mikor ökreidtől elkeritettelek,
Az Ida hegyéről alá kergettelek,
Nem is néztél hátra, oly gyorsan szaladtál,
Lyrnesszosz váráig meg sem állapodtál.

Ezt is megrohantam, kiforgattam tőből
Zeüsz- és Athéne-áldotta erőmből.
Asszonyai rabúl kezembe estenek,
Téged Zeüsz őrzött s a többi istenek;

Most ne számíts rájok, nem óvnak meg többé,
Térülj vissza, jobb lesz, menj a néped közzé;
Mert meghalsz, ha megállsz előttem konokúl,
Esztelen ember az, a ki későn okúl.“

Énéász a szóra válaszola menten:
„Akhillesz, ne véld hogy pusztá szóval engem
Megfélemlíthetsz mint valamely gyermeket,
Szitokra szitokkal én is felelhetek.

Mindketten esmérjük egymás eredetét,
Régi emberekről ránk származott regét,
Tudjuk, bár nem láttuk az egymás szüléit,
Te sem az enyéim, én sem a tiéid.

Atyádúl, jól tudom, Peleüszt hirdetik,
Anyádnak szépfürtű Thétiszt emlegetik:
Vallom én magamat Ankhizesz fiának,
Arany Aphroditét esmérem anyámnak.

Már ma ezek közzül egyik avagy másik
 Ontja fia után bő könnyhullatásit,
 Mert nem gyermek-módra jöttünk ki, perelni,
 Megmérközetenül aztán vissza menni.

De ha meg akarod tudni nemzettségem,
 Tudd meg, noha tudják nagy messze vidéken:
 Dardanosz Zeüsztól származását vette,
 A ki Dardánia országát szerzette,
 Mert az ember-nemzet Ilioni vára
 Nem épült még akkor ki a szép rónára,
 Népe patak-ontó Ida tövét lepte.

Erikhthoniosz volt e Dardanosz ága,
 Minden embereknél nagyobb gazdagsága,
 Három-ezer kancza legelőjén jára,
 Kényes valamennyi gyenge csikájára.

Az északi szél is, a mint legelének;
 Megszerette őket, közibök állt *ménnek*,
 Öltvén szép sörényes termetet magára,
 Tizenkét szép csikók fogantak utána.

A búza-kalásznak hegye se görbült meg,
 Mikor a vetések fölött átrepültek,
 Széles tenger hátán úgy végig szaladtak,
 Hogy a fehér tajték sem tört meg alattok.

Erikhthoniosz volt atyja Trósz királynak,
 Trósznak viszont három magzati kiválnak:
 Ilosz, Asszarakosz, és az összeséges
 Halandók legszebbje, tündér Ganymédes,
 A kit az istenek el is ragadának,
 Szépségeért tették Zeüsz pohárnokának.

Ilosz vala atyja jó Laomedonnak,
 Laomedon ez ötnék: Priamosz-, Tithonnak,
 Klytiosz-, Lampusznak és Hiketaonnak,
 Kit méltán az Aresz nemzetének mondnak.

De Asszarakosznak Kapysz a magzatja,
Kapysztól Ankhizes magát származtatja,
Én im Ankhizestől, Priamosztól Hektor . . .
Hát ez az én vérem, fajom ágazatja.

Zeüsz kezei bennünk, a mint neki tetszik,
Lankasztják az erőt, vagy pedig megedzik.
De ne feleseljünk itt a téren állva,
Perlekedő szóval, gyermekek módjára.

Annyit lobbanthatnánk egymásnak szemére,
Száz-evezős hajó megrakodnék véle;
Ember nyelve hajlós, könnyű megforgatni,
Tág legelő a szó, lehet válogatni,
Szóra szót, rá-valót, én is tudok adni.

De mért is kellene itt harcolnunk szóval,
Sok sértegetővel, hiábavalóval;
Mint két feldühödött indulatu asszony
Böszülten egymásnak esik a piarczon,
Igazat, koholtat ott összebeszélnek,
A hogy a nyelvökre adja a nagy méreg.

Hát hiába beszélsz, tűzben ég a lelkem,
Ijesztéseiddel meg nem ingatsz engem,
Valamig egymással össze nem mérközünk:
Jer, hát próbáljuk ki érczes kelevézünk!"

Szolt s a szörnyűséges paizs ellen hajta,
A kelevéz ércze nagyot kondult rajta,
Hogy megrendült bele Akhillesz maga is,
Messze kitartotta magától a paizst,
Félt, hogy a rengő rúd könnyen átszakajtja.

Esztelen! Eszébe sem jutott az néki,
Hogy az isteneknek drága ajándéki
Nem könnyen romolnak, össze sem is törnek,
Bármily ütésére halandó embernek:

Énéász sem tett kárt Akhillesz pajzsában,
Dárdája fennakadt annak aranyjában ;
Két rétvét átjárta, hárma maradt épen,
Mert a Sánta-isten szerzette öt-rétben :
Két külseje rézből, két belseje ónból,
Középső lemezze verve szín-aranyból,
Hát a dárda hegye megakadt középén.

Most rengő dárdáját Akhillesz vetette,
Énéász szép kerek pajzsát megütötte,
Találta is szélén ; leg-gyengébb ez a rész,
Vékonyan borítja mind a bőr, mind a réz,
A pélioni kőris meg is hasogatta,
Recsegett, ropogott a paizs alatta.

Énéász rettenvén zsugorodott össze,
Magától a pajzsot kitartotta messze,
Háta megett földbe fúródott a dárda,
A mint a pajzs külső peremit átjárta.

A kelevéz élet ekként kikerülte,
De szemeit sötét fájdalom megülte,
Reszketve látta a dárdát háta megett,
Mely neki volt szánva, de a földbe szegett.

Akhillesz pedig most éles kardját vonva,
Éles üvöltéssel Énéászra ronta.
De Énéász viszont nagy követ emele,
Mai ember, kettő, alig bírna vele.

Ő pedig forgatja csak könnyű erővel,
Sujtaná is agyon Akhilleszt a kővel,
De megóvjá a hőst pajzsa, vagy sisakja,
Szomorú halálát tőle hátráltatja.

Peleüsz fiának viszont kardja éle
Énéásznak rontott volna életére,
De a Földrendítő hamar észrevette,
A halhatlanokat így figyelmeztette :

„Jaj nekem, már látom, Hádesz felé halad,
Énéász Akhillesz csapásai alatt!
Esztelen, igen hitt a Messzelövőnek,
Pedig a haláltól nem mentheti ő meg!

De mért kellene e bajnoknak meghalni?
Miért a vétlennek vétkesért lakolni?
Kedves ajándékot sohasem sajnálta,
Kikkel a magasság lakóit szolgálta:

A halál torkából, jertek, szabadítsuk,
Halálával Zeüsz fel ne háborítsuk,
Mert ő azt akarja, életben maradjon,
A Dardanosz ága soha el ne fogyjon,
Kit ő minden asszony-embertől született
Gyermekei között legjobban szeretett.

Mert Priamosznak már meggyűlölte ágát,
Énéász öröklí Priamosz országát,
Utána fiai, ezek ivadéki!“
— A nagyságos Héra válaszola néki:

„Földrendítő, ez a te dolgod, te lássad,
Énéásznak lesz-é, s mint, szabadulása,
Segítesz-e rajta, vagy magára marad,
S elvérzik Akhillesz csapásai alatt:

De mi, Pallasz és én, esküt tettünk s teszünk,
Soha Ilionnak meg nem kegyelmezünk,
Ha rá az akhivság tűz-esőt szórna is,
Ha az egész Trója lángba borúlna is.“

Hogy ezt megértette a Föld Rengetője,
A dúlakodásban tört rögtön előre,
Dárda, nyíl-süvöltés közt meg is érkezék,
A hol Énéásszal Akhillesz ütközék.

Köddel vonta mindjárt Akhillesz szemét be,
 Énéász pajzsából a dárdát kitepte,
 Bajnok Akhillesznek vetvén lába elé,
 Énéászt felkapta, magasra emelé.

Énéász rohant most, isten vette ölbe,
 Ember- s ló rendeken magát által törte,
 Így a csatamező szélére érkezett,
 Hol a kaükon nemzet harczra vértkezett;
 Ott a Földrendítő mellette megállván,
 Inti hamar szóval, ekképpen dorgálván:

„Énéász, mely isten vert meg ily vaksággal,
 Hogy ütközni mertél Peleüsz fiával,
 Holott mind ereje nagyobb a tiednél,
 Mind a kedvessége több az isteneknél.

Hát ha valamikor szembe léssz még véle,
 Kerüld ki, mert meghalsz végzet ellenére,
 Majd ha ő elesik, sorsa utol-érvén,
 Attólfogva bátran küzdj a sorok élén,
 Mert egy akhívnak sem jutsz a fegyverére.“

Így mindeneket jól megmondván, ott hagyta,
 Majd Akhillesz szeme ködjeit oszlatta;
 Széttelint a bajnok, szemeit mereszti,
 Igen sóhajtozván panaszolni kezdi:

„Mely csuda! A dárdám itt fekszik előttem,
 S nincs sehol a bajnok, a kire kilőttem,
 Látom már, istenek Énéászt szeretik,
 Holott én azt hittem, ezzel csak kérkedik.

Hadd menjen! Mérközni többet se lesz kedve,
 Örülhet, tőlem ily könnyen menekedve.
 Most menjünk, lelket az akhívban kelteni,
 Más Trójaiakra őket vezérelni!“

— Szólt, s a sorok közé rohant serkentgetve:

„Most lelkes Akhivok, ne vesztegeljeteK,
Ember ember ellen tusára keljeteK,
Noha bátor vagyok, mégis nehéz nékem
Egymagamnak győzni ennyi ellenségen,
Sem Pallasz, sem Áresz, halhatatlan lények,
Nem bírnák betömni torkát ily örvénynek.

Kezeim, lábaim, míg bírják, mozognak,
Hiszem, egy perczre is meg nem zsihbadoznak,
Soraikra török, s majd nem nagyon örül,
A ki trójai a dárdám elé kerül.“

De viszont Hektor is Akhilleszszel versent-
Kiáltván, hadában viadalra serkent:

„Peleüsz fiától meg ne rémüljeteK,
Harczot isteneknek én is izenhetek
Szájjal; de baj lenne kelevézsre menni,
Mivelhogy ők sokkal erősebbek mint mi.

Akhillesz is sokat magában elvégez,
Némelyik beválik, sok nem megyen véghez.
Égő tűz legyen bár a két keze, mégis
Kihivom, ha mint a tüzes vas, úgy ég is.“

Szavára dardanok kopjákat emeltek,
Harsány riadással sorakozva keltek,
De Phoebosz-Apollo, Hektor elé állván,
Megintette ötet, ekképpen dorgálván:

„Hektor, Akhilleszszel most te ne tűzz össze,
Hátrálj, a sokaság közzé keverőzve,
Netalán dárdája rád egyenest szálljon,
Vagy éles kardjával halálra találjon.“

Hektor az isten-szón igen megrémüle,
Mindjárt is a sereg mélyébe kerüle;
De nagy erejében Akhillesz öltözve,
Rohant a dardanra, szörnyen üvöltözve.

Elsőbb Iphitiont, Otrynteüsz fiát,
Nagy népek vezérét dárdával veri át,
Kit a városokat dúló Otrynteüsznek
A gazdag népében ragyogó Hydében,
Havas Tmolosz alján Náisz nympha szült meg.

Ezt kiugortában homlokán találta,
Ketté koponyáját hasítá a dárda,
Nagyot dobbant, mikor lebukott a földre,
A dicső Akhillesz szólt most dicsekedve:

„Otrynteüsz fia, rettenetes ember,
Itt heversz megölve az én fegyveremmel,
Kinek a gygúi tó a szülő-helye,
Hol halas Hyllosznak, rohanó Hermosznak
Mellékein terül atyáid mezeje!”

Így szólt dicsekedve, míg Iphitionnak
Szemein a halál ködei borongnak,
Testén a paripák gázolnak keresztül;
Száguldván a hadak élén szekeresül.

Aztán Démoleont, az Anténor fiát,
Haderő bajnokot vakszemén veri át.
Sisakja lemezzét kelevézzé rontja.
Egybe roncsolódik agyveleje, csontja;
Hanyatthomlok így a földre terítette,
Majd Hippodamoszra a sort kerítette.

Szekeréről ugrott ez le, s futni kezdett,
Válla közé a hős kelevézt eresztett,
El is esett ott, a földet megheverte,
Nagyot bődült, mikor lelkét kilehelte;

Mint a bika bömböl, mikor erős szolgák
Pozeidáon elé kötélén hurczolják,
Kedves áldozatját az isten örvendi:
Csontja közül lelke oly bömbölve ment ki.

Majd Polydoroszra kelevézt hajított,
Kit atyja Priamosz harcztól igen tiltott,
Mert ez volt legkissebb, legkedvesebb fia,
Igen kevély volt a könnyű lábaira.
Most is ott szaladgált gyermek-botor észszel,
Az első sorok közt balga tüntetéssel,
S leverte lábáról az Akhillesz nyila.

Mert mikor az első sorból kiszökölle,
Háta közepébe a dárda szögelle,
Ott, hol arany csatok drága öve bogját
S páncélja két szélét összetartva fogják.

Köldökén szakadt ki a kelevéz ércze,
Nagy jajszóval bukott Polydorosz térdre,
Halál éjtszakája szállta meg szemeit,
Fogta két kezével kiomló beleit.

Hektor észrevette öcscsének veszélyit,
A mint ott fetrengett, s markolta veséit:
Szemét elborítá szédülés felhője,
Nem is akart többé távozni mellőle.

De mint emésztő láng rohant Akhilleszre,
Éles kelevézzét ellene szegezve;
Akhillesz kilépett, mihelyest meglátta,
Dicsekedő szóval ekképpen kiálta:

„Itt az ember, a ki szivem megsebezte,
Ki miatt lőn legjobb bajtársamnak veszte,
Most nem fogjuk egymást többé kikerülni,
A hadak ösvényén nem fogsz menekülni.“
S folytatta haraggal: „Jer“, úgymond, „közelebb,
Hogy minél hamarabb végezhessek veled!“

Nyugodtan szavára felel Hektor menten:
„Akhillesz, ne véld, hogy pusztá szóval engem
Megfélemlithetsz mint valamely gyermeket,
Szitokra szitokkal én is felelhetek.

Tudom, hogy bátor vagy, erősebb is mint én,
De isten kezében van a sorsod szintén,
Egy dárdavetéssel, — az enyim se csorba, —
Én is fektethetlek tégedet a porba.“

Így szólt, s Akhilleszre dárdáját vetette,
Pallasz megbénítá azt egy lehellettel,
Visszafordította a nagy Hektor elé,
Hogy lábaihoz hullt, s a porondot veré.

Most Akhillesz támadt öldöklő kézzel,
Iszonyú haraggal, rémes üvöltéssel,
De Hektort Apollo (Isten! könnyű néki!)
Sűrű fellegekkel elborítva védi.

Háromszor a bajnok kardját rá-emelte,
Mind a három izben csak a ködöt szelte,
De hogy negyedszer is czélját tévesztette,
Zordúl, mint egy isten, őt megfenyegette:

„Kutya! kikerülted most is a haláloed,
Köszönd Apollónak, ki melletted állott,
Kinek nyilzúggás közt fogadkozni szoktál;
Majd valamely isten mellettem is ott áll,
Ha összekerülünk, akkor végzek veled!
De most megyek tovább; ölöm a kit érek!“

Mindjárt is Dryopszot vágta meg a torkán,
El is esett rögtön, lábaihoz rogyván.
Azután Demukhoszt, a Philétor fiát,
Támadta meg, a nagy vitézlő daliát.
Kelevézzel elsőbb által verte térdét,
Úgy a pallosával szaggatta ki éltét.

Majd Laogonoszt és Dardanoszt támadja,
Szekeőkről Biász fiait forgatja,
Egyiket dárdával, másikat kardjával,
Életük világát együtt oltogatja.

Troszt is, az Alasztor fiát ott leveri,
Térdeit ölelvén, hiába kérleli,
Kegyelmezzon néki, hagyja ötet élve,
Mert lám egy-ivású volna úgy is véle ;

Balgatag, nem tudta, hogy kérlelhetetlen,
Hogy szíve kő, kemény, engesztelhetetlen.
Mig karjai lábát átölelve tartják,
Májába forgatja Akhillesz a kardját,
Májával a vére kiszökkent mellére,
Elhagyta az élet, éj szállt a szemére.

Mulioszt fültövön kelevézzé vágja,
Hogy a másik fülén tört elő fülánkja.
Aztán karddal vágott Ekheklosz fejére,
Füstölgött a forró vértől a kard éle.
Agénor fia volt, jött a bibor-setét
Halál s komor végzet befogni a szemét.

Aztán Deukaliont, a hol a könyöknek
Idegi az ember karján egybe szöknek ;
Szaladni se próbált, csak állt a hős előtt,
Megsebesült karján a halál vett erőt.

Akhillesz a fejét nyakáról leszelte,
Sisakostól együtt messzére vetette,
Veleje kiszökkent, gerinczéből omlott,
Törzse földre bukva verte a porondot.

Szállt tovább Rhigmoszra, Peireosz fiára,
— Thrákok termő földje volt ennek hazája, —
Egyenest a nagy ércz tüdejének rontott,
Szekeréről mindjárt alá is zuhant ott.

Ott Areithooszt is, a Rhigmosz szolgáját,
Mikor fordította volna paripáját,
Szekeréről éles láncsával leverte,
Lovai rettenve iramodtak szerte.

Mint mikor kigyúlad a kopár hegy alja,
A völgyi erdőket emésztő tűz nyalja,
Forgó szelek szárnyán a láng messze röpköd:
Oly dúlást visz véghez Akhillesz közöttök,
Rombol, mint egy isten, a dardan hadakban,
Nyomán, a merre jár, foly a vér pataokban.

Mint mikor a gazda árpa nyomtatásra
Fogja a tulkait, s hajtja az ágyásra,
A szép kerek szerűn a két busa ökre
A szalmát, a kalászt aprózza törekre:

Úgy taposta őket Akhillesz két lova,
Holtakon, pajzsokon száguldozván tova;
Csupa vér a tengely, véres a saráglya,
A mint a ló lába, s a kerék felvágja.
Mert nagy dicsősségre Akhillesz éhezék,
Por és vér borítja győzhetetlen kezét.

HUSZONEGYEDIK ÉNEK.

Már a trójaiak Xanthosz szép vizének
Kanyargó partjáig futva érkezének,
— Halhatatlan Zeüszt e folyót nemzette; —
Akhillesz ott őket ketté rekesztette.

Egyiket a sikon Trójának teleré,
Hol Hektor még tegnap az akhivot veré,
Bőszült erejével szórva széjjel őket;
Most a dardan futva lepi a mezőket,
Héra is ködöt vet szaladásuk elé.

A másik ott szorúl; a sebes folyamnak
Ezüst hullámiba szédülve rohannak,
Felharsan a mélye, nagyot csobban habja,
Köröskörül a zajt a part visszacsapja,
Uszkálnak alá-fel, jajjal teli szájuk,
Itt is, ott is a víz örvényt nyit alájuk.

Mint a sáska-sereg, emésztő tűz elűl
Felkelvén, valamely folyó felé repül,
De helyről helyre a láng tovább kergeti,
Mig magát fáradtan a folyóba veti:
Úgy hullt a dardannak lova és embere,
Akhillesz a vízbe úgy kergette bele.

Most nagy gyilkos munkát a bajnok határoz,
Támasztja dárdáját egy tamarisz-fához,
S tör, mint egy had-isten, egy szál karddal elé,
Konczolja rakásra őket mindenfelé,
Jaj-szavakkal üvölt, a kit ér pallossa,
Vérük a folyamot megfesti pirosra.

Mint szörnyű czet előtt a halak ijedve
Siklanak, elbujván a parti üregbe,
Mivel, valamelyet utolér, felfalja:
Rejteket keresvén odvas szikla-aljba:
A dardan a szörnyű folyamot úgy lepte.

Mikor az ölésben karja már kifáradt,
Tizenkét ifjakat élve összeválaszt,
Patroklosznak lesznek méltó áldozatja,
Mint az özborjakat, maga előtt hajtja.

Maguk szép szíjjával köti kezök hátra,
Kit dolmányon függve hordtak a csatákra,
Társaira bizza, hajókra hurczolni,
Maga pedig rohan tovább is konczolni.

Ott Lykaonnal, a Priamosz fiával
Találkozik, a mint a vízből kilábbal.
Ezt az atyja telkén egyszer már elfogta,
Egy éjjel meglepte, magával hurczolta;
Egy vad figefának ágai közt rekedt,
Szekérkasnak való gyenge vesszőt szedett.

Hajón a palotás Lemnoszba vitette,
A Jázon fiának árúba vetette,
De nagy áron ettől Imbrórszi barátja,
Ejjetion király, csakhamar kiváltja,
Fényes Arisbébe elviteti; onnan
Szökve került vissza Trójába ujonnan.

Csak tizenegy napja múlt hogy visszatére,
Kedves bajtársai kívánt öröme,
De valamely Isten bosszuló haragja
Tizenketted napra ime kézre adja,
S most szállnia kell a Hádesz fenekére.

Akhillesz az ifjat vette hamar észre,
(Sem pajzsa, sisakja, hagyján kelevézzze,
Mivel valamennyit elhányta a földre,
Mikor a folyamból kijött elgyötörve,
Úszásban fáradság, futásban veriték
Karjait, térdeit igen kimeríték)
Így szólt ő szívében nagy megilletődve:

„Jaj bizony nagy csudát szemeim szemlélnek,
A kiket megöltem, újra megint élnek!
Miként kerülnek ők elő a föld alul?
Ím, ez az ember is, kit eladtam rabul,
Lemnosz szigetéről ide miként tér meg?

A sós-vizű tenger sem állt neki ellent,
Mely annyi másokat visszatart, elrettent!
De hadd próbálja ki kelevézem éle,
A hová most küldöm, onnét visszatér-e?
Vagy megvonja magát az anyaföld alatt,
Hol a legbátrabb is mozdulatlan marad.”

Mig ekként ezeket gondolta elméje,
Rettegéssel amaz sietett feléje,
Éltéért akarna lábához borúlni,
Fekete Párkáktól ekként szabadúlni.

Akhillesz dárdáját ölésre emelte,
De Lykaon magát elébe vetette,
A vérszomjas dárda feje fölött vág át,
A földbe furódik, meghorzsolva hátát.

Most Lykaon a hőst igen engesztelni,
Egyik kezével a térdeit ölelni,
Másikkal a dárdát, — el sem is ereszté;
Könyörgő szavait sebtén imígy kezdé:

„Ó Akhillesz ne bánts, könyörülj meg kérlek,
Zeüsz oltáraként ölelem a térded;
Atyámtól, anyámtól mikor elragadtál,
Lám kenyered ettem, a míg el nem adtál
Száz-tulok-érőért Lemnosz szigetére,
De most három-annyi lesz váltságom bére.

Még csak tizenkétszer virradt rám a hajnal,
Mióta hazáig jutottam sok bajjal,
Gonosz sorsom újra kezeidre vetett,
Bizony Zeüsz engem igen gyűlölhetett.

Anyám Laothóé engem bizonyára
Rövid életre szült, vén Altesz leánya,
Alteszé, Lelegek harczos királyáé,
Szatnioisz mentén Pedazosz uráé;

Hát Priamosz ötet feleségül vette,
Sok más asszonyok közt asszonyává tette,
Fiaiul neki két magzatot szült meg:
Te most mindkettőnknek elvészted fejünket.

Egyik már szenvedte dárdádnak csapását,
Polydort megölted, amaz istenmássát,
Most én következem, nem szabadúlhatok,
Mert valamely Isten kezedre juttatott.

De mondok valamit, ha szivedre vennéd,
Ne ölj te meg engem, gondolja meg elméd!
Mert nem vagyok Hektor méhbeli testvére,
Kinek kezén száradt nagy bajtársad vére.“

Priamosz szép fia ekképpen könyörgött,
De zordon szóval a bajnok visszadörgött:
„Esztelen, váltságról hallgass és ne beszélj;
Mig Patroklosz fejét nem érte a veszély,
Addig a dardan is jobban volt kimélve,
Elfogtam, eladtam valamennyit élve.

De most akárkit ád az isten kezemre,
 Fegyveremen várja végső veszedelme,
 Keserves halállal, a ki csak trójai,
 Meghal mind, főként a Priamosz fiai;
 Te is meghalsz; ne nyögj! Patroklosz is szinte
 Meghalt, pedig külömb ember vala mint te!

Nézz meg engemet is! Szép és nagy dalia,
 Egy nagy bajnok és egy istenasszony fia:
 Mégis a hatalmas párka és a halál,
 Akármerre járok, követ, nyomomba jár,
 — Hajnalban vagy délben avagy alkonyattal —
 Leverhet idegről repülő nyilakkal,
 Vagy valamely bajnok dárdája megtalál.“

Szolt s szava Lykaon szivét megdermeszté,
 Térde, keze elhullt, dárdát elereszté,
 Összeroskadóban két kezét kitérta,
 Fejére Akhillesz pallosát úgy várta.

Nyaka közelében a válla pereczét
 A hős csapásai mindjárt el is metszék,
 A nagy kétélű kard testébe merüle,
 Lykaon a földön arczczal elterüle,
 Feketére festé vére a porondot,
 Akkor lábán fogta, a folyóba dobta,
 Kérkedvén Akhillesz ilyen szókat mondott:

„Menj a halak közzé, szopják ki a véred;
 Anyád a teritőn nem sirat el téged,
 Örvénylő Szkamander a tengerre visz le,
 Ott valamely nagy hal felszökken a vízre.
 Jól lakik belőled, megrágja kövéred.

Addig öldököllek, hátatokat vágva,
 Mig a szent Ilion meg nem lesz alázva.
 Az ezüst folyam is, kinek a kedvére
 Annyi tulkoktoknak folyt áldozat-vére,
 Annyi lovat élve temettetek belé,
 Vízével hiába áll az útam elé!

Szólt, de a folyam is lázzadt haragjában,
 Tanakodni kezdett erőssen magában:
 Miként béníthatná Akhillesz kezét meg,
 Elejét vehetné dardanok vesztének.

Ím most Aszteropászt Akhillesz támadja
 Aszteropászt, kinek Pélegon volt atyja,
 Ez pedig fia volt Axiosz vizének,
 Mert szép Periboia s Axiosz folyója
 Egymásba szeretvén megölelkezének.

Hát Aszteropász a folyamból kikelve,
 Szemközt állott vele, két dárdát emelve,
 Xanthosz is erejét, szívét megnevelte,
 Mivel a sok ifjat igen keserülte,
 A kiket Akhillesz a folyamba fojtott,
 Egymásra vagdaltván, nem könyörült rajtok.

Így mikor egymással lettek vala szemben,
 Szólt bajnok Akhillesz Aszteropász ellen:
 „Ki vagy, honnét jöttél ide? Mert jaj annak,
 A ki útjában áll az én haragomnak.“

Felelt a Pélegon ékes fia szépen:
 „Mit tudakozod te az én nemzettségem?
 Messzi Péonia termő mezejéről,
 Dárda-vető népem ide vezetém föl,
 Tizenegyed-napja lőn megérkezésem;

Axiosz folyamtól származom én, melynek
 Vizei a földön legszebben ömölnek.
 Ez a nagy dárdázó Pélegont nemzette,
 A kinek, úgy mondják, én volnék szülötte,
 De jer, engedjük most a szót a fegyvernek.“

Így szólt fenyegetve. Most Akhillesz kezdte,
 Atyai körissét ellene szegezte.
 Aszteropász gyorsabb, kétkézre is tudja,
 Egyszerre röpült rá két kelevéz-rúdja.

Nagy pajzsát ütötte meg az egyik dárda,
De nem törhette át, noha jól találta,
Mert ellent állt a pajzs ércz-arany lemezze.
Istenajándékul volt abba helyezve.

Jobb karját a másik sebzette könyökben,
Sugárban utána fekete vér szökken,
Azután tovább száll, földbe fut a nyele,
Bár hústra éhezett, nem lakott jól vele.

Most Aszteropászra Akhillesz vetette,
De gyilkos kőrisse útját tévesztette,
Magas part oldalba vágta bele élit,
Nagy erővel szállván, bele is állt félig.

Aszteropász mindjárt fogta erős kézzel,
De nem boldogult a kőris-kelevézzel,
Háromszor akarná fészkeből ragadni,
Háromszor a munkát abba kelle hagyni.

Hozzá fog negyedszer, kitörni próbálja,
Hatalmas kezében hajlik is a fája,
De im Akhillesz is éles kardját vonja,
Aszteropászt ádáz dühvel megrohanja.

Nem nagy fáradsággal ketté vágja éltét,
Csapásai húsát köldökénél érték,
Elesett hörögve, kiomlott a béle,
Éjféli setétség borult a szemére,
Akhillesz a holtat azonnal melleszté,
Mellére taposván dicsekvését kezdé:

„Látod, még ha Folyam fia is az ember,
A Zeüsz fiával nem jó szállni szembe,
Ősödül emlegetsz holmi Folyót, nagyot,
En meg a nagy Zeüsz ivadéka vagyok.
Peleüsztól eredtem, Áiakosz fiától,
Nagy sok Myrmidonok hatalmas urától,
S Áiakosz bizonynyal Zeüsztól sarjazott.

Valamint királya Zeüsz minden folyamnak,
 Kik mindenünnen a tengerbe folyamnak,
 Úgy hatalomban is a Zeüsz magzatja,
 Folyók ivadékát igen meghaladja;
 Téged is nagy Folyam kívánt megmenteni,
 De nem szabad neki Zeüszszel küzdeni.

Király Akhelaosz sem mérközik vele,
 Sem a mély örvényű Oceán ereje,
 Kiből minden folyók, tengerek fakadnak,
 A ki anyja minden kútfőnek pataknak:
 De Zeüsz villámától, szörnyű mennykövétől,
 Ha megdörren az ég, ő is elsötétül.“

Így szolt, s dárdáját a partból kiszakajtja,
 Amazt a fövényen elterülve hagyja,
 Ott fekete habok tetemit csapdossák,
 Angolnák és halak meglepik, mardossák,
 Zsirja és veséje lesz halak falatja.

Akhillesz pedig a Peónokra támad,
 Folyam mentén ezek bomlottan futának,
 Látván, Akhillesznek csordult a kezére,
 A legbajnokabbik péón ember vére.

Therzilokhoszt, Midont, Mnézoszt, Thrazioszszal,
 Opheleszteszt, Aszty-pyloszt Ainioszszal, ...
 És még többeket is felkonczolna ottan,
 De a Folyam-isten, felháborodottan,
 Emberi alakot öltözve magára,
 Kiált a mélységből s ekképpen dorgálja:

„Akhillesz. böszült vagy, van is hozzá erőd,
 Kedvességben is állsz az istenek előtt:
 De ha már a dardant Zeüsz adta kezedbe,
 Kelj innen, s munkádat a mezőn fejezd be.

Holtaktól hajjaim már is megdagadnak,
 Tengeri útjokat futván, fennakadnak;
 Mégsem fáradsz bele, nagy rémületesre!
 Elég immár, hagyd el, népek fejedelme!“

A gyorslábú bajnok vissza ezt felelte :
„Úgy lesz, a mint mondod, Zeüsz-isten neveltje ;
De a kevély dardant mindaddig aprítom,
Mig várossa fala alá nem szorítom ;
Hektorral ott össze fegyveremet mérem,
Vagy én ölöm őt meg, vagy ő ontja vérem !“

Így szólt, s a dardanra, mint egy isten rohan.
Apollóhoz fordul most a sebes folyam :
„Jaj te Ezüst-ijjas ! Zeüsz-isten szülötte,
Trója népét atyád lelkedre kötötte,
Védelmezzed, ójjad nap hanyatlásáig.
Mig homály nem lepi a föld barázdáit :
De nem igen töröd magadat érette !“

Mig Xanthosz imigyen panaszolt hiába,
Akhillesz a partról beugrott sodrába ;
Most a folyam duzzad, elkezd háborogni,
Mélységet kiáltván mélysége, forogni, —

A kiket Akhillesz holtan belehánya,
Bömbölve, mint bika, fölveti, kihányja,
De gyöngéden ójja azokat, kik élnek,
Rejtekébe rejti az örvénylő mélynek.

Akhillesznek sincs már, lábát hova vesse,
Holott a hab víjja, paizssát verdesve.
Megragadt egy szálfát, belekapaszkodott,
Melyet a sebes ár többől kiforgatott, —

Felszakadt a föld is tövén köröskörül,
Szép koronájával a folyamba merült,
Gátolta is a víz rohanó futását,
Által is hidalta dagadozó hátát :
Akhillesz hát erre kap fel az örvényből,
S kezd futni a síkon, teljes erejéből.

De a Folyam-isten nyúgodni se hagyja,
Tarajos hullámit utána ugratja,
Ha a bajnok útját el- be-keríthetné,
Dardanok vesztének elejét vehetné.

Fut előtte a hős, kezdi szökkenésit
Minden szökkenésre egy dárda-vetésnyit,
Röppen, mintha csak a levegőben járna,
Mint a fekete sas könnyű erős szárnya;
Mellén az ércz pánczél iszonyúkat csendül,
De bármint futna is a veszedelemből,
A folyam mindenütt zúgva mén utána.

Mint mikor a kertész sötét kutfő vizét
Kertje csemetéi közé ereszti szét,
Csatornát, kapával mélyítvén, tisztogat,
Kavicsot görgetve megered a patak,

Megcserdül, morajlik, a hol jut lejtőre,
Megfut a kertésztől, iramlik előre:
Akhillesznek, noha gyors is, a folyamnak,
Áradó habjai úgy nyomában vannak;
Embernél az isten mindig több, erőre.

A hányszor megállott visszatekinteni,
Üldözik-e hát az ég minden isteni,
Valakik odafenn a magasban laknak:
Annyiszor a habok vállaiba csapnak.

Búsultan hiába hág dombos helyekre,
Félre csap a folyam, utána eredve,
Erejét lankasztja, térdeit sanyarja,
Lábai alól a homokot elnyalja:
Most kiált, szemét a nagy égre emelve:

„Hát az istenek közt immár senki sincsen,
A ki könyörülvén, engem megsegítsen.
Azontúl nem bánnám, hadd verne haragja,
Csak most e veszélyből engem kiragadna!

De egyik se vétett ellenem oly nagyot,
Mint az édes anyám, ki magamra hagyott,
Elámitván engem, azt hazudta nékem,
Phoebosz nyilától lesz Trója alatt végem.

De mért is nem ölt meg Hektor engem előbb,
Bajnoknak a bajnok vonván le fegyverét?
Mért szánt engem a sors nyomorú halálra,
Hogy eltemessen egy folyóvíz dagálya?
Mint valamely kanász-gyermek, kit a szélvész
Vadvizes forgóba besodor, s belé vész!“

Így szólt, s egyszeriben Poseidon, Athéne
Ember-alakjokban termettek melléje,
Két kezén ott mindjárt a két isten fogta,
Pozeidáón szólván, így bátorította:

„Peleüsz fia, ne félj, semmitől se rettegj,
Lám én és Athéne itt állunk melletted,
Két ilyen istenek, Zeüsz akaratjából!
Miért félnél hát egy Folyam haragjától?
Mindjárt abbahagyja ostromát, meglátod,
Mi is, ha szót fogadsz, adunk bölcс tanácsot.

Karjaidat addig meg ne pihentessed,
A ki még bír futni, Trójába kergessed,
Hektort is megöljed, hajókhöz úgy térj meg,
Mert ily dicsőséget istenid ígérnek!“

Így szólván, megtértek az istenek közé,
Szavuk a hős lelkét igen megérczezté,
Ment tovább a síkon, nagy vizeket járva,
Halottak, fegyverek úszkáltak az árba:

Bár ellene kelt a hullám fenyegetve,
Gázolta azt, térdét jól felszedezgetve;
Nem is birt a folyam gátat vetni elé,
Mert Athéne olyan erőt lehelt belé.

De Skamandernek is növekedik árja,
Még jobban felbőszül Peleüsz fiára,
Habját felsörényzi, meg is sisakozza,
Felszóval Simoist ekként kiáltozza:

„Jer testvér, álljunk ez ember elé ketten,
Mert fut a trójai előle ijedten,
Mindjárt lerombolja Priamosz nagy várát,
Jer, segíts megszabni dühének határát.

Nyisd meg kútfejeid, patakidat verd fel,
Szinig töltsd az ágyad, habjaid emeld fel,
Kösziklákat, fákat szaggass gyökerestül,
Szilaj harsogással szórd útján keresztül,
Mert már istenekhez kevély magát méri,
Úgy hatalmaskodik e kegyetlen férfi.

De sem a szépsége, sem a nagy ereje,
Meg nem oltalmazza sok ékes fegyvere.
Mikor majd mindezek fenékre kerülnek,
Fölöttük a mélyen vastag iszap ül meg.

Magát is temetem kavics-fövény alá,
Keresi az akhiv, csontjára sem talál,
Sárral és iszappal úgy el lesz földözve,
Zátonyból a sirját én halmozom össze,
Ez lesz ravatalja, melyen a hellének
Innepet szentelnek hősük emlékének.

Szólt, s bömbölő dühvel Akhilleszt támadja
Holtakkal és vérrel elborított habja,
Háborgó vizét mind magasabbra csapja,
Peleüsz fiát is magával ragadja.

De Héra felkiált igen megrémülve,
Netalám a bajnok végképp elmerülne
A nagy Folyam-isten örvénylő mélyében,
Szólt kedves Hephaisztosz fiához ekképpen :

„Szállj ki, Biczebóczám, e böszült folyamra,
Úgy látszik, téged vár, mérközni akarna ;
Öntsd minden tüzedet, jövel segíteni,
Megyek én is Notoszt, Zephiroszt kelteni,
Tengerről eredvén szörnyű forgószéllel,
Pusztító tüzeid ragadozzák széjjel,
Dardant fegyverivel együtt emészteni.

Partjai hosszában gyűjtsd sorra a fákat,
Szórj ellene tüzes üszköket, csóvákat,
Meg ne tartóztasson sem fenyegetése,
Sem mézes szavának édes kérlelése,
Pusztíts és meg ne állj, míg én nem rikoltok,
Akkor abba-hagyod, tüzeid megoltod.“

Tűzforrásit mindjárt Hephaisztosz nyitja,
Előbb a mezőket lángokba borítja,
Sorra emésztődnek, hamvadnak a testek,
Valakik Akhillesz kezétül elestek,
A vizet az égett sikról leszorítja.

Mint elázott ugar gazda öröme,
Megszikkad az őszi szél lehelletére:
Hephaisztosz tüzei a sikot aszalják,
Holtjait hamvasztják, s már a folyót nyalják.

A sok szép tamarisz, a szilasok, fűzek,
Martaléki lesznek az emésztő tűznek,
Sok vízi liliom, lotosz-virág, káka,
Lobbot vet egyszerre a folyam hosszába.

Angolnák és halak rejtőznek iszapban,
Té-s-tova hánykódván, bujkálnak a habban
Hephaisztosz-mester lehellete elől;
Lángban a folyam is, megszólal kérlelőn:

„Hephaisztosz, minden istenek engednek.
Én sem állok ellent emésztő tüzednek;
Nem bánom, Akhillesz tegyen, mint akarja,
Trójából a dardant bár ma kizavarja,
Semmi közöm hozzá, győznek vagy veretnek.“

Így szólt, míg hajjai forrottak a tűzben,
Mint kövér malacznak zsirja forr az üstben,
Mikor száraz fával megrakják az alját,
Oldalát a lángok köröskörül nyalják.

A szép folyású víz olyan lánggal lobog,
 Állanak egy helyben, nem folynak a habok,
 Hephaisztos elméje úgy megzsugorítja;
 Most Hérát a Folyam könyörgvén szólítja:

„Héra, mért zavarja fiad a folyásom?
 Miért tombol rajtam bőszebben mint másan?
 Lám én sem vétettem te ellened többet,
 Mint mások, kik Tróját segíteni jöttek.

Ám ha úgy kívánod, én felhagyok veled,
 Csak pusztító dühét amaz is tegye le.
 Esküvel is ime tenéked fogadom,
 Trója veszedelmét fel nem tartóztatom,
 Ha az egész Tróját tűz emésztene is,
 Ha Tróját az akhiv földig égetné is.“

Fehérvallú Héra ezt mihelyest hallja,
 Kedves Hephaisztosz fiának javallja:
 „Dicsősséges fiam, hagyd abba, mert földi
 Ember miatt istent nem illik gyötörni.“

Hephaisztosz megoltja tüzeit egyszerre,
 Folyni kezd a víz is, tér rendes mederre,
 Hogy Xanthosz meghódolt, pihennek mindketten,
 Héra parancsolt így, haragja-feledten.

* * *

De az istenek közt most gyűl még a harag,
 Ádáz indulattal táborra oszlanak,
 A föld rendülése, egek harsogása
 Közt nagy csattogással rontanak egymásra.

Zeüsz az Olymposz élén ülve hallja,
 Nyilik is a szíve örvendő kacajra,
 Hogy az istenek így egymás ellen keltek,
 Farkas-szemet nézve nem is vesztegeltek.

Mert ime Áresz, a pajzsok tördelője,
Ércz kelevézzével szökkenék előre,
Pallasz Athénére csóválva vetette,
Szidalmazó szóval ekképpen illette :

„Te kutya-légy, miért böszül így a lelked?
Az isteneket is egymás ellen kelted;
Tudod-e, mikor rám Diomédeszt hoztad,
Sebző kelevézzét nékem irányoztad,
Sőt magad is én rám dárdádat vetetted,
Gyöngé szép bőrömet igen megsebhetted :
Im most én is rosszal fizetem a rosszat !“

Érczét a kösöntyűs szörnyű pajzsra veti,
Zeüsz mennyköve is de azt meg nem törheti ;
A vérszomjas Áresz dárdáját Athéne
Fel is fogta véle, s legott hátralépe ;

Egy nagy barna sziklát, ormótlan darabot,
— Ott hevert a földön — két kézzel felkapott,
Határnak tették ezt a régi emberek,
A bösz Áreszt nyakán ezzel ütötte meg.

Minden tagja elhalt, lőn szörnyű eleste.
Hét egész láncz földön terült végig teste,
Haja porban csapzott, fegyveri zördültek,
Athéne ajkai mosolyra derültek,
Nagy diadalmában így szólt dicsekedve :

„Nyavalyás, én hozzám te magadat mérted !
Melyőnk az erősebb, most már bizony érted ;
Mégfogott az átká az édes anyádnak,
Ki miatt szemeid még több bút is látnak,
A mért az akhivot ott hagytad magára,
Szegődtél a kevély Trója oltalmára !“

Így szólt s elforditá fényes tekintetét,
Aphrodite pedig fogta Áresz kezét,
Nagy sűrű nyögések között elvezette,
Sok időbe telt, míg magát összeszedte.
Ezt a fehér vállú Héra asszony látta,
Mindjárt Athénéhez ily szóval kiálta :

„Nézd csak, Pajzsos-isten győzhetetlen lánya,
Ez a kutyalégy még a bátyját kirántja,
Ez isten-ostorát, az ember-seregnek
Táborán át viszi; eredj csak,-kergesd meg!”

Örömmel Athéne utánok eredvén
Ökölrel sújtotta Aphroditét mellén;
Elalélt a szíve, térdei megtörtek,
Áresz, Aphrodité a porondra dőltek;
Szólt rájuk Athéne, ekként dicsekedvén :

„Így járjanak mind, kik Trója pártján vivnak,
Ellenségei a pánczélos akhivnak!
Mért nem mind oly bátrak, makacsok a harczon,
Mint Áresz bajtársa Aphrodite asszony?
Ki ellent mer állni az én haragomnak:
Majd rég vége volna akkor Ílionnak!”

Fehér vállú Héra mosolyogva nézte,
De Poseidáon most Apollót idézte:
„Összedugott kézzel mért állunk mi veszteg,
Holott a többiek viadalba kezdtek?”

Zeüsz érczházába szégyen lenne nekünk
A magas Olympra mérkőzetlen térnünk.
Kezdd el; te vagy ifjabb, s ez az ifjabb dolga,
Hozzám, korosabbhoz illetlen is volna.

Nyavalyás, a ki vagy, oly rövid az elméd,
 El-birta feledni egykori sérelmét,
 Melyet istenek közt csak ketten szenvedtünk,
 Mikor Laomedon rabjaivá lettünk,
 Kiszegődött bérért, Zeüsz akaratjára,
 Egész esztendei kész szolgálatjára ;
 Ő csak intett és mi engedelmeskedtünk.

Trójának én raktam széles erős falat,
 Mely védi a várost, megvihatlan marad ;
 Te pedig az Ida erdeit, völgyeit
 Járván legeltetted vánszorgó ökreit :
 De mikor kitellett évi szegődségünk,
 Laomedon gonoszul lefogta a bérünk.

Elkergetett erős fenyegetés között,
 Téged, kicsibe mult, hogy meg nem kötözött,
 Bilincseket vervén lábadra-kezedre,
 Hogy elád valamely távoli szigetre ;
 Fülünk is levágja, igen esküdözött.

Mi pedig szivünkben haraggal megtértünk,
 Hogy meg nem kaphattuk kiszegődött bérünk.
 Hát ezt akarod tán most visszaszolgálni,
 Trója épségéért velünk szembe-szállni ;
 Apjuk jóságáért védeni kívánnád
 Ilion fiait, Ilion leányát ?“

A Messzelövellő felelt néki viszont :
 „Földrengető isten, nem vagyok oly bolond,
 Hogy én valamikor nyavalyás emberek
 Kedvéért kezemet emeljem ellened,

Kik mint a falevél, vigan nevekesznek,
 A föld gyümölcsében egy ideig esznek,
 Azután elhúllnak. Hagyjuk hát reájok,
 Végezzék egymás közt, ha mi van viszályok.“

Így szólott Apolló, aztán hátra tére,
Nem kívánt kerülni jobb-atyja kezére,
De a testvér-húga, vadak királynéja,
Artemisz dorgálván, így kiálta rája :

„Messzelövő, hová lábaid iramnak ?
Poseidon örül a könnyű diadalmak ;
Atyánk hajlékába de te se mégy többé,
Kérkedni, mint szoktál, az istenek közzé,
Hogy szemébe néztél nagy Poseidaonnak.“

A Messzelövellő nem felelt meg erre,
De Hérát ez a szó igen ingerelte,
A Nyil-istennőre rátámadt szertelen :
„Te szemtelen kutya, még szembeszállsz velem ?

Akármily kevélyen hordod a tegzedet,
Bizonyynyal megérzed, ha rád nehezedek,
Még ha az asszonyok oroszlánja vagy is,
Asszonyt öldökölni ha az erőd nagy is.

Jobb volna erdőkben szarvast lövöldöznöd,
Mint erősebbekkel magadnál, ütköznöd ;
De ha örömet e harcban találsz,
Állj csak velem szemben, majd megtudod menten,
Mennyivel vagyok én erősebb te nálad.“

Így szólt, s balkezevel két karján ragadta,
Jobbjával válláról tegzét leszaggatta,
Nyilaival fülön nevetkezve verte ;
Artemisz futkosott, szórta nyilát szerte.

Sírva futott odább, mint a galamb, melyet
Szikla-hasadékba héjja-madár kerget,
— Szabadul, mert sorsa nem szánta fogolynak, —
Íjja, nyila, tegze utánna omolnak.

Argosz-ölő Hermes most Létóhoz szóla :
 „Nem akarok veled harczolni Latóna,
 Mert jól tudom én azt, veszedelmes lenne
 Zeüsz feleségével kelni küzdelemre :
 Mintha győztél volna, eredj ; győzelmeddel
 A halhatatlanok előtt dicsekedj el.“

Így szólt. Létó pedig leányát követte,
 Íjját, nyilát, tegzét a porból felszedte.
 Az pedig elindult Zeüsz ércz-háza felé,
 Ott zokogva borúlt atyja lába elé.

Tagjait tündéri fátyla körülfolyta ;
 Gyöngéden az atyja mágához karolta,
 Édesen nevetve leányát kérdezte :
 „Melyik isten bánt így veled, mintha holmi
 Nyilvános vétekekkel tudnának vádolni?“

Szólt a Süvöltöző szép-koronás lyánka :
 „Fehér vállu Héra engemet megbánta,
 A te feleséged, kitől isteneknek
 Minden versengési, patvari erednek.“

De mig a két isten ekként beszélgetett,
 Szent Ilion felé Phoebosz közelgetett ;
 A város gyönyörű falaiért féle,
 Netalán lerontsák végzet ellenére ;
 A többi istenek Olympra siettek,
 Némelyek búsultak, mások dicsekedtek,
 Ült kiki Zeüsz mellé a maga székére.

* * *

Akhillesz ez alatt rombolva megy tovább,
 Pusztítja a dardant, emberét és lovát ;
 Mint mikor valamely város, porig égve,
 Füstje forgó szélben csapkod fel az égre.

Sokat megöl akkor istenek haragja,
 Soknak rettegéssel szívét szorongatja :
 A trójai népet Akhillesz úgy veszti,
 A kit ér, megöli, a többit ijeszti.

Ar öreg Priamosz, magas tornyán állva
Távrolról Akhilleszt szemléli csudálva,
Ijedten a dardan szalad nyakra-főre,
Semmi fel nem tartja, menekül előre :
A torony ormáról sóhajtvá szállt alá,
Kapun-állóinak im ezt parancsolá :

„Tartsátok szárnyait nyitva a kapuknak,
Mig rémült népeink mind haza nem futnak ;
Majd ha azok itt benn lélekzetet vesznek,
Illeszszétek helyre nyelvét a retesznek ;
Mert Akhillesz hajtja most őket merészül,
Ez a szörnyű ember falainkra készül.“

Szólt, s a kapun-állók, félretolva zárját,
A menekvők elé kapuikat tárják,
Őket mező-szerte Phoebosz vezérelé
Egyenest a város kőfalai felé,

Szomjuságtól, portól ezek lankadának
Akhillesz dárdája villogott utánok,
Mert olthatlan lángban ég a szive ennek
Dicsősségeért a fényes győzelemnek.

Most argivok előtt Trója magas tornya
Össze-omlanék, ha Phoebosz ott ne volna,
Ő nem serkentené Agénor daliát,
Anténor hatalmas, erős, dicső fiát.

De az ifju szívét ő megélesztette,
A halál párkái ellen védelmezte,
Sűrű sötét köddel magát befedezte,
Egy bükkhöz simulva közel állt mellette.

Ám Agénor mikor Akhilleszt meglátta,
Serkent, s a bajnokot tétozáva várta,
Kétség és reménység nagy szívét átjárta,
Nagy búsulásában ekképpen kiálta :

„Jaj nekem, mit tegyek, fussak-é előle,
Merre a többiek futnak nyakra-főre ?
De akkor utolér, megöl mint egy gyávát !
Hátha, míg a többi folytatja futását,
Kikerülhetnék a trójai mezőre ?

Messzire Trójától, idai halmokra,
Elrejtene a hegy valamelyik bokra,
Azután lemosván veritékem szennyét,
Estefelé vissza a városba mennék.

Jaj, de miként támadt e rossz terv eszemben ?
A sikon szaladván nem lát-e meg engem ?
Nem vesz-é üzőbe, utánam eredvén,
Holott ő gyorsabban iramodik mint én ?
Így a Párkák elől ki én nem térhetek,
Mivel ő erősebb, mint egyéb emberek.

Vagy ha a várfalak tövében bevárnám ?
Mert sebet az ércz az ő bőréen is vág ám !
Mondják, halandó is ; nincs több, csak egy lelke,
Csakhogy dicsősségét Zeüsz nagyra nevelte. “
Így szólt, és Akhilleszt bevárván megállott,
Öltre menni véle, megütközni vágyott.

Mint mikor a párducz a sűrűből kitör,
Meg nem retten ebek nagy üvöltésitől,
Szökken a vadászra, nem gondol magával,
Akár nyíllal sebzik, vagy akár dárdával,
Nem tágit, mindaddig életét sem ójja,
Míg vagy maga ott vész, vagy a támadója :

Így lelkes Agénor, nagy Anténor fia
Megmérkőzetlenül nem akart futnia,
Kerek pajzsa alá magát elrejtette,
Harsányan kiáltott, mikor célba vette :

„Akhillesz, elmédben egész nap az forgott,
Trójaiak híres városát megrontod:
De sok nyomor, veszély vár rátok ez alatt,
Mert bátrak, erősek, őrizik e falat,
Benne atyát, anyát, hitvest és gyermeket;
Ha még oly vakmerő, rettenetes erő
Volnál is, a ki vagy, itt lesz véged neked!”

Így szólt, s erős kézzel dárdáját vetette,
Térd alatt talált az, el se tévesztette,
Az új lábszár-pánczél nagyot csörrent belé,
De kárt nem tett benne, rúgta visszafelé,
Mert lám, Hephaisztos jól megszerkesztette.

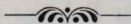
Most Peleüsz fia Agénort czélozza,
De győzedelmétől Apolló megfosztja,
Iktatta előre felhőbe takartan;
Futhatott a harczból nyúgodtan a dardan.

Apolló fortélyi most Peleüsz sarját
Dardan-üldözéstől hamis nyomra csalják,
Agénor alakját öltötte magára,
Így a bajnok előtt Apolló hátrála.

Utána Akhillesz magát mindjárt veti,
A gabonatermő rónákon kergeti,
Majdnem kézzel éri már, mikor egyszerre
Félre csap előtte, le a Skamanderre.

Agénor képével ekként csalogatta,
Mig a többi dardant menekülni hagyta,
Örömmel ezek a városba betértek,
Nagy sokaságukban benne alig fértek.

Nem is merték ott kinn kérdezni egymástól,
Ki élt meg, ki hült el a gyilkos csapástól,
Egymás hátán-nyakán futva hazatértek,
A mennyire bírták a lábak a térdek.

HUSZONKETTEDIK ÉNEK.

Dardanok a várba futnak, mint az őzek,
Ott verejtékjüket szárazstván, hűtőznek,
Szomjukat enyhítik; az akhivság pedig
Vállra vetett pajzszzsal közel merészkedik;
De Hektort bús sorsa Skája kapujában
Kötve marasztalja, ott áll egymagában,
Mig Peleüsz fiával Phoebosz perlekedik:

„Miért kergetsz engem halandó létedre,
Halhatatlan isten ellen fenekedve?
A düh tán elvette világát szemednek,
Hogy bennem az istent még sem ismered meg?

A trójaiakról meg is feledkeztél,
Futni hagytađ őket, mig engem üldöztél,
Megölni akartál, utánam eredve,
Holott én nem vagyok halál alá vetve!“

A gyors lábú bajnok haraggal felelte:
„Minden istenek közt legkegyetlenebb te!
Ha te a falaktól el nem csaltál volna,
Sok dardan harapott volna még a porba;

Könnyű vala őket megmenteni néked,
Könnyű elragadni tőlem dicsősséget,
Mert nem félhetsz hogy a bosszú utolér még,
De birnék csak veled, majd megkeserülnéd.“

Így szólt, s a vár felé indula kevélyen;
Mint győztes paripa száll a pályatéren,
Elnyúlva a sikon, szekerét ragadja:
Úgy szedte a lábát Peleüsz magzatja.

Priamosz vén szeme látta meg elsőben,
 A mint tündökölve száguldt a mezőben,
 Mint az égnek amaz őszi csillagzatja,
 Mely a többi fölött fényét ragyogtatja,
 Esteli fejéskor van emelkedőben;

Órion ebének nevezik idelent,
 De bár legtündöklőbb, mégis rosszat jelent,
 Tikkasztó meleget szegény halandóknak:
 Akhillesz fegyveri oly sugarat szórnak.

Jajdúlt a vén ember, a fejét is verte,
 Kezét fia felé zokogva emelte,
 De Hektor ott maradt a kapuban állva,
 Akhilleszt halálos ütközetre várva;
 Szivreható szóval atyja úgy kérlelte:

„Hektor, kedves fiam, vigyázz; ha bevárod
 Egymagad, társ nélkül, az lesz a halálod;
 E gyilkos embernek lészesz áldozatja,
 Mert erősebb nálad Peleüsz magzatja.
 Bár az istenek is, mint én, úgy szeretnék,
 Majd ebek és varjak hamar széjjelszednék,
 S enyhülne szívemnek keserves bánatja.

Sok szép gyermekemtől megfosztott örökre,
 Kit megölt, kit adott távol szigetekre;
 Most meg már Lykáont, Polydort síratom,
 Mert seholsem látom két kedves magzatom,
 Kiket Laothóé, kedves feleségem,
 Az asszonyok gyöngye szült, s nevele nékem.

De ha, rabokul bár, életben találom,
 Aranyom, ezüstöm értök nem sajnálom,
 Van min kiváltani a két szép gyermeket,
 Adott a jó Altész lányával eleget.

De ha meghaltak is, Hádesz már a házuk,
Csak atyjok-anyjoknak lesznek örök gyászuk:
A közrendnél hamar feledésbe mennek,
Csak téged láthasson épnék, elevenek.

Jőjj a falak közé, kedves fiam, térj meg,
Trójai népünket, asszonyinkat védj meg,
Ne maradj Akhillesz győzelmi díjába,
Drága életedet ne fogyasd hiába.

Végý legalább engem könyörületedbe,
Te szegény atyádnak jó tanácsát vedd be,
Á kinek fejére késő vénségére
Oly keserves sorsot Zeüsz-isten mére.

Fiaim halálra, leányim rabságra,
Sok szép palotáim jutnak pusztaságra,
Kicsiny csecsemőim a földhöz paskolják,
Durva akhiv kezek menyeim hurezolják.

Engem is levernek nyillal, kelevézzel,
Vénhedett fejem is nyomorúltúl vész el,
A magam ebei, magam kapujában,
A kik asztalomról éltek palotámban,
Felnyalják a vérem, megszaggatják testem,
S ismét elfeküsznek ajtóm előtt resten.

Mert szép a fiatal bajnoknak halála,
Szép holtan a földön, kit dárda találta:
De jaj az ősz fejnek, jaj az ősz szakálnak,
A kit útálatos ebek körülállnak,
Tisztos tetemeit undokitják, rágván:
Szegény halandóknak szívszaggaó látvány!"

Igy szólt a vén ember, s ősz fürteit tépi,
Hiába, mert Hektor nem fogad szót néki;
Oda áll anyja is, hull a könnye árja,
Egyik kezével a kebelét kitárja,
Máikkal emlöje bimbait mutatja,
Keserves sirással fiát szólogatja:

„Hektor, kedves fiam, nézd, s könyörülj rajtam,
Ez emlők valának altatóid hajdan,
Jer a falak mögé, kedves fiam, jere,
Onnét támadd meg, de szembe ne kélj vele

Hisz ha ez a gyilkos téged ott levágna,
Ki sem teríthetünk a halottas ágyra,
El sem sirathatunk én szép bimbóm téged,
Sem én, sem a gazdag kincses feleséged,
Mert messzire innen, kóborló ebeknek,
Árgiv hajók elé ételül kivetnek!“

Igy sirt mindakettő könyörögve-kérve ;
Siralmukat Hektor nem vette szívére,
A csuda Akhillesz közeledtét várván,
Mint élő méregtől habzó hegyi sárkány,

Gyilkos szeme pislog ; összetekeredik,
A mint lyuka felé ember közeledik :
Úgy megáll most Hektor, oly haragot érez,
Paizsát támasztja bástya szegletéhez
S forrván nagy szívében, ekként epekedik :

„Jaj nekem, ha én most fal mögé szaladnék,
Polydamasz előtt meg nem maradhatnék ;
Mert mikor Akhillesz harczolni kilépett,
Ő tanácsolta hogy vezessem a népet
Éj oltalma alatt visszavonulásra,
Nem fogadtam meg, bár jó volt a tanácsa.

Most, hogy verve népem fejességem miatt,
Egész Trója, ember, asszony, mind rám riad,
Akármely hitvány is vetheti szememre,
Elbízta magamat, s ez lett veszedelme.

Igy szólnának akkor. Most hova kell lennem ?
Legjobb Akhilleszszel ütközetre kelnem ;
Vagy én ölöm őt meg, s úgy lesz haza-tértem,
Vagy dicsőösségesen itt végezem éltem.

De hátha harcz nélkül előre lerakom
Köldökös paizsom, törhetlen sisakom,
Dárdámat a falnak szegezem tövébe,
Úgy megyek az erős bajnoknak elébe ;

Ott Helenát, okát e dúló csatáknak,
Vissza-ajánlanám király-Atridáknak,
A kincset is mind, kit Alexander véle
Hajóin elhozott, mikor hazatére,

A mi azonkívül rejtve vagy elásva,
A városban vagyon, kelne osztozásra,
A trójaiak mind öreg esküt tesznek,
Semmit el nem dugtak, igazán feleznék,
Valami itt benn van, halmozva rakásra...

De mért gyötri magát ilyenekkel elmém,
Holott nem kívánok tengődni kegyelmén ;
Úgy sem hallgatna meg, meg sem könyörülne.
Mint egy gyenge asszonyt, védetlen megölne,
Ha fegyvereimet előre letenném.

De nincs is most idő a beszélgetésre,
Mesebeli *szirt és cser* emlegetésre,
Mint a hogy fiatal leányok, legények,
Legények leányok enyelgve beszélnek ;
Jobb lesz öltre menni, vessünk neki véget,
Lássuk, kinek szánt ma Zeüsz dicsősséget."

Igy tündökött, várva, míg amaz közelgett,
Mint egy Áresz, fején ércz sisakja rengett,
Atyja kőrisrúdját jobb vállán emelte,
Testét a ragyogó vért körül-ölelte,
Tűzként, kelő napként tündöklött derengett.

Megreszketett Hektor, mihelyt észrevette,
Nem merte bevárni, megszaladt ijedten,
Futott a kapuktól, Akhillesz nyomába,
Üldözni kezdette, bírta könnyű lába,

Mint a bércki sólyom, — a leggyorsabb madár, —
Sebes repüléssel félénk galambra száll,
Kanyarog a galamb, jobbra-balra fordúl,
Utána a vadó csap, vijjogva zordúl:
Szalad Hektor után olyan sebességgel,
Míg ez a vár alatt gyors-rettegve lépdel.

Futottak a leshegy, s figeerdő alatt
A szekérúton, mely a fal mentén halad,
A két vitzartóhoz onnét kikerültek,
Kit Skamander kettős forrásai szültek.

Hévvizű az egyik, gőzeit felcsapja,
Mintha fűtenének katlanban alatta,
Hűvösen a másik habjait csorgatja,
Nyárban is, mint a jég, mint a hó harmatja.

Hát itt a nagy, széles kőmedenczék álltak,
Trójai asszonyok, lányok ide jártak
Fénylő ruháikat tisztázni, kimosni,
Míg az akhiv nem jött partjait taposni.

Ide a két bajnok váltotta futását,
Erős ki elől jár, erősebb a másik.
De nem ökörbőrnek, avvagy áldomásnak
Kedvéért eredtek ők ilyen futásnak,
— Mely emberi lábnak szokott pálya-bére, —
Futtatnak ők most a Hektor életére.

Mint érczkörmű lovak, ha versenyre kelnek,
Végső tisztességén valamely embernek,
Megserkennek a cél közelébe érve,
Mert kondér, vagy szép lány, lesz a pálya bére:

Olyan gyorsasággal a Priamusz várát
Három soron ezek futva körüljárák,
Valamennyi isten nézte és csudálta,
Végre az istenek atyja így kiálta:

„Jaj nekem, im Hektor fut kívül a váron,
A szerettem embert mely igen sajnálom!
Mert sok bikakonczot égetett ő nékem
A sokvölgyű Idán, s Trója fokán régen.

Most ime a tündér Akhillesz kergeti,
Priamosz városát véle kerülteti;
Határozatok most ti istenek ebben:
Meg akarjátok-e tartani életben,
Vagy pedig Akhillesz kezével megöljük,
Bajnok bár, az élők közzül kitöröljük?“

Rá Athéne sebtén ezt a választ adja:
„Mit beszélsz, villámok, komor felhők atyja?
Te haláltól óvnál egy halandó embert,
Kit a sorsa úgysis rég halálra rendelt?
Ha akarod, tedd, de
Sem én, sem a többi nem egyezünk ebbe.“

A fellegtoroló szólt néki szelíden:
„Szep Tritogeneiám, szerelmes cselédem!
Nem parancsolatképp mondtam, a mit mondtam,
Kedvedben járok én, csak maradj nyugodtan,
A mint jónak látod, s akarod, úgy légyen.“

Így a mit óhajtott, megnyerte Athéne;
Olimposz ormáról legott alá méne,
Ezenközben Hektort a Peleüsz sarja
Szünet nélkül tovább üzi és zavarja.

Mint vadászeb, mikor szarvas-borjút kerget,
Fölveri fektéből, meghajt erdőt berket,
Rémülve meglapúl a gim egy bokorban,
De az eb nem tágit, szimatol, nyomon van:
Úgy szaladna Hektor, nagy Akhillesz előtt,
Úgy Akhillesz üzi, nem téveszti el őt.

Valahányszor a szép erős bástya alatt
Surránván, Hektor a kapuk felé szaladt,
Netalán felyülről védné nyil, parittyá :
Akhillesz a sikra mindig kiszorítja,
Hiába próbálja elérni a falat.

Mint álmában embert valaki kergeti,
Sem a kit ő kerget, utól nem érheti,
Úgy Hektort Akhillesz nem bírta elérni,
Úgy Hektor sem tudott előle kitérni.

De azért Hektornak már most vége lenne,
Ha Phoebosz-Apolló melléje ne kelne.
Végső pillanatban még egyszer segítvén,
Bátorságát edzván, térdeit könnyítvén.

Akhillesz is fejét rázván, tilalmazza,
Senki Akhivokból Hektort ne nyilazza,
Netalán előzzék, másodikul hagyják,
És a dicsősséget tőle elragadják.

Mikor negyedszer a forrásig kergette,
Arany mérő-fontját Zeüsz kézbe vette,
Egy-egy halál-koczkát tőn a serpenyőbe,
A két bajnok sorsa volt írva a kőbe,
A mint fölemelte, nagyot billent mindjárt,
Hektor napja hajlott, s le a pokolig szállt.

Most Hektortól búsan Phoebosz is elállott,
De kékszemű Pallasz Akhilleszhez szállott,
Közelítvén hozzá, ott termett előtte,
Peleüsz nagy fiát sebtén így intette :

„Hatalmas Akhillesz, minden jót várhatunk,
Most már könnyű szerrel győzelmet aratunk,
Bármily harc-szomjas is, Hektort megölhetjük,
Az akhiv hajókhoz zsákmányul vihetjük.

Nem szabadul többé, nem bocsátjuk el őt,
Bármint nyög Apollo Zeüsz lába előtt;
De te most pihenj meg és végy lélekzetet,
Én rábirom Hektort, álljon ütközetet!”

Szavait Akhillesz örömmel fogadta,
Körissén azonnal karjait nyugtatta,
Az istennő elszállt, Hektort felkereste,
— Déiphobosz vala érczes hangja, teste, —
Járulván elébe, ily szóval biztatta:

„Testvérem, Akhillesz nagyon kerget téged,
Béfutod előtte az egész vidéket;
Fordulj vissza, várd be, álljunk szembe véle!”
Visszafelelt Hektor öccse intelmére:

„Déiphobosz, minden testvéreim felett
Eddig is legjobban téged szerettelek,
Még erősebb hozzád most ragaszkodásom,
Hogy ki mertél jönni, látván szorongásom,
Mig mások a falak mögé rejtőztenek!”

Vissza a kékszemű Athéne felelte:
„Bizony, atyánk anyánk térdeim ölelte,
Minden jó barátim kérve körülvettek,
Maradjak, ne menjek, (annyira féltettek)
De szívem miattad nagy bánat gyötörte.

Most kezdjük elszántan harczunk, meg is álljuk,
Jó kelevézünket ne igen sajnáljuk,
Lássuk meg Akhillesz öl-e hát meg minket,
S viszi hajóira véres fegyverinket,
Vagy pedig halálra ötet mi találjuk.”

Így csalta meg Hektort Pallasz csalárdsággal; —
Mikor a két bajnok szembeszállt egymással,
A sisakos Hektor kezd szólni legottan:
„Nem futok Akhillesz, mint eddig futottam.

Háromszor én körülkerültem a várost,
 Megállni se mertem, de bevárlak már most ;
 Megküzdeni véled, ég a vágy szívemben,
 Én öllek meg téged vagy te ölsz meg engem.

De istenek előtt előbb esküdjünk meg,
 Ők legjobb tanui, őrei esküinknek :
 Ha nékem engedi Zeüsz elestedet,
 Én meg nem gyalázom csúfosan testedet,
 Fegyvereid hijján Akhivoknak adom,
 Fogadd meg ezt te is, im én is fogadom !“

A gyors lábú bajnok felelt félen nézve :
 „Gonosz, ne hívj engem engesztelődésre ;
 Mint nincs egyessége farkasnak báránynyal,
 Embernek kötése nincsen oroszlánnal,
 Egyik a másiknak örök ellensége :

Úgy nem lehet az, hogy mi egymást szeressük,
 Magunkat egymáshoz esküvéssel kössük,
 Mig valamelyőnknek nem patakzik vére
 S a dühöngő Aresz jól nem lakik véle.

Most szedd össze magad, most kell bátorodnod,
 Most kelevézeddel ügyesen forognod,
 Nem szaladsz el többé, Pallasz öl meg téged,
 Az én dárdámmal vet életednek véget,
 Sok jó bajtársamért életed fizet meg,
 Kik bősziült haragod martaléki lettek.“

Így szólt, s kelevézét igen megcsóválta,
 Nagy árnyékot vetve kiröpült a dárda,
 Hektor, szemben állván, megbukott előtte,
 Feje fölött járt át, földbe fúrt mögötte,
 De Pallasz a földből hirtelen kikapta,
 (Nem látta meg Hektor) megint kézhez adta ;
 Hektor Akhillesznek most visszadörögte :

„Most is elhibáztál; hiába híroleled,
 Hogy az én sorsomról Zeüsz szólott veled;
 Látom, tudsz beszélni, szavakkal játszani,
 Bátorságomat, ha bírnád, lankasztani;
 De nem szaladok meg, nem sebzod a hátam,
 Mellemet vedd célba, nézd ime kitártam.

Most pedig te vigyázz, féld a kelevézem,
 Bárcsak a húsodba mélyedne egészen,
 Haláloddal harcunk mindjárt könnyebb lenne,
 Mert te vagy Trójának átka, veszedelme.“

Így szólt, s kelevézét igen megcsóválta,
 Akhillesz paizssát középben találta,
 El se tévesztette, de nem akadt belé,
 Visszapattant róla, a pajzs visszaveré.

Meddő fegyverére Hektor búsan néze,
 Lehorgasztá fejét, nincs több kelevéze;
 Deiphobosznak mindjárt harsányan kiáltott,
 Kelevézzét kérte, de öccse nem állt ott;
 Szólt, mikor látta már, hogy meg van ígézve:

„Bizony, az istenek halni szántak engem,
 Azt véltem, Deiphobosz itt áll közelemben,
 Holott odabenn van. Athéne tört vetett,
 Nyomomban a halál, el is közeledett.

Nincs már hova lennem. Ez volt végezése
 Zeüsznek, s fiának Phoebosznak tetszése.
 Régebben szerettek, védelmemre állván,
 De kérlelhetetlen végzetem ma vár rám.
 De ha meg kell halnom, halálom úgy essék,
 Hogy a jövődök is azt megemlegessék.“

Így szólt, s oldaláról éles kardját vonta,
 Nagy erős volt a kard, bátran elő-ronta,
 Mint a saskeselyű, mely sötét fellegben
 Sokáig kerengvén gyorsan alálebben,
 Váratlanul lecsap a tágas mezőre,
 Gyöngye kis bárányra, reszketeg süldőre:

Úgy rohant ki Hektor, éles kardját rázva,
Kél Akhillesz szemben, haragtól szikrázva,
Nagy remek pajzsával elborítja testét,
Négymű sisakja lángokat lövell szét,
Ékes aranyforgó leng a taréjjára,
Melyet Hephaisztosz szerzett vala rája.

Mint éjji sötétben az esthajnal-csillag
Minden csillagoknál fényesebben villog:
Úgy tündöklök a kard Akhillesz kezében,
Hektor veszedelmét forgatja eszében,
Igen megvigyázza, hol védtelen teste,
Hol fér hozzá könnyen, azt a rést kereste.

Hektor védve volt bár a szép vértezettél,
Melyet Patroklosznak testéről szedett fel,
De a torka mégis, vállpereczcze alatt,
Nyaka, válla táján fedezetlen maradt,
Leghamarabb itt szok költözni a lélek,
Akhillesz töre hát e rést öklelé meg.

Kényes nyaka húsát megvágta a dárda,
Gégéjét egészen által még se járta,
Elesett, de birt még valamit rebegni;
Akhillesz is mindjárt kezdett dicsekedni:

„Patrokloszt kifosztván semmitől se féltél,
Mert magadtól engem jó messzire véltél;
De lám bosszulója Patroklosznak maradt,
Kinek most elestél csapásai alatt;
S míg tégedet ebek, varjak tépnek széjjel,
Mi őt eltemetjük szép nagy ünnepélylyel!”

Felelt Hektor, de már fogyóban a lélek:
„Térdeid ölelem, életedre kérlek,
Atyádnak anyádnak emlékezetére,
Akhillesz, ne bocsáss ebek ételére!

Rezet, aranyt fogadj váltságul magadnak,
Kit testemért atyám, anyám bőven adnak:
Add visszavinniök Trójába testemet,
Magam népe máglyán ott hadd égesse meg!”

A gyorslábú bajnok szólt, nézve sötéten:
„Kutya, ne ölelgesd térdeimet nékem,
Apámat anyámat említve se kérlelj;
Testedet szeretném darabolni széjjel,
Apró falatokban nyersen megrágnálak,
A mit tettél velem, hadd lakoltatnálak!

Így sem kergetik el rólad az ebeket,
Priamosz sem váltja meg tőlem testedet,
Bár tíz- vagy hússzorost, vagy többet ígérne,
Vagy akár súlyt súlyért szín-aranyban mérne;

Tiszteletes anyád, kitől élted vetted
Nem sir, teritődre borúlva feletted,
Mert tested, a mint van, kivette egészen,
Ebek és madarak martalékja lészen!”

A sisakos Hektor szólt halálra váltan:
„Tudtam, kiméletet tőled nem is vártam.
Vasból van a szived, de el ne bizd magad,
Az istenek keze tévéled is szabad.
Páris és Apolló értem bosszút állnak.
A skáji kapuknál nyilaikkal várnak.”

Így szólt, s elborítá a halál homálya,
Testéből a lelke Hádeszbe leszállá,
Megsiratván sorsát, szép fiatal voltát;
De Akhillesz szólt még néki utoljára:
„Eredj! Az istenek, a mint elvégeznek,
Az én halálom is majd elkövetkezik.”

Így szólt, s kelevézzét melléből kikapta,
Fosztani kezdette, páncélját szaggatta,
Testét az akhivok sűrűn körülállták,
Szépséges alakját, termetét csudálták.

Aztán ütött rajta mindegyik egy sebet,
Egyik a másikhoz ilyen szót is vetett:
„Most nézzétek Hektort, nem is olyan büszke,
Mint mikor hajónkon röpködött az üszke!”

Így szóltak egymás közt, míg csapdosák verék,
De Akhillesz, mikor leszedte fegyverét,
Az Akhivok között így kezde beszélni:
„Barátim! Argivok királyi, vezéri!

Most mikor ez embert a porba fektetjük,
Ki maga több kárt tett, mint a többi együtt,
Most kell egyenesen indulni rohamnak,
Tudjuk meg, Trójában mi szándékkal vannak?
Hektor elestével elhagyják-e már most,
Vagy Hektor nélkül is védik még a várost?

De mit beszélek én, hova téved elmém?
Patroklosz holttestét el miként feledném?
Ki rám a hajóknál vár élettelenül,
Elsiratatlanul, eltemetetlenül.

Nem felejtsem őt el valameddig élek,
Mig lábaim birnak, mig térdeim épek,
S legyen bár a pokol feledés tanyája,
Én ott is örökké emlékezem rája.

De most argív ifjak, győzelmi dalt zengjünk,
Vigan a hajókhoz e tetemmel menjünk,
Oda van már Hektor, kihez a dardánok,
Mint egy istenükhöz, úgy fohászkodának!”

Így szólott; majd azon jártatta elméjét,
Miként torzítsa el Hektornak személyét,
Mind a két bokáját ottan átlikasztja,
Szíjjal szekeréhez lábait akasztja,
Maga is fellépett, s Hektorról letépett
Fényes fegyvereit onnét mutogatja.

Megcsapkodja lovát, futnak is jó kedvvel,
Gördülven a szekér, porfelleget ver fel,
Hektor szép feje most a port boronálja,
Nagy fekete haja kigyószik utána,
Mert ellenségének Zeüsz megengedte,
Hogy a maga földjén tomboljon felette.

Szép feje már porba, szemétbe keverve;
Édes anyja látja, feljajdul keserve,
Két kézzel a haját tépdesi, szaggatja,
Ragyogó fátyolát összehasogatja.

Atyja is kesergi szavát felemelve,
Nagy jaj-szavakkal az egész város telve,
Úgy sír az egész nép, üvölt, mintha már ma
Ilion nagy vára tűzben lángban állna,

Erővel az öreg ki akart rontani,
Vissza alig birták a népek tartani;
Földhöz verte magát, fetrengett a porban,
Úgy könyörgött nekik, szólogatva sorban:

„Hagyjatok barátim, bocsássatok engem,
Az akhiv hajókhöz engedjetez mennem,
Könyörgök annak a kegyetlen embernek,
Hátha megszan, látván búját vén fejemnek,
Hiszen neki is van atyja, ki nemzette,
Ilion átkául a ki felnevelte,

Mindeneknél nagyobb átkom lett ő nekem,
Megölte annyi szép virágzó gyermekem,
De mindannyi után sem oly nagy bánatom,
Mint minővel Hektort egy-magát siratom.

Ez visz engem sirba, ez a bánat öl meg!
Ó mért karjaim közt nem halt meg e gyermek?
Elsirattuk volna, jajt tetézve jajra,
Én, és a ki szülte, boldogtalan anyja.“

Így szólott; a népek zokogtak körülte;
Hekabé is hangos sirással üvöltte:

„Nagy fiam, ha már te oda vagy, s itt hagyád,
Mért éljen több jajra boldogtalan anyád?
Éjjeleim álma, nappalaim fénye,
Ilion népének egyetlen reménye;
Istennek imádtak, diadalmuk valál
Most ime utolért bús sorsod, a halál!“

Így szólt könnyeiben áztatva keservit.
Hektor felesége nem tudott még semmit,
Mert nem jöve követ, a ki adná hírül,
Hogy férje ott maradt a kapukon kívül.

Palota-házában ülve most is, tetsző
Szivárványos himű hosszú szőnyeget sző;
Szép fürtü cselédit serkentvén eszeli,
Üstöt tegyenek a tűzhöz, vízzel teli,
Vizet forraljanak, meleg fürdő várja,
Mikor a csatából visszatér a párja.

Szegény nem is sejti, hogy míg vizet forral,
Athéne, Akhillesz végeznek Hektorral;
Most hall az udvarról jajsztót és siralmat,
Ejti vetéllőjét, tagjai elhálnak,
Szép fürtü cselédit kiáltja azonnal:

„Jertek velem ketten; mi történik ottan?
Tiszteletes napam szavait hallottam.
Mellemet a szívem kiveti, úgy dobog,
Térdeim nem birnak, mindjárt leroskadok.

Priamosz fiait érte tán valami:
Bárcsak ne kellene ilyenről hallani;
Vagy talán Hektornak Akhillesz az útját
Elvágta, s a sikot most halálra futják.

Veszélyes bátorság, mely lelkét éleszti,
Ez a vakmerőség lesz utóbb is veszti:
Sohasem rejtőzött ő a tömeg között,
Mindig elől járt, s a had élén ütközött.“

Így szólt, és a házból őrjöngve szaladt ki,
Ment a torony felé, majd szive szakadt ki;
Utána cselédi a bástya-tetőre;
Onnét tekintett szét a széles mezőre.

Látta mint hurczolják Hektort a vár körül,
Szilajan a két ló vele miként röpül,
Egyszerre sötét éj borúla szemére,
Rogyván hanyatt esett, megfagyott a vére.

Ott lehullt fejéről ékes koronája,
Hajkötő reczéje, csipkéje, pártája,
Fátyola is, melylyel arany Aphrodité
Mennyegzője napján dúsan ékesíté,
Mikor jegymarhával ötet elhalmozva,
Hektor, Éjjetion házából elhozta.

Ángyai, menyei ottan közre vették,
Ájúltan félholtan karjokra emelték;
Mikor felocsúdott és magához tére,
Az asszony-népek közt sirván így beszéle:

„Jaj nekem, ó Hektor, jaj minekünk ketten!
Véled egy végzetre, egy gyászra születtem;
Te Ilionban a Priamosz házában,
Én pedig Thébában a Plakosz aljában,
Boldogtalan atya boldogtalan lánya,
Bár ne is születtem volna a világra!

Most te leszállasz a föld-alatti házba,
Engemet itt árvát hagysz özvegyi gyászba;
Kicsiny csecsemőnk is, a te nemzedéked,
Nem lehetsz vigaszszá, ő se lesz az néked.

Mert ha túl-éli is a szörnyű harcokat,
Még azután szenved, búslakodik sokat;
Örökét elveszik, mesgyéit elszántják,
Régi barátai keserítik bántják.

Szem-lesütve majdan, könnyezve, az árva
 Atyja barátait sorra kunyorálja,
 Egyiknek köntössét, másiknak dolmányát
 Rángatja, úgy várja fősvény adományát;
 Kap is néha kúpát, inni egy kicsinnyég,
 Megnedvesíteni ajkát, de nem inyét.

Lesz kényén-nevelt is, a ki megöklözi,
 Kiveri a házból, szidván üvöltözi:
 „Eredj innen, nincs itt terítve apádra!”
 Sirva szalad akkor anyjához az árva, . . .

Astüanax, a ki kevéssel az előtt
 Atyja térdén evett kövér bárány-velőt;
 Ha álom szállta meg, játékát megunta,
 Dajkája ölében vala édes hunyta,
 Vagy puha párnácskán tagjai pihentek,
 Kis szíve örömmel boldogsággal telt meg.

Most már a sors tölti rajta gonosz kedvit,
 Kit Astüanaxnak mondottanak eddig;
 Te rólad nevezte őt így egész Trója,
 Falaink kapuink bajnok őrállója!

Kire most emésztve nyüzsgő férgek esnek,
 Ebek marczangolják mezítelen tested,
 Holott palotádban ott a sok szép ruha,
 Asszony-kezek műve, gyöngye, remek, puha.

De ha neked nem kell, viselni, pihenni,
 Mind a tűzbe hányom, égjen valamennyi,
 Emlékezetére a Hektor nevének! —
 — Így sirt, s a többiek véle kesergének.

HUSZONHARMADIK ÉNEK.

Ekképpen a várost végig sírták ezek,
Mig hajóihoz az akhivság érkezett,
Sátraiba széledt a Helle-toroknál,
De Akhillesz maradt a Myrmidonokkal,
Bajnokai között ekként rendelkezett:

„Lovas Myrmidonok harczos nemzedéki,
Paripáitokat ne fogjátok még ki:
Patroklosz tetemit kell most megkönnyeznünk,
Lovon és szekéren körül-szekerezniük,
Mert ez az utolsó tisztessége néki.

Majd mikor könnyeit gyászunk kiöntötte,
Kifoghatunk, s akkor tort ülünk fölötte!“
Így szólt siránkozva, akkor a bajnokok
Nagy sokasága is utána felzokog.

Patroklosz halálát igen keserülik,
Futtatván, tetemit háromszor kerülik;
Éleszi siralmuk istenasszony Thétisz,
Könnyekre fakasztja a part fövenyét is,
Még a fegyverek is könnyekben ragyognak,
Emlékezetén a félelmes bajnoknak.

Akhillesz is mostan siratóját kezdte,
Vérontó két kezét mellére helyezte:
„Hádesz tornáczipan Patroklosz örvendezz!
Im, a mit ígértem, teljességre ment ez;

Mert Hektort megöltem, ide is vonszoltam,
Ebek elé szántam tetemeit holtan,
Tizenkét legdelibb trójai ifjúnak
Feje máglyád előtt oltja meg bosszúmat.“
Így szólt, s új megtorlást mért Hektor testére,
Porba a holt elé arczczal fekteté le.

Ércz fegyverit aztán az Akhív lerakta,
Hangosan nyerítő lovait kifogta,
Seregben Akhillesz sátraihoz gyültek,
Gazdag halotti tort torozván örültek.

Fehér tulkok juhok hullottak rakásra,
Megegő kecskék is kerültek a nyársra,
Agyaras sertések zsírjaikba fúltak,
Egészen forogván nagy tűzön pirultak,
Vödörrel lehetett a vért meregetni,
A mint a holt körül kezdtek eregetni.

De ime királyok érkeztek, követség,
Hogy Agamemnonhoz Akhilleszt vezessék,
Alig-alig birtak boldogulni véle,
Mert bajtársa miatt nagy bú ült szívére.

Hogy megközelíték Agamemnon sátrát,
A kiáltók mindjárt harsányan kiálták :
Viz melegítették nagy üstben langyosra,
Melylyel magáról a vérszenyvet lémossa,
De Peleüs fia állhatatos maradt,
Megtiltá magának nagy esküvés alatt :

„A hatalmas Zeüs engem úgy segéljen,
Viz ne érje addig fejem, sem személyem,
Mig Patroklosz teste hamuvá nem égett,
Mig nem állítottam nevének emléket,
Hajamat is többől míg le nem metélem.

Soha, míg az élők közt léssen lakásom,
Nem lesz több ily gyászom, több ily búsulásom.
De most már készüljünk Patroklosz torához,
Agamemnon király, te pedig határozz:

Emberek erdőre holnap kora reggel,
Szálfákat vagdalni menjenek sereggel,
Minden egyebet is szerezzenek bőven,
A mélységbe tűnő holthoz illendően,
Hamvadjon mielőbb, legyen elmúlása,
Aztán minden ember maga dolgát lássa.“

Így szólt; megértették, szavát is fogadták,
Le is települtek, a tort is ellakták.
Mind kivette részét, igaz osztást tettek;
Étellel itallal hogy megelégedtek,
Sátraikba tértek, várták a viradtát.

Peleüsz fia is, sűrűen sóhajtván
Elfeküdt a messze-zúggó tenger partján,
Myrmidonjai közt egy tisztáson hála;
Csapkodta a partot a tenger hulláma.

Édes álomban ott el is szenderüle,
Izmai pihentek, búja is enyhüle,
Igen meglankadtak hatalmas tagjai,
Mig Hektort kellett a vár felé hajtani.

Patroklosz bús lelke megjelent álmában;
Alakja, szép szeme... Ő volt valójában;
Beszéde, ruhája... úgy a mint viselte;
Odaállt fejéhez, s ekképpen kérlelte:

„Aluszol Akhillesz, engem elfeledtél?
Felejtet holtában, kit élve szerettél?
Temess el legalább minél előbb engem,
Lehessen a Hádesz kapuin bemennem;
Addig nem vesznek be a holtak árnyai,
Át sem akarnak a vizen bocsátani.

A kapukon kívül e miatt ödöngök,
Juttass be te engem, könnyezve könyörgök !
Mert ha elenyészek máglyán hamvadottan,
Nem jövök fel többé, megnyúgoszom ottan.

Ketten az életben bizalmas beszédre
A seregtől többé nem vonulunk félre ;
Engem utolért már kegyetlen végzetem
Mely születésemkor kimérve lett nekem :
Néked is, Akhillesz, isteneknek mássa,
Ilion tövében van sirod megásva.

Most még egyre kérlek, tedd meg a mit mondok :
Ne pihenjen messze csontomtól a csontod ;
Együtt nyugodjunk, mint egy sorsra születünk,
Peleüszt házában együtt nevekedtünk.

Mivel Menoitiosz egy gyilkosság miatt,
Kis koromban velem tihozzátok szaladt,
Mikor Amphidamasz fiát koczka közben
Oktalan haraggal véletlen megöltem ;

Peleüszt akkor engem házába fogadott,
Kedves szolgájaként tartott és oktatott ;
Hadd legyen hát hamvam hamvaddal keverve,
Takaríts engem is az arany vederbe,
Melyet tiszteletes anyád néked adott. “

A gyorslábu bajnok szólt, felelvén erre :
„Drága lélek, miért kötöd ezt szívemre ?
Valamit mondottál, mind megteljesednek ;
De most jer közelebb, hadd öleljelek meg,
Könnyekben enyhüljön szívünknek keserve ! “

Így szólott, karjait feléje kitérve,
De az tova suhant, eltűnt mint a pára ;
Kábultan Akhillesz akkoron eszméle,
Össze-csapva kezét búsan így beszéle :

„Ah, hát van csakugyan Hádeszben is élet,
Vagy árnya a testnek, de nincs ott a lélek.
Lám szegény Patroklosz, könnyekbe fürödten,
Lelke egész éjjel itt járt körülöttem ;
Sokat beszélgettünk, sok mindenről szóla,
Mintha csak az élő Patroklosz lett volna !“

Így szólt, s vele együtt sirtanak a népek,
Patroklosz, gyászolván viradatig téged,
Mikor feltetszett a rózsás-újjú hajnal,
Szájok még akkor is teli vala jajjal.

Agamemnon is most a sátrakból renddel
Fát hordani embert és öszvért kirendel ;
Idoménész király vitézlő bajtársa,
Mérion vezette őket az irtásra.

Vittek köteleket, sok favágó baltát,
Az öszvér csordákat magok előtt hajták,
Sokfelé törtettek, bujkáltak a gesztben,
Fölfelé, lefelé, félfelé, keresztben.

Végre a patakos Idára felértek,
Ott nagy sok terepély tölgyet lemetéltek,
Hangos recsegéssel döltek alá a fák,
Ott fel is aprózták, öszvérekre rakták,
Vitték az öszvérek, gyorsan lépegetve,
Sűrű bozótokból tisztásra sietve.

Emberek is egy-egy tuskót emelének,
A mint ezt Mérion bajnok rendelé meg.
Szép rendben a fákat halmozták a partra,
Hol Akhillesz, halmát emelni akarta
Patroklosznak és a maga emlékének.

Mikor már tűzifa együtt volt temérdek,
Békén a többiek pihenőre tértek,
Myrmidon népének Akhillesz rendelé,
Öltse fel a vértjét, s fogjon szekér elé ;
Fel is vértkeztek, s ugrottak egyszerre
Dárdások és hajtók a harci szekerre.

Lovast a gyalogok felhői követték,
Patroklosz tetemét ottan közre-vették,
Hajjal elborítva volt az egész teste,
Mert haját a bajnok mindannyi rányeste.
Akhillesz legvégül tartotta a fejét,
Úgy vitte temetni lelke nemes felét.

Már mikor a jegyzett helyre eljutottak,
Kit Akhillesz mondott, letették a holtat,
Össze temérdek fát máglyába rakának:
Még egy gondolatja Akhillesznek támadt:

Távol a máglyától egyenest megállta,
S a mit Sperkheiosznak egykor felajánla,
Többől lemetélte sárga haját ottan,
S a tengerre nézvén szólt búslakodottan:

„Sperkheiosz, hívságos vala az ígéret,
Kit néked ajánltunk, ha majd visszatérek:
Hajam lemetélem, tenéked szentelem,
Száz-tulok-torral is nevedet tisztellem;

Öreg atyám is a megszentelt ligetnek
Forrásainál, hol vizeid születnek,
Hol égő oltárod tömjént illatozik,
Ötven öreg kössal tenéked áldozik.

Ím ezt ajánlotta néked a vén ember,
De te nem fogadtad szavát kegyelemmel:
Legyen hát a hajam Patroklosznak szánva,
Úgy sem térek vissza a kedves hazámba.“

Szólt s haját bajtársa kezeibe tette,
Kit látván az akhiv, igen keseregte;
Napnyugovásig is siráinkoztak volna,
De Agamemnonnak most Akhillesz szóla:

„Agamemnon, mostan parancsolj a hadnak,
Mivel minden akhiv enged a szavadnak,
A máglyától kell most őket eloszlatni,
Később is jól lehet a sirással lakni.
Hadd étkezzen a nép; mert minket illet meg
Kötelessége a végső tiszteletnek;'
Csak a királyoknak illik itt maradni.“

Oszlatta is mindjárt a király a népet,
S barna hajóira az akhivság széledt.
Most a temetkezők, a kik ott maradtak,
Máglyába temérdek fát halmozva raktak,
Száz láb a máglyának mind hossza, mind széle,
Sirva emelték a testet tetejére.

Ott a máglya előtt nyáj-számra juhokat
Nyúztak és tagoltak topa tulkot sokat;
Zsirjokat Akhillesz mind feltakarítja,
A testre tetőtől talpig rá-borítja,
Nyers húsdarabokkal elhalmozza fölül,
Olaj- s méz-vedreket rak az ágya körül.

Aztán négy paripát, kényeset, délczeget,
Nagy sóhajtozással a máglyára vetett,
Asztali ebe is, kettő kilencz közül,
Kitekert nyakkal a farakásra kerül.

Kegyetlen haraggal végtére tizenkét
Trójai daliát konczott fel izenként,
Úgy vetette őket a máglya tüzeire,
Szólván jó bajtársa engesztelésére:

„Hádesz házában is Patroklosz örvendezz!
Ím a mit ígértem, teljességre ment ez.
Tizenkét fiatal trójai vitéznek
Testei a tűzön tevéled enyésznek;
De nem méltóztatom tűzre Hektor testét:
Ebek elé vetem, szét azok tépdessék!“

Így fenyegetődzött, de az eb nem bántja,
Távol tartja tőle a Zeüsz leánya,
Aphrodite asszony őrzi éjjel-nappal,
Hinti ambrózia- és rózsa-illattal,
Hogy a bajnok testet össze ne ronsolja
Akhillesz, ha ismét szekerén vonszolja.

Apolló isten is sötétlő felleget,
Égtől földig érő ködöt rá tereget,
Betakarja szépen, hogy a nap melege
Miatt ne szikkadjon izma és idege.

Ám Patroklosz alatt a máglya nem ége,
Gondola más eszközt Akhillesz e végre:
Ott hagyta a máglyát, távolabb megállta,
Gazdag áldomást a Szeleknek ajánlva,
Zephirost, Boreaszt hívta segítségére.

Ott arany kupából szórja áldomását,
Imádkozván hívja Szelek fuvallását,
Keljenek a máglya tüzét gerjeszteni,
Segítsék a holtat gyorsan emészteni.

Irisz, a gyors követ hallja könyörgését,
Vészi a Szelekhez mindjárt repülését,
Együtt lelte őket vig innepet ülve,
A süvöltő Zephir hajlékába gyűlve.

A ház kő-küszöbén mikoron belépe,
Felkelvén a Szelek járultak elébe,
Ültették volna le, erőltették sokat,
De ő nem fogadta hívogatásokat.

Így szólott közöttök: „Nincs időm leülni,
A külső tengerre kell még ma repülni,
Ott az Éthiopok népei áldoznak
Nagy áldomással a halhatatlanoknak:
Nekem is illendő ebben részesülni.

De Akhillesz Zephirt, Boreaszt kéreti,
Sok szép áldomásról szólván igéreti,
Ha a máglya tüzet fuvalmukkal hatják,
Melyen az akhivok Patrokloszt siratják.“

Szólt; a Szelek mindjárt nagy zúggással kelnek,
Hajtják a felleget, esnek a tengernek,
Dagasztják a habot élesen süvöltve,
Hamar el is érnek a trójai földre.

Égi fuvalmukkal a tüzet élesztik,
Recsegve a máglyát emészteni kezdik,
Egész éje-hosszat gyúladozó lángját
Sirva sivalkodva ragadozzák hányják.

Akhillesz is mostan fog bokor-serleget,
Bort arany vederből serleggel mereget,
Egész éje-hosszat borát öntögeti,
A szegény Patroklosz nevét emlegeti.

Mint vőlegény-fiát megtört szívű atyja
Által a lángoknak keseregve adja,
Úgy sirt Akhillesz, míg bajtársát égette,
Sűrű zokogás közt ágyát kerülgette.

Már a hajnalcsillag, a reggel követje,
Feltetszett az égen, s a napot hirdette,
Bibor fátyolát a hajnal is kitárta,
Megroskadt a máglya, meglohadott lángja.

A Szelek is mindjárt haza takarodtak,
Thrák vizek alattok igen háborogtak,
Fáradtan Akhillesz most nyugodni tére,
Édes álom borúlt lágyan a szemére.

De nem soká tartott csendes nyúgovása,
Felverte álmából akhivok zúggása,
Kik Agamemmonnal gyültek körülötte;
Felkelvén ezeket ekképpen intette:

„Agamemnon, és ti akhívi királyok,
Fekete borral a tüzet kioltjátok,
Azután Patroklosz csontját szedjük össze,
Különbséget tenni könnyű leszen közte;

Mert néki középen volt emelve ágya,
Mig a máglya szélén, összevissza hányva,
Patroklosztól távol a többi hentereg,
Külön hamvadozván lovak és emberek.

Egy arany vederbe ezeket helyezzük,
Zsirral a csontokat bőven beereszszük,
Ezek a vederben romlatlanul állnak,
Mig én is a Hádesz kapuira szállok.

Sírhalmot fényeset nem emelünk neki,
Csak egyszerűt szerényt, a milyen illeti,
Majd a kik túlélnek akhívak engemet,
Kettőnknek hatalmast, nagyot emeljenek.“

Így szólt. Az akhívak szavát megfogadták,
Fekete borral a máglyát locsolgatták;
Hogy a tűz meghamvadt, a hamu meglohadt,
Sirva szedték össze a fehér csontokat.

Zsirral beeresztvén, igen keseregve
Eltakarították egy arany vederbe,
Azután Akhillesz sátorába vitték,
Gyenge len-fátyollal ottan leteríték.

Majd a máglya körül vonalakat vonnak,
Ott feneket vetnek az emlék-halomnak,
Azután porondra halmoznak porondot,
S oszlani kezdtek, hogy felrakták a dombot.

De Akhillesz ottan vissza parancsolja,
A nagy sokaságot ültetteti sorra.
Sátrából eléhord kincset temérdek,
Medenczét és kondért, lovat, öszvéreket,
Busa fejű tulkot, karcsú leányokat,
Sillámló vas-érczet hord rakásra sokat.

Ezekből mindjárt a leggyorsabb szekérnek,
Mives-kezű asszonyt tűz ki pályabérnek,
Kondért is, huszonné mérczésset, fülesset,
Ez illeti meg a legelső győztettet.

A másodike egy szép szilaj ló lenne,
Kancza, hat esztendő, öszvéricsikó benne;
Négy-mérczés medence vár a harmadikra,
Hófehér zománczát még nem érte szikra;
Két talentom arany néz negyedik helyre;
Számot az ötödik tart bokor-kehelyre.

Most Akhillesz fölállt s így szólani kezdett:
„Agamemnon király, s vértess akhiv nemzet,
Imhol a porondra diadalmi tárgyak,
Kirakva a győztes futtatókra várnak.

De volna ma bármely más ember innepe,
E kincsnek legjava sátramba gyűlne be;
Hiszen jól tudjátok, lovaim mit érnek,
Mert halhatatlanok, igazi tündérek,
Pozeidáon adta ezeket atyámnak,
Az én birtokomba ekképpen jutának.

De most nem mozdulunk, sem magam, sem lovam,
Mert az erős szelid hajtójuk oda van,
A ki sörényüket tiszta vízzel mosta,
Azután fényesre sokszor olajozta.

Ott áll mindakettő, Patrokloszt siratja,
Gyászolván, sörényét a porban úsztatja.
Hát csak álljanak ki szerte a seregben,
Kik lovukban biznak, bíznak szekerekben!”

Így szólt. Mindjárt számos lovag-ember áll ki;
Első vala köztök Eumelosz királyfi,
Kedves csemetéje Admetosz királynak,
Legszebben a lovak ennek kezén járnak.

Tydeüisz fia is, bátor Diomédesz
Trójai lovait köti szekéréhez,
Éneásztól harczban ezeket szerezte,
De Éneászt magát Phoebosz megmentette.

Szóke Menelaosz, Zeüs-isten ága,
Két futós paripát szerkeszte igába,
Podargoszt, a maga jó-futó Keselyjét,
S Aithét, Agamemnon bátyja Aranypejjét.

Agamemnonnak ezt Ekheposz adta,
Az Ankhizesz fia magát megváltotta,
Hogy ne kelljen neki Trója ellen menni,
Hagyják őtet otthon békén vesztegelni,

Maradhasson meg a téres Sziküionban,
A Zeüs-áldotta rengeteg vagyionban;
Hát Ekhepol lovát igájába fogta,
Mivel a futtatást igen óhajtotta.

Neleida Nesztor deli szép magzatja,
Antilokhosz is jön, lovait ugratja,
Püloszi faj a ló, szekerét ragadja,
Nesztor oda siet, fiát így oktatja:

„Fiam, Pozeidáon és Zeüs istenek
Gyermekkorod óta téged kedveltenek,
Oktattak sokféle hajtási fogásra,
Hát nincs is szükséged hosszas oktatásra.

Könnyen tudsz forogni a korlátok körül,
De lovaidd lassúk, félek, nem sikerül.
Gyorsabb a többié, bár az embereket,
— Ügyesebb vagy náluk, — könnyen meggyőzheted,
Azért hát szedd össze magadat; meglássad,
Kezedből a pályabért ki ne bocsássad.

Még a favágó is több észszel mint kézzel.
A hajós sem másként küzd meg a szélvészszel,
Hajóját a vizen észszel igazgatja:
Hajtásban is győztes lesz az okosabbja.

A kinek a jó ló, jó szekér mindene,
Idő-vesztegetve kanyaroghat vele,
Cél nélkül ereszti, futtatja té-s-tova,
De szekeren nem ő úr, hanem a lova.

De ki dolgát érti, bár a lova gyenge,
Segít magán s vészi a célt figyelembe,
Meg is kerüli azt, közel kanyarodva,
Gyeplőjét eresztve, majd rövidre fogva,
Vigyázza mind, a kik előtte haladnak.
— Most halljad a célt is, megjegyezd magadnak.

Ölnyi magasságú, esőtől barnállott,
De nem korhadt tölgy- vagy fenyőtuskó áll ott;
Két fehér kő-oszlop támasztja kétfelül
Két szoros út között; sik tér köröskörül.

Határjelül ezt a régiek emelték,
Vagy valamely ember hamvait jelölték.
Akhilleusz ezt tette pálya-célul. Mármost
Lovad és szekered te ide irányozd.

Ha közelébe érsz, hajolj kissé félen,
Lovaidtól balra dőlj meg a szekéren,
Szólj rá a Rudasra, ereszd meg és kergesd,
Aztán a cél mellé úgy fordítsd a Nyergest,
Hogy messe a kerék, de hozzá ne érjen.

Vigyázz, neki ne menj a kőnek, kerüld meg,
Másképpen lovaid könnyen sebesülnek,
Szekered szakadoz darabról darabra
Mások örömére, magad szégyenére;
Azért hát légy okos és vigyázz magadra.

Mert ha túl baj nélkül hajthatsz a határon,
Nincs ló ki, elérjen, vagy elődbe vágjon,
Bár maga Areion, a tündéri vemhe,
Az Adrasztoz király tártos lova lenne,
Vagy Laomedonnak Ilion rónái
Termette, nevelte híres paripái.“

Sok hasznos tanácsot ekképpen regélve
Szólt az öreg Nesztor, s visszatért helyére,

Ötödiknek állván, Mérion is hozza
Szép sörényű lovát, jól felkantározva.

Most valamennyien szekerekre szöknek;
Sisakban a koczkák sorsolva zörögnek,
Akhillesz rázza a sisakot, pörgeti,
S Antilokhosz jegyét először veti ki.

Utána a nemes Eümelosz jöve,
Majd Menelaosznak röppent ki a köve,
Aztán Mérioné, de a legbátorabb
Bajnok Diomédesz utolsónak maradt.

Mostan sorakoznak. Akhillesz czélt jelöl,
Alig látszik be a messzi síkság felől;
Igazlátónak is Phoenixet rendeli,
Ki vigyáz, örködik, s a versenyt figyeli.

Akkor valamennyen ostort ragadának,
Megcsapkodván, kiki oda szólt lovának.
Hajók felől kelvén, futva rohanták át
A messzire nyúló pálya rónaságát.
Magasan a szélben lobogott sörények,
Körmeik a porból felleget verének.

A szekerek majd a földön dübörögnek,
Majd a levegőben magasra felszöknek.
De bátran állnak a széken a bajnokok,
Mindegyiknek szíve győzelemért dobog,
Harsányan a lovát mindegyik biztatja,
Porfelhő közt a ló a szekért ragadja.

Kivált a kifutást mikor elvégezték,
S vissza a fehérlő tenger felé kezdték!
Most erejét minden bajnok megfeszíti,
Megnyúlik a ló is, olyan tűz hevíti.

Eümelosz kanczái száguldnak előre,
De Diomédész is nem marad el tőle,
Mén-lovai folyvást a sarkában járnak,
Szekerébe sokszor szinte beugrálnak.

Forró párájokat Eümelosz vállá
Érzi, mert a fejük feje fölött jára.
Már mellé kerülne, vagy meg is haladná,
Ha nagy irigységből Dioméd kezéből
Apolló az ostort most ki nem ragadná.

Haragjában a hős könnyei peregnek,
Most azok még gyorsabb futásnak erednek,*
Mig az ő lovai lankadnak botolnak,
Egyszerre megérik hijját az ostornak.

De Appolló csinyjét Pallasz észrevette,
Diomédész királyt azonnal követte,
Ostorát felvette, kezeihez adta,
Új elevenséggel lovait hatotta.

Majd Eümeloszra tör, haraggal teli,
Szekerét szaggatja, igáját tördeli;
Félrecsap a két ló, elhagyja az utat,
Darabokban kell majd felszedni a rúdat.

Maga a király is lebukott a földre,
Könyökét megzúzta, orrát összetörte,
Vérzik szemöldöke, halántéka, szája,
Szava elállt, könnyben ázik az orcája.

* Eumelosz lovai.

Diomédész pedig a többit ez alatt
 Elhagyta, előttök nagy messzire haladt.
 Pallasz adta néki ezt a dicsősséget,
 Öntvén lovaiba új elevenséget.
 Szőke Menelaosz sietett utána;
 Antilokhosz is most rá-szólt a lovára:

„Most nyúljatok neki! Nem várom tőletek,
 Hogy Diomédésznek elébe keljetek,
 Mert néki Athéne adott dicsősséget,
 Öntvén lovaiba új elevenséget:

Csak Menelaosznak járjunk közelébe;
 Igen bizakodik az Arany-pejjebe;
 Örökös szégyentek, kudarczotok volna,
 Ha az a kis kancza rajtatok kifogna!
 Erősebbek vagytok, vágjatok elébe!

Mert ime kimondom, majd meg is látjátok,
 Nesztor soha többé ügyet se vet rátok,
 Sőt mindkettőtöket megöl dárda-éllel,
 Ha előkerültök holmi silány bérrel.

Hát csak nyargaljatok utána serényen.
 Nekem is van készen némi leleményem.
 Majd valamely szoros úton szekerünkkel
 Elérjük, s mellette futva kerülünk el.“

Igy szólt. Paripái megrettentek tőle,
 Meg is iramodtak egy kevés időre.
 Most Antilokhosz egy horhót veszen észre,*
 A talajnak vala ottan mélyedése,
 Út-hosszat az árka régi vízmosásnak,
 Melyet a megtorlott téli vizek ásnak.

Lovát Menelaosz ide ösztönözte,
 Hogy más szekerekkel ne akaszszon össze.
 De Antilokhosz a járt utat elhagyva,
 Egyenest Menelaosz szekérére hajta.

* *horhó*: mély út (Somogy.)

Menelaosz király egyszeriben retten,
Rá Antilokhoszra kiált is ijedten :
„Antilokhosz, bizony esztelenül hajtasz,
Keskeny itt az ösvény, jobb, erősen tartasz ;
Várj, míg tágul az út; ha összeakadunk,
Itt vész a szekerünk, itt veszünk mi magunk.“

De Antilokhosz ezt hallatlanná tette,
Ostorral a lovát tovább serkentette,
Megcsapkodta őket s egy pillantás alatt
Elébe kerülven, olyan tért áthaladt,
Mennyire a legény, erejét próbálva,
Vállaihoz emelt korongját dobálja.

Vissza Menelaosz lovai ijedtek,
Ő sem merte rázni ostorát felettek,
Félt, hogy tengely akad, szekér törik, fordul,
S maguk sem egyhamar kelnek fel a porbul,
Melybe, győzelemért küzdven, keveredtek.
De Antilokhoszra nagy haraggal mordul :

„Antilokhosz, téged eszesnek csudálnak,
Holott kártévőbb sincs a világon nálad.
De bár megszerzed is most a győzedelmet,
Nem kapod a díjját, csak esküszó mellett.“

Így szólt, s lovaira biztatólag riadt :
„Meg ne lankadjatok a búsulás miatt,
„Kifáraszthatjátok Antilokhosz lovát,
Mindkettő elhányta már a csikó-fogát!“
Megrettent a két ló a fenyegetésre,
Megnyúlt, s Antilokhoszt gyorsan utolérte.

Az akhivok pedig seregben figyelnek,
Mig a futó lovak porfelleget vernek.
Idoménesz első, a Kréta királya,
— Mert külön a néptől magas helyen áll, —
Ismerte fel őket, a mint közeledtek.

Diomédész hangját, bár még messze jára,
Jól kivette, a mint rá-szólt a lovára,
Aztán a lovát is, mint nyargal előre
Délezegen vágatva ; sötét-pej a szőre ;
Homlokán csillagja, kicsi kerek holdja...
Mindezt észrevette, s most ezeket mondja :

„Barátim, ti argiv vezérek, királyok,
En látom-é csak úgy, vagy ti is látjátok :
Mintha egy más bajnok jönne más lovakkal !
Talán valami baj történt amazokkal,
Kiket legelsőknek méltán gondolatok.

Láttam, még mikor a czél felé repültek,
Ott szemeim előtt végképpen eltűntek,
Azóta nem látom, meg sem is találom,
Bármerre nézem a trójai határon.

Tán a gyeplő-szárat ejtette el, s tovább
Nem birta forgatni a czél körül lovát,
Szekere összetört, maga kifordúla,
Lovai világgá mentek megvadúlva.

Lássátok meg ti is, mert a mint én vélem,
Étoli ember áll a győztes szekéren,
Az argivok egyik fejedelme lesz ez,
A Tydeüsz fia, bajnok Diomédész.“

Rá Oileüsz-Ajasz mordúl kegyetlenül :
„Idoménész, miért szólsz ily idétlenül ;
Hiszen a lovak még amoda nyargálnak,
Magad sem tarthatod már oly fiatalnak,
Hogy valami tisztán, világosan látnál ;
De te mindig fecsegsz, örökké a szád jár.

Hát a mit te beszélsz, nincs értéke annak,
Kivált itt, hol nálad különbek is vannak ;
Mert ott Eümelosz tart gyeplőt erős karral,
Mindig ő vezetett, most is elől nyargal.“

Vissza Idoménesz haragosan néze :
„Ajász, te a nyelvnek legelső vitéze !
Minden egyebekben vagy a legsilányabb,
Argivok közt nincsen marakodóbb nálad.

Ámfogadást, — kondért, vagymedenczét, — kössünk,
Agamemnon király legyen bíró köztünk,
Ő hadd jelentse ki, te fizetsz meg érte,
Elsőnek kinek a paripája ért be.“

Így szólt. A gyors Ájász már kelne haraggal
Válaszolni metsző és durva szavakkal,
Köztök a háborgás élesedett volna,
De Akhillesz felkelt és közējök szóla :

„Ajász, Idoménesz, szünjön meg a patvar,
Ne ortályozzatok kihívó szavakkal,
Ez a patvarkodás nem illik hozzátok,
Más cselekedné is, megbotránkoztatok.

Inkább üljetek le, nyugton szemléljétek,
A mint a versenyzők érkeznek felétek,
Akkor ítéljétek, mikor beszágúldnak,
Ki jött legelsőnek, s maradt utolsónak.“

Szólt, s im Diomédesz ott terem egyszerre,
Ostorral lovait lapoczkáin verve,
Szágúldtak a lovak, nem ismerve gátat,
Csak repülvén mintegy, a légben ugráltak,
Gazdájuk orcáját porszenynyel keverve.

Ragadja a két ló, a mint meg-megered,
Az önnal-aranynyal iratos szekeret,
Úgy forog a kerék, hogy a finom homok
Alig érzi meg azt, nem hagy rajta nyomot.

A pálya-udvarban megállott ; lováról
Szakadt a veriték szügyéről nyakáról ;
Igához támasztván az ostorát elébb,
Fényes szekeréről ő maga is lelép.

Bátor Szthenelosz sem váratott magára,
Hamar a pályabér dolgában eljár,
A füles kondért, s a kondérral a lyánkát
Bátor társainak gondozni adá át,
Maga pedig mindjárt a lovakhoz áll.

Jött Antilokhosz is, Menelaoszt előzte,
Nem gyorsasággal, csak hamissággal győzte,
De Menelaosz sem tágit, lova lába
Lép Antilokhosznak mindenütt nyomába.

Csak oly távolságban mint lótól a szekér,
Mikor megeredvén gyors ügetésre kél,
(Megnyúlva a sikon ragadja gazdáját,
Fark-hegygyel csapkodja a kerék talp-fáját,
— Alig is mondhatni ilyet távolságnak —)
Antilokhosz mögött Menelaosz vágta.

Első pillanatban egy labda-vetésre
Maradozott ez, de hamar utolérte,
Mert az Agamemnon sötét-pejje, Aitha,
Neki tüzesedvén a nyomába hajta,
S ha még valamivel tovább futtatnának,
Elébe is vágna Antilokh lovának,
S nyerne kétségtelen győzedelmet rajta.

Menelaosz mögött egy kopja-hajtásra
Mérion ügetett, Idoménesz társa,
Lovai hajtósak, lassú a szekere,
Gyeplőnek ostornak maga sem mestere.

A nemes Eümelosz utolsónak ér be,
Maga fogta magát a törött szekérbe.
Úgy húzza, míg lovát maga előtt hajtja,
Megesett Akhillesz bajnok szíve rajta,
Felállott s így szólott, a néphez beszélve :

„Lám a legügyesebb legkésőbb ért ide ;
De a második díjt, illő hogy ő vigye,
Az első maradván Tydeüsz fiának.“
Szavára Akhivok helyeslést zúgának.

Vinnék is a lovat, adnák is kezébe,
A mint határozta az argivok népe,
De im Antilokhosz, a Nesztor cseléde,
Szavát emelve lép Akhillesz elébe :

„Mebántasz Akhillesz, nem is engesztelsz meg,
Ha más-valakit az enyimmel tisztelsz meg,
Eümelosz bajnokot vigasztalván vele,
Mivel megcsúfolta lova és szekere.

Hát mért isteneket nem hitt segítségül ?
Majd nem maradt volna a futók közt végrül.
De ha megsajnálta, s rá oly nagy gondod van,
Van még elég arany s ércz a sátorodban.

Sok érczkörmű lovad, sok nyájad, sok rabod,
Adhatsz az enyimnél néki szebb darabot,
Akár most mindjárt is kielégitheted,
S dicsőséget kiált az akhívság neked.

De ez a ló enyim, senkinek sem adom,
S a ki elkívánja, fegyverrel fogadom.“
Jó bajtársa szavát hallgatta mosolylyal,
S ráfelelt Akhillesz békéltető szóval :

„Antilokhosz, ha már így látod helyesnek,
Eümeloszt külön díjra érdemesnek,
Oda adom néki a vértet legottan,
Melyet Aszterópász testéről levontam,
Ragyogó ónnal van zománczozva körül,
Ilyen ajándéknak, tudom, meg is örül!“

Szólt, s Automedonnak azonnal rendelé,
Hozza a sátorból az ércz-dolmányt elé;
Automedon fordúlt, hozta, általadta,
Vig szívvel a kincset Eümelosz fogadta.

De most Menelaosz kelt föl szive-telve,
Mert olthatatlan a bosszúja, keserve,
Pálczát egy kiáltó nyújt néki azonnal,
Csendet intvén, a nép hallja nyugalommal,
Antilokhosz ellen szól, szavát emelve:

„Eszes hirben állván, mire vetemedtél,
Antilokhosz, engem megkiszebbítettél,
Előmbe hajtottál lovam szégyenére,
Bár a tied hajtós, lustább is a vére.

De most, ti Argivok királyi, keljetek,
Részrehajlás nélkül szólván, ítéljetek,
Hogy az érczpánczélos akhiv közt ne légyen
Soha senki, a ki ilyesmit beszéljen:

„Menelaosz bizony hamis úton járva
Nyújtotta ki kezét Antilokh lovára,
Holott nem a lova vala néki gyorsabb,
Hanem csak ő maga volt erőszakosabb.”

Sőt törvényt tartani én magam is merek,
Hiszem, helybehagyják az akhiv emberek,
Mert igaz törvény lesz. — Antilokh állj elé,
S mint szokás, lépj lovad és szekered elé,

Ostorodat, melylyel hajtottál, emeld fel,
Lovaidat érintsd a másik kezeddél,
Pozeidon-istenre ekként esküdjél meg,
Hogy nem hamissággal csellel kerültél meg.”

Szólt az eszes ifjú kérlelő beszéddel:
„Türtőztessed magad, Menelaosz, nézd el!
Mivel hozzád képest ifjú vagyok szintén,
Te király, korosabb, erősebb is, mint én.

Tudhatod, könnyelmű a fiatal ember,
Mindenbe belé kezd, kevés értelemmel,
Hát szüntesd ellenem való haragodat,
Kész szívvel én néked engedem a lovat.

Sőt még ha valami drágább értékemet
Kivánnád is tőlem, oda adnám neked,
Mint-sem szíved tőlem elidegenednék,
S istenek előtt én istentelen lennék.“

Így szólt a nagylelkű Nesztor igaz vére,
S átadta a lovat Menelaosz kezére.
Nyílt a király szíve, lelke derültté lett,
Mint gyöngye harmattól sárga vetés, éled :
Úgy megvidorúltál Menelaosz e szóra !
Mindjárt is enyhülten vissza imígy szóla :

„Bárha nehéz szívvel, mostan megbocsátom,
Mert nem vagy goromba, sem oktalan, látom,
Most csak ifjúságod az elméden járt túl ;
Főbb emberrel máskor de ne bánj csalárdul.

Ily könnyen senkivel meg nem békéllenék,
De tekintem atyád s testvéred érdemét,
Érttem fáradtatok, sokat szenvedtetek,
Szép kérésedre hát kész szívvel engedek.
Légy, bár engem illet, gazdája e lónak,
Hogy lássák mindenek, s engem ne véljenek
Felfuvalkodottnak, vagy bosszuállónak.“

Azután a lovat Noémon kezére,
Bizta Antilokhosz kedves cselédjére,
Mig maga a fényes-mivű medenczére
Tart számot, mert ez lőn futtatása bére.

Két talentom arany Mérionnak maradt.
Az ötödik díjat, szép bokor-poharat,
Akhillesz az argív népek elé állva
Tisztes ajándéku! Nesztornak ajánlja :

„E kincset ajánlom, öreg-ember, néked,
Mint egy Patrokloszról beszélő emléket,
Kit az akhivok közt nem látsz többé soha,
Nem is verseny-díjul, csak *úgy* adom oda.

Mert te már nem küzdesz birok-öleléssel,
Sem dárdavetéssel, sem ököl-veréssel,
A sebes futást sem győzik már lábaid,
Hordozod a késő vénség unalmait!”

Így szólt, s Nesztornak a kelyhet kézhez adta,
Víg szívvel az öreg, így szólván, fogadta:
„Fiam, a mit mondtál, igazán volt mondvá,
Lábaim nem bírnak, nincs erő karomban,
Vállaim roskadtak, izmaim fonnyadtak.
Hej, ha úgy bírnám, mint fiatal koromban!

Mikor még teljében volt az erőm, és én
Amarünkeüsznek voltam temetésén,
Búprázionban őt epivek temették,
Nagy sok versenyekkel fiai tisztelték.

Volt sok epív, étol, sőt püloszi ember,
Nem fogtak ki rajtam semmi küzdelemmel;
Klytomédeszt, Énopsz fiát le-öklöztem,
Pleüroni Ankhaioszt birkózva legyőztem,
Iphikloszt haladtam gyalog ügetésben,
Phileüsz, Polydort kelevéz-vetésben.

Nem is tett túl rajtam senki bajvívásban,
Csak Aktor két fia a sebes hajtásban,
Mert erre volt tűzve a legnagyobb érték,
S diadalmaimat ők megirigyleték.
Összefogtak ketten, az egyik gyeplővel,
Gyeplővel dolgozott, öccse lágyelővel.

Ilyen voltam hajdan. De a fiatalság
Dolga szokott lenni az ilyen mulatság.
Én, mostmár szomorú öregségre váltan,
Akkor a legelső bajnokok közt álltam.

De most intézd tovább innepi játékod,
Én nagy szívvvel vettem ezt az ajándékot,
Mert, a mint illik is, engem nem feledtél,
Minden görögök közt így megembereltél.
Jó akaratomért adtad ezt emléknek;
Jóvoltod istenek jóval fizessék meg!”

Akhillesz hallgatta, míg elmondta sorát,
Azután bejárta argivok táborát.
Tűzött nagy jutalmat vad ököl-tusára:
Munkabíró öszvér a győzelem ára;
Hat esztendő, szilaj, nem volt még igába. —
Serleg a győzöttnek, fájdalom díjába.

Így szólott Akhillesz, hogy közéjük lépett:
„Agamemnon király, és ti akhiv népek!
Most két bajnok ember, a legerősebbek,
A kitűzött díjért verekedjenek meg.

A kinek erejét Apolló segéli,
S akhivok népe is győztesnek itéli,
A türelmes öszvért vigye sátorába,
Serlegét a győzött, fájdalom díjába.”

Így szólt. Azonnal egy nagy-erős dalia,
A nemes Epeiosz, Panopéosz fia,
Nagyhirű öklöző bajnok előállott,
Kezét az öszvérré vetván így kiáltott:

„Nohát, a kinek a serleg kell, lépjen ki,
Mert az akhivok közt nincs halandó senki,
A ki kezem közzül az öszvért kivájja,
Mert az ököl-harcznak én vagyok királya.

Másban noha gyengébb, nagy vagyok ez egyben,
Nem is lehet első egy ember mindenben.
Im ki is jelentem, úgy lesz a mint mondom,
Húsát megszaggatom, csontját összerontom,
Hát bajtársai is legyenek itt jelen,
Kik felszedjék testét, ha összetördelem.”

Így szólt. Nagy csendesség támadt a szavára,
Egyetlen-egy bajnok még is elő állá.
Euryalosz volt ez, Mekiszesz magzatja,
Thébában egykoron harczot állt már atyja,
Oidipusz sirjánál kelvén bajvivásra,
A Kadmosz fiait öklözte rakásra.

Dioméd is hozzá bátorítva járúl,
Szól néki reménylett nagy diadalmárúl,
A tulajdon övét adja ágyékára,
Két erős bikabőr szíjját a karjára.

A két erős bajnok kilép a fövényre,
Egymás ellen készen elszánt küzdelemre.
Súlyos ökleiket egyszerre emelték,
A hol érték, egymást ott ütötték-verték.

Forognak az öklök, az állkapcza csattan,
Szakad a veríték testükről patakban,
Euryalosz vigyáz, de Epeiosz elébb
Sujtotta meg arczon, kémlő ellenfelét,
Nem is tudta magát tovább fentartani,
Elterült a földön, elhaltak tagjai.

Mint a hal a szélről felvert tenger-árban,
Fetrengve hanykódik a parti hinárban,
Hol kiveti a hab, hol vissza-ragadja:
Úgy rángatódzott a bajnok minden tagja.

De kézen Epeiosz fogta, fölemelte,
Sok bajtársa mindjárt körül-seregelte,
Fölvették; mig vitték, lába elhanyatlott,
Szája vérzett, feje jobbra-balra nyaklott;
Félholtan azután a földre fektették,
A kettős serleget melléje letették.

Mostan jutalmául küzdelmes biroknek,
Akhillesz újabb díjt tűz a danaoknak:
Nagy tűz-álló lábas ragyog a győzőre,
— Akhivok becsülik tizenkét ökörre;

Fiatal rab-asszony, — szépsége, tudalma, —
Négy ökör értékű, a vesztes jutalma.
Felkelvén Akhillesz, szólt az akhivokra:
„Keljen fel, a kinek kedve van birokra.“

Telamoni Ajász mindjárt előlépe,
Fortélyos Odysszesz állt ki ellenébe.
Jól felövezkedvén, összekapaszkodtak,
Izmos karjaikkal egymásba tapadtak,
Mint a szarufákat ácsok összerójják,
Kivel a hajlékot szelek ellen ójják.

Csavargatták egymást, csontjaik ropogtak,
Sűrű veritéktől tagjaik csorogtak,
Vállukon, hátukon vérkelevény támadt,
A szép érczlábasért úgy viaskodának.
Odysszeüszt sem birta Ájászt leteperni,
Ájász sem amannak tetejébe kelni.

Ájász mikor látta, hogy már a Hellének
Únják a viadalt, szólt ellenfelének:
„Vagy te fogj derékon, vagy én foglak téged,
Aztán Zeüszt vessen a dolognak véget!“

Szólt, derékon kapta, s magasra emelte,
De Odysszeüsztnek is helyén volt a lelke;
Ököllet Ájásznak ütött az inába,
Hanyatt esett, a mint meghibbant a lába,
Odysszeüszt utána bukott a mellére.
Elámúlt az akhiv a szemléletére.

Most viszont Odysszeüszt Ájászt kapná öltre,
De nem birta, hát csak lenyomta a földre,
Térdére buktatta, elestek mindketten,
Ott henteregtek a porba keveredten.

Még harmadizben is kelnének tusára,
De Akhillesz fölkelt és közējők álla:
„Ne vijjatok tovább, egymást ne törjétek,
Mert a győzelem egyenlőn tiétek.

Vegyétek fel bérét, menjete el vele,
Másnak is maradjon versenyre ideje!“
Így szólt; a két bajnok tanácsát követte,
Letörülte a port, s dolmányát fölvette.

* * *

Most gyalog versenyre, a legjobb futónak,
Mives ezüst vedret tűz ki biztatónak.
Hat mérkezés az edény, nincs a földön párja,
Sidoni elméknek szép keze munkája.

Sokáig jártak a ködverő tengerek
Hátán a vederrel a phoenix emberek,
Egyik kikötőről másikra hordozták,
Míg Thoász királynak elajándékozták.
Patroklosznak adta Eüneosz végtére,
Lykáon királyfit váltotta ki véle.

Patroklosz emlékét tűzte hát díjába,
Annak, a kinek most legjobb lesz a lába.
Nagy hizott tulkot a második győzőnek,
Fél talentom aranyt a végül jövőnek.

Felkelvén Akhillesz szólt a sokaságnak:
„Álljanak ki a kik versent futni vágnak!“
Oileüszi Ájász mindjárt jelentkezett,
Utána az elmés Odysseüs érkezett,
Harmadiknak elő Antilokhosz álla,
Társai közt nem volt gyorsabb futó nála.

Sorba állt a három. Akhillesz célt mutat,
Korlátától a célig, oda-vissza utat,
Olieüs fia mindjárt iramlott előre ;
De nemes Odysszeüs sem maradt el tőle.

Miként a vetéllő szép-övü asszonynak,
— Mikor a nyüst közzé belfonalat vonnak, —
Szaladgál melléhez közel, jobbra balra :
Odysszeüs Ájászt oly közel sarkalja.

Por sem kel a léptén, úgy nyomon kíséri,
Forró lehellete Ájász fejét éri.
Kit látván Akhivok, nagy riadást tőnek,
Buzdítást kiáltván a gyors ügetőnek.

Mikor a pályának járt már vége felé,
Szívét Odysszeüs Pallaszhoz emelé :
„Oh nagy istenasszony, segítségül hívlek,
Jövel légy ereje az én lábaimnak !“
Meghallgatta Pallasz, meg sem is vetette,
Inait egyszerre rugalmassá tette.

Ájász pedig, a célt már majdnem elérte,
Pallasz fortélyából meghibbant a térde,
Elcsúszott ganéjján a falka ökörnek,
Melyeket Akhillesz csak az imént ölt meg
Kedves bajtársának halotti torára.
Teli lett Ájásznak orra szeme szája.

Így Odysszeüs első, a lábas övé lett,
Ajász tulkot kapott tetemest, kövéret,
Még igen köpködött, mikor szarván fogta,
Az akhivok felé im ezt kiáltotta :

„Valamely istennő, ki, mint anya, mondják
Régóta viseli Odysszeüsnek gondját,
Mivelte ezt velem, lábam megaggatta !“
Panaszát az akhiv vidáman kaczagta.

A legutolsó dij Antilokhoszé lett ;
 Így szólott, az arczán édes mosoly éledt :
 „Lássátok barátim, az örök istenek
 Az éltesebbeknek most is kedveztenek !

Mert Ájasz korosabb valamivel mint én,
 Ájasznál a nemes Odysszeüs szintén,
 Sarja régibb kornak, régibb embereknek,
 Méltán nevezik őt viruló öregnek ;
 Akhivok közt véle de ne is menjen ki,
 Ha csak Akhillesz nem, versent futni senki.“

Így szólt, Akhilleszt is igen magasztalva ;
 Rá-felele mindjárt a Peleüs sarja :
 „Antilokhosz, nevem nem hiún dicséred,
 Im fél talentommal megszerzem a béréd !“
 Szólt s a talentomot kezeibe adta,
 Vig szívvel a kincset az ifjú fogadta.

* * *

Most egy rengő dárdát Akhillesz elé-hoz,
 Sisakot tesz hozzá, pajzsot a sisakhoz,
 — Sárpédon fegyveri, Patroklosz szedé le ; —
 S az argivok elé állván, így beszéle :

„Álljon elő mostan a két legbátrabbja,
 Vérontó fegyverét mindkettő ragadja,
 Öltözzenek érzebe, aztán küzdjenek meg,
 Örök birtokáért e szép fegyvereknek.

A ki a másikat először találja,
 Bajtársa páncélját átveri dárdája,
 Behatol testébe, hogy kiszökken vére,
 Ez a thrák szablya lesz vitézsége bére,
 Kit Aszteropásztól minap én elvettem ;
 Sárpédonén pedig osztozzanak ketten ;
 Aztán áldomás lesz sátramban estére.“

Telamoni Ájász mindjárt előlépe,
Bajnok Diomédész állt ki ellenébe ;
Előbb fegyverkeztek, aztán összejöttek,
Szörnyű tekintetet egymásra vetettek,
Meg is borzadt bele az akhivok népe.

Háromszor kelevézt vetettek egymásra,
Háromszor közről keltek támadásra ;
Diomédész pajzsát Ájász átütötte,
De tovább nem hatolt, vértje volt mögötte.
Ájász torkát viszont Diomédész leste,
Széles pajzsa mögül dárdával kereste.

Ájászt az akhivok most féltetni kezdték,
Abba hagyatták. s a díjat megfelezték,
Csupán a nagy kardot, hüvelyét, szép szíjját
Kapta Diomédész, harcza külön díjját.

* * *

Akhillesz azután öntött-vas darabot
Tőn ki a porondra, temérdekét, nagyot,
Éjjletioné volt ez a vasgömb, melylyel
Hajgálódzott egykor ez az erős ember.
Akhillesz megölte ; sok egyéb kincsel
Ezt a vasgömböt is harácsul vivé el.

Felkelvén Akhillesz, szólt a sokaságnak :
„Álljanak fel a kik próbálkozni vágynak ;
A ki legmesszebbre veti ezt, azé lesz,
Szükséget a vasban öt évig sem érez ;
Mind szántó embere, mind a napszámossa
Bőven élhet ebből, nem szorúl városra.”

Mindjárt Polypeta, s amaz isten-mássa
Kész vala Leontesz a korong-dobásra,
Telamon-Ájász is Epeioszszal egyben,
Sorakozva álltak négyen a versenyben.

Elsőben Epeiosz két kezére kapta,
 De csak csóváltatta, a nép kikacagta ;
 Azután Leontesz bajlakodott véle,
 Majd a nagy Ájásznak került a kezére.
 Hatalmas erővel, a mint kézbe vette,
 Valamennyi czélnál messzebbre vetette.

Harczos Polypéta végre kézbe fogja,
 S mint a pásztor-ember elhajított botja
 Forogva repül át az ökörnyáj felett :
 Úgy repülte át a gömb az egész teret.
 Nagy riadással a népek idvezelték,
 Bajtársi a kincset hajóra emelték.

* * *

Barna vasat díjjul most a nyíl-lövésre,
 Tíz öreg fejszét és tíz szekerczét tesz le,
 Aztán jó messzire egy nagy árbocz-szálat
 Kék orrú hajóról a homokba állat,
 Vékonyka fonállal az árbocz-tetőre
 Félénk galambocskát köttete lengőre.

„A ki a galambot magát eltalálja,
 Azt az öreg fejszék nagy jutalma várja,
 A gyengébb lövőnek, ki csak a fonalat
 Találja nyilával, a szekercze marad.“

Így szólott. Teükrosz rögtön elő-állta,
 Utána Mérion, Idomén szolgája,
 Ércz sisakba ottan sors-köveket tőnek,
 Teükroszé jött ki belőle elsőnek.

Hatalmas erővel lőtte is vesszejét,
 De mert nem ajánlta bárányi elejét
 Gazdag áldozatúl Apollé királynak,
 Nem lőn foganatja repülő nyilának.

Hát bosszút Apolló rajta ezért áll,
Ezért a vesszeje célra nem talál,
Madár lábán csak a fonalat metszette,
Szabadult a galamb, az ég felé száll,
Ezt az akhiv látván, igen örvendette.

Mérion az ijjat Teükrosztól átvette,
Készen tartott nyilát húrra illesztette,
Egyszersmind Apolló segítségét kéré,
Áldozatul java bárányit igéré.

Aztán a felhők közt kerengő madarat
Célba vette, meg is vágta szárnya alatt,
Lábához hullt vissza a nyíl a porondra,
A galamb lebukott az árbocz-óromra.

Ott pihegett aztán egy-ideig függve,
Feje elhanyatlott, szárnya alá-csügge,
Elhagyta az élet tagjait, le-esett,
Álmélkodott a nép rajta egy keveset.

Így Mérion kapta a tiz öreg fejszét,
Teükrosz díjába mentek a szekerczék.

* * *

Most egy rengő dárdát Akhillesz ajánlott;
Medencze is, mely még tűz mellett nem állott,
Egy-ökör-értékes, virágokkal ékes,
A dárda-hajító férfiakra vár ott.

Maga Agamemnon, Argivok királya,
Ellene Mérion versenyezni szálla
A Peleüsz fia, nagy Akhillesz pedig
Látván a küzdőket, ekként rendelkezik:

„Agamemnon, tudjuk erődet e részben,
Mindeneknél különb a dárdavetésben.
Diadalul hát a medenczét fogadjad,
A dárdát, ha tetszik, Mérionnak adjad!”

Így szólt. Agamemnon szavát is fogadta,
Mérion királynak az ércz dárdát hagyta,
Maga számot tartván az ércz medenczére,
Bizta Talthybiosz hírnök-emberére.

HUSZONNEGYEDIK ÉNEK.

Szét-oszlott az akhív, kiki hajójára,
Étkezéshez látott, s tért nyugodalmára;
Csak Akhillesz gyászol, nincs ír a sebére,
A nagy Hódoltató Álom se bir véle.

Patrokloszt siratva gyötrődik az ágyán,
Elmereng nagy szíven, bajnok ifjuságán,
A sok veszedelmen, kit együtt kiálltak,
Mikor viadalra vagy tengerre jártak.

Mind eszébe jutott, könnye bőven csordúlt,
Most arczra, majd hanyatt, majd oldalra fordúlt,
Nem találta helyét, fel is kelt végtére,
Kijárt bolyongani a tenger szélére.

Ott járt-kelt fel-alá, míg az éjben tartott;
De mikor a hajnal megszállta a partot,
Gyors lovait mindjárt szekérébe fogta,
Hektort szekéréhez lábbal akasztotta.

Háromszor Patrokloszt megkerülte véle,
S újra kivetette sátora elébe,
Arczczal a bajnokot fektette a porba;
De Apollónak volt a halottra gondja,
Arany paizssával szépen befedezte,
Hogy szét ne szakadjon, hurczoltatva, teste.

A boldog istenek onnét feljül látták,
Mint bánnak Hektorral, igen megsajnálták,
Az élesen látó Hermesre rá-estek:
Menjen el, titokban lopja el a testet.

Mind jónak ítélte, mindannyinak tetszék,
Csak Pozeidon, Héra, Pallasz ellenezték,
Ők most is a régi gyűlölettől forrva
Törnek Priamoszra s a szent Ílionra, . . .

Páris bűne miatt, ki az istennőket
Igen megbántotta gunyhójában őket,
Hogy a szépség-díjat olyannak ítélte,
Ki végzetes gyönyört ígért neki érte.

Tizenketted napra hogy fordúlt a hajnal,
Szólt az istenekre Apolló haraggal:
„Halljátok meg mostan ti minden istenek:
Kegyetlenek vagytok, könyörületlenek!

Hát Hektor sohasem égetett tinéktek
Sem kövér tulkokat, sem java kecskéket,
Hogy halálában sem birjátok elnézni,
Ha valaki testét a porból felvészi?

Vivén hitvesének, anyjának, fiának,
Priamosz királynak, az egész Trójának,
A kik tetemeit máglyán égessék meg,
Adván neki tűzben végső tisztességet:
De ti mind ez átkos embert segítitek,
A ki kemény szívű, kiméletlen, siket!

Mint oroszlán-kölyök, pusztitáshoz szokva,
Vakmerő és erős, kész minden gonoszra.
Kerüli, támadja pásztorember nyáját,
Megszerzi magának gazdag lakomáját:

Úgy ez az Akhillesz, nincsen könyörület,
Nincs benne szemérem, nincs benne becsület,
Melyből az embernek lehet örök kára,
De lehet, úgy fordul, örökös javára.

Más ember is elveszt még kedvesebbeket,
Sokan édes testvért, egyetlen gyermeket:
De még sem siratja senki örökkétig,
Mert megnyúgovást a párkák adnak nekik:

Ez pedig Hektornak életét kioltja,
Testét szekéréhez kötözve hurczolja,
Kedves bajtársának sírjánál kerengve:
Illetlen dolog ez, haszna sincsen benne!
Mért dühösködik hát a hideg por ellen?
Vigyázzon, hogy minket fel ne ingereljen!“

Fehérvállú Héra rá haraggal szóla:
„Mind az, a mit mondtál, Phœbe, helyes volna.
Ha a Hektor nevét istenek, istennék
Az Akhilleszével egy-érőnek vennék:

De Hektor csak ember: asszony-tejet szopott,
Míg istenasszonytól Akhillesz sarjadott,
Kit én nevelgettem, kit én táplálgattam,
Ember-Peleüsznek feleségül adtam,

Kit az istenek is igen megszerettek,
Lakodalmában is mindnyájan részt vettek,
Akkor, ha jól tudom, korcsok czimborája,
Apolló is ott volt, meg a cziterája!“

A fellegek Ura közbe szólt, felelvén:
„Héra ne szegd magad a többiek ellen!
Ha nem illeti is egyenlő tisztelet:
De Hektor minden más trójaiak felett
Legkedvesebb vala az istenek előtt,
Én magam is mindég igen kedveltem őt.

Oltárimat soha hidegen sem hagyta,
Égő áldozatom, italom megadta,
Hiven innepelte velünk innepinket,
Mert az emberektől ez illet meg minket.

Ám hagyjunk fel azzal, hogy a Hektor testét
Az Akhillesz hire nélkül eltüntessék,
Lehetetlen is, hogy akárki elvonja,
Éjjel-nappal őrzi Thétisz asszony gondja.

Jobb lesz, ha valaki Thétiszt ide hívja,
Majd beszélek vele, hogy fiát rá-bírja:
Priamosznak végye gazdag ajándékot,
S a Hektor tetemét adja oda nékik.“

Szólt, s a sebes Írisz mint szélvész repüle,
Számosz, Imbrosz között tengerbe merüle,
Zajdúltak a habok, hogy közējök lépett,
S mint az ön-golyóbis, érte a fenéket,
Melyet ökörszarvra csabító falatnak
Veszedelmül kötnek a falánk halaknak.

Ott találta Thétiszt barlangjában ülve,
A tenger leányi ott voltak körülé,
Most is a szép fia végzetét könnyezte,
Kinek Trója alatt lesz szomorú veszte.

Szólt a sebes Írisz, megállván előtte:
„Az örök bölcsesség hivat, Théti, jöszte!“
Ezüst-lábú Thétisz válaszolt hirtelen:
„Mit akarhat az a nagy isten én velem?“

Félek én elmenni annyi isten közé,
Szívemet a bánat úgy megkörnyékező;
De mégis elmegyek, akármit szól, rendel,
Teljesitem én azt kész engedelemmel.“

Így szólt a felséges istennő, s felállá,
Fekete fátyolát öltötte magára,
Valamennyi között a legfeketebbet,
S a szélsebes Írisz nyomdokába lépett.

A tenger habjai előttök szétváltak,
A partra kiléptek, az ég fele szálltak,
A Mindent-átlátót ott találták ülve,
A sok boldog isten mind ott volt körüle.

Pallasz mindjárt felkelt, adta néki helyjét,
Héra is kínálta szép arany kehelyjét,
Megkóstolta Thétisz, aztán visszaadta ;
Az istenek atyja ily szóval fogadta:

„Feljöttél jó Thétisz, noha nagy bánattal,
Minden fájdalomdat felhoztad magaddal ;
Jól tudom, s részt veszek lelked gyötrelmibe ;
De mostan hallgasd meg, mért hivtalak ide:

Kilenczedik napja már hogy az istenek
Egymással a Hektor testén versengenek,
Hermeszre is sokan már igen rá-estek,
Menjen el, titokban lopja el a testet.

De dicsősséggel én fiadat tetézem,
Mert téged szeretlek, s tisztességed nézem ;
Menj hát a táborba, mondd a fiadnak :
A halhatatlanok ugyan zúgolódnak ;

Valamennyi között én magam legjobban,
Hogy a Hektor testét fetrengteti porban,
A hajóknál tartja féktelen haragja ;
De ha engemet fél, megmondd, hogy kiadja!

Küldöm én is Íriszt Priamosz királyhoz,
Indítsa Priamoszt az akhiv gályákhoz,
Akhillesz kezéből nagy fiát váltsa meg,
Gazdag ajándékkal szívét lágyítsa meg!“

Ezüst-lábú Thétisz hallgatott szavára,
Olimposz ormáról sebtén alá-szálla,
Fia sátorába betére azonnal,
Fiát elboritva lelte fájdalommal.

Bajtársi körüle sűrögtek-forogtak,
 Ebéd-készítésben foglalatoskodtak,
 Egy nagy gyapjas juhot áldoztanak éppen,
 Szelték-tagolták a sátor közepében.
 Dicsősséges anyja megállott mellette,
 Kézen simogatta, s ekképpen intette:

„Fiam! meddig búban szívedet emésztet?
 Miglen felejtet el álmod, étkezésed?
 Vigasztalódnod kell, asszonygyal is hálnod,
 Mert nem élsz sokáig, közel van haláloed;

Zeüsz izenetjét illik meghallanod:
 Ugyan zúgolódnak a halhatatlanok,
 Valamennyi között ő maga legjobban,
 Hogy a Hektor testét fetrengteted porban,
 Féktelen dühödben tartod hajóidnál:
 Add ki a váltságért, melyet atyja kínál!”

A gyors lábú bajnok felele anyjának:
 „Nem bánom, legyen hát ára váltságának,
 Vigye a halottját, ha már úgy kívánja
 Ő nagy jó-voltából Olymposz királya!”

Egymás között ekként szóltak ők. — Azonban
 Zeüsz is indítja Íriszt Ilionba:

„Eredj sebes Írisz Priamosz királyhoz,
 Ösztönözd azonnal az akhiv gályákhoz,
 Akhillesz kezéből nagy fiát váltsa meg,
 Gazdag ajándékkal szívét lágyítsa meg.

De egymaga menjen! Más senki se véle!
 Csak egy öreg-ember, szószóló kísérje,
 Ki öszvérét hajtsa, szekerét gondozza,
 Melyen a tetemet a városba hozza.

Se bántalomtól, se haláltól ne féljen,
 Kalauzúl Hermeszt rendelem melléje,
 A ki őtet híven mindaddig vezérli,
 Míg csak Akhillesznek sátrát el nem éri.

Ha egyszer a bajnok sátrába érkezék,
Akhillesz bizonynyal nem veti rá kezét,
Másnak sem engedi, mert ő nem eszetlen,
Nem is kiméletlen, lelkesméretlen;
Meg sem is veti a könnyörgők szózatját,
Mert az esdeklések szívét általhatják.“

Írisz mint a szélvész, mindjárt tova szálla,
Érkezék Priamosz nagy palotájába,
Nagy sok sirásokat, jajszókat talált ott,
Sok kesergő fia atyja körül állt ott.

A király menyei, a királyi lányok
Hangos jajjaitól zendül palotájok,
A sok jó bajnokot kesergik, siratják,
Kiknek az akhivok éltét elfogyatták.

Priamosz királynak reszket minden tagja,
De Zeüsz követje halkán így biztatja:
„Bátorodj Priamosz, csendesítsd elmédet,
Mert nem veszedelmet, jót hirdetek néked!

Zeüsz-isten küldött, a ki a távolból
Szánakozik rajtad, keservidre gondol;
Izeni: fiadat Akhillesztől váltsd meg,
Gazdag ajándékkal a szívét lágyítsd meg.

De egymagad menj csak, más senki se véled,
Csak egy öreg hirlő legyen a kíséret,
Ki öszvérid hajtsa, szekered gondozza,
Mikor Hektor testét a városba hozza.

Félelmet, se halált ne forgass elmédben,
Mivel kalauznak Hermesz veled mégyen,
Ő lészen hatalmas oltalmad, vezéred,
Mig csak Akhillesznek sátrát el nem éred.

Mert mihelyt abba a sátorba jutottál,
Életed a bajnok oltalma alatt áll,
Másoktól is megvéd, mert ő nem eszetlen,
Nem is kiméletlen, lelkiismeretlen,
Meg sem is veti a könyörgők szózatját,
Mert az esdeklések szívét általhatják.“

Szolt a sebes Írisz, s legott tova szálla;
Priamosz most rá-szolt mindannyi fiára:
Szekért szereljenek, öszvéreket elé,
Füzvessző kosarat helyezzenek belé.

Ő maga illatos tárházába méne.
— Czédrusfa volt annak gazdag ékitménye —
Legdrágább kincsei rejtve ott valának,
Behivta hitvesét, így szolt Hekubának:

„Szegénykém, Zeüosztól jött ímé izenet,
Immár megválthatom kedves gyermekemet;
Akhillesz bajnoktól, menjek el, váltsam meg,
Gazdag ajándékkal szívét lágyítsam meg;
De hadd halljam, te is mit szólsz e dologhoz,
Mert én ki akarok menni a hajókhoz.“

Így szolt. — Felesége sirva felelt erre:
„Jaj nekem, hová lett az a fényes elme,
A melyért régebben mind idegen népek,
Mind a magadéi magasztaltak téged?“

Az akhív hajókhoz akarsz-e te menni,
Azzal az emberrel szemtől szembe lenni,
A ki sorra ölte sok kedves gyermeked?
Szíved bizonyára vasból vagyon neked!
Ha meglát s rád ösmer e vérengző álnok,
Ne tarts irgalomra, kiméletre számot.

Jobb, rejtőzzünk sirva titkos kamaránkba,
Hektor végzetét már úgy fonta a Párka,
Mikor megszületett, a világra szültem,
Hogy kóbor eb tépje, szaggassa ehülten,
Egy gonosz embertől kapván lakomáját,
A kinek nem szánám megrágni a máját.

Legalább fiamért bosszúmat megállnám,
Ki ha elesett is, nem esett el gyáván,
Trója fiaiért, asszonyiért vérzett,
Nem futott meg soha, félelmet nem érzett.“

Felelt az istenes öreg ember vissza:
„El akarok menni, ne tarts engem vissza,
Jóslataiddal mint vészmadár ijesztve,
Hiába ostromolsz, úgy sem beszélhetsz le.

Bármely halandótól jött volna intelem,
— Jós, Néző, avagy Pap szólt volna így velem, —
Könnyen hazugságnak tartanám beszédét,
Jobban meggondolnám elejét és végét:
De istenasszonytól vettem az intelmet,
A kinek igéi nem hiába kelnek.

Megyek hát, nem bánom, ha el kell is veszni,
Akhivok hajói mellett elvérezni;
Ha meg akar ölni Akhillesz, öljön meg,
Csak kedves fiamat egyszer öleljem meg.“

Így szólván, nagy kincses szekrényét kitárja,
Ott volt rendbe rakva sok drága ruhája;
Sorra válogatván, tizenkét viselő, —
Tizenkét inneplő pálástot szed elő,
Ugyanannyi dolmányt, meg annyi szőnyeget,
Kiválaszt tizenkét kaczagányt, remeket.

Aztán tíz talentom aranyat kimére,
Két ragyogó lábast, négy kondért melléje;
Egy gyönyörű kúpát; Thrákoktól emléken
Kapta, mikor egyszer ott járt követségben.

Drága ajándék volt, nem sajnálta ezt sem.
Csak a kedves fia váltságába essen ;
Hanem a népeket, kik ott álldogáltak,
Pirongató szóval keményen dorgálta :

„Takarodjatok ki léha szemét népek ;
A magatok baja nem elég tinéktek ?
Mit kerestek itt az enyémet nevelni ?
Mintha magamnak sem volna mit emelni,
A mivel az isten elborított engem,
Legkedvesebb fiam holtig keseregnem !

De majd megtudjátok, hogy mit vesztettetek,
Mikor az akhivok elbánnak veletek. —
Bár csak én, mielőtt ez a város romba,
Pusztulásra jutna, szállhatnék siromba !“

Pálczájával őket kergette, ütötte,
Takarodott a nép, szétfutott előtte.
Majd a fiaira támadt szidalommal,
Helenoszt Páriszal, Agathont Pammonnal, . . .

Déiphoboszt feddi jó Hippothooszsal.
Politeszt Diuszszal és Antiphonoszszal,
Mind a kilencz fiát sorra szólogatja,
Parancsolván nékik, ekként pirongatja :

„Ti szégyentelenek, jertek elő, jertek !
Jaj a Hektor helyén mért ti nem hevertetek !
Nekem voltak legszebb fiaim Trójában,
A java mind elhullt élte virágjában ;

Troilosz és Mesztor, szekérről ütközött ;
Hektor, ki isten volt az emberek között,
Isten fia volt ő, nem ember szülötte :
A dühöngő Áresz mindannyit megölte,

Mig ez a sok tánczos, kecske-tolvaj, épen
Maradtak örökös szégyenemre nékem!
Még se fogtatok be? Pusztuljatok innend,
S a mit előszedtem, rakjatok fel mindent!”

Atyjok dorgálásán a fiak johádztak,
Őszvér-szekér után ijedezve láttak,
Szép volt a kereke, gyönyörű munkája,
A szekérkast mindjárt fel is tették rája.

Szegről leakasztják a puszpángfa igát,
Váltakoznak rajta gombok és karikák,
Kilencz singnyi hosszú szíjj-szerszámot véle,
Ezzel erősítik meg a rúd végére.

Gombja, karikája a két iga-szárnak,
Egymást váltogatva szépen egybe-járnak,
Minden gombra a szíjj háromszor tekerül,
Becsomózott vége a rúdhegyre kerül.

Most Hektor fejének váltságát kihozzák,
A szép faragású szekérre halmozzák;
Őszvéreket elé, melyet a királynak
Egykor ajándékul a Myzek adának.

Aztán a lovakat kezdték kivezetni,
Maga szokta őket Priamosz etetni,
Most is a palota magas tornáczában
Ketten a hirlővel szerkesztik igába.

De im jön Hekuba, s a szekér elé áll,
Mézes-édes borral teli kelyhet kínál,
Aggodalmas szívvél így szólva urának:
Áldozzanak előbb mint-sem indulnának:

„Ha csakugyan elmegy akaratom ellen,
Könyörögj Zeüsznek, haza vezéreljen!
Kérd a komor felhők nagy Uralkodóját,
Ki Ida ormáról látja egész Tróját:

Gyors követjét, a mely legkedvesebb neki,
S minden más madárnál erősebb, küldje ki.
Jobb kézen a madár ha feléd száll, jót hoz,
Bizvást folytathatod útaid a hajókhöz;
De ha nem küldene feléd ily követet,
Az út folytatását nem tanácslom neked.“

Felelt vissza néki Ílion királya:
„Asszony, szót fogadok néked bizonyára;
Jó dolog kezünket Zeüshöz emelni,
Ha jóval tetszenék kértünkre felelni.“

Így szólván, intette a palota-asszonyt,
Kézmosásra való tiszta vizet hozzon.
Hozta az a korsót, medenczét is véle,
Bőven öntve vizét a király kezére.
Hitvesétől aztán a kelyhet átfogta,
Imádkozván, borát földre csorogtatta,
S égre emelt szemmel Priamosz beszéle:

„Dicsőösséges Zeüsz, fellegek királya!
Add, hogy Akhillesznél kegyelmet találjak.
Küldd felém madarad, gyors röptű követed,
Mely minden madárnál kellemetesb neked;
Jobb-kézen a madár ha felém száll, jót hoz,
Bizvást kiszállhatok az akhiv hajókhöz.“

Zeüsz meghallgatta jámbor esdeklését,
Hiteles követjét küldeni nem késik.
Nagy vadász madár ez, tollai feketék,
Tollairól vette fekete-sas nevét.

Mint egy csarnok-ajtó, kit gazdag embernek
Palota-házában díszül remekelnek,
Tökéletes annak mind nyitja, mind zárja:
Akkora e madár egyik egyik szárnya;
Trója felé tartván jobb-kézen jelent meg;
Valakik szemlélték, szívökben örvendtek.

Sietve az öreg mostan szekerstül
 Kihajtott a hangos tornáczon keresztül ;
 Elül az öszvérek társzekeret vonva,
 — A böles Idaiosznak van ezekre gondja ;
 Utána az öreg, hajlós ostorával
 Futtatta lovait a városon által.

Barátai véle, sűrű könnyük hulla,
 Mintha csak utolsó útjára indulna ;
 Mikor kijutottak a szabad mezőre,
 Sok fia, hitvese búcsút vettek tőle.

* * *

Mig ezek megtértek a magas Trójába,
 Zeüsz az öreget vette oltalmába,
 A mint Idaioszszal együtt haladának,
 Így szólott Hermesznek, a kedves fiának :

„Hermesz, te szívesen jársz az emberekkel,
 Bánsz, ha kedved tartja, vélők szeretettel :
 Igazgassad mostan Priamosz járását,
 De úgy, hogy akhivok ötét meg ne lássák,
 Még csak ne is sejtsék személye kilétét,
 Mig Akhillesz sátrát titkon el nem érték.“

Szólt ; az Argosz-ölő hallgatott szavára,
 Szép arany bocskorát kötötte talpára,
 Mely őt messze földek, s vizeknek felette
 Mint a sebes szélvész gyorsan röpítette.

Fogta vesszőcskéjét, melylyel tetszés szerint
 Halandókat ébreszt, vagy álomba merit,
 Ezt kezébe vette, átröppene véle
 Trója vára fölött Helle-torok-szélre.
 Ott, mint egy királyfi, most mohószik álla,
 Ékes ifjúságban öltözve megállá.

Ílosz nagy sirjáig mikor eljutottak,
 Öszvért, a folyamban, lovat megittattak ;
 Sűrű sötétség már a mezőt bélepte,
 De Idaiosz Hermeszt mégis észrevette.
 Szólván, Priamosznak im ezt kiáltotta :

„Vigyázzunk magunkra, Dardanidák sarja,
 Valaki jár itten, vesztünket akarja ;
 Kapjunk lovainkra, vagy borúljunk térdre,
 Öleljük a lábát, könyörület-kérve !“

Meghökken az öreg, rémülve megállá,
 Égnek emelkedett minden haja-szála ;
 De Hermes azonnal oda-járult hozzá,
 Kézen fogta, nyájas szóval tudakozván :

„Atya, hová tartasz lóval és szekérrel,
 Mikor más halandó nyugszik egész éjjel :
 Nem félsz, hogy az akhív, örök ellenséged,
 Lesre mindig készen, meglep itten téged ?“

Valaki közülök e nagy éjtszakában
 Észre talál venni ily kincs birtokában,
 Hova lennél akkor, hol szabadulásod ?
 Magad sem vagy ifjú, sem öreg pajtásod !

Akárki támadna ártalommal rátok,
 Magatokat meg nem oltalmazhatnátok ;
 De én nem bántalak, sőt leszek védelmed,
 Mert mintha atyámat szemlélném tebenned !“

Az istenes öreg rá felelt azonnal :
 „Úgy van, a mint mondd, jó fiam, bizonynyal :
 De valamely isten vigyáz életemre,
 Mert im kegyes útast küld segedelmemre.
 Szép alakod, orczád, látván, bölcsességed,
 Nem is földi atya nemzett vala téged !“

A Zeüsz követje Hermes szolt viszontag :
„Bizonyára, öreg, ezt helyesen mondtad ;
De most szólj igazat, és beszéld el rendre :
Azért viszed-é e kincset idegenbe,

Hogy magad számára elrejtse az félre,
Vagy már mind bujdosatok Ilionból félve ?
Mert a te fiadban oly ember veszett el,
Ki méltán mérközött az akhiv nemzettel !“

Az istenes öreg válaszolt : „Ki vagy te ?
Micsoda szülőknek vagy drága szülötte,
Hogy ezek előtted mind ily nyilván vannak,
S így tudod sorsát az én szegény fiamnak ?“

Vissza-felelt Hermes : „Vallatsz, öreg, engem !
Hektor felől késztesz bizonysgot tennem :
Ó láttam én ötet sokféle alakban,
Láttam dicsősséges vérontó hadakban.

Mikor az akhivot hajójáig verte,
Éles kelevézzel őket tizedelte ;
Csak távolból néztük, mivel a vezérünk
Akhillesz a harczot megtiltotta nekünk,
Atrida királyra igen neheztelve.

Mert lám Akhillesznek vagyok én szolgálja,
Hozott mindkettőnket egy ugyanaz gálya,
Mivelhogy magam is Myrmidon vagyok ám
Akhillesz népéből, s Polüktor az atyám.

Gazdag ember, s ilyen tisztos öreg mint te ;
Hat fia van neki, s én hetedik szinte ;
Mikor nyilat húztunk, a nyilas én lettem,
Így lőn, hogy a harczba Akhilleszt követtem.

Most ide kijöttem, mivel támadásra
Kelnek az akhivok hajnal-hasadásra,
Nem birnak nyugodni, viadalra éhek,
Tartóztatni alig bírják a vezérek.“

Az istenes öreg vissza felelt rája :
„Ha Akhillesznek vagy valóban szolgálja :
Mondd, ott van-e fiam még a hajók előtt,
Vagy Akhillesz ebek elé vetette őt ?“

Felelt néki Hermes : „Ó öreg, fiadat
Nem tépték meg égi, sem mezei vadak ;
Ott fekszik most is a hajók közelében,
Akhillesz sátránál, teste épségében.

Már tizenkettedik hajnal kele rája,
S még rothadás, féreg Hektort nem rongálja ;
Igaz, hogy Akhillesz, ha a hajnal derül,
Meg-meghurczolgatja testét kegyetlenül ;

A Patroklosz sirját véle körül járja :
De tetemeinek nincs ez ártalmára.
Semmi mocsok rajta, semmi vérszeny ; látnád,
Teste frissességét magad megcsudálnád.

Sebe mind beforrva, szépen behegedve,
Pedig sok hegyes tör megforgott még benne ;
Holtában is ekként a boldog istenek
Óvják, kit élteben igen kedveltének.“

Vigasztalódva szólt az öreg viszontag :
„Édes fiam, jó a halhatatlanoknak
Illendő részüket mindenha megadni,
Kit az én fiam sem szokott megtagadni ;
Életében őket sohasem feledte,
S lám, most halálában örködnek felette ;

De most ajándékul vedd e szép serleget,
Meg se is tagadjad tőlem védelmedet,
Jer velem tovább is, s istenek hírével
Akhillesz sátráig engemet kíséj el !“

Vissza felelt néki Hermeszen isten menten :
„Kísértetbe hoznál, öreg ember, engem !
De hiábavaló minden te szándékod,
Nem fogadok én el titkon ajándékot,
Félek Akhillesztől, mintha lopnám tőle ;
Netalán valami baj lenne belőle.

De szívesen mégyek véled akármerre,
Akár Argoszig is, gyalog, vagy tengerre ;
Nem is hiszem, hogy míg én leszek vezéred,
Bárki is gonoszúl merjen bánni véled !“

Szólt az isten, s gyorsan ugrott a szekérre,
Ostort, gyepölőszárat ragadott kezére,
Lóba és öszvérbe új erőt leheltet,
S egyszerre a tábor-sánczok előtt termett.

Az őrséget, — éppen vacsoráját ette, —
Mélységes álomba elszenderítette ;
Kitárta a kaput, eltolta kilincset,
Bébocsátá rajta Priamoszt és kincset.

El is érték mindjárt Akhillesz sátorát ;
Myrmidonok ezt nagy fenyvekből ácsolák,
Sok leveles nádat tetejébe raktak,
Kit réti tavakban, berkekben arattak.

Hasogatott szálfát rakván le sövénynek,
Sátora körül udvart tágast kerítének,
Fenyőfából vala egyetlen reteszsze,
Három ember kellett, a ki rá ereszsze,
Avagy félre tolja ; Akhillesz félkézzel
Egy maga is könnyen elbánt a retesszel.

Hermesz is egy maga mozditja kilincset,
Kitárja a kaput, beszállítja kincset,
Fényes ajándékul Peleüsz fiának,
S földre lépven így szól Priamosz királynak :

„Halhatatlan isten járt ma, öreg, véled,
Zeüsz akaratjából Hermes volt vezéred ;
De nem megyek tovább, mert illetlen volna,
Ha halandó embert, halhatatlan isten,
Emberek láttára nyilván istápolna.

De te menj be hozzá, térdét megöleljed,
Atyja emlékére kérvén követeljed,
Szép-hajú anyjának, fiának nevére :
Sok keserűséged vegye a szívére !“

Így szólt, s visszatére Olymposz ormára ;
Szekeeről most az öreg is leszálla.
Idaioszra bizta a lovat és öszvért,
Ő pedig Akhillesz hajléka felé tért.

Találta a férfit, egy magában ülve,
Csupán két cseléde szolgálta körülé,
Nemes Aütomedon s Alkimosz bajtársa ;
Csak imént végződött evése-ivása,
Még asztala sem volt felszedve előle.

A nagy öreg király egész észrevétlen
Közeledvén hozzá, átölelte térden ;
Csókolta a gyilkos iszonyú kéz-szárat,
Melyre annyi derék fia vére száradt.

Mint mikor valakit, esvén gyilkosságba,
Mostoha sors kerget idegen országba,
Bujdosván valamely fő-emberhez téved,
Láttára ámulás fogta el a népet :
Olyan lőn Akhillesz el-álmélkodása,
Akként tekintettek szolgálai egymásra. —
— Könnyörögvén Priamosz szólt most ily beszédet :

„Isteni Akhillesz, emlékezz' atyádra,
Neki is, mint nekem, nem sok van már hátra ;
Maglehet, szomszédi ostromolják éppen,
S nincs ki megsegítse nagy veszedelmében.

De legalább megvan vigasztalódása,
Életben-létedről ha van hallomása ;
Napról napra remél, várja megtérését,
Egyetlen fiának haza érkezését.

Boldogtalan atyja sok bajnok fiamnak,
A kiket nemzettem, már mind oda vannak.

Ötven volt, mikor az akhivok jövének,
Tizenkilencz ebből termése egy méhnek,
Mig a többieket más-más feleségem
Palotáim-szerte szülték vala nékem.

A vérengző Áresz ölte meg legtöbbjét ;
Majd az egyetlen is, a ki szülőföldjét
Védeni megmaradt, harczolva esett el :
Hektort te ölted meg tulajdon kezeddél.

Az akhiv hajókhoz mostan azért jöttem,
Megváltani tőled nagy kincsért szülöttem :
Könyörülj Akhillesz rajtam irgalomból,
Féld az isteneket s agg atyádra gondolj !

Mert sokkal szánandóbb vagyok nála szintén,
Ember nincs a földön nyomorultabb, mint én,
A ki ajakához emeli a kezet,
Melyet kedves fia vére beszennyezett !

Így szólt. A bajnoknak atyja emlékére
Megenyhült a szíve, könnyű ült ki szemére,
Engesztelődve az aggot kézen fogta,
Gyöngéden magától eltávolította.

Mind a ketten sirtak, együtt keseregve ;
Akhillesz lábánál az öreg fetrengve
Könnyeit vérontó fiáért hullatta,
A hős pedig atyját s Patrokloszt siratta,
Jajjaiktól a ház boltozatja zenge.

Mikor fájdalmukat mindketten kiönték,
 Felkele Akhillesz, letörölte könnyét,
 Kézen az agg-embert fogván fölemelte;
 Megesett a szive ősz fején, szakálán,
 Vigasztaló szóval előtte megállván,
 Gyöngéd feddődzéssel ekképp engesztelte:

„Ó te boldogtalan, mely sokat szenvedtél!
 De vas a szived, hogy ide merészkedtél,
 Olyan ember elé, egyedül egy magad,
 Ki sorra leölte sok erős fiadat.

De nosza, pihenni most e székre ülj le,
 A mi fájdalmunk van, rekeszszük szívünkbe.
 Ha még oly éles is, ne említsük azt ma,
 A siráncozásnak úgy sincs semmi haszna.
 Az istenek, — magok búttalanul élnek, —
 Szegény halandókra sok bánatot mérnek.

Mivel két szekrény áll Zeüsz tornáczában,
 Az egyikben áldás, másikban csapás van,
 Némelynek vegyesen nyújt jóból és rosszból,
 Némelyet részeltet csupán a gonoszból.

Minden bántalomnak az ilyen kitéve,
 A legtermőbb földön sem csillapúl éhe,
 Hazátlan az ilyen bujdosik, ténfereg,
 Istenek megvetik, gyűlölik emberek.

Ekként halmozták el az istenek éppen
 Peleüsz is *jóval* már születésében:
 Myrmidon király lőn, hatalmas és gazdag,
 Feleségül néki istenasszonyt adtak.

De áldásuk mellé búval is alázák,
 Mert nincs fia, a ki örökölje házát,
 A ki van egyetlen, meghal idő előtt,
 Nem fogja ápolni öregségében őt,
 Mert Ilion alá jött el hadakozva,
 Rád és gyermekidre veszedelmet hozva.

Hallom, valamikor te is boldog voltál,
Széles országodban fénynyel uralkodtál,
Makár-országától a nagy Phrygiáig,
Leszbosz szigetétől Helle torokjáig;

Messzére kiterjedt gazdag birodalmad,
Fiaid számában nagy volt bizodalmad:
De mióta Zeüsz rád mérte ez átkot,
Egyebet se látsz, csak vérontó csatákat.

Most már türd békével a mi mérve van rád,
Vég nélkül ne neveld szivednek fájdalmát;
Mihaszna siratod hatalmas gyermeked,
Jajjaiddal ötet fel nem ébresztheted;
Rád is az ő zordon sorsa veti árnyát!"

Az istenes öreg visszafelelt menten:
„Ne kínálj üléssel, Zeüsz áldottja, engem,
Míg temetetlen vár Hektor sátrad előtt,
Add ki elébb nekem, hadd szemlélhessem őt!

Te pedig a drága váltságot, a melyet
Érette ajánlunk, fogadd el, kedveljed!
Megtérven hazádba, élj boldogul vélek,
Mert te jóvoltodnak köszönöm, hogy élek.“

A gyors lábú bajnok szólt, nézve sötéten:
„Öreg ember, ne szólj ellenemre nekem,
Hiszen szándékozom Hektorod megadni.
Nem is lehetne azt immár megtagadni,
Mert édes anyám is, a vén tenger lánya,
Zeüsz parancsából tőlem ezt kívánja.

Úgy is, mintha látnám azt az istenséget,
A ki sátoromig elvezérelt téged;
Mert nincsen halandó, bármily ifjú s bátor,
A ki ide merne hatolni magától,
Hogy az őrszemek öt idáig ereszszerék,
S meg bírja emelni kapuink reteszét.

Hát ne is éleszszed fájdalmimat, öreg,
Ha azt akarod, hogy meg ne gyűlöljelek,
Meg ne feledkezzem Zeüsz parancsáról,
Megbántván, ki hozzám könnyörögve járul.“

Megrémült az öreg, hallgatott a szóra,
Mig a nagy Akhillesz rohant az ajtóra,
Gyorsan mint oroszlán. De nem maga méne,
Aütomedon bajnok s Alkimosz is véle,
A kiket, mióta Patroklosz elesett,
Minden szolgálai közt legjobban szeretett.

Kifogták Priamosz lovát és öszvérét,
Szó-szóló hirnökjét sátrukba kísérék,
A tisztos Idaioszt ültették egy székre,
Mig ők Hektor drága váltságát szedék le.
Két palástot és egy dolmányt ott hagyának
Halotti ruhának, test-takarójának.

Aztán a szolgálók urok parancsából
Felmosni a testet vitték vala távol;
Messze, hogy az öreg szemei ne lássák,
Hogy elől ne kezdje megint búsulását,
Mely miatt Akhillesz haragra gerjedjen,
Netalán megölje Zeüsz tilalma ellen.

Felmosták, olajjal kenték a cselédek,
Szép palástot, dolmányt rája terítének;
Akhillesz a testet nyoszolyára tette,
Aztán szolgálival szekérre emelte,
Nagy bajtársa nevét sirva említé meg:

„Patroklosz, a sírban teneked ne fájjon,
Hogy atyjának Hektort én visszaajánlom,
Mert nagy váltság-díjat vettem érte tőle:
A mi téged illett, megadom belőle!“

Így szólt, sátorába legottan megtére,
Visszatelepedett szép kerevetjére,
Melyről imént kelt föl; szembe levén széki
Priamosz királylyal, így szólt vala néki:

„Öreg ember, immár fiadat megadtam,
Fekszik a terítőn csendesen, nyugodtan,
Majd megszemplélheted, ha a hajnal derül,
De most ne maradjunk tovább is étlenül.

Nióbe sem gyászolt étlenül mindvégig,
Holott elvesztette egész háza-népit,
Tizenkét gyermekét, hat fiát, hat lányát,
Kik mind ifjúságok szép virágít hányák.

Hat fiát leverte Phœbosz ezüst húrja,
Hat leányát íjjas Artemisz bosszúja,
A miért anyjokkal magát össze-mérte,
Két szál gyermekéért Latonát becsmélte;
Vesztére a sokkal ekként kérkedett ő,
Mert a tizenkettőt megölte a kettő.

Temetetlen ezek kilencz nap heverték,
Hozzájok a népek járúlni se mertek,
Mert a közelgőket köszikla-darabra
Dermesztette mindjárt a Zeüsz haragja.
Végre az istenek rajtok könyörültek,
S magok temették el őket tized-napra.

De annyi fájdalom s könnyhullatás között
Ételéről mégis meg nem feledközött.
Sőt még azután is, úgy beszélük, maig,
Lakván a Sipylosz rengeteg szikláit,

Hol isteni nymphák táncaikat járnak,
Tánczolva követvén Akheloiosz árját,
Niobe a hegyben, noha kővé válva,
Hulló könnyeivel fájdalmát táplálja:

Ekképpen nekünk is, tisztos öreg ember,
Megfeledkeznünk az eledelről nem kell.
Majd ha Ilionba bevitted fiadat,
Újra kiöntheted rajta siralmadat!

Így szólván felkelt, s egy fehér juhott ölt le;
Bajtársai mindjárt helyt állnak körölte;
Hamar az állatot megnyúzzák, fölszedik,
Ellátván tagolják, darabokra szelik,
Nyársra vetik, gonddal sütik is meg mindet,
Azután leszedik, kezdődik az innep.

Aütomedon csinos kosárban kenyeret,
Utána Akhillesz húst rak ki eleget;
A kész ételekhez kezeit a vendég
Kinyújtván, élte az elébe tett zsenget.

Étellet-itallal hogy megelégtültek,
Egymás nézésében igen elmerültek:
Priamosz Akhillesz szépségét, nagyságát,
Istenekhez való hasonlatosságát, —
Akhillesz viszont az öreg szép beszédét,
Csudálta Priamosz tiszteletes képét.

Sokáig a két hős így egymást csudálta,
Az istenes öreg végre így kiálta:
„Zeüsz-isten áldottja, engedj lefeküdnöm,
Bocsáss el frissítő álomba merülnöm,
Mert mióta kedves gyermekem megölték,
Álom a szememre azóta nem jött még.

Sűrű siralmimban ültem elepedten,
Udvaromon szennyben, sárban fetrengettem,
Könny volt a kenyerem, italom siralom:
Azóta ez első étel, italom.”

Most Akhillesz intett férfit, s lány-cselédnek,
Tornácban az ágyat helyesen vessék meg;
Bibor derekaljat, lágy szőnyeget arra,
Meleg takarót, mely testöket takarja.

Mentek az asszonyok, kezökben szövétnek,
A két öreg ágyát sietve veték meg;
Akhilleusz enyelgve szólt most az öreghez:
„Öreg, a tornácban biztosabb helyed lesz!

Mert ha, miként szoktuk, az akhiv vezérek
Tanácskérdés végett netalán betérnek,
Valaki megsejti nálam Hektor atyját,
Agamemnonnak ezt mindjárt tudtul adják:
Váltsággoddal aztán nem sokra mégy vélek.

De mondd meg őszintén, hány napig akarnád
Innepelni nemes Hektorod siralmát?
Hogy azalatt én is nyugodtan maradjak,
Tiltó parancsot is a hadaknak adjak.“

Az istenes öreg szólt néki viszontag:
„Ajkaidd, Akhilleusz, kedves dolgot mondtak.
Kegyelmes vagy hozzám, hogy ezt megengeded,
Megadnom Hektornak a vég-tiszteletet.

Tudod, hogy a várba kell nekünk zárkózni,
A fát is a hegyből messzi helyről hozni;
Trójai népek is félnek és vigyáznak:
Adj hát elegendő halasztást a gyásznak!

Kilencz nap gyászolnánk otthon siránkozva,
Tizediken a nép temetne, torozna;
Tizenegyediken halmát felemelnénk,
Azután ha tetszik, ütközetre kelnénk.“

Vissza-felelt néki a gyors lábú bajnok:
„Úgy lesz öreg ember, a miképp óhajtod,
A meddig kiszabtad, fegyverink pihennek,
Én is határt vetek minden küzdelemnek.“
Így szólt s az öreget csuklón fogta kézen,
Hogy, ha kételkednék, félelme enyészsen.

Most Priamosz király és hirnök-szolgája,
Mindkettőt a tornácز nyugodalma várja,
Mig sátrába ágyát Akhillesz vetette,
A Brizéis-lyányka ott feküdt mellette.

* * *

Már minden istenek, lovazó emberek
Egész éjje-hosszat nyugton szendergenek,
Csak Hermes van ébren, jártatja elméjét,
Miképp vezesse ki Priamosz személyét,
Az őrszemek között észrevétlen járván,
Hát így szólott neki, ágyfejéhez állván:

„Akhillesz megkimélt téged, öreg ember,
S most már nem is gondolsz a veszedelemmel,
Mely az ellenséges népek között téged,
Gondtalan álomban szenderültet érhet.

Holt fiadat mostan nagy áron megvevéd,
De hármas ár sem lesz egy-magadért elég,
Ha Agamemnon s az Akhivok megtudják,
Hogy Priamosz király ide vette útját!”

Rémülten az öreg felriadt a szóra,
Ídaiosznak is, ki mélyen aludt, szóla;
Hermesz is a lovat igába szerkeszté,
Gyorsan a táboron keresztül ereszté,
Nem látta az akhiv, nem is tudott róla.

Sebes vágatással mikor érkezének
Kanyargó partjára Xanthosz szép vizének,
— Halhatatlan Zeüs e folyót nemzette, —
Hermesz onnét útját Olymposznak vette.

Tovább a két öreg lovait terelé
Nagy könnyhullatások közt a város felé.
Az ösvérek vitték utánok a testet;
A hajnal az égen biborozva festett.

* * *

Trójaiak között sem asszony, sem ember
Érkezésök felől nem bírt sejtelemmel,
De Kasszandra felment, Priamosz leánya,
Szép mint Aphrodite, Pergamosz tornyára.

Nézvén a toronyból, atyját észrevette,
Szószólló hírnökjét, Ídaioszt mellette,
Látta a két öszvért, mely a testet hozta,
Üvöltve a várost végig kiáltozta:

„Emberék, asszonyok, trójaiak mostan,
Jertek elő, Hektort szemléljétek holtan,
Ki a meddig éle, a nép örömére,
Győztesen a harczból annyiszor megtére!”

Egyszeriben minden ház üresen maradt,
Ember, asszony felkelt egy pillantás alatt,
Az egész nemzetre mély gyász nehezüle,
Hektort látni mint a kapu felé gyüle.

Legelől hitvесе, s tiszteletes anyja
Haját tépdесvén a szekért megrohanja,
Orczáját homlokát sorra simogatják,
Távolból a népek szemlélve, siratják.

Ott özönlik a nép, ott állna sokáig,
Hektort keseregvén nap nyugovásáig:
De az öreg király, szekerén felállva,
Így szólott a népnek hangosan kiáltva:
„Öszvér-szekeremnek útát engedjétek,
Ha majd otthon leszünk, ott keseregjétek.”

Útat a nép mindjárt tágit a szekérnek,
A házba a testtel hamar be is érnek,
Ottan kiteritik himes ravatalra,
A sirató népség rájajdul a dalra,
Kit a halottakról énekelni szoktak,
A dalba a nők is most bele zokogtak.

Első Andromakhe, vérontó férjének
 Fejét két kezébe fogván, így kezdé meg:
 „Ifjan elkööttél; mély özvegyi gyászban
 Hagytál engem, férjem, a palotaházban;
 Hagytál magad után egy árva gyermeket,
 A ki neked s nekem gyászunkra született.

Az ő bimbájának sem lesz fakadása,
 Előbb e városnak lesz sirja megásva,
 Mivel oda van már nagy védelmezője,
 Tisztes asszonyinknak, gyermekinknek öre.

Viszik ezeket is a hajókra most már,
 Boldogtalan rám is ugyanaz a sor vár;
 Téged is, kis fiam, velem együtt rabnak;
 Aljas szolgálja léssz kezgyetlen uradnak.

Vagy valamely akhiv iszonyúbbat gondol,
 Kis kezednél fogva levét egy toronyból,
 Testvéreit, atyját rajtad megtorolva,
 Mert sokan haraptak atyád előtt porba.
 Nem ösmert kegyelmet, ha fegyverbe lépett,
 Kesereghetik is a trójai népek!

Ó Hektor! nagy gyászszal atyád, anyád verve,
 De legöldöklőbb az én szívem keserve.
 Nem tárhattad kezéd haldokolva felém,
 Utolsó szavadat sem foghattam fel én,
 Utolsó szavadat, melyet nem felednék,
 Könnyek között éjjel-nappal emlegetnék!“

Így szólt. Rá-zokogott az asszonyok serge;
 Azután Hekabé sírván, így keserge:

„Hektor, édes fiam, én édes gyermekem,
 Minden gyermekim közt legkedvesebb nekem!
 Téged az istenek élve is szerettek,
 Lám halálodban is örködnek feletted!

Mert a többbit, a mint fogságba ragadta,
Gyors-lábú Akhillesz azonnal eladta,
A meddő tengeren vetette messzére,
Szamosz, Imbrosz, Lemnosz szirtes szigetére:

Veled pedig mikor lelkedet elvette,
Bár Patroklosz sírját körül-kerülgette,
Barátja gyilkosán bosszúját állotta . . .
— Mihaszna! Őt ezzel fel nem támasztotta! —

De te haza jöttél, oly frissen, oly épen,
Mintha most szállt volna ki a lelked éppen,
Mint a kit álmában ért el a halála,
Kit Apolló nyila szeliden talála!“

Így szólt. Rá-zokogott az asszonyok serge;
Utána Helena sírván így keserge:

„Jaj énnekem Hektor, legkedvesebb rérem!
Jaj, mért hozott ide engemet a férjem?
Veszttem volna inkább. — Már húsz esztendeje,
Hogy hazám elhagytam, s ide jöttem vele,
De soha bántó szó, soha egy szidalom
Ellenem, ó Hektor, nem szállt el ajkadon.

Sőt ha valamelyik ángyom avagy rérem, —
Asszonyom, a házban feddőz vala vélem,
Vagy éppen a napam valamikor rám szólt,
(Az ipam sohasem; ő édes atyám volt)
Békítetted őket, nekik megfeleltél,
Egesztelő szóval védelmemre keltél.

Ezért most fölötted könnyeim hullatom,
Tégedet siratván, magamat siratom,
Mert egész Trójában nincs már nekem senki,
Megvet, iszonyodik én tőlem mindenki.“

Így szólt; jajjaira felzokogott a nép;
Most Priamosz felkelt, szólott vala ekképp:

„Most már fát hordani menjetez erdőre,
Nem támad az akhiv, nem kell félni tőle;
Akhillesz ígérte, mikor nála jártam,
Tizenketted-napig mozoghatunk bátran.“

Így szólt. — Ökröt-öszvért fogván a szekérbe,
Gyülekezett a nép a kapuk elébe.
Kilencz napig hordták erdeit a fának,
S mikor a tizedik napra virradának,
Sűrű siralmak közt kivitték a testet,
Máglyára helyezték, tüzet gerjesztettek.

Hogy a rózsás újjú hajnal felderüle,
Trója egész népe ott állá körüle,
Mikor mind felgyültek, már mind együtt voliak.
Fekete bort bőven a tűzre locsoltak.

Hogy a tűz meghamvadt, a hamu meglohadt,
Sirva szedték össze a fehér csontokat;
Szép arany vederbe bajtársi helyezték,
Gyöngé bársonnyal a vedret befedezték.

Nagy mélyen a vedret a földbe leásták,
Raktak a veremre nagy kövekből bástyát.
De ébren mindenütt álltak az őr-szemek,
Véletlen akhivok rajtok ne üssenek.

Készen volt a halom, haza széledeztek,
Azután torozni össze-gyülekeztek,
Priamosz királynak megtisztelve házát. —
Így innepelték a bajnok Hektor gyászát.

